

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilkums L-SVEJK3

Atvērts: 2007.06.25 11:57
Slēgts: 2010.03.22 02:46
Versija: 2016.11.24 17:18

ISBN 9984-9395-5-3

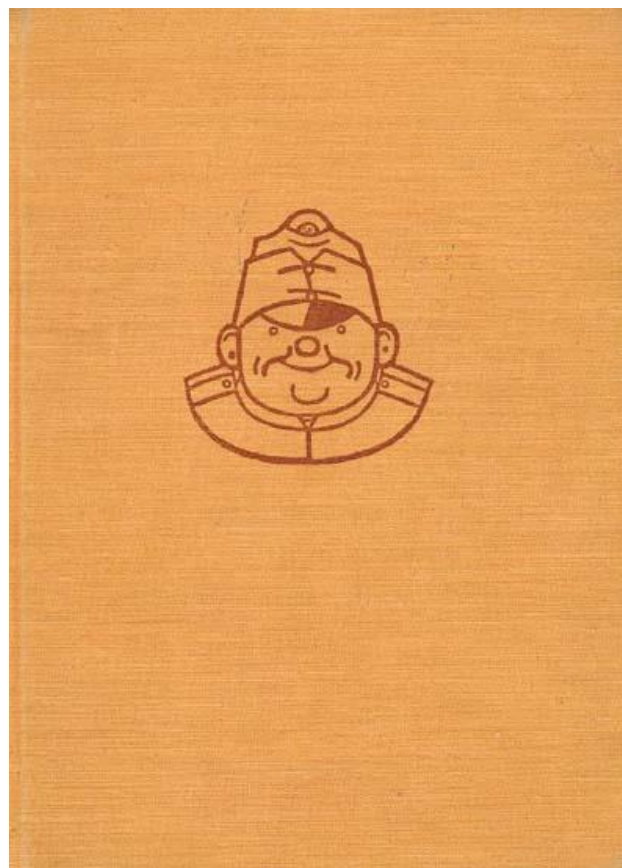
Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2016

ISBN

Jaroslavs Hašeks. «Šveiks»

© public domain

«Šveika» otrā padomju izdevuma vāks (1957)

Jaroslavs Hašeks

ŠVEIKS

III daļa

Tulkojusi Anna Bauga

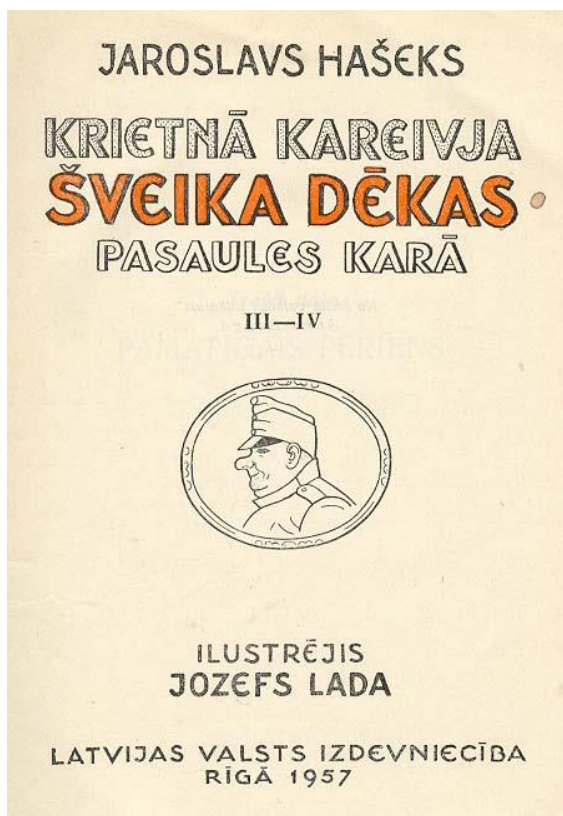
Jozefa Ladas ilustrācijas

Ar Valda Egles komentāriem

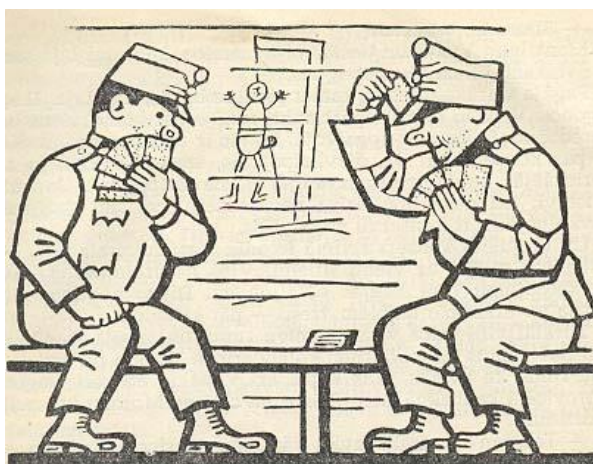
Impositum

Grīziņkalns 2016

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Trešā daļa. Pamatīgais pēriens

I. Cauri visai Ungārijai

Jaroslavs Hašeks 36 g.v. 1919.gadā Ufā – sarkanarmietis, tipogrāfijas priekšnieks un laikraksta «Наш путь» līdzstrādnieks

iepriekšējās kaujas rotas izvadīja ar dievkalpojumu. Ja būtu konservi, tad nekā tamlīdzīga nevajadzētu, bet šinī gadījumā dievkalpojums ir konservu atvietotājs.

Un tā gulaša konservu vietā ieradās virsfeldkurāts Ibls,² kas nosita trīs mušas ar vienu sitienu. Viņš noturēja vienā laikā dievkalpojumu trim kaujas bataljoniem. Divus no tiem viņš svētīja uzvarām pār serbiem, trešo – pār krieviem.

Turklāt viņš teica visai jūsmīgu runu, un varēja manīt, ka materiāls ņemts no militāriem kalendāriem. Tā bija tik aizkustinoša runa, ka Šveiks, kas kopā ar Vaņeku atradās vagonā improvizētā kancelejā, atcerējās runu ceļā uz Mošonu un sacīja mantzinim:

– Tas gan būs traki jauki, kad diena dosies uz beigām, kā feldkurāta kungs stāstīja, un saule ar saviem zeltītajiem stariem rietot apspīdēs kalnus, bet kaujas laukā, pēc viņa vārdiem, būs dzirdamas tikai mirstošo cilvēku pēdējās nopūtas, mirstošo zirgu krākšana, ievainoto kareivju vaidi un vietējo iedzīvotāju vaimanas, kuru būdas degs pilnās liesmās. Man briesmīgi patīk klausīties, kad muld tāds stulbenis kvadrātā.³

Vaņeks piekrizdams pamāja:

– Jā, tas bija sasodīti aizgrābjošs stāsts.

– Tas bija gaužām skaisti un pamācoši, – Šveiks turpināja, – es to labi iegaumēju un, kad pārnākšu no kara, tad pastāstīšu to «Kausā». Feldkurāta kungs bija nostājies tik jaukā pozā, kad viņš mums to stāstīja, ka es baidījos, ka tikai viņš nepaslīd, neuzgāžas saliekamajam altārim un neiedauza savu pauri pret svētā vakarēdiena trauku. Viņš mums minēja lieliskus piemērus no mūsu armijas vēstures, kad Radeckis vēl bijis dzīvs, un stāstīja tā, it kā pats būtu redzējis, kā rieta sārtums saplūdis ar ugunsgrēka liesmām, kad deguši šķūņi kaujas laukā.

Bet virsfeldkurāts Ibls tanī pašā dienā jau atradās Vīnē un stāstīja atkal citam kaujas bataljonam aizkustinošo stāstu, ko Šveiks pieminēja un kas viņam tik labi bija gājis pie sirds, ka viņš nosauca runātāju par stulbeni kvadrātā.

Beidzot tomēr pienāca brīdis,¹ kad visus saslānīja vagonos, vadoties pēc aprēķina – četrdesmit divi cilvēki vai astoņi zirgi. Zirgiem gan bija ērtāk braukt nekā cilvēkiem, jo tie varēja gulēt stāvot, bet tas nebija svarīgi. Militārvilciens veda atkal jaunu ļaužu baru uz Galīciju apkaušanai.

Došanās uz fronti sniedza visumā šim būtņēm zināmu atvieglējuma sajūtu; tas vismaz bija kaut kas noteikts, kad vilciens sāka kustēties; pirms tam visus mocīja neskaidrība, paniskas bailes, vai braukšana notiks šodien, rīt vai tikai parīt. Daži jau jutās kā uz nāvi notiesāti, kas šausmās gaida, kad ieradīsies bende. Tagad visi nomierinājās, jo nu taču drīz viss beigsies.

Tāpēc arī kāds kareivis, izliecies no vagona, auroja kā neprātīgs:

– Braucam, braucam!

Mantzinim Vaņekam tiešām bija taisnība, kad viņš bija sacījis Šveikam, ka nav kur steigties.

Pagāja vairākās dienas, kamēr pienāca brīdis, kad bija jākāpj vagonos. Visu šo laiku nepārtraukti runāja par konserviem, bet pieredzējušais Vaņeks apgalvoja, ka tās ir tukšas iedomas. Kas tie par konserviem? Jā, dievkalpojums, tas ir kas cits, jo arī

¹ V.E.: Hašeka kaujas bataljons devās ceļā no Kirālihidas 1915.gada 30.jūnijā un frontē ieradās 11.jūlijā. Līdz Sanokai brauca pa dzelzceļu, tālāk līdz Sokalai gāja kājām.

² V.E.: *vrchní polní kurát Ibl*.

³ V.E.: *blbnou na kvadrát*.

– Mīļie kareivji, – tā runāja virsfeldkurāts Ibls, – pārcelsimies savā prātā uz 1848. gadu un iedomāsimies, ka nupat ar uzvaru beigusies kauja pie Kustocas, kur Itālijas karalis Alberts pēc desmit dienu ilgas sīvas cīņas bija spiests atstāt asinīm pārplūdušo kaujas lauku mūsu kareivju tēvam, feldmaršalam Radeckim, kas savā astoņdesmit ceturtajā dzīvības gadā bija vēl guvis tik spožu uzvaru.

Un raugi, mīļie kareivji! Sirmais karavadonis apstājās kādā augstienē iekarotās Kustocas priekšā. Ap viņu stāvēja viņa uzticamie ģenerāļi. Tie visi apzinājās šā lielā mirkļa svarīgumu, jo netālu no feldmaršala, mīļie kareivji, bija redzams kāds karavīrs, kas cīnījās ar nāvi. Karognesējs Hirts, kas sadragātiem locekļiem gulēja šai slavas laukā, juta, ka maršals Radeckis raugās uz viņu. Nāvīgi ievainotais, brašais karognesējs apgarotā jūsmā saņņaudza zelta medaļu labajā rokā, ko jau skāra nāves stingums. Ieraugot diženo feldmaršalu, viņa sirds par jaunu sāka pukstēt, pēdējās spēka paliekas izstrāvoja caur gurstošo ķermeni, un mirējs ar pārcilvēcīgām pūlēm centās pierāpties tuvāk savam maršalam.

«Nepūlies, mans krietnais karavīrs!» maršals viņam uzsauca, nokāpa no zirga un gribēja sniegt roku.

«Ak feldmaršala kungs», mirējs nopūtās, «man sadragātas abas rokas, bet vienu gan es jums lūgšu. Sakiet man skaidru patiesību: vai mēs esam guvuši pilnīgu uzvaru šinī kaujā?»

«Pilnīgu gan, mans dārgais brāli», feldmaršals laipni atbildēja. «Žēl, ka tavš smagais ievainojums aptumšo tavu prieku».

«Jā, dižais kungs, ar mani iet uz beigām», karavīrs sacīja vārgā balsī, laipni smaidīdams.

«Vai tev neslāpst?» Radeckis jautāja.

«Diena bija karsta, feldmaršala kungs, ap trīsdesmit grādu».

Tad Radeckis paķēra sava adjutanta pilno blašķi un pasniedza to mirējam, kas ieņēma no tās krietnu malku.

«Lai dievs jums to tūkstoškārt atmaksā!» viņš izsaucās, pūlēdamies noskūpstīt sava pavēlnieka roku.

«Cik ilgi tu jau kalpo?» pēdējais jautāja.

«Vairāk nekā četrdesmit gadu, feldmaršalā kungs! Pie Ošperas es ieguvu šo zelta medaļu. Cīņjos arī pie Leipcigas,⁴ man piešķirts lielgabalu krusts. Piecreiz esmu bijis nāvīgi ievainots, bet šoreiz nu gan man ir beigas. Kāds prieks un svētlaime, ka esmu piedzīvojis šo dienu! Es nebēdāju par nāvi, kad mēs esam guvuši tādu slavenu uzvaru un ķeizars saņņems atpakaļ savu zemi!»

Šinī mirklī, mīļie kareivji, no nometnes atplūda mūsu himnas cēlās skaņas: «Dievs, sargi mūsu ķeizaru!» Vareni un diženi tās plūda pāri kaujas laukam. Mirstošais karavīrs, atvadīdamies no dzīves, vēlreiz mēģināja saslieties.

«Slava Austrijai!» viņš jūsmīgi sauca. «Slava Austrijai! Lai mūžam skan mūsu cildenā himna! Slava mūsu karavadonim! Lai dzīvo armija!»

Mirējs vēlreiz noliecās pār feldmaršala labo roku un noskūpstīja to, tad noslīga zemē, un pēdējā vieglā nopūta izlauzās no viņa cēlās sirds. Karavadonis stāvēja, atsedzis galvu, pie viena no saviem drosmīgākajiem kareivjiem. «Tik skaista nāve ir tiešām apskaužama», feldmaršals aizkustināts noteica, noliekdams galvu pār lūgšanā saliktām rokām.

Mīļie kareivji, arī es jums novēlu, lai jums visiem pienāktu tikpat skaista nāve!

Atcerēdamies šo virsfeldkurāta Ibla runu, Šveiks ar pilnām tiesībām un nepārspilējot varēja nosaukt Iblu par stulbeni kvadrātā.

Tad Šveiks sāka runāt par pazīstamajām pavēlēm, ko viņiem bija nolasījuši pirms sēšanās vagonos. Viena bija Franča Jozefa parakstīta pavēle armijai, otra – erchercoga Jozefa Ferdinanda, austrumu armijas un grupējuma virspavēlnieka, pavēle. Abās bija runa par notikumu Duklas pārejā 1915. gada 3. aprīlī, kad divi 28. pulka bataljoni ar visiem virsniekiem, pulka orķestrim spēlējot, bija pārgājuši krievu pusē.

Abas pavēles tika nolasītas trīcošā balsī un čehu valodā skanēja šādi:

«Pavēle armijai 1915. gada 17. aprīlī.

Dziļās sāpēs pavēlu izslēgt no manas armijas sastāva par gļēvulību un valsts nodevību 28. kājnietu pulku, atņņemt tam karogu un nodot kara muzejā. Ar šo dienu šis pulks, kas demoralizējies jau dzimtenē un devies uz kaujas lauku piepildīt savus noziedzīgos nodomus, izbeidz savu pastāvēšanu.

Francis Jozefs I».

⁴ V.E.: *Také u Lipska jsem byl.*

«Erchercoga Jozefa Ferdinanda pavēle.

Čehu pulki kara gaitās, it īpaši pēdējās kaujās, nav attaisnojuši mūsu uzticību, sevišķi gadījumos, kad vajadzēja aizstāvēt labi sagatavotas un jau ilgāku laiku ieņemtas pozīcijas. Šo stāvokli izmantoja ienaidnieks, nodibinādams sakarus ar necienīgiem elementiem minētajos pulkos. Ienaidnieks, šo nodevēju atbalstīts, vērta savus triecienus pret tiem frontes sektoriem, ko apsargāja šie pulki, un tam daudzkreiz izdevās pārsteigt mūsu daļas, gandrīz nesastopot pretsparu, ielauzties mūsu pozīcijās un saņemt lielu skaitu gūstekņu.

Tūkstoškārtīgs kauns un negods tiem neliešiem bez goda un sirdsapziņas, kuri nodeva savu ķeizaru un dzimteni, aptraipīja mūsu varonīgās un slavenās armijas diženo karogu, kā arī tās nācījas godu, pie kuras tie pieder. Agrāk vai vēlāk viņus sagaida lode vai bendes cilpa.

Ikvienam čehu kareivim, kam vēl saglabājušās goda jūtas, ir pienākums paziņot savai priekšniecībai par katru tādu kūdītāju, nodevēju un nelieti. Kas to nedara, tas ir tāds pats nodevējs un nelietis.

Šī pavēle nolasāma visiem čehu pulkiem.

Ar mūsu ķeizara pavēli 28. jūnija un jūlija pulks izsvītrots uz visiem laikiem no mūsu armijas sastāva, bet visi glēvie pārbēdzēji izpirks savu smago noziegumu ar savām asinīm.

Erchercogs Jozefs Ferdinands».

– Mums viņi to nolasīja mazliet par vēlu, – Šveiks sacīja Vaņekam. – Man liels brīnums, ka viņi to nolasīja tikai tagad, bet mūsu kungs un ķeizars šo pavēli izdevis jau 17. aprīlī. Liekas, it kā viņiem būtu bijuši kādi zināmi iemesli nenolasīt to tūdaļ. Ja es būtu mūsu kungs un ķeizars, tad man tāda nosebošanās gan nebūtu pa prātam. Ja es esmu izdevis pavēli 17. aprīlī, tad tā arī 17. aprīlī visos pulkos jānolasa, kaut tur velns par stenderi paliek.

Otrā vagona pusē, Vaņekam pretī, sēdēja okultists pavārs no virsnieku virtuves un kaut ko rakstīja. Aiz viņa bija novietojies virsleitnanta Lukāša kalpotājs, bārdainais milzis Balouns, un 11. kaujas rotai piekomandētais telefonists Hodunskis. Balouns gremoja kroņa maizes gabalu un uztraukts skaidroja Hodunskim, ka viņš neesot vainīgs, ja burzmā pie iesēšanās neesot varējis nokļūt štāba vagonā pie sava virsleitnanta.

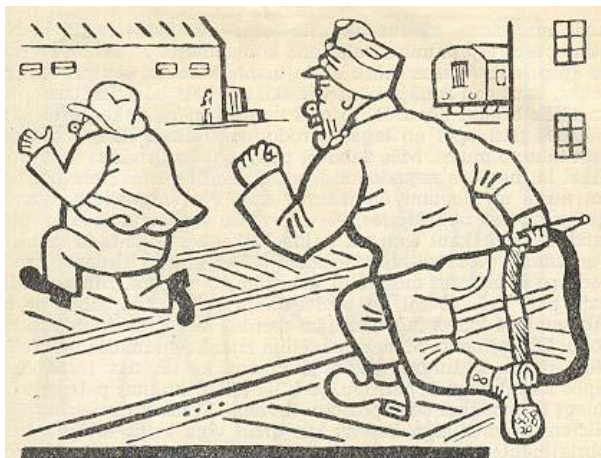
Hodunskis biedēja viņu, ka tagad joki esot jāmet pie malas, tagad par katru nieku draudot lode.

– Kaut jel tās mokas vienreiz beigtos! – Balouns gaudās. – Lodē es gandrīz jau iedzīvojos manevros pie Votices. Tur mēs maršējām neēduši un nedzēruši, un, kad pie mums ieradās bataljona adjutants, es iesaucos: «Dodiet mums maizi un ūdeni!» Viņš pagrieza zirgu uz manu pusi un noteica, ka tagad viņš man uzliekot garnizona arestu, bet, ja tas būtu noticis karā, tad man vajadzētu iznākt no ierindas un viņš liktu mani nošaut. Man tomēr bija liela laime, jo, jādams uz štābu to paziņot, viņš nokrita no zirga un nolauza sev, paldies dievam, kaklu.

Balouns smagi nopūtas, un kumoss iestrēdza viņam rīklē. Kad viņš atkal atdabūja elpu, tad uzmeta kāru skatienu abām virsleitnanta Lukāša mugursomām, kas atradās viņa uzraudzībā.

– Virsnieku kungiem laba deva, – viņš grūtsirdīgi noteica. – Aknu konservi un ungāru desa. Labs kumosīņš!

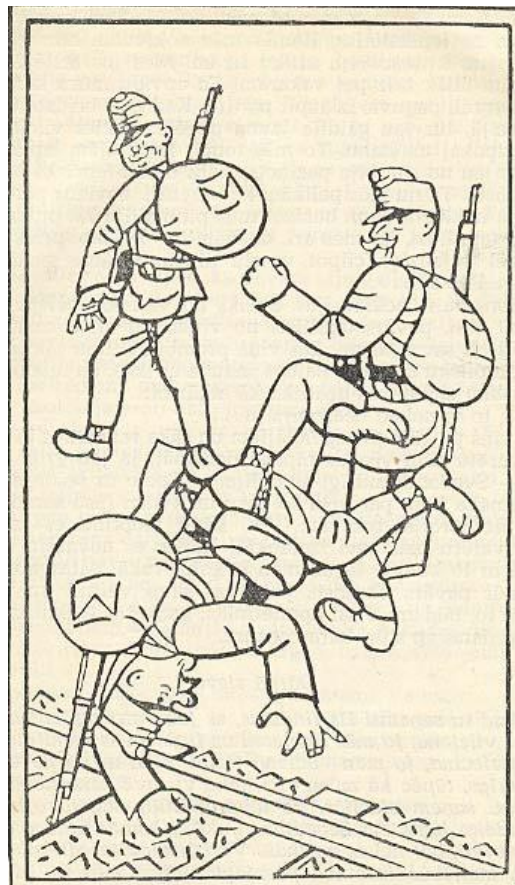
Viņš noraudzījās uz abām somām tik ilgu pilnu skatienu kā visu atstāts šunelis, kas, izbadojies kā vilks, sēž desnieka durvju priekšā, kur tik garšīgi ož pēc svaigām desām.

– Nekaitētu vis, ja mūs kaut kur sagaidītu ar labām pusdienām, – Hodunskis sacīja. – Kad mēs kara sākumā braucām uz Serbiju, tad pārēdāmies katrā stacijā, – tā mūs mīloja. Mēs izgriezām no labākās zosu gaļas kubiņus un spēlējām ar tiem uz šokolādes plāksnītēm «vilku un aitas». Horvātijā,

Osekā, pie mums vagonā ieradās divi kungi no veterānu savienības un atnesa lielu katlu ar sautētiem zaķiem, un tad mēs vairs nevarējām izturēt un uzgāzām viņiem to visu uz galvas. Visu ceļu mēs cita nekā nedarījām kā atvieglotām savas iekšas pa vagonu logiem. Kaprālis Mateika mūsu vagonā bija tā pārēdies, ka mums nācās uzlikt viņam pāri vēderam dēli un tad lēkāt pa to kā pie kāpostu stampāšanas, kamēr beidzot viņam kļuva vieglāk un viņš varēja sākt strādāt ar abiem galiem. Kad braucām cauri Ungārijai, tad katrā stacijā mums meta vagonā ceptas vistas, bet mēs no tām ēdām tikai smadzenes. Kapošfalvā ungāri sāka sviest mums vagonos lielus gabalus ceptas cūkgaļas, un viens no mūsējiem tā dabūja ar ceptu cūkas galvu pa pakausi, ka viņš aiztrenca dāvinātāju ar savu jostu pāri trim sliežu ceļiem. Toties Bosnijā mēs pat ūdeni nevarējām dabūt. Bet līdz Bosnijai mūs gan dzirdināja ar visādu šķirņu degvīniem, un vīns plūda straumēm. Atceros, ka vienā stacijā kaut kādas kundzītes un jaunkundzītes gribēja mūs pamieļot ar alu, bet mēs tajā traukā pielaidām klāt paši no sava ūdens. Kā tad viņas metās projām!

Visu ceļu mēs bijām vienā miglā, un es pat kārtis nevarēju atšķirt. Bet mēs nepaguvām ne atjēgties, te uzreiz pavēle klāt: nepaspējām ne partiju pabeigt, kad jau ārā no vagona. Kāds kaprālis, – vairs neatceros, kā viņu sauca, – uzbreca savējiem, lai šie dziedot; «Und die Serben müssen sehen, das wir Österreich Sieger, Sieger sind!»⁵ Tad kāds viņam iespēra no mugurpuses, un viņš apvēlās uz sliedēm. Pēc tam viņš sāka brēkt, lai šautenes saslien piramīdās, bet vilciens pa to laiku aizgāja tukšā atpakaļ un, kā tas vienmēr tādā steigā atgadās, aizveda līdzī visu mūsu proviantu divām dienām. Bet tādā atstatumā no mums kā tur tie koki sāka jau sprāgt šrapneļi. No otras puses atjāja mūsu bataljona komandieris un sasauca visus uz apspriedi. Atnāca mūsu obrļajtnants Maceks, simtprocentīgs čehs, kaut gan runāja tikai vāciski, un, bāls kā krīts, paziņoja, ka tālāk braukt nevarot, jo ceļš uzspridzināts, nakti serbi pārceļušies pāri upei un tagad atrodies kreisajā flangā, bet tas esot tālu no mums. Mēs dabūšot palīgspēkus un viņus sakaušot. Tikai lai neviens nepadodoties gūstā: serbi gūstekņiem nogriežot ausis un degunu un izdurot acis. No šrapneļiem, kas te sprāgstot, lai nebaidoties, – tur mūsu artilērija izdarot piešaudi. Pēkšņi kaut kur aiz kalna atskanēja ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta. Tur izdarot piešaudi mūsu ložmetēji. Tad kļuva dzirdama kanonāde pa kreisi, un mēs tūliņ pakritām uz vēdera. Mums pārlidoja pāri daži šāviņi un aizdedzināja staciju, no labās puses sāka svilpot lodes, mēs varējām dzirdēt zalves un šauteņu klaboņu. Obrļajtnants Maceks pavēlēja izjaukt piramīdas un pielādēt ieročus. Dežurants paziņoja viņam, ka tas nav iespējams, tāpēc ka mums nav patronu, jo bijis taču rīkojums patronas izsniegt turpmākajā ceļā, pozīciju tuvumā. Mums pa priekšu gājis vilciens ar munīciju, kas nu jau droši vien kritis serbu rokās. Obrļajtnants Maceks palika stāvam kā sasalis un tad deva rīkojumu piespraust durkļus, laikam tāpat vien, izmisumā, lai vispār kaut ko darītu. Tad mēs krietnu laiciņu nostāvējām kaujas gatavībā un pēc tam sakritām starp gulšņiem, jo parādījās kāda lidmašīna un apakšvirsnieki brēca: «Alles decken, decken!»⁶ Vēlāk gan izrādījās, ka tā bijusi mūsu pašu lidmašīna un mūsu artilērija pārskatoties to sašāvusi. Tad mēs piecēlāmies, kaut arī nebija nekādas pavēles. No flanga auļoja pie mums kāds kavalērists un jau iztālēm kļiedza: «Wo ist das Bataillonskommando?»⁷ Bataljona komandieris izjāja viņam pretī, jātnieks, iedeva viņam kādu papīru un aizlēkšoja pa labi. Komandieris izlasīja to un uzreiz kā jucis izrauj zobenu, laiž auļos pie mums un brēc uz virsnieku: «Alles zurück, alles zurück! Direktion Mulde, einzeln abfallen!»⁸ Un tad sāka iet vaļā. Uz mums sāka šaut no visām pusēm, it kā to vien būtu gaidījuši. Pa kreisi no uzbēruma atradās

lodes, mēs varējām dzirdēt zalves un šauteņu klaboņu. Obrļajtnants Maceks pavēlēja izjaukt piramīdas un pielādēt ieročus. Dežurants paziņoja viņam, ka tas nav iespējams, tāpēc ka mums nav patronu, jo bijis taču rīkojums patronas izsniegt turpmākajā ceļā, pozīciju tuvumā. Mums pa priekšu gājis vilciens ar munīciju, kas nu jau droši vien kritis serbu rokās. Obrļajtnants Maceks palika stāvam kā sasalis un tad deva rīkojumu piespraust durkļus, laikam tāpat vien, izmisumā, lai vispār kaut ko darītu. Tad mēs krietnu laiciņu nostāvējām kaujas gatavībā un pēc tam sakritām starp gulšņiem, jo parādījās kāda lidmašīna un apakšvirsnieki brēca: «Alles decken, decken!»⁶ Vēlāk gan izrādījās, ka tā bijusi mūsu pašu lidmašīna un mūsu artilērija pārskatoties to sašāvusi. Tad mēs piecēlāmies, kaut arī nebija nekādas pavēles. No flanga auļoja pie mums kāds kavalērists un jau iztālēm kļiedza: «Wo ist das Bataillonskommando?»⁷ Bataljona komandieris izjāja viņam pretī, jātnieks, iedeva viņam kādu papīru un aizlēkšoja pa labi. Komandieris izlasīja to un uzreiz kā jucis izrauj zobenu, laiž auļos pie mums un brēc uz virsnieku: «Alles zurück, alles zurück! Direktion Mulde, einzeln abfallen!»⁸ Un tad sāka iet vaļā. Uz mums sāka šaut no visām pusēm, it kā to vien būtu gaidījuši. Pa kreisi no uzbēruma atradās

⁵ Mēs serbiem parādīsim, ka austrieši visur uzvar! (Vāc.)

⁶ Visiem paslēpties! (Vāc.)

⁷ Kur bataljona komandieris? (Vāc.)

⁸ Visi atpakaļ, visi atpakaļ! Virziens – ieplaka, pārskriet pa vienam! (Vāc.)

kukurūzas lauks, un tur gāja kā pa elli. Mēs metāmiem četrpārus lejup; mugursomas palika uz tiem sasodītajiem gulšņiem. Obrļajtnants Maceks dabūja lodi galvā, tā ka nepaguva ne iepīkstēties. Kamēr mēs nokļuvām līdz ieplakai, ievainoto un kritušo bija atliku likām. Mēs tos atstājām, bet paši jozām tālāk līdz pat vakaram. To apvidu mūsu karaspēks bija jau agrāk paguvis izlaupīt pa tīro. Kad mēs beidzot ieradāmiem stacijā, tur jau gaidīja jauna pavēle: sēsties vilcienā un braukt atpakaļ uz štābu. To mēs tomēr nevarējām izpildīt, jo, kā mums jau no rīta bija paziņots, štābs dienu iepriekš bija padevies gūstā. Tā nu mēs palikām kā bārenīši, neviens par mums negribēja nekā zināt, un beidzot mūs pieskaitīja 73. pulkam, lai dodoties tam līdzi, ko mēs arī darījām ar lielāko prieku. Bet mums vēl vajadzēja cilpot veselu dienu, iekāms sasniedzām 73. pulku. Pēc tam...

Neviens vairs neklausījās. Šveiks un Vaņeks spēlēja divatā sešdesmit seši, pavārs okultists no virsnieku virtuves rakstīja plašu vēstuli savai sievai, kas viņa prombūtnē bija sākusi izdot jaunu teosofisku žurnālu; Balouns snauda uz sola, un telefonistam Hodunskim cits nekas neatlika kā atkārtot:

– Jā, to es nekad neaizmirsīšu...

Tad viņš piegāja pie spēlētājiem un sāka raudzīties to kārtīs.

– Tu varētu man vismaz pīpi aizdedzināt, ja jau gribi glūnēt kārtīs, – Šveiks draudzīgi aizrādīja. – Spēle uz sešdesmit seši ir nopietnāka lieta par visu šo karu un visām jūsu sasodītajām dēkām pie Serbijas robežām. Ak, kādu muļķību es izdarīju, nūdien, varētu pats sevi izplāukāt! Kāpēc es nevarēju brītiņu pagaidīt ar to kungu, tagad man ir kalps rokā. Aitasgalva!

Tikmēr pavārs okultists pabeidza savu vēstuli un vēlreiz pārlasīja to, būdams visai apmierināts, ka to tik veikli uzrakstījis, apvezdams ap stūri kara cenzūru.

«Dārgā sieva!

Kad tu saņemsi šīs rindiņas, es jau vairākas dienas atradīšos vilcienā, jo mēs braucam uz fronti. Tas mani diezīn kā neiepriecina, jo man vilcienā jāstāv dīkā un es nevaru būt noderīgs, tāpēc ka mūsu virsnieku virtuvē neko nevāra, bet ēdienu saņem stacijās. Es labprāt būtu pagatavojis mūsu virsnieku kungiem Segedīnas gulašu, kamēr braucam cauri Ungārijai, bet nekas neiznāk. Varbūt, kad ieradīsimies Galīcijā, man būs izdevība pasniegt viņiem īstu Galīcijas šoletu – sautētu zosi ar grūbām vai rīsiem. Tici man, dārgā Helēnīt, ka es cenšos visiem spēkiem atvieglināt, cik vien iespējams, mūsu virsnieku kungiem viņu raizes un rūpes. Mani pārcēla no pulka uz kaujas bataljonu, kas bija mana karstākā vēlēšanās, lai es varētu virsnieku virtuvi frontē ar tiem pašiem ierobežotajiem līdzekļiem pacelt visaugstākā līmenī. Atceries, dārgā Helēnīt, ka tu man pie iesaukšanas aktīvajā armijā novēlēji, lai es dabūtu labu priekšniecību. Tavs vēlējums ir piepildījies. Es nevaru ne par ko sūdzēties, taisni otrādi – visi virsnieku kungi ir mūsu patiesi draugi, un sevišķi pret mani viņi izturas ar tēva gādību. Pie pirmās izdevības paziņošu tev mūsu kara lauka pasta numuru...»

Šī vēstule radās tāpēc, ka pavārs bija galīgi pazaudējis pulkveža Šrēdera labvēlību, kurš līdz šim visur bija nostājies viņa pusē. Kad nelaimīgas sagādīšanās dēļ kaujas bataljona virsnieku atvadu mielastā pulkvedim Šrēderam bija pietrūcis teļa cepeša, viņš nosūtīja nežēlastībā kritušo pavāru kopā ar kaujas rotu uz fronti, uzticēdams pulka virsnieku virtuvi kaut kādam nožēlojamam skolotājam no aklo institūta Klārovā.

Pavārs okultists vēlreiz pārskatīja uzrakstīto. Šī vēstule viņam šķita pietiekami diplomātiska, lai nodrošinātu uzturēšanos zināmā atstatumā no kaujas lauka, jo lai nu katrs runā, ko grib, bet iespēja izlocīties ir arī frontē.

Viņš gan pirms kara, izdodams un rediģēdams okultistu žurnālu par aizkapa dzīvi, bija uzrakstījis plašu apcerējumu par to, ka bailēm no nāves nav nekāda pamata, kā arī apskatu par dvēseļu pārceļošanu, bet tagad tie bija vārdi bez nozīmes.

Viņš piegāja tuvāk, lai pašķielētu Šveika un Vaņeka kārtīs. Starp spēlētājiem šajā mirklī vairs nebija nekādas dienesta pakāpju atšķirības. Viņi spēlēja tagad trijatā sešdesmit seši ar Hodunski.

Raitnieks Šveiks rupji sabāra mantzini Vaņeku.

– Es gan brīnos, kā jūs varat tik stulbi spēlēt! Labi taču redzat, ka viņš spēlē uz renonsu. Man kārava nav, un jūs izspēlējat nevis astoņnieku, bet kā pēdējais ragulops krusta kalpu, un tas nelga laimē.

– Tāda brēka vienas pazaudētas partijas dēļ! – sekoja mantziņa pieklājīgā atbilde. – Jūs taču pats spēlējat kā zābaks! Kur lai es ņemu kārava astoņāci, vai lai no pirksta izzīžu, kad man neviena kārava nav, tikai lielie pīķi un krusti, idiots gatavais!

– Tad jums vajadzēja spēlēt bez trumpjiem, prātvēders tāds, – Šveiks smīnot atsaucās. – Tas ir tāpat kā vienreiz restorānā «Pie Valša», tur arī vienam tādām ērmam nebija trumpju, un viņš tikai lika ārā tās mazākās kārtis un ļāva katram spēlēt uz renonsu. Un kas viņam bija par kārtīm! No visām

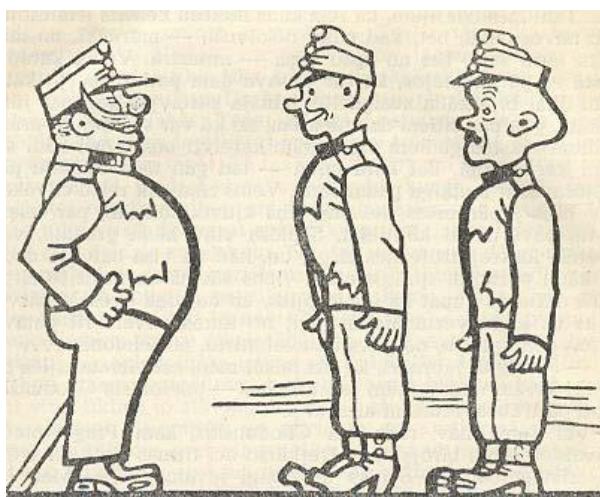
šķirnēm tās lielākās. Tāpat kā man patlaban nekāda labuma nebūtu, kad jums iegribētos spēlēt bez trumpjiem, tā arī toreiz un visiem citiem tāpat. Tā tas gāja apkārt, un mums tikai vajadzēja maksāt. Beidzot es saku: «Herolda kungs, esiet tik laipns, spēlējiet bez trumpjiem un metiet muļķības pie malas!» Viņš man tūliņ virsū: šis varot spēlēt, kā gribot, lai es turot muti, jo viņš esot beidzis augstskolu. Nu, tas viņam gan dārgi maksāja. Saimnieks bija mums pazīstams, ar oficianti mēs arī bijām labos draugos, un policijas patruļai mēs paskaidrojām, ka pie mums viss kārtībā. Vai tad tā nav nekrietna rīcība saukt patruļu un traucēt nakts mieru tikai tādēļ, ka viņš netālu no restorāna pakritis uz apledojušās ietves un sadauzījis degunu? Mēs pat pirksta viņam nepiedūrām, kad viņš taisīja blēdības kāršu spēlē, bet viņš, tiklīdz to atklāja, drāzās tik aši ārā, ka pārmeta kūleni pār sliekšni. Saimnieks un oficiante arī apstiprināja, ka mēs esam izturējušies pret viņu tiešām krietni un džentlmeniski un labāku apiešanos viņš arī nemaz nav pelnījis, jo nosēdējis no pulksten septiņiem vakarā līdz pusnaktij pie viena kausa alus un pudeles zeltera un pie tam vēl izlicies nezin par kādu kungu, tāpēc ka ir profesors augstskolā, un no sešdesmit seši sapratis tikpat daudz kā cūka no katķisma. Nu, kam tagad jādala?

– Spēlēsim savu trumpji, – ieteica pavārs okultists, – pieci helleri par aci.

– Pastāstiet mums labāk par dvēseļu ceļošanu, – ierosināja mantzinis, – to, ko jūs stāstījāt toreiz bufetes jaunkundzei, kad bijāt sev sadauzījis degunu.

– Par dvēseļu pārvietošanos man arī gadījies dzirdēt, – Šveiks piezīmēja, – man pirms pāris gadiem bija ienācis prātā, ka es pats, ar atļauju sacīt, varu sevi izglītēt, lai neatpaliktu no citiem, tāpēc es gāju Prāgā uz Amatnieku apvienības lasītavu, bet, tā kā es biju noplīsis un ziemeļpusē man spīdēja caurumi, tad no izglītošanās nekas neiznāca. Mani nemaz nelaida lasītavā iekšā, bet izmeta pa durvīm ārā, jo viņi bija iedomājušies, ka es nāku nospert kādam ziemas mēteli. Tad es apvilku savu svētdienas uzvalku un aizgāju uz muzeja bibliotēku, un tur mēs ar savu biedru dabūjām kādu grāmatu par dvēseļu pārvietošanos. Tanī mēs izlasījām, ka reiz kāds indiešu ķeizars iemiesojies pēc nāves cūkā, bet, kad cūku nokāvuši, – mērkaķī, no mērkaķa āpšu sunī, bet no āpšu suņa – ministrā. Vēlāk karadienestā es pārliecinājos, ka tur ir sava daļa patiesības, jo katrs, kam tikai bija kāda zvaigznīte, lamāja kareivjus gan par jūras cūkām, gan par citiem dzīvniekiem, no kā var spriest, ka priekš kādiem tūkstoš gadiem vienkāršie kareivji būs bijuši kādi slaveni karavadoņi. Bet kara laikā – tad gan tāda dvēseļu pārvietošanās ir muļķīga padarīšana. Velns zina, cik reizu cilvēkam nav bijis jāpārvēršas, iekāms viņš kļuvis, teiksim, par telefonistu, pavāru vai kājnieku. Saplosa viņu kāda granāta, viņa dvēsele ieskrej artilērijas zirgā, un, kad nu visa baterija dodas uz kādu pozīciju, sprāgst atkal viens šāviņš un nosīt to zirgu, kurā mirušais nupat kā iemiesojies, un nu viņa dvēsele pārvietojas uz kādu vezumnieku govī, no kuras pavārs rīt gatavos kareivjiem gulašu, no govīs uz telefonistu, no telefonista...

– Man gan jābrīnās, ka jūs taisni mani esat izraudzījis par mērķi savām muļķīgajām asprātībām, – telefonists Hodunskis viņu pārtrauca, redzami aizskarts.

– Vai jums nav rada tas Hodunskis, kam Prāgā pieder privātdetektīvu birojs ar to trejkāršo aci firmas zīmē kā svētajai trīsvienībai? – Šveiks nevainīgi ievaicājās. – Man ļoti patīk privātdetektīvi. Es reiz biju karadienestā kopā ar kādu privātdetektīvu Štendleru. Tam bija tāds puns galvā, ka mūsu feldfēbelis vienmēr mēdza sacīt: šis savā mūžā esot gan redzējis visādas karavīru galvas, bet tādu pat sapnī ne. «Paklau, Štendler», viņš tam vienmēr teica, «ja šogad nebūtu manevru, tad jūsu pauris karadienestā nederētu, bet tagad vismaz artilērija varēs izdarīt pēc tā piešaudi, kad nonāksim apvidū, kur

nebūs neviena labāka orientiera». Ko tik šis Štendlers no viņa neizciet! Dažreiz pārgājienos feldfēbelis aizsūtīja viņu piecsimt soļu priekšā un tad deva pavēli: «Virziens – galva ar punu». Šim Štendlera kungam vispār, arī kā privātdetektīvam, bija visādas ķibeles. Cik reižu viņš mums netika bufetē stāstījis, kas viņam viss nav bijis jāiztur! Piemēram, viņam uzdevuši izsekot, vai kāda klienta sieva, kurš pie viņiem atskrējis kā bez galvas, nav ielaidusies ar kādu citu, un, ja ir, tad ar ko, kur un kā ielaidusies. Vai atkal otrādi: kāda greizsirdīga sieva grib uzzināt, ap ko īsti lakstojas viņas vīrs, lai varētu viņam mājās sacelt lielāku traci. Viņš bija izglītots cilvēks un, runājot par laulības, pārkāpšanu, lietoja visai izmeklētus izteicienus, un gandrīz vai raudāja, stāstīdams mums, ka visi gribējuši, lai viņš notver attiecīgo personu *in flagranti*⁹. Citam varbūt no priekiem būtu acis vai ārā spiedušās no pieres, kad viņš notvertu tādu pārti *in flagranti*, bet Štendlera kungam, kā viņš mums apgalvoja, tas viss bijis gluži vienaldzīgi. Viņš ļoti inteligēti paskaidroja, ka viņam bijis pat pretīgi noraudzīties šādās neķītrībās. Mums bieži, kad viņš sāka stāstīt par visiem tiem stāvokļiem, kādos viņš šos pārtis atradis, tecēja slienā kā sunim, ja tam novelk gar degunu vārītu šķiņķi. Kad mums bija uzlikts kazarmu arests, tad viņš mums to visu attēloja. «Tā», viņš saka, «es pārsteidzu tādu un tādu kundzi ar tādu un tādu kungu». Arī adreses viņš mums pateica. Un pats vienmēr tik bēdīgs. «Tās pļaukas», viņš mēdza teikt, «ko es saņēmu no abām pusēm! Bet visvairāk mani nospiež tas, ka es ņēmu kukuļus. Vienu tādu piekukuļošanas gadījumu es neaizmirsīšu līdz nāvei. Viņš kā no mātes miesām piedzimis, viņa tāpat. Viesnīcas numurā un pat durvis nebija aizbultējuši, muļķi beidzami! Gultā viņiem nepietika vietas, jo abi bija resni, tāpēc viņi ņēmās uz paklāja kā kaķēni. Bet paklājs nolācots, putekļu pilns, papirosu galiem nomētāts. Kad es iegāju, abi uzlēca kājās, viņš nostājās man pretī, turēdams roku priekšā kā vīģes lapu, viņa atkal pagrieza man muguru, bet uz ādas iespiedies viss paklāja raksts un vēl pielipusi papirosa čaulīte. «Piedošanu, Zemeka kungs», es saku, «es esmu privātdetektīvs Štendlers no Hodunskā biroja un esmu ieradies oficiālā uzdevumā pārsteigt jūs nozieguma vietā sakarā ar jūsu sievas kundzes iesniegumu. Šī dāma, ar ko jūs šeit bijāt stājies nelikumīgos sakaros, ir Grota kundze». Tik aukstasinīgu pilsoni gan es savā mūžā nebiju redzējis. «Ar jūsu atļauju es tūlī apģērbšos», viņš teica, it kā tā būtu pati par sevi saprotama lieta. «Pie visa vainīga tikai mana sieva, kas mani ar savu nepamatoto greizsirdību novedusi līdz nelikumīgiem sakariem un tukšu aizdomu dēļ apvaino savu laulāto draugu ar nedibinātiem pārmetumiem un apkaunojošu neuzticību. Bet ja tomēr nekādu šaubu nav un negods nav noslēpjams... Kur manas apakšbikses?» – «Uz gultas». Uzvilcis apakšbikes, viņš turpināja: «Ja negods nav vairs noslēpjams, tad jāievada šķiršanās, kaut gan ar to taču kauna traips nav izdzēšams. Šķiršanās vispār ir nepatīkama lieta», viņš ģērbdamies prātoja, «tāpēc ir labāk, ja laulātā draudzene bruņojas ar pacietību un nedod nekāda iemesla publiskam skandālam. Tomēr dariet, kā gribat, es atstāju jūs ar cienīto kundzi divatā». Grota kundze tikmēr bija ielīdusi gultā, Zemeka kungs sniedza man roku un aizgāja. Es vairs lāgā neatceros, ko mums Štendlera kungs vēl stāstīja par savu sarunu ar dāmu gultā, tikai viņi runājuši gan ļoti inteligēti. Piemēram, ka laulība nav tāpēc radīta, lai visus vienkārši padarītu laimīgus, ka ikvienam pienākums laulībā apspiest savas iekāres un padarīt savu miesīgo dzīvi pēc iespējas šķīstu un apgarotu. «Un pie tam», Štendlera kungs stāstīja, «es sāku pamazām izģērbties, un, kad jau biju izģērbies un apstulbis, un iekarsis kā briedis rieta laikā, pēkšņi istabā ienāk mans labs paziņa Stahs, arī privātdetektīvs no mūsu konkurenta Šterna biroja, kur bija griezies pēc palīdzības Grota kungs, būdams pārliecināts, ka viņa sieva arī ar kādu ielaidusies. Šis Stahs vairāk nekā neteica, kā tikai: «Ā, Štendlera kungs *in flagranti* ar Grota kundzi, apsveicu!» Viņš atkal klusiņām aizvēra durvis un aizgāja. «Tagad viss vienalga, jums nav ko steigties ar ģērbšanos», Grota kundze sacīja, «man blakus vietas ir diezgan». – «Man, cienītā kundze, daudz vietas nav vajadzīgs», es atbildēju un pēc tam vairs pat neatminos, ko vēl sarunāju, atceros tikai apgalvojumu, ka no laulāto nesaskaņām cieš bērnu audzināšana. Pēc tam Štendlera kungs stāstīja, kā viņš apģērbies un laidies tecīņus projām, lai pastāstītu par notikušo savam šefam Hodunskā kungam, bet pa ceļam iegriezies iestiprināties, un, kad viņš ieradies birojā, tad tur jau bijusi ievārtīta kārtīga putra. Tur sava šefa uzdevumā jau bija paguvjis ierasties Stahs, lai paziņotu Hodunskā kungam, kādi ir viņa privātdetektīvu biroja darbinieki, un pēdējais nebija varējis izdomāt nekā labāka kā atsaukt Štendlera kunga laulāto draudzeni, lai tā vīram sadod par to, ka viņš, aizsūtīts dienesta pienākumos, pieļāvis konkurenta aģentam notvert sevi nozieguma vietā. «Un no tā laika», Štendlera kungs mēdza piebilst, tiklīdz par to iznāca runa, «man vēl palicis tas lielais puns».

– Nu, vai spēlēsim uz pieci līdz desmit?

Viņi sāka spēlēt.

Vilciens apstājās Mošonas stacijā. Bija jau vakars, un nevienu nelaida ārā no vagona.

⁹ Nozieguma vietā.

Kad vilciens sāka atkal kustēties, no kāda vagona atskanēja spēcīga balss, it kā gribētu pārkliegt riteņu klaboņu. Kāds kareivis no Kašperkalniem, sērīgās vakara noskaņas pārņemts, sāka drausmīgos toņos apdziedāt kluso nakti, kas nolaidās pār Ungārijas līdzenumiem.

Labu nakt'! Labu nakt'!
 Nogurušiem miegs sāk nākt.
 Diena beigusies, kā klājas,
 Čaklās rokas mierā stājas,
 Kamēr rīts nāks gaitu sākt.
 Labu nakt'! Labu nakt'!

– Turi muti, nelga! – kāds uzbrēca sentimentālajam dziedātājam, kas tūliņ aplkusa. Viņu aizvilka projām no loga.

Čaklās rokas tomēr nestājās mierā visu nakti. Gandrīz visā vilcienā sveču gaismā spēlēja kārtis. Arī Šveika vagonā mazas, pie sienas piestiprinātas petrolejas spuldzītes gaismā turpinājās spēle uz savu trumpi, un katrreiz, tikko kāds paspēlēja, Šveiks steidzās apgalvot, ka tā ir vistaisnīgākā spēle, jo katrs var piepirkt tik daudz kāršu, cik vien grib.

– Savu trumpi spēlējot, – Šveiks daudzina, – jāņem tikai dūzis un septiņnieks, un tad tos var izlikt. Pārējās kārtis nav jāņem. To dara katrs pats uz savu risku.

– Sarausim uz lielo stiķi! – Vaņeks ieteica, visiem vienprātīgi piekrītot.

– Siržu septiņnieks, – Šveiks paziņoja, paceldams kārti.

– Katrs maksā pa piecniekam un piepērk pa četrām. Ašāk, lai neierūsē!¹⁰

Visu sejas bija tik apmierinātas, it kā nebūtu nekāda kara, it kā viņi neatrastos vilcienā, kas ved tos uz fronti pretī asiņainām kaujām, bet sēdētu kādā Prāgas kafejnīcā pie spēļu galdiem.

– To es gan nedomāju, – Šveiks sacīja pēc kādas partijas, – ka dabūšu vēl dūzi, kur es taču izgāju ar tīriem sīkumiem un piepirku visas četras kārtis. Ko jūs man padarīsiet ar savu ķēniņu? Es viņu situ zemē ar dūzi!

Kamēr šeit ķēniņus sita ar dūžiem, frontē ķēniņi sita cits citu ar saviem pavalstniekiem.

*

Štāba vagonā, kur atradās kaujas bataljona virsnieki, braucienam sākoties, valdīja neparasts klusums. Vairums virsniņu bija iedziļinājušies mazā grāmatīnā audekla vākos ar uzrakstu: «Tēvu grēki, Ludviga Ganghofera romāns», – un pie tam visi lasīja 161. lappusi. Bataljona komandieris kapteinis Zāgners stāvēja pie loga un turēja rokā to pašu grāmatu, atšķirtu 161. lappusē. Viņš lūkojās dabas ainavās un pārdomāja, kā saprotamāk noskaidrot virsniņiem šās grāmatas nepieciešamību. Lietai bija stingri konfidenciāls raksturs.

Virsnieki tikmēr pārdomāja, vai tikai pulkvedis Šrēders nav galīgi jucis. Ērmīgs viņš bija jau sen, bet to vis nevarēja domāt, ka prāts viņam aptumšosies tik pēkšņi. Priekš vilciena atiešanas viņš bija sasaucis virsniņus uz pēdējo apspriedi, kurā paziņojis, ka ikvienam no viņiem piešķirts viens eksemplārs Ludviga Ganghofera grāmatas «Tēvu grēki» un ka grāmatas nogādātas bataljona kancelejā.

– Mani kungi, – viņš bija sacījis ārkārtīgi noslēpumainā balsī, – neaizmirstiet nekad 161. lappusi!

Lai kā virsnieki iedziļinājās šajā lappusē, viņi tomēr nekā nesaprata. Kaut kāda Marta piegāja pie rakstāmgalda, izņēma kādu lomu un skaļi apgalvoja, ka publika jutīšot līdz šās lugas varonei. Tad parādījās kāds Alberts, kas nepaguris pūlējās bārstīt asprātības, bet tās, nezinot sakarību ar iepriekšējo tekstu, likās tik seklas, ka virsleitnants Lukāšs dusmās pārkoda savu iemuti.

«Vecais ir galīgi izkūkojis prātu», visi nedomāja, «tagad viņu noteikti pārcels uz kara ministriju».

Kapteinis Zāgners, beidzot sastādījis plānu savam mazajam ziņojumam, atkāpās no loga. Viņam nepiemita sevišķas pedagogiskas dāvanas, tāpēc arī vilkās diezgan ilgi, kamēr viņš izdomāja, kā noskaidrot virsniņiem 161. lappuses nozīmi.

Iekāms viņš sāka paskaidrot, viņš uzrunāja virsniņus: «Mani kungi!» – kā to mēdza darīt vecais pulkvedis, kaut gan pirms iekāpšanas vilcienā kapteinis Zāgners bija godājis visus par biedriem.

– Tātad, mani kungi... – Un viņš sāka stāstīt, ka iepriekšējā vakarā saņēmis no pulkveža Šrēdera attiecīgās instrukcijas par 161. lappusi.

– Tātad, mani kungi, – viņš svinīgi turpināja, – pilnīgi slepenas instrukcijas par militāro telegrammu jaunāko šifrēšanas sistēmu.

Kadets Bīglers tūliņ izvilkā bloknotu un zīmuli un sacīja neparastas centības pilnā balsī:

¹⁰ V.E.: *Dēlejte, at' něco uhrajem.*

– Es esmu gatavs, kapteiņa kungs.

Visi atskatījās uz šo aprobežoto radījumu, kura centība, ko viņš bija parādījis jau brīvprātīgo skolā, daudz neatšķīrās no stulbuma. Viņš bija labprātīgi pieteicies doties uz fronti un pie pirmās izdevības paskaidrojis skolas vadītājam, kad tas apjautājās par audzēkņu ģimenes apstākļiem, ka viņa senči senāk rakstījuši savu uzvārdu «Bügler von Leuthold» un viņu ģerbonī bijis svēteļa spārns un zivs aste.

Kopš tā laika viņu saukāja pēc viņa ģerboņa tikai par «svēteļa spārnu ar zivs asti». Viņu nežēlīgi vajāja, visiem viņš pēkšņi bija tapis nesimpātisks, jo šāda dēla uzpūtība nekādi nesaderējās ar viņa tēva godājamo nodarbošanos – tirgošanos ar zaķu un trušu ādiņām. Romantiskais, jūsmīgais dēls tomēr godīgi pūlējās sagremot visu kara zinātni un centās izcelties ne tikai ar čaklību un uzdotā materiāla apgūšanu, bet arī ar pamatīgu iedziļināšanos rakstos par kara mākslu un karu vešanas vēsturi, par ko viņš vienmēr mēdza runāt tik ilgi, līdz viņu strupi apsauca. Virsnieku aprindās viņš uzskatīja sevi par līdzīgu augstākajiem virsniekiem.

– Jūs, kadet, – kapteinis Zāgners teica, – cietiet klusu, pirms es jums neesmu atļāvis runāt, jo neviens jums nekā nejautā. Nav vārdam vietas, sasodīti apķērīgs karavīrs! Es jums sniedzu pilnīgi slepenu informāciju, un jūs to ierakstāt piezīmju grāmatiņā. Ja jūs šo piezīmju grāmatiņu pazaudēsiet, tad jūs gaida kara tiesa.

Kadetam Bīgleram piemita vēl turklāt nelāga paraša censties katru ar kaut kādu izrunu pārliecināt par saviem labajiem nolūkiem.

– Padevīgi ziņoj, kapteiņa kungs, – viņš atbildēja, – ka pat piezīmju grāmatiņas pazušanas gadījumā neviens nevarētu izburtot manas piezīmes, jo es stenografēju, un manus saīsinājumus neviens neprot izlasīt. Es lietoju angļu stenografēšanas sistēmu.

Visi nicinoši noskatījās viņā. Kapteinis Zāgners atmeta ar roku un turpināja savu paskaidrojumu:

– Es nupat runāju par militārtelegrammu jauno šifrēšanas paņēmienu. Jums varbūt šķita dīvaini, kāpēc Ludviga Ganghofera romānā «Tēvu grēki» jums ieteikta taisni 161. lappuse. Tā ir atslēga jaunajai šifrēšanas metodei, kas tagad ieviesta, pamatojoties uz jaunu rīkojumu no armijas korpusa ģenerālštāba,¹¹ kam mēs esam padoti. Kā jums zināms, ir daudzas metodes svarīgāko kara ziņojumu šifrēšanai. Jaunākā, ko mēs lietosim, ir papildinošā skaitļu metode. Tātad šifri, ko jums pagājušā nedēļā izsniedza pulka štābā, un to lietošanas pamācība tagad vairs neder.

– Ahā, erchercoga Albrehta sistēma, – nomurmināja cītīgais kadets Bīglers, – 8922-R, patapinājums no Gronfelda sistēmas.

– Jaunā sistēma ir ārkārtīgi vienkārša, – kapteiņa balss skanēja visā vagonā. – Es saņēmu personīgi no pulkveža kunga otro sējumu ar visu instrukciju. Pieņemsim, ka mēs dabūtu šādu pavēli: «Pie augstienes 228 ložmetēju uguni novirzīt pa kreisi», – un tā šifrēta skanētu šādi: «Lieta – ar – mums – tas – mēs – uzskatīt – iekšā – tie – apsolīt – tā – Marta – tevi – tas – bikli – tad – mēs – Marta – mēs – to – mēs – pateicība – labi – režija – beigas – mēs – apsolām – mēs – pārlabots – apsolījām – patiesi – domāju – ideja – pavisam – valda – balss – pēdējie». Kā redzat, ļoti vienkārši, bez liekām kombinācijām. No štāba to noraida pa tālrūni uz bataljonu, no bataljona uz rotu. Komandieris, saņēmis šifrēto ziņojumu, atšifrē to šādi: paņem «Tēvu grēkus», atšķir 161. lappusi un sāk meklēt blakus esošā 160. lappusē vārdu «lieta». Lūdzu, kungī. «Lieta» 160. lappusē, pēc kārtas skaitot, ir piecdesmit otrais vārds, tāpēc jāmeklē 161. lappusē piecdesmit otrais burts no augšas. Ievērojiet, ka tas ir «P»! Otrais vārds ziņojumā ir «ar». Tas ir 160. lappusē septītais vārds pēc skaita, kas atbilst septītajam burtam 161. lappusē, tas ir, burtam «i». Tālāk nāk vārds «mēs», bet tas, – lūdzu, sekojiet uzmanīgi! – ir astoņdesmit astotais vārds, tātad astoņdesmit astotais burts 161. lappusē, tas ir, «e». Tādā kārtā mēs esam atšifrējuši vārdu «Pie» un turpinām, kamēr ir atšifrēta visa pavēle. «Pie augstienes 228 ložmetēju uguni novirzīt pa kreisi». Ļoti asprātīgi, mani kungī, un galīgi neiespējami atrisināt bez atslēgas, tas ir, Ludviga Ganghofera «Tēvu grēku» 161. lappuses.

Visi klusēdami vērās nelaimīgajās lappusēs un iegrima smagās domās. Brīdi valdīja klusums, bet tad kadets Bīglers pēkšņi uztraucies iekliedzās:

– Jēzus Marija, kapteiņa kungs, padevīgi ziņoj, ka mums nesaskan!

Tiešām, tas bija ļoti mīklaini.

Varēja pūlēties, cik gribēja, bet, izņemot kapteini Zāgneru, neviens nevarēja atrast 160. lappusē vārdus, kam atbilda 161. lappusē burti, kas sastādīja atslēgu.

– Mani kungī, – kapteinis Zāgners stostījās, pārliecinājies, ka kadeta Bīglera izmisušais kliedziens ir dibināts, – ko tas nozīmē? Manos Ganghofera «Tēvu grēkos» tas ir un jūsējos nav?

¹¹ V.E.: *nového nařízení štábu armádního sboru*. (Korpusa štābs jau nu nav ģenerālštābs).

– Atļaujiet, kapteiņa kungs, – kadets Bīglers atkal atsaucās. – Iedrošinos vērst jūsu uzmanību uz to, ka Ganghofera romānam ir divas daļas. Esiet tik laipns un pārliecinieties pats; titullapā rakstīts: «Romāns divās daļās». Mums ir pirmā daļa un jums otrā, tāpēc skaidrs kā diena, ka mūsu 160. un 161. lappuse neatbilst jūsējām. Mums ir pavisam kas cits. Jums pirmais atšifrētā ziņojuma vārds ir «pie», bet mums iznāk «ola»!¹²

Visiem tagad bija pilnīgi skaidrs, ka Bīglers nemaz nav tāds stulbenis.

– Es saņēmu otro daļu brigādes štābā, – kapteinis Zāgners sacīja. – Te būs noticis kāds pārpratums. Pulkveža kungs pasūtījis jums pirmo daļu. Laikam gan, – viņš turpināja tā, it kā viss būtu pilnīgi skaidrs un viņam jau sen zināms, iekāms viņš sāka savu lekciju par visvienkāršāko šifrēšanas paņēmieni, – brigādes štābā būs to sajaukuši. Pulkam nepaziņoja, ka vajadzīga otrā daļa, un tā tas viss notika.

Kadets Bīglers tikmēr uzvaras priekā noraudzījās apkārtējos, un leitnants Dubs¹³ pačukstēja virsleitnantam Lukāšam, ka «svēteļa spārns ar zivs asti» esot pataisījis kapteini Zāgneru melnu un maziņu.

– Dīvains gadījums, kungi, – kapteinis Zāgners atkal iesāka, it kā gribēdams ierosināt sarunu, lai pārtrauktu neveiklo klusumu. – Acīm redzot brigādes kancelejas darbiniekiem salmi galvā.

– Atļaujiet piezīmēt, – nerimās kadets Bīglers, gribēdams vēlreiz palepoties ar savām zināšanām, – ka tik konfidenciāla rakstura ziņām no divīzijas nevajadzētu gan iet caur brigādes kanceleju. Rīkojumus, kas skar tik slepenas armijas lietas, vajadzētu ar stingri konfidenciāliem apkārtrakstiem paziņot tikai pulku, divīziju un brigāžu priekšniekiem. Es zinu kādu šifru sistēmu, ko lietoja, karojot ar Sardīniju un Savoju, angļu-franču karagājienā uz Sevastopoli, bokseru dumpja laikā Ķīnā un pēdējā krievu–japāņu karā. Šī sistēma dibinājās...

– Kaķim uz astes der jūsu sistēma, kadet Bīglers, – kapteinis Zāgners ar īgnumu un nicināšanu pārtrauca. – Katrā gadījumā skaidrs, ka sistēma, par ko mēs runājam un ko es jums izskaidroju, ir viena no vislabākajām, jāsaka, taisni nepārspējama. Te visi mūsu ienaidnieka pretizlūkošanas darbinieki aplauzīs ragus. Viņi nevarēs izlasīt mūsu šifru, kaut viņi plēstos vai pušu. Tas ir kaut kas pavisam jauns. Šim šifram nav nekā līdzīga.

Centīgais kadets Bīglers nozīmīgi nokāsējās.

– Atļaujiet, kapteiņa kungs, – viņš sacīja, – aizrādīt uz Kerikhofa grāmatu par militāriem šifriem. Šo grāmatu katrs var iegādāties «Militāri tehniskajā apgādā». Tur ir sīki aprakstīta tā metode, ko es pieminēju, kapteiņa kungs. Tās izgudrotājs ir pulkvedis Kirhers, kas Napoleona I laikā kalpojis sakšu armijā. «Kirhera šifrētie vārdi», kapteiņa kungs, katru telegrammas vārdu izskaidro ar atslēgu pretējā lappusē. Šo metodi papildinājis virsleitnants Fleisners savā grāmatā «Militārās kriptogrāfijas rokasgrāmata», ko katrs var nopirkt kara akadēmijas apgādā Vīnē. Lūdzu, kapteiņa kungs! – Kadets Bīglers izņēma no somas grāmatu un turpināja: – Fleisners min to pašu piemēru, lūdzu, pārliecinieties visi! Tas pats piemērs, kuru mēs nupat dzirdējām.

Telegramma. Pie augstienes 228 novirzīt ložmetēju uguni pa kreisi.

Atslēga: Ludviga Ganghofera «Tēvu grēki», II daļa.

Paskatieties, lūdzu, tālāk! Šifrs: «Lieta – ar – mums – tas – mēs – uzskatīt – iekšā – tie – apsolīt – tā – Marta...» un tā tālāk. Taisni tas pats, ko mēs nupat noklausījāmies.

Neviens nekā nevarēja iebilst. Šim smurgulim «svēteļa spārnā ar zivs asti» bija taisnība.

Kāds ģenerālis armijas štābā bija atvieglinājies sev darbu. Viņš bija paņēmis Fleisnera grāmatu par militārajiem šifriem, un viss kārtībā.

Šo pārrunu laikā bija redzams, ka virsleitnants Lukāšs pūlas apspiest dīvainu dvēseles satraukumu. Viņš kodīja lūpas, gribēja ko teikt, bet beidzot sāka runāt pavisam par ko citu.

¹² V.E.: *u vás Auf, a nám vyšlo Heu!*

¹³ V.E.: *poručík Dub*. Duba prototips ir rezerves leitnants Mehāleks. Taču (man) nav ziņu, vai viņš dienēja 11. rotā, vai citā. Drīzāk, ka citā – spriežot pēc tā, ka Romānā viņš sākumā parādās kā 3. rotas virsnieks un tikai pēc tam Hašeks viņu nodod Lukāša pakļautībā un pietuvina Šveikam, lai viņu konflikts kļūtu asāks. Legendārie vārdi «Jūs mani vēl nepazīstat...» bija iemīļots Mehāleka izteiciens.

– Tas nav jāuztver tik traģiski, – viņš sacīja savādā mulsumā, – kamēr mēs atradāmieš nometnē, Mostā pie Litavas, mainīja jau vairākas šifru sistēmas, un, iekāms sasniegsim fronti, droši vien būs ieviesta atkal kāda jauna sistēma. Man tomēr šķiet, ka mums karalaukā nebūs laika nodarboties ar tādu kriptogrammu atrisināšanu. Iekāms kāds no mums paspētu šādu šifrētu pavēli atburtot, ir rota, ir divīzija, ir brigāde sen jau būtu kārtīgi apstrādātas. Praktiskas nozīmes tādiem šifriem nav.

Kapteinis Zāgners negribot piekrītoši pamāja ar galvu.

– Praksē, – viņš piebilda, – vismaz ciktāl sniedzas mana pieredze Serbijas frontē, nevienam nav bijis laika nodarboties ar atšifrēšanu. Es, protams, nesaku, ka šifram nebūtu nozīmes pozīciju karā, kad karaspēks atrodas ierakumos un nogaida. Ka šifrus bieži maina, tas arī taisnība.

Kapteinis Zāgners atkāpās uz visas līnijas:

– Ka mūsu štābi frontē aizvien mazāk izmanto šifrus, tur krietna daļa vainas jāmeklē tajā apstākļī, ka mūsu tālruņi nav pietiekami labi un, sevišķi artilērijas uguns laikā, neskaidri pārraida atsevišķus balsienus. Tad vienkārši nekā nevar sadzirdēt un rodas nevajadzīgs haoss. – Viņš apklusā.

– Apjukums ir tas ļaunākais, kas karalaukā var gadīties, kungi, – viņš pravietiski piebilda un apklusā.

– Pēc kāda laiciņa mēs būsim Rābā, – viņš atkal ierunājās, raudzīdamies pa logu ārā. – Mani kungi! Kareivjiem šeit jāsaņem pa 150 gramiem ungāru desas. Atpūta – pusstunda.

Viņš paskatījās maršrutā: – Vilciens aties 4.12. Visiem jābūt vagonos 3.58. Izkāpšana pa rotām: 11. un tā tālāk. Iet pa vadiem, virziens – pārtikas tirgotava Nr. 6.¹⁴ Par kontrolieri pie produktu izsniegšanas iecēļu kadetu Bīgleru.

Visi paskatījās uz kadetu Bīgleru, it kā teikdami:

– Nu tu, pienapuika, dabūsi ko matīt!

Bet cītīgais kadets jau izvilka no somas loksnī papīra un lineālu, savilka līnijas, pierakstīja kaujas rotas un apjautājās atsevišķu rotu komandieriem pēc viņu apakšnieku skaita, ko neviens no galvas nezināja, un tāpēc visi sniedza Bīgleram nepieciešamās ziņas aptuveni pēc šādām tādām atzīmēm bloknotos.

Tikmēr kapteinis Zāgners aiz bēdām saka lasīt nelaimīgos «Tēvu grēkus» un, kad vilciens pieturēja Rābaš stacijā, aizvērdams grāmatu, piezīmēja:

– Šis Ludvigs Ganghofers nemaz neraksta slikti.

Virsliecinants Lukāšs pirmais izlēca no štāba vagona un steidzās uz to vagonu, kur atradās Šveiks.

*

Šveiks un pārējie sen bija metuši kārtis pie malas, un virsliecinanta Lukāša kalpotājs Balouns bija jau tā izbadojies, ka sāka kurnēt par savu priekšniecību un stāstīt, ka viņš ļoti labi zina, ko visu virsnieku kungi sarijoties. Tagad esot daudz ļaunāk, nekā dzimtkungu laikos. Agrāk karadienestā tā gan neesot bijis. Viņa vectēvs, kas dzīvojot mājās bērnu maizē, stāstījis, ka 66. gada karā virsnieki dalījuši ar kareivjiem ir vistas, ir maizes kumosu. Viņa gaudām nebija gala, un Šveiks uzskatīja par vajadzīgu teikt labu vārdu par kareivju stāvokli pašreizējā karā.

– Tev ir gan jauns vectēvs, – viņš laipni ierunājās, kad vilciens tuvojās Rābai, – ja viņš atceras tikai 66. gada karu. Es pazinu kādu Ronovski, un tam bija vectēvs, kas bijis Itālijā vēl dzimtkungu laikos, nokalpojis tur divpadsmit gadu un atgriezies mājās kā kaprālis. Bet, tā kā darba viņam nav bijis, tad paša dēls paņēmis viņu pie sevis par kalpu. Reiz viņi braukuši klaušās pie baļķu vešanas, bet baļķi bijuši tādi, ka tikko divi vīri varējuši aptvert, – tā tas vectēvs stāstīja, kas kalpojis pie sava dēla. Viņi nav varējuši to kustināt, un vectēvs teicis: «Lai guļ vien, diedelnieks, kas ar viņu ies pušu rauties». Bet mežsargs, kas to dzirdējis, sācis brēkt un draudēt ar rungu, jo baļķis viņiem esot jāieceļ ratos. Mūsu Ronovska vectēvs vairāk nekā neesot sacījis kā tikai: «Klusu, kucēn, es esmu vecs, izkalpojis karavīrs», – bet pēc nedēļas viņš jau dabūjis pavēsti, un tam vajadzējis doties atkal uz Itāliju, kur viņš šoreiz pavadījis desmit gadu. Viņš rakstījis uz mājām, ka šis mežsargs dabūšot no viņa ar cirvi pa galvu, kad viņš atgriezīsoties. Par laimi mežsargs paguvis nomirt pats savā nāvē.

Vagona durvīs parādījās virsliecinants Lukāšs.

– Nāciet šurp, Šveik! – viņš teica. – Pārtrauciet savus muļķīgos spriedelējumus; jums būs man kaut kas jāpaskaidro.

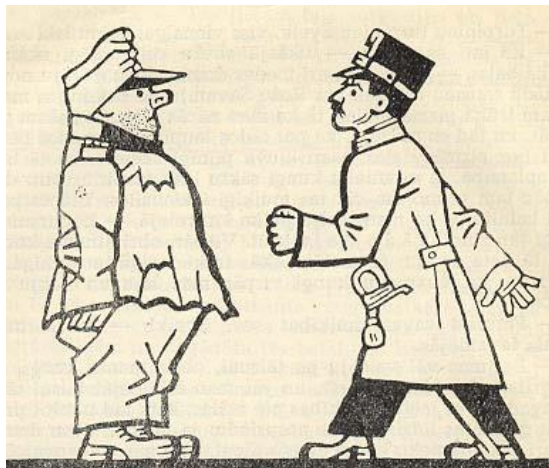
– Uz karstām pēdām, padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs.

Virsliecinants Lukāšs aizveda Šveiku, uzlūkodams viņu ar ļoti aizdomīgu skatienu.

¹⁴ V.E.: *Direktion Verpflegungsmagazin No 6.* (Zāgners to saka vāciski, un nozīmē tas ne jau nu tirgotavu, bet noliktavu).

Kapteiņa Zāģnera lekcijā, kura tik bēdīgi beidzās, virsleitnants Lukāšs bija nācis pie zināmiem slēdzieniem detektīvu garā, kaut gan tas neprasīja nekādas galvas laužšanas, jo Šveiks pirms aizbraukšanas bija viņam sacījis:

– Obrlajtnanta kungs, bataljona kancelejā ir kaut kādas grāmatas lajtnantu kungiem. Es tās tur atnesu no pulka kancelejas.

Tāpēc, kad viņi bija pārgājuši pāri otrajam sliežu ceļam un nonākuši aiz nekurinātas lokomotīves, kas te jau veselu nedēļu gaidīja kādu munīcijas vilcienu, virsleitnants Lukāšs bez aplinkiem jautāja:

– Kā tur toreiz bija ar tām grāmatiņām, Šveik?

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka tas ir ļoti garš stāsts, bet jūs vienmēr tā uztraucaties, kad es jums gribu ko pamatīgi izstāstīt. Tāpat kā toreiz, kad jūs saplēsāt uzaicinājumu parakstīties uz kara aizņēmumu un gribējāt mani ieplaukat, bet es jums sāku stāstīt par kādu grāmatu, kurā bija rakstīts, ka senāk kara laikā cilvēkiem vajadzējis maksāt par logiem, teiksim, par katru logu pa divi desmitnieki, tāpat arī par zosīm...

– Tā mēs nekad netiksim galā, Šveik, – virsleitnants Lukāšs viņu pārtrauca, gribēdams turpināt nopratināšanu. Viņš bija nolēmis Šveikam nekā neminēt par visām stingri konfidencialajām lietām, lai šis nelga atkal kaut ko neievārtu. – Vai jūs zināt Ganghoferu?

– Kas viņš ir? – Šveiks ieinteresēts jautāja.

– Vācu rakstnieks, muļķadesa! – virsleitnants atbildēja.

– Tik tiešām, obrlajtnanta kungs, – Šveiks sacīja ar mocekļa izteiksmi sejā, – es nepazīstu personīgi neviena vācu rakstnieka.¹⁵ Es pazinu tikai kādu čehu rakstnieku, Ladislavu Hājeku no Domažlices. Viņš bija «Dzīvnieku pasaules» redaktors, un es viņam reiz parasto sētas suni pārdevu par tīrasiņu špicu. Viņš bija gaužām krietns un lādzīgs kungs. Viņš vienmēr apmeklēja kādu traktieri un lasīja tur skaļi savus stāstus, kas bija tik bēdīgi, ka visiem bija jāsmejas, bet viņš pats raudāja un izmaksāja visiem klātesošajiem, un mums vajadzēja viņam dziedāt:

Domažlices vārti, nami
Izrotāti patīkami.
Kas tos vārtus rotāja,
Meičiņas kas mīlēja,
Tam nu nāves pulkstens sitis.
Auksts un stīvs viņš guļ, kur kritis.

– Ko jūs rēcat kā operdziedātājs, Šveik, jūs taču neesat uz skatuves, – virsleitnants Lukāšs pārbijies izsaucās, kad Šveiks izjusti nodziedāja pēdējo teikumu: «Tam nu nāves pulkstens sitis, auksts un stīvs viņš guļ, kur kritis».¹⁶ – Par to es jums neprasīju. Es tikai gribēju zināt, vai jūs ievērojāt, ka tās grāmatas, par ko jūs man pats stāstījāt, ir Ganghofera sarakstītas. Tātad kas bija ar tām grāmatām? – viņš nikni izgrūda.

– Ar tām, ko es atnesu no pulka kancelejas uz bataljonu? – Šveiks pārvaicāja. – Tās tiešām bija sarakstījis tas pats, par ko jūs, obrlajtnanta kungs, man vaicājāt, vai es viņu nepazīstu. Es pat

¹⁵ V.E.: já žádnýho německýho spisovatele osobně neznám.

¹⁶ V.E.: ten huž tady není, huž je zahrabaný.

saņēmu telefonogrammu no pulka kancelejas, ka šīs grāmatiņas jānogādā bataljona kancelejā, bet tur vairs nebija neviena, pat dežurants bija aizgājis, jo visiem gribējās pasēdēt bufetē, tāpēc ka brauc uz fronti un neviens nevar galvot, vai vēl kādreiz dabūs bufetē pasēdēt. Tātad viņi tur sēdēja un iemeta, obrļajtnanta kungs, un arī no citām kaujas rotām neviena nevarēja sazvanīt. Nu, bet, tā kā jūs man pavēlējāt, lai es kā raitnieks neatietu ne soli no tālruņa, kamēr mums vēl nebija piekomandēts telefonists Hodunskis, tad es arī sēdēju un gaidīju, kamēr mani nomainīs. No pulka kancelejas lamājās vienā gabalā, ka neviena nevarot sazvanīt un ka kaujas bataljona kancelejai esot jāpievāc kaut kādas grāmatiņas virsnieku kungiem. Tā kā es zināju, obrļajtnanta kungs, ka kara laikā jārikojas ātri, tad es piezvanīju pulka kancelejai, ka es pats ieradīšos pēc grāmatiņām un nogādāšu tās bataljona kancelejā. Man uzkrāva tādu nastu, ka es ar mokām atstiepu to līdz bataljona kancelejai,¹⁷ un tur es tās grāmatas mazliet apskatīju, bet tas man lika ko padomāt. Feldfēbelis pulka kancelejā man gan sacīja, ka, spriežot pēc telefonogrammas, bataljona kancelejā gan zināšot, kādas grāmatas ņemt, tas ir, **kuru daļu**. Protiet, tai grāmatai bija **divas daļas**, pirmā daļa atsevišķi un otrā daļa atsevišķi. Es nekad vēl tā nebiju smējis, jo es taču arī esmu grāmatas lasījis, bet nekad neesmu sācis no otrās daļas. Bet viņš man saka: «Te jums ir pirmā daļa un te otrā. **Kura daļa** virsnieku kungiem jālasa, to viņi paši zinās». Tad es nodomāju, ka nu ir gan visi apdzērušies, jo, kad grib lasīt grāmatu no sākuma un vēl tādu romānu, kādu es atnesu, par «Tēvu grēkiem», jo es taču arī protu vāciski, tad jāsāk ar pirmo daļu, tāpēc ka mēs neesam ebreji, lai lasītu no beigām uz sākumu. Tāpēc es jums piezvanīju, obrļajtnanta kungs, kad jūs bijāt pārnācis no kluba, ziņoju, ka esmu atnesis grāmatas, un vaicāju, vai karadienestā nav tagad pieņemts lasīt grāmatas otrādā kārtībā, – vispirms **otro** un tad **pirmo** daļu. Bet jūs man atbildējāt, ka es esot piesūcies ragulops, ja jau pat to vairs nezina, ka tēvreizē vispirms sakot «Mūsu tēvs debesīs» un pēc tam tikai «Āmen». Vai jums nelabi, obrļajtnanta kungs? – viņš līdzjūtīgi ievaicājās, redzēdams, ka nobālušais virsleitnants Lukāšs piekērās pie lokomotīves kāpšļa. Lukāša bālajā sejā nebija ne mazāko dusmu pazīmju, tikai izmisums un bezcerība.

– Turpiniet, turpiniet, Šveik, viss vienalga, ir jau labi...

– Kā jau es sacīju, – tukšajā sliežu ceļā maigi skanēja Šveika balss, – tādas bija arī manas domas. Reiz es biju nopircis kādu šausmu romānu par Rožu Šavaniju no Bakonijas meža,¹⁸ un tam trūka pirmās daļas, tā ka man nācās sākumu pašam piedomāt, un tad es redzēju, ka pat tādos laupītāju romānos nevar iztikt bez pirmās daļas. Man kļuva pilnīgi skaidrs, ka tā būtu īsta aplamība, ja virsnieku kungi sāktu lasīt vispirms otro daļu un pēc tam pirmo, un cik tas muļķīgi izklausītos, kad es paziņotu bataljonā, ko man sacīja pulka kancelejā, – ka virsnieku kungi jau zinot, **kādu daļu** lasīt. Vispār, obrļajtnanta kungs, man tā lieta ar tām grāmatām likās traki jocīga un ērmīga. Es jau zinu, ka virsnieku kungi vispār maz lasa un kauju negaisos...

– Paturiet savas muļķības sev, Šveik! – virsleitnants Lukāšs ievaidējās.

– Es jums vēl vaicāju pa tālruni, obrļajtnanta kungs, vai jūs gribat abas daļas uzreiz, un jūs man atbildējāt taisni tāpat kā tagad, lai es metot muļķības pie malas, kam tad nāksot prātā vazāt grāmatas līdz. Tad es nospriedu: ja tādas ir jūsu domas, tad arī citi virsnieku kungi domās tāpat. Es tomēr vēl apvaicājos mūsu Vaņekam, jo viņš jau ir bijis frontē un viņam ir pieredze. Viņš man pastāstīja, ka sākumā visi virsnieku kungi esot domājuši, ka karš ir tikai maza izklaidēšanās, un veduši sev līdz veselās bibliotēkas, gluži kā uz vasarnīcu braukdami. Erchercogienes viņiem pat sūtījušas uz fronti dažādu autoru kopotus rakstus dāvanai, tā ka viņu kalpotājiem bijis ko stiept un tie nolādējuši to dienu, kad nākuši pasaulē. Vaņeks vēl sacīja, ka šīs grāmatas pat smēķēšanai neesot derējušas, jo bijušas iespiestas uz ļoti grezna, bieza papīra, un, savās darīšanās ejot, ar atļauju sacīt, obrļajtnanta kungs, cilvēks varējis ar šādām dzejām nobrāzt ādu visai dibenpusei. Lasīt nav bijis laika, jo vajadzējis nepārtraukti atkāpties, tāpēc grāmatas aizsvieduši, un vēlāk jau kļuvis par paradumu, tiklīdz kalpotājs izdzird kanonādi, tā tūliņ izsviež no somām visu daiļliteratūru. Kad es to biju noklausījies, tad gribēju vēlreiz dzirdēt jūsu domas, obrļajtnanta kungs, un vaicāju jums pa tālruni, ko lai dara ar tām grāmatām, bet jūs man atbildējāt: ja manā stulbajā pauzē kaut kas esot iespiedies, tad es ātrāk nelikšoties mierā, kamēr nebūšot dabūjis pāris reižu pa ausi. Tad nu es, obrļajtnanta kungs, aiznesu uz bataljona kanceleju tikai **pirmo daļu** un otro atstāju mūsu pulka noliktavā.¹⁹ Es to darīju labā nolūkā, lai virsnieku kungiem,

¹⁷ **V.E.:** *Tam jsem dostal takový ranec, že jsem to stíží vodtáh k nám do kumpaniekanclaje, a prohlídl jsem si ty knížky.* (Viņš atnesa grāmatas vispirms ne uz bataljona, bet uz savas rotas kanceleju; tur arī sarunājās ar Vaņeku).

¹⁸ **V.E.:** *vo Róžovi Šavaňu z Bakonskýho lesa.*

¹⁹ **V.E.:** *vodnes do batalionskanclaje jenom ty prvni díly vod toho románu a druhej díl jsem nechal zatím v naší kompaniekanclaji.* (Otro daļu viņš atstāja nevis pulka noliktavā, bet savas rotas kancelejā; vēlāk, pirms braukšanas nodeva tās pulka noliktavā līdz ar «visu lieko»).

kad tie būs izlasījuši pirmo daļu, izsniedz otro tāpat kā bibliotēkā, bet tad pienāca pavēle, ka jābrauc, un telefonogramma bataljonam, ka viss liekais jānodod pulka noliktavā. Tad nu es prasīju Vaņeka kungam, vai viņš uzskata otro daļu par lieku, un viņš man atbildēja, ka pēc bēdīgajiem piedzīvojumiem Serbijā, Galīcijā un Ungārijā nekādu daiļliteratūru vairs frontē līdz neņemot un ka vienīgā labā lieta esot tās kastes pilsētās, kur krāj izlasītas avīzes kareivju vajadzībām, jo avīžu papīrā varot labi ietīt tabaku vai sienu, ko kareivji smēķē ierakumos. Bataljonā tikmēr bija pirmo daļu izdalījuši, un otrā palika noliktavā.

Šveiks aplusa, bet tūlīņ atkal uzsāka:

– Bet tanī noliktavā, obrļajntanta kungs, ir gan visādas mantas, pat Budejovices sinagogas kantora cilindrs, ar ko viņš ieradies pēc iesaukšanas...

– Es jums kaut ko sacīšu, Šveik, – virsleitnants Lukāšs pārtrauca viņu, smagi nopūzdamies. – Jums nav ne mazākās jausmas par savas rīcības sekām. Man jau līdz nāvei apnicis saukt jūs par stulbeni. Jūsu stulbuma apzīmēšanai vispār trūkst vārdu, un, kad es jūs nosaucu par idiotu, tad tas vēl ir pārāk mīksti sacīts. Jūs esat izdarījis kaut ko tik šausmīgu, ka jūsu briesmīgākie noziegumi tajā laikā, kopš es jūs pazīstu, ir tīrā eņģeļu mūzika, salīdzinot ar to. Ja jūs tik zinātu, ko esat izdarījis, Šveik!... Bet to jūs nekad neuzzināsi... Un, ja kādreiz iznāk runa par šīm grāmatām, tad nedomājiet pļāpāt, it kā es jums pa tālruni licis ņemt pirmo daļu... Ja vispār kāds runā, kā tur bijis ar pirmo un otro daļu, tad neliecieties ne zinis. Jums nav ne jausmas, par ko tur runā, jūs nekā nezināt un neatminat. Citādi jūs varētu iepīt arī mani, jūs...

Virsleitnants Lukāšs runāja tādā balsī, it kā viņu kratītu drudzis. Šveiks izmantoja mirkli, kad viņš aplusa, un nevainīgi iejautājās:

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, atļaujiet vaicāt, kāpēc es nekad neuzzināšu, ko tik briesmīgu esmu pastrādājis? Es tikai tāpēc iedrošinājos to vaicāt, obrļajntanta kungs, lai citreiz tā vairs nedarītu. No savam kļūdām mēs taču mācāmies. Piemēram, lējējs Adamecs no Daneka rūpnīcas, kad viņš pārskatīdamies bija iedzēris sālsskābi...

Viņš nedabūja pabeigt, jo virsleitnants Lukāšs pārtrauca viņa piemēru no dzīves ar vārdiem:

– Muldoņa tāds! Skaidrot es jums nekā neskaidrošu. Lieniet atpakaļ vagonā un pasakiet Balounam, lai viņš, pirms iebraucam Budapeštā, atnes man uz štāba vagonu kādu frančmaizi un aknu pastēti, kas atrodas somas dibenā staniola papīrā. Vaņekam pasakiet, ka viņš ir ēzelis. Trīs reizes es pieprasīju, lai viņš sniedz man precīzas ziņas par cilvēku daudzumu rotā, bet, kad es šodien tās saņēmu, tad izrādījās, ka tie ir pagājušās nedēļas skaitļi.

– Kā pavēlat, obrļajntanta kungs! – Šveiks nobrēca un tad lēnām devās atpakaļ uz savu vagonu.

Virsleitnants Lukāšs staigāja pa sliedēm un domāja: «Man vajadzēja iecirst viņam pāris pliķu, bet es sarunājos ar viņu kā ar sev līdzīgu».

Šveiks svarīgu seju rāpās iekšā savā vagonā. Viņš juta cienību pats pret sevi. Katru dienu taču cilvēks neizdara kaut ko tik briesmīgu, ka pat nedrīkst zināt, kas tas bijis.

*

– Mantziņa kungs, – Šveiks sacīja, atsēzdamies savā vietā, – obrļajntanta kungs likās šodien gaužām labā omā. Viņš uzdeva man jums pateikt, ka jūs esot ēzelis, jo viņš jums jau trīs reizes esot pieprasījis precīzas ziņas par cilvēku skaitu rotā.

– Velns lai parauj! – Vaņeks aizsvila. – Nu es tiem vadu komandieriem gan sadošu piparus! Ko lai es iesāku, ja katrs tāds plencis seržants dara, kas viņam patīk, un nesniedz man ziņas par sava vada sastāvu? Vai lai es tās ziņas izzīžu no pirksta? Ir gan kārtība mūsu kaujas rotā! Otrās tādas kā mūsu 11. rotu neuziesi. Bet es jau to nojautu, es jau zināju. Es nevienu mirkli nešaubījos, ka pie mums būs juceklis. Vienu dienu virtuvē pietrūkst četru porciju, otru dienu trīs paliek pāri. Ja vismaz tie slaisti būtu man ziņojuši, kad aizved kādu uz hospitāli! Pagājušo mēnesi es ievēdu sarakstā kādu Nikodēmu un tikai pie algas izmaksas uzzināju, ka šis Nikodēms miris ar ātro diloni Budejovices hospitālī. Bet viņa porcija vienmēr bija izņemta. Pat formas tērpu vēl viņam izsniedzu, un dievs vien zina, kur tas palika. Un obrļajntanta kungs vēl sauc mani par ēzeli, kad viņš pats nevar nodibināt kārtību savā rotā.

Mantzinis Vaņeks sakaitināts skraidīja pa vagonu.

– Ja es būtu rotas komandieris! Man viss ietu kā pa taukiem. Katrs kareivis man būtu uzskaitē. Apakšvirsnieki nodotu man divreiz dienā raportu. Bet ko tu, cilvēks, darīsi, kad apakšvirsnieki nekam neder! Un par visiem sliktāks ir seržants Zika. Tikai joku dzīšana un anekdotes, bet, kad pasaka viņam, ka Kolaržiks no viņa vada pārcelts uz vezumniekiem, viņš otrā dienā iesniedz ziņojumu par tādu pašu skaitu, it kā Kolaržiks joprojām stieptu gumiju viņa vadā. Tā tas notiek diendienā. Un, ja tad mani vēl sauc par ēzeli, – nu, tādā ceļā obrļajntanta kungs pie draugiem netiks. Rotas mantzinis nav vis kaut kāds jefreitors, ar kuru katrs var sev atslaucīt...

Balouns, kas klausījās, pavēris muti, pastiprināja Vaņeka domu ar to spēcīgo vārdu, ko mantzinis pats neņēmas izsacīt.

– Turiet labāk muti! – mantzinis sirdīgi uzsauca.

– Paklau, Baloun, – Šveiks ierunājās, – tev es varu pateikt, ka tev jāaiznes obrļajntanta kungam, pirms iebrucam Peštā, viena frančmaize un aknu pastēte, kas esot somas dibenā, ietīta staniola papīrā.

Milzis Balouns izmisis nolaida gar sāniem savas garās pērtiķa rokas, salīka uz priekšu un tā arī palika.

– Man tās nav, – viņš sacīja klusā, izmisušā balsī, nepaceldams acu no vagona netīrās grīdas.

– Nav, – viņš saraustīti atkārtoja. – Es domāju... es to attinu pirms aizbraukšanas... gribēju tik paostīt... vai nav iemaitājusies... Un tad es apēdu! – viņš iekliedzās tādā sirsnīgā izmīsumā, ka viss kļuva pilnīgi skaidrs.

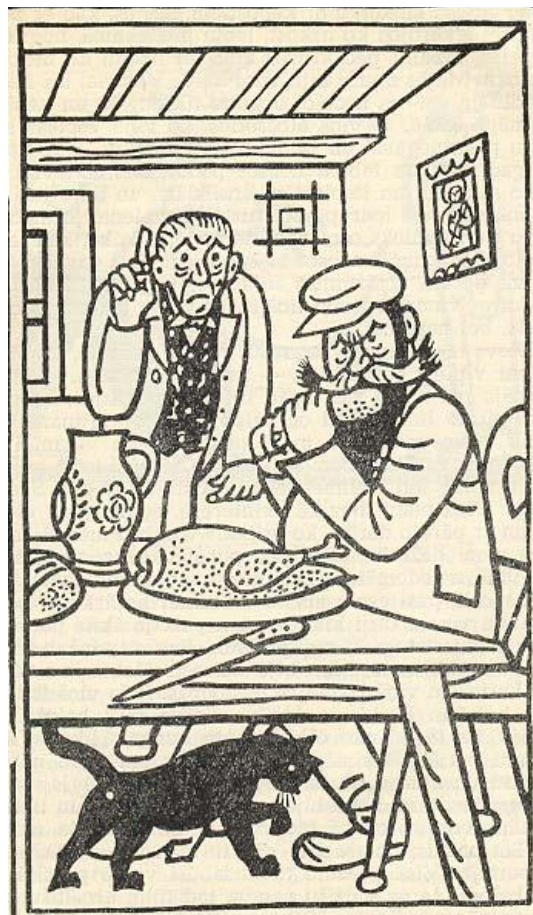
– Viņš to aprijis ar visu staniolu, – mantzinis Vaņeks teica, apstādamies Balouna priekšā. Vaņeks bija priecīgs, ka viņam vairs nav jāpierāda, ka viņš nav vienīgais ēzeli, kā to domā virsleitnants, un visu šo nekārtību iemesliem ir dziļākas saknes citā sfērā.²⁰ Saruna tagad novirzījās uz izēdāju Balounu un viņa rīcības traģiskajām sekām. Vaņekam uznāca liela vēlēšanās pateikt Balounam kādu nepatīkamu morāles mācību, bet pavārs Juraida aizsteidzās viņam priekšā, atlikdams sānis savu iemīļoto grāmatu – vecindu sutru «Pragna-Paramita» tulkojumu, un griezās pie satriektā Balouna, kas bija vēl vairāk salīcis zem likteņa sitieniem:

– Jums, Baloun, vienmēr jābūt par sevi nomodā, lai nezaudētu ticību sev un savam liktenim. Jūs nedrīkstat piedēvēt sev citu nopelnus. Ikreiz, kad sadursieties ar tamlīdzīgu problēmu, kādu nupat aprijāt, jautājiet sev: «Kāds sakars ar mani aknu pastētei?»

Šveikam šķita lietderīgi papildināt šo abstrakciju ar praktisku piemēru.

– Tu man nesen pats stāstīji, Baloun, ka pie jums tagad esot cūku kaušanas laiks un, tiklīdz mēs ieradīšoties galapunktā un tu paziņoši karalauka pasta numuru, tev atsūtīši žāvētu šķiņķi. Iedomājies tagad, ka to šķiņķi atsūta uz rotu un mēs ar mantziņa kungu nogriežam katrs pa gabaliņam, un, ja mums iegaršojas, mēs griežam vēl, kamēr ar šķiņķi notiek tas pats, kas ar kādu man pazīstamu pastnieku Kozelu. Viņam bija kaulā iemeties ēdājs, tāpēc viņam sākumā nogrieza kāju līdz potītei, tad līdz celim, pēc tam gurnu, un, ja viņš nebūtu pamanījies laikā nomirt, tad dakteri viņu būtu drāzuši vien tālāk kā nolūzušu zīmuli. Iedomājies, Baloun, ka mēs būtu aprijuši tavu šķiņķi tāpat, kā tu apriji obrļajntanta kunga pastēti.

Milzis Balouns pārlaida visiem sērīgu skatienu.

²⁰ V.E.: ale že příčina neznámého kolísajícího štandu X má hlubší základy v jiných mezcích (runa ir nevis par nekārtībām, bet par «nezināmā kareivju daudzuma X svārstībām»).

– Tikai pateicoties manai aizgādībai un maniem nopelniem, jūs palikāt pie obrļajtnanta kunga par kalpotāju, – mantzinis tika pie vārda, – jo jūs gribēja pārcelt uz sanitāro rotu, un tad jums būtu jānes ievainotie no kaujas lauka. Pie Duklas sanitāri trīs reizes devās pakaļ kādam ievainotam apakšvirsniekam, ko pie pašiem dzeloņstieplu aizsprostiem bija ķēris šāviens vēderā, un visi trīs pāri palika guļam ar pārsautām galvām. Tikai ceturtajam pārim izdevās viņu atnest, bet, iekāms viņu nogādāja pārsiešanas punktā, viņš jau bija miris.

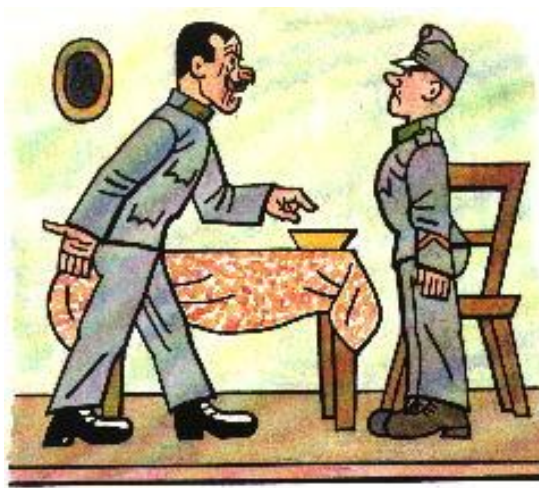
Balouns vairs nevarēja izturēt un skaļi ieraudājās.

– Kā tev nav kauna, – Šveiks nicinoši sacīja, – un tu gribi būt kareivis...

– Jā, kad es neesmu karam piemērots, – Balouns gaudās. – Es esmu rīma, tas ir tiesa, bet es nekad neesmu paēdis, nevienu reizi neesmu pieēdies, kopš mani atrāvuši no manas dienišķās dzīves. Pie mums tas tā ir visā ģimenē. Mans netaisnais tēvs bija kādā Protīvinas traktierī saderējis, ka viņš vienā paņēmienu apēdis piecdesmit desu ar diviem klaipiem maizes, un viņš laimēja derības. Es arī reiz derību dēļ noēdu četras zosis un divas bļodas knedliku ar kāpostiem. Mājās, kad es pēc pusdienām vēl iekārojos ko uzkost, ieeju pieliekamā, nogriežu kumosu gaļas, aizsūtu pēc krūzes alus un noēdu kā nieku pāris kilo šķiņķa. Mājās mums bija vecs kalps Vomela, tas mani mūžīgi brīdināja, lai es neceļot degunu tik augstu un nebāžot tik daudz māgā iekšā, jo viņš atceroties, ko viņa vectēvs stāstījis par tādu pašu negausi un izēdāju. Esot izcēlies karš, un veseli astoņi gadi nekāda labība neesot padevusi, un viņi cepuši maizi no salmiem un izspiestām linsēklām, un tie bijuši svētki, kad pienā varējuši iedrupināt drusku biežpiena, jo maizes nav bijis. Un šis zemnieks esot nomiris nedēļas laikā, kad tas posts sācies, jo viņa kuņģis neesot bijis pieradināms gavēt...

Balouns pacēla noskumušo seju pret vagona griestiem:

– Bet es vienmēr esmu ticējis, ka dievs tas kungs cilvēkus gan soda, bet nepamet.

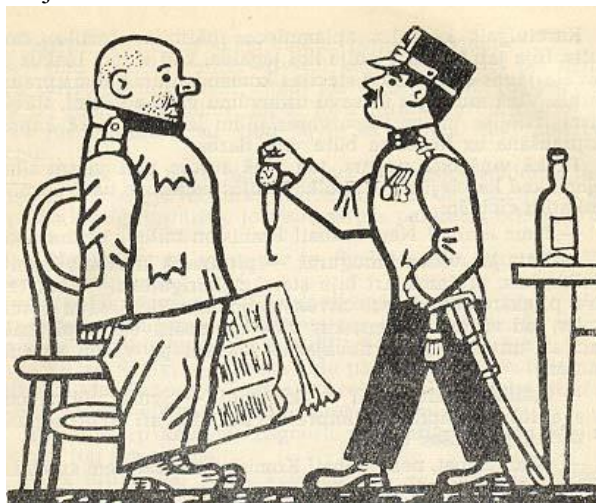

– Dievs tas kungs ir negaušus radījis pasaulē, un dievs tas kungs par viņiem parūpēsies, – Šveiks piezīmēja. – Reiz tevi jau piesēja pie staba, un tagad tu vēl izpelnīsies, ka tevi nosūtīs uz pirmo līniju. Kad es kalpoju pie obrļajtnanta kunga, tad viņš visur varēja uz mani palaisties, un viņam ir prātā nenāca, ka es varētu viņam ko apēst. Kad viņš kaut ko saņēma virspus normas, tad vienmēr teica: «Atstājiet to sev, Šveik!» – vai atkal: «Tas mani diez kā neinteresē, dodiet man vienu gabaliņu un ar pārējo dariet, ko gribat!» Un, kad mēs bijām Prāgā un viņš mani dažreiz sūtīja pēc pusdienām uz restorānu, tad es, lai viņš neiedomātos, ka atnesu viņam tik mazu porciju tāpēc, ka ceļā pusi esmu apēdis, vienmēr nopirku ar savu pēdējo naudu viņam otru klāt, ja man porcija šķita pārāk maza, lai obrļajtnanta kungs kārtīgi pieēstos. Beidzot viņš to tomēr uzzināja. Tas gadījās tā. Man bija katreiz jāatnes no restorāna ēdienu karte, un viņš izvēlējās pusdienas. Reiz viņš izraudzījās pildītus baložus. Kad man tur pasniedza pusi baloža, tad es nodomāju, ka tagad gan obrļajtnanta kungam liksies, ka otru pusi esmu pats apēdis, tāpēc es nopirku par savu naudu vēl vienu pusi un atnesu tik bagātīgu porciju, ka obrļajtnants Šebas kungs, kas tanī dienā bija gribējis lēti paēst un tieši pirms pusdienām ieradies ciemā pie mana obrļajtnanta, arī no tās paēda. Bet paēdis viņš sacīja: «To tu man neiestāstīsi, ka te ir viena porcija. Visā pasaulē tu nedabūsi vienā porcijā veselu pildītu balodi. Ja es sadzīšu naudu, tad tūliņ aizsūtīšu uz tavu restorānu pēc pusdienām. Saki nu atklāti, ka tā ir dubultporcija!» Obrļajtnanta kungs lika man viņa klātbūtne apliecināt, kā viņš man iedevis naudu tikai vienai porcijai, jo nav zinājis, ka ieradīsies viesi. Es arī atbildēju, ka man iedota nauda tikai vienai porcijai. «Re nu», mans obrļajtnants

sacīja, «bet tas vēl nav nekas. Vakar Šveiks man atnesa divus zoss stilbiņus pusdienās. Iedomājies tikai: nūdeļu vira, vērsa gaļa ar sardeļu mērci, divi zoss stilbiņi un pīrādziņi!»

– Te-te-te... sasodīts! – Balouns noklakšķināja ar mēli.

– Tas nu izrādījās piedauzības akmens, – Šveiks turpināja. – Oblajtnants Šeba tiešām aizsūtīja otrā dienā savu kalpotāju uz restorānu pēc pusdienām, un tas viņam atnesa otram ēdienam mazu picīņu vistas pilava, tik daudz, cik sešu nedēļu vecs bērns sataisa savos autiņos, – apmēram divas karotes. Oblajtnants Šebas kungs tūliņ brūk viņam virsū, ka tas pusi aprijis. Viņš atkal pretī, ka nav vainīgs. Bet oblajtnants Šeba iekrāva viņam pa ausi un norādīja uz mani kā uz paraugu: paskat, kādas porcijas nes oblajtnantam Lukāšam viņa kalpotājs! Un tad šis nevainīgais, izplaukātāis kareivis otrā dienā, iedams pēc pusdienām, bija restorānā visu uzzinājis, pateicis savam kungam un tas atkal manam oblajtnantam. Es sēžu vakarā pie laikraksta un lasu ienaidnieka ģenerālštāba ziņojumus no karalauka,²¹ te uzreiz iedrāžas mans oblajtnanta kungs pavisam bāls ģīmī un tūliņ man virsū, lai es sakot, cik tādu dubultporciju es esot restorānā pircis, jo viņam viss zināms un katra liegšanās veltīga. Viņš jau sen esot turējis mani par muļķi, bet, ka es esot vājprātīgs, to viņš vēl neesot zinājis. Es esot viņu tā izblamējis, ka viņam būtu liels prieks nošaut vispirms mani un tad nošauties pašam. «Oblajtnanta kungs», es viņam teicu, «kad jūs mani paņēmat, jūs jau pirmajā dienā teicāt, ka ikviens kalpotājs ir zaglis un nelietis. Un, ja jūs būtu saņēmis no restorāna tik mazas porcijas, tad jūs būtu varējis domāt, ka es tiešām esmu viens no tiem neliešiem un apēdu jūsu tiesu...»

– Dievs tēvs debesīs, – Balouns izdvesa, noliecās pēc virsleitnanta Lukāša somas un atkāpās vagona stūrī.

– Tad oblajtnants Lukāšs izmeklējās pa visām kabatām, – Šveiks turpināja, – un, tā kā tās bija veltīgas pūles, tad viņš izrāva no vestes kabatas sudraba pulksteni un pasniedza man to. «Kamēr es saņēmsu algu, Šveik», viņš teica, «sarakstiet visu, cik es jums esmu parādā! Pulkstenis lai jums paliek piedevām! Un citreiz netaisiet muļķības!» Bet tad mēs reiz nokļuvām tādās sprukās, ka man pulksteni nācās aiznest uz lombardu.

– Ko jūs darāt tur kaktā, Baloun? – mantzinis Vaņeks uzsauca.

Atbildes vietā nelaimīgajam Balounam uznāca klepus, Viņš pa to laiku bija attaisījis virsleitnanta Lukāša somu un apēdis pēdējo baltmaizes klaipiņu...

*

Caur staciju nepieturēdams gāja kāds cits militārvilciens, bāztin piebāzts ar «deičmeistariem», kurus sūtīja uz Serbijas fronti. Viņi vēl nebija atjēgušies no jūsmīgās izvadīšanas Vīnē un auroja bez apstājas visu ceļu:

Princis Eižens, bruņnieks cēlais
 Ņeizaram viņš atgūt vēlas
 Belgeradas cietoksni.
 Stipru tiltu celt viņš lika,
 Pilsētā lai iekšā tiktu
 Varonīgie kareivji.

Kāds kaprālis ar švīti uzgrieztam ūsām, atspiedies ar elkoņiem uz kareivjiem, kas sēdēja, kājas izkāruši pa vagona durvīm, izlicās ārā, diriģēja un brēca visā rīklē:

Tilta celšana kad galā,
 Vezumi un lielgabali
 Ērti pārklūst Donavai,
 Zemlinā tad apmetāties,
 Serbus aiztriekt apņēmāties...

²¹ V.E.: *Sedím já večer za novinama a čtu si zprávy nepřátelskejch štábů z bojiště* (savādi, ka viņš lasa savās avīzēs ienaidnieka štābu ziņojumus).

Šinī mirklī viņš zaudēja līdzsvaru, izlidoja ārā no vagona un visā sparā atsitās ar vēderu pret dzelzceļa pārmiju smaili, kur arī palika uzdurts karājoties, kamēr vilciens joņoja tālāk un no pēdējiem vagoniem jau skanēja:

Grāfs Radeckis, slavas bagāts,
Ienaidniekus zvērē dragāt
Lombardijā šovasar.
Veronā bij ilgi gaidīt
Palīgus, lai kaujā raidīt
Varons dižu pulku var.

Kareivīgais kaprālis, aplamnieces pārmijas smailes caurdurts, bija jau beigts. Nebija ilgi jāgaida, kad viņam blakus jau stāvēja jauns kareivis no stacijas komandantūras ar uzsprastu durkli. Viņš raudzījās uz savu uzdevumu visai nopietni, stāvēja taisni izslējies un ar tik uzvaras pilnu izskatu, it kā kaprāļa uzspraušana uz šā iesma būtu viņa darbs.

Tā kā viņš bija ungārs, tad viņš auroja pāri visam sliežu ceļam, kad kareivji no 91. pulka kaujas bataljona nāca šurp, lai apskatītu cietušo:

– Nem szabat! Nem szabat! Komision militār nem szabat!²²

– Tam jau viss aiz muguras, – piezīmēja krietnais kareivis Šveiks, kas, protams, arī bija starp ziņkārīgajiem, – bet te ir sava priekšrocība; ja arī cilvēks saņēmis vēderā savu porciju dzelzs, tad vismaz zināms, kur viņš apglabāts. Tas ir pie pašas stacijas, un viņa kapu nevajadzēs meklēt pa visām pasaules frontēm.

– Uzdūries gan viņš ir priekšzīmīgi, – Šveiks vēl piemetināja, aplūkojis kaprāli ar lietpratēja skatienu arī no otras puses, – zarnas palikušas biksēs.

– Nem szabat, nem szabat! Komision militār nem szabat! – iebūrēcās atkal jaunais ungārs.

– Ko jūs te darāt? – Šveikam aiz muguras atskanēja stingra balss.

Šveiks salutēja. Viņa priekšā stāvēja kadets Bīglers.

– Padevīgi ziņoj, ka mēs apskatām nelaiķi, kadeta kungs.

– Un ko jūs te aģitējat? Kas jums te par darīšanu?

– Padevīgi ziņoj, kadeta kungs, – Šveiks ar cieņu atbildēja, – ka es nekur nekā neaģitēju.

Daži kareivji kadetam aiz muguras iesmējās, un mantzinis Vaņeks panācās priekšā.

– Kadeta kungs, – viņš sacīja, – obrļajtnanta kungs atsūtīja šeit raitnieku Šveiku uzzināt, kas noticis. Es nupat biju štāba vagonā. Bataljona raitnieks Matušičs meklē jūs bataljona komandiera kunga uzdevumā. Jums steidzīgi jāierodas pie kapteiņa kunga.

Tā kā tūliņ atskanēja iekāpšanas signāls, tad visi devās atpakaļ uz saviem vagoniem.

Vaņeks, iedams Šveikam blakus, pamācīja viņu:

– Kad sagadās vairāk cilvēku kopā, tad metiet pie malas savu spriedelēšanu, Šveik, citādi jūs varat iekrist. Tas kaprālis bija no «deičmeistariem», tāpēc jūs vārdus varēja izprast tā, it kā jūs priecātos par viņa nāvi. Šis Bīglers traki neieredz čehus.

– Bet es tak nekā tāda neteicu, – Šveiks atbildēja tādā balsī, kas noraidīja jebkuras aizdomas, – es tikai sacīju, ka tas kaprālis kārtīgi uzdūries, jo visas zarnas palikušas biksēs. Viņš būtu varējis...

– Nerunājiet nu vairs par to, Šveik! – Un mantzinis Vaņeks pat nosplāvās.

– Tas tak vienalga, – Šveiks nerimās, – vai viņam te izlaiž zarnas mūsu kungam un ķeizaram par godu vai tur. Šā vai tā, bet savu pienākumu viņš ir izpildījis. Viņš taču varēja...

– Re, re, Šveik, – Vaņeks viņu pārtrauca, – kur bataljona raitnieks Matušičs atkal, degunu pacēlis, stūrē uz štāba vagonu. Brīnos, kā viņš vēl nav paklupis pret sliedēm.

Tikmēr starp kapteini Zāgneru un centīgo kadetu Bīgleru noritēja ļoti asa saruna.

– Es brīnos par jums, kadet Bīgler, – kapteinis Zāgners teica, – kāpēc jūs neieradāties man paziņot, ka kareivjiem nav izsniegti šie 150 gramu ungāru desas. Man nācās pašam iet uzzināt, kāpēc ļaudis nāk atpakaļ no noliktavas tukšām rokām. Bet virsnieku kungi uzvedas tā, it kā pavēle vairs nebūtu pavēle. Es taču sacīju: «Doties uz noliktavu pa vadiem, viena rota pēc otras». Tas nozīmē, ka pat tad, ja noliktavā nekā nebija, tomēr vajadzēja atgriezties vagonos tādā pašā kārtībā. Jums, kadet Bīgler, es uzdevu gādāt par kārtību, bet jūs ļāvāt visam iet savu ceļu. Jūs bijāt priecīgs, ka jums nav jānoņem ar desu porciju pārskaitīšanu, un, kā es pa logu noskatījos, mierīgā garā aizgājāt apbrīnot uzdūrušos

²² Nav atļauts! Nav atļauts! Kara komisija neatļauj!

deiļmeistaru kaprāli. Un, kad es liku jūs pasaukt, tad jūsu kadeta fantāzija nekā labāka nespēja izdomāt kā tādas blēņas, it kā jūs esot gājis pārliecināties, vai pie šā uzdurtā kaprāļa kāds neaģitē...

– Padevīgi ziņojū, ka 11. rotas raitnieks Šveiks...

– Lieciet mani mierā ar Šveiku! – kapteinis Zāgners uzkliedza. – Nedomājiet, ka jums izdosies intriģēt pret virsleitnantu Lukāšu. Mēs paši Šveiku tur aizsūtījām. Ko jūs skatāties uz mani tā, it kā jūs domātu, ka es jums piesienos? Jā, es jums piesienos, kadet Bīgler. Ja jūs neprotat izturēties ar pienācīgu godbijību pret savu priekšniecību, ja jūs cenšaties to visādi kompromitēt, tad es jums ielikšu tādus laužņus, ka jūs ilgi pieminēsiet Rābas staciju! Es jums rādīšu, kā jāplātās ar teorētiskām zināšanām! Pagaidiet labāk, kad nonāksim frontē, tad es jums pavēlēšu doties ar virsnieku patruļu izlūkos līdz pašiem stieplu aizsprostiem... Kur jūsu ziņojums? Pat ziņojumu jūs man neesat sniedzis, kopš atnācāt! Pat teorētiski ne, kadet Bīgler...

– Padevīgi ziņojū kapteiņa kungs²³, ka 150 gramu ungāru desas vietā kareivji saņēma pa divām skatu kartēm. Lūdzu, kapteiņa kungs...

Kadets Bīgler pasniedza bataljona komandierim divas no tām skatu kartēm, ko izdeva kara arhīva direkcija Vīnē; šās direkcijas priekšgalā atradās infantērijas ģenerālis Voinovičs. Uz vienas kartītes bija krievu kareivja karikatūra, – tas bija bārdains «mužiks», ko apkampa skelets. Zem karikatūras bija paraksts:

«Der Tag, an dem das perfide Russland krepieren wird, wird ein Tag der Erlösung für unsere ganze Monarchie sein».²⁴

Otrā skatu karte nāca no Vācijas. Tā bija vācu dāvana Austroungārijas karavīriem.

Augšā bija rakstīts: «Viribus unitis»,²⁵ – un zem tā karātavās attēlots sers Edvards Grejs, bet abās pusēs karātavām priecīgi salutē pa austriešu un vācu kareivim.

Kartītes lejasdaļā bija dzejolis no Greinca grāmatiņas «Dzelzs dūre», par ko vācu laikraksti izteicās, ka «Greinca dzejoļi iedarbojas kā pātagas cirtiens, tie pilni neizsmeļama humora un nepārspējamās asprātības».

Pantiņš zem karātavām skanēja šādi:

GREJS.²⁶

Pie karātavām augstu gaisā
Sers Edvards Grejs, rau, kājas slaista.
Diemžēl, tas pagaidām vēl joks, –
Pie mums nav atrodams tāds koks,
Kas ļausies cirvim padevīgi
Un kaunu nesīs pacietīgi,
Ka šādam Jūdasam viņš bijis
Kādreiz par karātavu siju.
Tā franču republikas apse būs,
Kur nelietis šis beidzot pakārts kļūs.

Kapteinis Zāgners vēl nebija beidzis lasīt šo «neizsmeļama humora un nepārspējamās asprātības» pilno dzejoli, kad vagonā iešāvās bataljona raitnieks Matušičs.

Kapteinis Zāgners bija viņu aizsūtījis uz stacijas telefona centrāli, lai uzzinātu, vai nav pienākuši kādi jauni rīkojumi. Raitnieks atnesa telegrammu no brigādes. Atšifrēt tomēr nebija vajadzīgs, telegramma bija nešifrēta un skanēja šādi: «Rasch abkochen, dann Vormarsch nach Sokal».²⁷ Kapteinis Zāgners neizpratnē pagrozīja galvu.

– Padevīgi ziņojū, – Matušičs sacīja, – ka stacijas komandants lūdz jūs ierasties pie viņa. Tur pienākusi vēl viena telegramma.

Tad starp stacijas komandantu un kapteini Zāgneru notika stingri konfidenciāla rakstura saruna.

Pirmo telegrammu nevarēja neizsniegt, kaut arī tās saturs bija visai dīvains, jo bataljons atradās vēl tikai Rābā. Ko tas gan nozīmēja? «Steigšus paēdināt ļaudis, tad virzīties tālāk uz Sokalu».

²³ Protams, visi virsnieki runāja vācu valodā. – *Autors.*

²⁴ Tā diena, kad nodevīgā Krievija izlaidīs garu, būs atpestīšanas diena visai mūsu ķeizaristei (*vāc.*).

²⁵ Vienotiem spēkiem (*lat.*).

²⁶ **V.E.:** Edvards Grejs (Edward Grey, 1862.04.25 – 1933.07.09) bija Anglijas ārlietu ministrs 1905–1916. gados. Konsultācijās ar Vāciju I pasaules kara priekšvakarā apsolīja, ka Anglija šajā karā ieturēs neitralitāti, taču, kad Vācija pārkāpa Beļģijas neitralitāti, tad pieteica Vācijai karu.

²⁷ Steigšus paēdināt ļaudis, tad virzīties tālāk uz Sokalu (*vāc.*).

Telegramma bija adresēta 91. pulka kaujas bataljonam, noraksts 75. pulka kaujas bataljonam, kas sekoja iepriekšējam. Paraksts bija pareizs: brigādes komandieris barons fon Herberts.

– Stingri konfidenciāli, kapteiņa kungs, – stacijas komandants noslēpumaini sacīja. – Slepna telegramma no jūsu divīzijas. Jūsu brigādes komandieris ir kļuvis vājprātīgs. Viņu aizveduši uz Vīni pēc tam, kad viņš izsūtījis uz visām pusēm kādu duci tamlīdzīgu telegrammu. Budapeštā jūs droši vien gaidīs jauna telegramma. Skaidrs, ka visas viņa telegrammas jāanulē, bet mēs vēl neesam šajā virzienā nekāda mājiņa saņēmuši. Man, kā jau sacīju, ir tikai pavēle no divīzijas, ka nešifrētas telegrammas nav ņemamas vērā. Izsniegt tās man vajag, jo šinī ziņā es no **savām** instancēm nekādu atbildi vēl neesmu dabūjis. Es informēju caur **savām** instancēm augstāko armijas vadību, un lietu jau izmeklē.

– Es esmu kādreizējs sapieru pulka virsnieks, – viņš piemetināja, – piedalījies mūsu stratēģiskā dzelzceļa būvē Galīcijā... Bet tagad tādi veci puikas kā mēs, kapteiņa kungs, der tikai fronteī. Kara ministrija ir pilna civilinženieru, kas nolikuši brīvprātīgā pārbaudījumus. Jā, pēc stundas ceturkšņa jums būs jābrauc atkal tālāk. Es vēl labi atceros, ka reiz jums palīdzēju vingrošanā uz līdztekām, toreiz biju Prāgas kadetu korpusa vecākajā klasē, – un tad mēs abi palikām bez atvaļinājuma. Jūs jau arī savā klasē dūšīgi plūcāties ar vācu kadetiem. Un Lukāšs tāpat. Jūs bijāt ar viņu lieli draugi. Kad es saņēmu telegrammu ar to virsnieku sarakstu, kuri brauks ar kaujas bataljonu caur staciju, tad tūdaļ skaidri atcerējos... Jā, pagājis krietns laika sprīdis... Kadets Lukāšs toreiz man bija ļoti simpātisks...

Kapteinim Zāgneram visa šī saruna bija ļoti nepatīkama. Viņš bez pūlēm pazina runātājā savu klases biedru, kas bija vadījis kadetu skolā opozīciju pret austriešiem. Vēlāk viņi karjeras dēļ no opozīcijas bija atteikušies. Visnepatīkamāk viņu skāra piezīme par virsleitnantu Lukāšu, kuru nezin kādēļ paaugstināšanas un apbalvošanas gadījumos pastāvīgi pameta neievērotu.

– Virsleitnants Lukāšs, – kapteinis uzsvērti noteica, – ir ļoti krietns virsnieks. Kad vilciens aties?

Stacijas komandants paskatījās pulkstenī.

– Pēc sešām minūtēm.

– Es eju, – Zāgners sacīja.

– Es domāju, ka jūs man vēl ko teiksiet, Zāgner.

– Also nazdar!²⁸ – Zāgners atbildēja, iziedams no komandantūras.

Kad kapteinis Zāgners pirms vilciena atiešanas atgriezās štāba vagonā, visi virsnieki bija jau savās vietās. Viņi sēdēja grupās pa četri un spēlēja kārtis, vienīgi kadets Bīglers nespēlēja. Viņš šķirstīja dažādas aprakstītas lapas ar kara ainu uzmetumiem, jo gribēja izcelties ne tikai kaujās, bet arī literatūras laukā ar kara notikumu aprakstiem kā īsts literārs fenomens. Šis «svēteļa spārns ar zivs asti» sapņoja kļūt par slavenu rakstnieku. Pagaidām viņa literārie mēģinājumi izpaudās daudzsološos virsrakstos, kuros atspoguļojās tā laika militārisms. Temati tomēr vēl nebija apstrādāti, tāpēc uz daudzajām loksņēm atradās tikai nākamo literāro darbu virsraksti.

«Lielā kara dalībnieku biogrāfijas. – Kas uzsāka karu? – Austroungārijas politika un pasaules kara izcelšanās. – Kara piezīmes. – Austroungārija un pasaules karš. – Ko māca karš. – Populārs pārskats par kara izcelšanos. – Militāri politiskas hipotēzes. – Austroungārijas svinīgā diena. – Slāvu imperiālisms un pasaules karš. – Pasaules kara dokumenti. – Materiāli pasaules kara vēsturei. – Pasaules kara dalībnieka dienasgrāmata. – Vienas dienas notikumi pasaules karā. – Pirmais pasaules karš. – Mūsu dinastija pasaules karā. – Austroungārijas monarhijas tautas ar ieročiem rokās. – Pasaules cīņa par varu. – Mani piedzīvojumi pasaules karā. – Mana karagājiena hronika. – Kā karoja Austroungārijas ienaidnieki. – Kam piederēs uzvara? – Mūsu virsnieki un mūsu kareivji. – Manu kareivju ievērtības cienīgi darbi. – No lielā kara laikiem. – Kara viesulī. – Austroungārijas varoņgrāmata. – Dzelzs brigāde. – Manas vēstules no frontes. – Mūsu kaujas bataljona varoņi. – Rokasgrāmata kareivim kaujas laukā. – Kauju un uzvaru dienas. – Ko es redzēju un pārdzīvoju kaujas

²⁸ Tātad dzīvojiet vesels! – Autors uzsver, ka Zāgners sāk teikumu vāciski, bet nobeidz čehiski.

laukā. – Ierakumos. – Virsnieks stāsta. – Uz priekšu, Austroungārijas dēli! – Pretinieka lidmašīnas un mūsu kājnieki. – Pēc kaujas. – Mūsu artilēristi, uzticamie tēvzemes dēli. – Kaut visa pasaule mums pretī stātos... – Aizstāvēšanās un uzbrukuma karš. – Asinis un dzelzs. – Uzvara vai nāve. – Mūsu varoņi gūstā».

Kad kapteinis Zāgners pienāca pie kadeta Bīglera un visu to izlasīja, viņš jautāja, ko tas nozīmē un kas ar to esot domāts.

Kadets Bīglers atbildēja patiesā sajūsmā, ka katrs virsraksts nozīmē vienu grāmatu, ko viņš uzrakstīšot. Cik virsrakstu, tik grāmatu.

– Es vēlētos, lai pēc manis paliktu kāda piemiņa, ja man lemts krist kaujā, kapteiņa kungs. Mans paraugs ir vācu profesors Udo Krafts. Viņš dzimis 1870. gadā, piedalījās kā brīvprātīgais šajā pasaules karā un krita 1914. gada 22. augustā pie Anlojas. Pirms nāves viņš izdeva grāmatu «Pašaudzināšana mērķim mirt par ķezaru».

Kapteinis Zāgners aizveda kadetu Bīgleru pie loga.

– Parādiet, kas jums vēl ir, kadet Bīgler, mani ārkārtīgi interesē jūsu darbi, – kapteinis ironiski sacīja. – Kas tā par burtnīciņu jums kabatā?

– Tas nav nekas, kapteiņa kungs, – kadets Bīglers nosarka kā bērns, – lūdzu, varat paši pārliecināties.

Burtnīciņai bija šāds virsraksts:

Austroungārijas armijas izcilāko un slavenāko kauju shēmas.

Pēc oficiāliem avotiem sastādījis ģ. un ģ. armijas virsnieks Ādolfs Bīglers.

Piezīmes un paskaidrojumus sniedzis ģ. un ģ. armijas virsnieks Ādolfs Bīglers.

Shēmas bija neiedomājami vienkāršas.

Kaujai pie Nerdlingenas 1634.gada 6.septembrī sekoja kauja pie Zentas 1697.gada 11.septembrī, kauja pie Kaldjeras 1805.gada 31.oktobrī, kauja pie Aspernas 1809.gada 22.maijā, Tautu kauja pie Leipcigas 1813.gadā, kauja pie Sv. Lūcijas 1848.gada maijā un kauja pie Trutnovas 1866.gada 27.jūnijā līdz Sarajevas ieņemšanai 1878.gada 19.augustā. Šo kauju plānu uzmetumi un shēmas ne ar ko neatšķīrās cits no cita. Kadets Bīglers visur bija uzzīmējis taisnstūrus, kuru viena puse bija balta, bet otra, svītrotā, apzīmēja pretinieku. Abām pusēm bija kreisais spārns, centrs un labais spārns. Aiz karaspēka līnijām bultas norādīja palīgspēku virzienu. Kauja pie Nerdlingenas ne pār matu neatšķīrās no kaujas pie Sarajevas, un abas atgādināja spēlētāju izvietošanu futbola sacīkstes sākumā, pie kam bultas, šķiet, norādīja, kurp viena vai otra puse raidīs bumbu.

Kapteinis Zāgners tūlīt pamanīja šo līdzību un ievaicājās:

– Vai jūs spēlējat futbolu, kadet Bīgler?

Bīglers pietvīka vēl vairāk un nervozi mirkšķināja acis, – likās, ka viņš ar pūlēm valda asaras.

Kapteinis Zāgners smīnēdams šķirstīja burtnīciņu un apstājās pie piezīmēm zem Trutnovas kaujas shēmas prūšu–austriešu kara laikā.

Kadets Bīglers bija uzrakstījis: «Kauja pie Trutnovas nevarēja nest uzvaru, jo kalnainais apvidus kavēja izvērsties plašumā ģenerāļa Mazuheli divīzijām, ko apdraudēja stipras prūšu kolonas. Prūši bija novietojušies augstienē, kas ieslēdza austriešu divīzijas kreiso spārnu».

– Pēc jūsu domām, – kapteinis Zāgners smīnot piezīmēja, pasniegdams kadetam Bīgleram viņa burtnīciņu, – kauja pie Trutnovas tikai tad varēja nest uzvaru, ja Trutnova atrastos līdzenumā. Vai ne, jūs Budejovices Benedek?²⁹

– Kadet Bīgler, tas ir ļoti jauki no jums, ka jūs tajā īsajā laika sprīdī, kopš atrodaties armijā, esat papūlējies iedziļināties stratēģijas noslēpumos. Jums gan tas iznāk tā kā puikām, kas spēlē karu un piešķir sev ģenerāļa pakāpi. Jūs tādā tempā esat paaugstinājis sevi dienesta pakāpē, ka prieks noskafties. Ģ. un ģ. virsnieks Ādolfs Bīglers! Iekāms mēs sasniegsim Peštu, jūs jau būsiet feldmaršals. Un cik tad sen, kopš jūs vēl mājās pie tētiņa šķirojāt trušādīņas, ģ. un ģ. leitnant Ādolfs Bīglers! Mīļais, jūs taču vēl neesat nekāds virsnieks. Jūs esat kadets, jūs karājaties gaisā starp seržantu un apakšvirsnieku. Kad jūs titulējat sevi par virsnieku, tad tas ir tas pats, ja kāds jefreitors liek sevi kādā traktierī godāt par «štāba feldfēbeļa kungu».

²⁹ Benedeks (1804.–1881.) – Austrijas ģenerālis, 1866.g. tika iecelts par Austrijas armijas virspavēlnieku karā pret Prūsiju. Austrija karu zaudēja un Benedeku atbrīvoja no visiem amatiem.

– Klau, Lukāš, – viņš griezās pie virsleitnanta, – kadets Bīglers ir tavā rotā, tad tu nu ķeries pie viņa skološanas! Viņš sauc sevi par virsnieku, lai tad viņš nopelna šo pakāpi kaujā! Kad mēs dosimies viesuļugunī uzbrukumā, tad lai tas lāga puika ar savu vadu atbrīvo mums ceļu dzelonstieplēs... Jā, pie reizes, tevi sveicina Cikāns, viņš tagad ir Rābas stacijas komandants.

Kadets Bīglers saprata, ka saruna ar viņu beigusies, salutēja un pietvikušu seju izgāja vagonam cauri uz priekšīņu.

Kā mēnessērdzīgs viņš atvēra klozeta durvis un lasīja uzrakstu vācu un ungāru valodā: «Vilcienam stāvēt, klozetu aizliegts lietot». Viņš iešņukstējās un, klusu elsodams, sāka raudāt. Tad viņš noslaucīja asaras, nolaida bikses... un izlietoja līdz beidzamai lapai burtnīciņu ar uzrakstu: «Austro-ungārijas armijas izcilāko un slavenāko kauju shēmas, sastādījis ģ. un ģ. armijas virsnieks Ādolfs Bīglers». Apgānītās lapas izslīdēja pa caurumu uz sliedēm un aizvirpuļoja līdzī ātri ejošajam militārvilcienam.

Kadets Bīglers nomazgāja pie krāna sasarkušās acis un izgāja gaitenī, stingri apņēmies būt stiprs, velnišķīgi stiprs. Viņam jau kopš agra rīta sāpēja galva un vēders.

Viņš iegāja pretējā kupejā, kur bataljona raitnieks Matušičs spēlēja ar Zāgnera kalpotāju Baceru kārtis.

Viņš nokāsējās, iestājies vaļējās kupejas durvīs. Abi atskatījās un spēlēja tālāk.

– Vai jūs nezināt, kas pienākas? – kadets Bīglers uzprasīja.

– Abet ka nevar, – Bacers atbildēja savā šausmīgajā Kašperkalnu vācieša dialektā, – man bi izgaiš visi trumpi. Es zin, kadeta kungs, ka papriekš bi jādo kreics un ta pīķs. To es zin.

Kadets Bīglers neteica vairs ne vārda un apsēdās savā kaktā. Kad vēlāk pie viņa ienāca apakšvirsnieks Plešners, lai piedāvātu viņam malku konjaka no kāršu spēlē laimētās pudeles, tad viņš nobrīnījās, cik cītīgi kadets Bīglers lasa profesora Udo Krafta grāmatu «Selbsterziehung zum Tod für Kaiser».

Pirms vēl viņi nokļuva Peštā, kadets Bīglers bija tā piedzēries, ka, izliecies pa vagona logu, nepārtraukti auroja tukšajā klajumā:

– Uz priekšu! Ar dieva palīgu uz priekšu!

Tad bataljona raitnieks Matušičs ievilka viņu pēc kapteiņa Zāgnera pavēles atpakaļ kupejā, kur ar Bacera palīdzību noguldīja uz sola. Tur gulēdams, kadets Bīglers redzēja šādu sapni:

Kadeta Bīglera sapnis pirms iebraukšanas Budapeštā.

Viņam bija augstākā goda zīme, dzelzs krusts, viņš bija majors un brauca inspicēt viņam uzticētās brigādes daļas. Viņš pats nebija skaidrībā, kāpēc viņš bija tikai majors, kaut gan komandēja veselu brigādi. Viņam bija aizdomas, ka viņš ticis iecelts par ģenerālmajoru, bet «ģenerālis» kara telegrāfa un pasta jūklī kaut kur noklīdis.

Viņš sevī smējās, atcerēdamies, ka vilcienā, braucot uz fronti, kapteinis Zāgners bija viņam draudējis sūtīt viņu griezt dzelonstieplu aizsprostus. Šo draudu dēļ kapteinis Zāgners kopā ar virsleitnantu Lukāšu sen bija pārcelts uz citu pulku. Uz citu divīziju, uz citu armijas korpusu.

Kāds viņam vēl bija stāstījis, ka tie abi bēgot gājuši bojā kaut kādā purvā.

Kad nu viņš tā brauca inspicēt frontē savu brigādi, viņam atausa gaisma. Viņu taču bija sūtījis armijas ģenerālštābs.

Viņam garām devās kareivji, dziedādami kādu dziesmu, ko viņš bija lasījis austriešu kara dziesmu krājumā «Tas noderēs»:

Kareivji – brāļi, uz kauju nu braši,
Naidnieku ļauno mēs satrieksim aši,
Ķeizara karogs lai plivinās stalts...

Apkārtne izskatījās taisni tāda pati kā «Vīnes ilustrētā žurnāla» uzņēmumos.

Labajā pusē pie kāda šķūņa stāvēja artilērija, kas apšaudīja ienaidnieka ierakumus līdztekus ceļam, pa kuru viņš brauca automobilī. Pa kreisi bija māja, no kuras šāva, kamēr ienaidnieka kareivji pūlējās ar šauteņu resgaļiem ielauzt durvis. Blakus ceļam dega ienaidnieka lidmašīna. Pie apvāršņa bija redzami jātnieki un degošs ciems, bez tam vēl kāda kaujas bataljona ierakumi un neliela augstiene, no kuras pretinieku apšaudīja ar ložmetējiem. Mazliet tālāk gar ceļu stiepās atkal ienaidnieka ierakumi, un šoferis ved viņu tiem taisni virsū!

Viņš brēc klausulē šoferim:

– Vai tu neredzi, kur mēs braucam? Tur taču ienaidnieks.

Bet šoferis mierīgi atbild:

– Ģenerāļa kungs, tas ir vienīgais kārtīgais ceļš. Šoseja ir labā stāvoklī. Pa lauku ceļiem riepas neizturētu.

Jo tuvāk viņi nāk ienaidnieka pozīcijām, jo stiprāka kļūst apšaude. Šāviņi sprāgst visapkārt ierakumiem, abās pusēs plūmēm apstādītajam ceļam. Bet šoferis tikai mierīgi runā klausulē:

– Pirmšķirīgs ceļš, ģenerāļa kungs, te slīd kā uz parketa. Ja mēs nogriezīsimies kādā sānceļā, tad riepas neizturēs.

– Skatieties, ģenerāļa kungs, – šoferis kliedz klausulē, – šī šoseja ir tik labi uzbūvēta, ka pat 30,5 centimetru šāviņš nekā tai nevar padarīt. Šoseja kā galds, bet tur tajos grambainajos lauku ceļos mums riepas sen būtu pārsprāgušas. Bet atpakaļ griezties mēs nekādi nevaram, ģenerāļa kungs.

– Bzzz – bum!³⁰ – Bīglers dzird, un auto neganti palecas.

– Vai es jums neteicu, ģenerāļa kungs, – šoferis auro, – ka šī ir sasodīti laba šoseja? Nupat mums priekšā eksplodēja viens 38-centimetrīgais. Un nevienas dobes, šoseja kā grīda. Bet, tiklīdz mēs iebrauktu kādā lauku ceļā, tā riepas vairs neskaitītos. Tagad mūs apšauda no 4 km atstatuma.

– Uz kurieni mēs īsti braucam?

– To redzēsīm, – šoferis atbild, – kamēr ceļš paliek līdzšinējais, tikmēr es garantēju par visu.

Palēciens, ārpātīgs palēciens gaisā, un auto apstājas.

– Ģenerāļa kungs, – šoferis kliedz, – vai jums nav ģenerālštāba kartes?

Ģenerālis Bīglers uzspiež elektrisko kabatas spuldzi un ierauga karti sev uz ceļiem. Bet izrādās, ka tā ir Helgolandes piekrastes karte no 1864. gada, kad austrieši un prūši karoja ar Dāniju Šlezvīgas dēļ.

– Te ir krustceļš, – šoferis saka, – abi ceļi ved uz ienaidnieka pozīcijām. Man tikai vajadzīgs kārtīgs braucams ceļš, lai riepas neciestu, ģenerāļa kungs... Es esmu atbildīgs par štāba mašīnu.

Tad sprādziens, apdullinošs sprādziens, un zvaigznes birst riteņa lielumā. Piena Ceļš biezs kā krējums.

Bīglers traucas pasaules izplatījumā, sēdēdams blakus šoferim. Auto ir pārgriezts taisni pa vidu uz pusēm. No tā palikusi tikai cīņas kārā, agresīvā priekšējā daļa.

– Tā vēl ir laime, – šoferis saka, – ka jūs man rādījāt karti no mugurpuses. Jūs pārsvieda pie manis, bet pakaļējā daļa eksplodēja. Tas bija 42 centimetru šāviņš. Es jau tūliņ nojautu, ka, tiklīdz būsim pie krustceļa, ceļš vairs nebūs ne graša vērts... Un pēc 38-centimetrīga šāviņa var nākt tikai 42 centimetri. Lielāka kalibra mums līdz šim vēl nav, ģenerāļa kungs.

– Kur jūs tagad braucat?

– Mēs lidojam uz debesīm, ģenerāļa kungs, un mums jāizvairās no komētām. Tās ir bīstamākas par šāviņiem.

– Tagad zem mums ir Marss, – šoferis iesakās pēc ilgākas klusēšanas.

Bīglers ir atkal nomierinājies.

– Vai jūs zināt no vēstures par tautu kauju pie Leipcigas? – viņš jautā. – Kā feldmaršals fīrsts Švarcenbergs 1813.gada 14.oktobrī maršēja uz Libertkovicu un kā 16.oktobrī notika cīņa par Lindenavu? Vai zināt, kā kāvās ģenerālis Mervelts, kā austriešu karaspēks ielauzās Vahavā un kā 19.oktobrī krita Leipciga?

– Ģenerāļa kungs, – šoferis pēkšņi nopietni ierunājas, – mēs esam taisni debess vārtu priekšā. Kāpiet ārā, ģenerāļa kungs! Mēs nevaram izbraukt pa debess vārtiem, te ir milzīga drūzmēšanās – karavīri vien.

– Brauc viņiem taisni virsu, – Bīglers kliedz, – tad viņi zinās, kā jāgriež ceļš.

Un, izliecies no auto, viņš uzbrēc:

– Uzmanību, salašņas! Ragulopi tādi! Labi redz, ka brauc ģenerālis, un nevar nostāties «uz labo».

Šoferis mēģina viņu nomierināt:

– Tas nav tik viegli, ģenerāļa kungs, vairumam jau nemaz nav galvu.

³⁰ V.E.: Čehiski: Bzzz – dzum!

Ģenerālis Bīglers tikai tagad ierauga, ka pūlis pie paradīzes vārtiem sastāv no visvisādiem invalīdiem, kas zaudējuši karā kādu ķermeņa daļu un tagad nes to līdz mugursomā – galvu, roku, kāju. Kāds godīgs artilērists, kas noskrandušā šinelī lauzās iekšā paradīzē, bija ielicis mugursomā vēderu ar visu ķermeņa apakšējo daļu. No kāda cienījama zemessarga somas ģenerālī Bīglerā raudzījās puse sēžamvietas, ko zemessargs bija pazaudējis kaujā pie Ļvovas.

– Tas ir kārtības dēļ, – šoferis atkal ierunājās, spiezdami ar mašīnu blīvajā pūlī, – viņiem acīm redzot jāiet cauri debesu komisijai.

Paradīzē laida iekšā tikai ar paroli «Für Gott und Kaiser»³¹, ko ģenerālis Bīglers tūliņ atcerējās.

Auto iebrauca debesīs.

– Ģenerāļa kungs, – kāds spārnots eņģelis-virsnieks sacīja, kad viņi brauca garām jauniesaukto eņģeļu kazarmām, – jums jāpiesakās galvenajā komandantūrā.

Viņi pašreiz brauca garām apmācības laukumam, kur mudžēja vien no jauniesauktiem eņģeļiem, kurus apmācīja «aleluja» saukšanā.

Viņi piebrauca pie kādas grupas, kur sarkanmatains eņģelis-apakšvirsnieks «apstrādāja» neveiklu jauniesaukto eņģeli, grūda tam ar dūri vēderā un rēca: «Attaisi purnu, kā nākas, Bētleme cūka! Vai tā sauc «aleluja»? Vai tev kaklā kas iesprūdis? Kāds ēzelis tevi ielaidis paradīzē, ragulops beidzamais? Pamēģini vēlreiz! «Hahlehluja»? Sasodīts, tu paradīzē arī vēl šņaukāsies? Vēlreiz, tu Libānas ciedra miets!»

Viņi brauca tālāk, un vēl ilgi viņiem skanēja nopakaļ iesnu apstātā jauniesauktā eņģeļa bailīgais «Hahlehluja» un eņģeļa-kaprāļa brēcieni: «Aleluja, aleluja, tu Jordānas gov!»

Tad viņi ieraudzīja milzīgu, blāzmas apstarotu celtni, līdzīgu Marijas kazarmām Čehu Budejovicē. Virs celtnes bija divas lidmašīnas, viena pa kreisi, otra pa labi, bet starp tām bija izstiepts milzīgs audekla plakāts ar uzrakstu:

Ҁ. un Ҁ. DIEVA GALVENĀ MĪTNE.

Divi karalauka žandarmu formās tērpti eņģeļi izvilka ģenerāli Bīgleru no auto, saķēra aiz apkakles un uzveda otrajā stāvā.

– Izturieties pieklājīgi dieva kunga priekšā, – viņi sacīja pie pašām durvīm un iegrūda Bīgleru zālē, kur pie sienām karājas Franča Jozefa, Vilhelma, troņmantnieka Franča Ferdinanda, ģenerāļa Viktora Dankla, erchercoga Frīdriha un ģenerālštāba priekšnieka Konrāda fon Hecendorfa ģīmetnes. Zāles vidū stāvēja pats mīlais dievs.

– Kadet Bīglers, – dievs tas kungs uzsvērti sacīja, – vai jūs mani nepazīstat? Es esmu jūsu bijušais kapteinis Zāgners no 11. marša rotas.

Bīglers sastinga.

– Kadet Bīglers, – dievs tas kungs atkal pacēla balsi, – ar kādām tiesībām jūs piesavinājāties ģenerālmajora titulu? Ar kādām tiesībām jūs, kadet Bīglers, braucāt štāba mašīnā caur ienaidnieka pozīcijām?

– Padevīgi ziņoju...

– Turiet muti, kadet Bīglers, kad pats dievs ar jums runā!

³¹ Par dievu un ķeizaru (vāc.).

– Padevīgi ziņoju, – Bīglers vēlreiz nostostījās.

– Tātad jūs neturēsiet muti? – dievs tas kungs uzbrēca, atvēra durvis un sauca: – Dodiet šurp divus eņģelus!

Iesteidzās divi eņģeļi ar šautenēm pār kreiso spārnu. Tie bija Matušičs un Bacers.

Un no dieva tā kunga mutes atskanēja:

– Iemetiet viņu atejā!

Un kadets Bīglers iekrita drausmīgā smirdoņā.

*

Uz otra sola pretī guļošajam kadetam Bīgleram sēdēja Matušičs ar kapteiņa Zāgnera kalpotāju Baceru un spēlēja bez apstājas sešdesmit seši.

– Smaka gan no viņa nāk kā no seska, – piezīmēja Bacers, kas ar interesi vēroja, kā kadets Bīglers miegā grozījās, – laikam bikses būs pilnas.

– Tas katram var atgadīties, – Matušičs filozofiskā mierā atteica, – lai viņš guļ, tu jau neiesi gar viņa biksēm krāmēties. Dali labāk kārtis!

Virš Budapeštas bija redzama gaiša blāzma, un starmeši šaudījās pār Donavu.

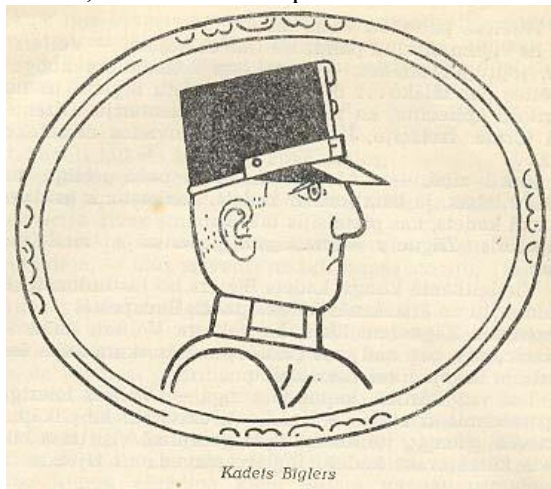
Kadets Bīglers sapņoja jau atkal ko citu, jo viņš runāja pa miegam: «Sakiet manai drošsirdīgajai armijai, ka tā uzcēlusi sev manā sirdī mūžīgu mīlestības un pateicības pieminekli».

Kad viņš pie šiem vārdiem atkal apsviedās uz otriem sāniem, Baceram iesitās degunā tik stiprs amonjaks, ka viņš nosplaudamies nomurmināja:

– Ož kā īsts zelta vedējs, nudien!

Bet kadets Bīglers grozījās aizvien jo nemierīgāk, un viņa jaunais sapnis bija ārkārtīgi fantastisks. Viņš aizstāvēja Lincu karā par Austrijas mantojumu. Viņš redzēja redutes, tranšejas un aizsprostus ap pilsētu. Viņa galvenā mītne bija pārvērtusies plašā hospitālī. Visapkārt blandījās slimie un turēja sev vēderus. Aiz pilsētas aizsprostiem jādēlēja Napoleona I dragūni.

Bet pats Bīglers, garnizona priekšnieks, stāvēja pār visiem šiem cilvēkiem, tāpat turēdams ar rokām vēderu, un sauca franču parlamentāram: «Paziņojiet savam ķeizaram, ka es nepadošos!»

Kadets Bīglers

Pēc tam viņam šķita, ka vēdergraizes aprimušas; viņš izauļoja ar savu bataljonu no cietokšņa pretī slavai un uzvarai un ieraudzīja, ka virsleitnants Lukāšs ar savām krūtīm uztver kāda franču dragūna zobena cirtienu, kas bija domāts viņam, Bīgleram, ielenktās Lincas aizstāvim.

Virsleitnants Lukāšs mirst pie viņa kājām, izsaukdamies: «Ein Mann wie Sie, Herr Oberst, ist nötiger als ein nichtsnutziger Oberleutnant!»³²

Lincas aizstāvis aizkustināts novērsās, bet tad kāda karteča ķēra viņu taisni mīkstumos. Bīglers mehāniski pieķēra roku pie biksēm. Sajutis ko mitru un lipīgu, viņš iekliedzās: «Sanitārus, sanitārus!» – un novēlās no zirga...

Bacers ar Matušiču pacēla kadetu Bīgleru no grīdas, kur viņš bija novēlies, un noguldīja vecajā vietā. Tad Matušičs devās pie kapteiņa Zāgnera un paziņoja tam, ka ar kadetu Bīgleru notiekot dīvainas lietas.

³² Tāds vīrs kā jūs, pulkveža kungs, ir vajadzīgāks nekā kāds necīgs virsleitnants (vāc.).

– No konjaka tas nevar būt, – viņš teica, – drīzāk tā būs kolera. Kadets Bīglers kungs dzēra visās stacijās ūdeni. Mošonā es pats redzēju, ka...

– Tik ātri kolera neuznāk, Matušič. Pasakiet ārsta kungam blakus kupejā, lai viņš iet paskatīties!

Bataljonam bija piekomandēts «kara laika ārsts»³³, mūžīgs medicīnas students un izbijis korporelis Velfers. Viņš bija kauslis un iemetējs, bet savu arodu pārzināja priekšzīmīgi. Viņš bija studējis dažādās Austroungārijas universitātes pilsētu medicīnas fakultātēs, praktizējis visādās slimnīcās, bet doktora eksāmenu nebija licis. Tur bija vainīgs viņa nelaiķa tēvoča testaments, pēc kura tā mantinieki bija spiesti izmaksāt ik gadus stud. med. Bedržiham Velferam³⁴ stipendiju, kamēr viņš iegūs doktora diplomu.

Šī stipendija apmēram četrkārt pārsniedza ārsta-asistenta algu slimnīcā, tāpēc stud. med. Bedrzihs Velfers doktora titula iegūšanu godīgi centās atlikt uz iespējami vēlāku laiku.

Tēvoča mantinieki dūsmās trakoja. Tie mēģināja pierādīt, ka Velfers ir vājprātīgs, nodeva viņu ekspertiem izmeklēšanā, centās ieprecināt bagātu līgavu, bet viss vēltīgi. Lai viņus vēl vairāk kaitinātu, stud. med. Bedrzihs Velfers, kāda duča korporāciju biedrs, publicēja vairākus itin labu dzejoļu krājumus Vīnē, Leipcigā un Berlīnē. Viņš bija «Simplicissimus» līdzstrādnieks un studēja mierīgi vien tālāk.

Bet tad iesākās karš, un stud. med. Bedržiham Velferam izgāja greizi.

Dzejoļu krājumu «Smaidošas dziesmas», «Kauss un zinātne», «Pasakas un fabulas» autoru iesauca karadienestā kā parastāko mirstīgo, un viens no savādnieka tēvoča mantiniekiem parūpējās par to, lai brašais Bedrzihs Velfers noliktu «kara laika ārsta» pārbaudījumu. Pārbaudījums bija rakstisks, Velferam bija jāatbild uz veselu virkni jautājumu. Uz visiem viņš deva stereotipu atbildi: «Iepūtiet man...»³⁵ Pēc trim dienām pulkvedis, pārbaudījumu komisijas priekšsēdētājs, paziņoja Velferam, ka tam piešķirts doktora diploms visās medicīnas zinātņu nozarēs, jo viņš jau sen esot nobriedis doktora titulam, un ka štāba vecākais ārsts piekomandējis viņu rezerves hospitālim, un viņa karjeras turpmākie tempi esot atkarīgi no viņa paša uzvešanās. Kaut gan viņam daudzās universitātes pilsētās esot bijušas divkaujas ar virsniekiem, kas priekšniecībai esot labi zināms, tomēr kara laikā to aizmirsīšot.

«Kausa un zinātnes» autors iekoda lūpā un sāka savu militāro dienestu.

Pēc vairākiem gadījumiem, kad viņš, diagnozi nosakot, izrādījās pārāk iecietīgs pret pacientiem-kareivjiem un centās pagarināt viņu uzturēšanos hospitālī par spīti lozungam «Viss viens, kur kareivji vāļājas un kur viņi nobeidzas – hospitālī vai ierakumos», – doktoru Velferu nosūtīja kopā ar 11. kājnieku kaujas bataljonu uz fronti.³⁶

Bataljona kadru virsnieki uzskatīja viņu par zemāku radījumu. Rezerves virsnieki arī vairījās no viņa un necentās nodibināt labākas attiecības, lai nepadziļinātu plaisu, kas šķīra viņus pašus no kadru virsniekiem.

Kapteinis Zāgners, protams, jutās nesalīdzināmi augstāks par šo bijušo studentu, kas savu ilggadīgo studiju laikā bija divkaujās aizraidījis uz viņpasauli vairākus virsniekus. Kad doktors Velfers, šis «kara laika ārsts», nāca viņam garām, viņš pat nepaskatījās uz tā pusi un turpināja plāpāt ar virsleitnantu Lukāšu. Viņš apgalvoja, ka Budapeštā audzējot daudz ķirbju, un Lukāšs sakarā ar to pastāstīja, ka viņš kā kadetu korpusa trešās klases audzēknis reiz braucis ar vairākiem biedriem uz Slovēkiju un nokļuvis pusdienās pie kāda luterāņu mācītāja, slovāka. Tas mielojis viņus ar cūkas cepeti un ķirbju salātiem un ielējis viņu, teikdams:

Kur ķirbis un cūka,
Tur vīna vien trūka,

par ko kadets Lukāšs ārkārtīgi apvainojies.

– No Budapeštas mēs daudz redzēt nedabūsim, – kapteinis Zāgners sacīja, – mūs tikai izvedīs cauri. Pēc saraksta vilciens stāvēs stacijā divas stundas.

– Es domāju, ka te pārformēs sastāvu, – virsleitnants Lukāšs atbildēja, – mūs aizvedīs uz šķirošanas staciju, Transport-Militär Bahnhof³⁷.

Garām gāja «kara laika ārsts» Velfers.

³³ V.E.: *válečný doktor.*

³⁴ V.E.: *Bedřich Welfer.*

³⁵ V.E.: *Lecken Sie mir Arsch!* (Nolaiziet man pakaļu!).

³⁶ V.E.: *doktora Welfera poslali s 11. pochodovým praporem na front.* (Krievu tulkojumā bataljona numurs ir 13.; čehu tekstā tomēr 11., lai gan tādā gadījumā sakrīt Lukāša rotas un Zāgnera bataljona numuri, kas droši vien ir Hašeka kļūda; zemāk arī čehu tekstā bataljona numurs ir 13.).

³⁷ Militārtransporta stacija (*vāc.*).

– Nieki vien, – viņš smīnēdams teica. – Kandidātus uz virsnieka pakāpi, kuri jau Mostas klubā lepojās ar savām stratēģijas un vēstures gudrībām, vajadzēja brīdināt, ka ir bīstami noēst uzreiz veselu kastīti ar saldumiem, ko māmiņa atsūtījusi uz fronti. Kadets Bīglers, kā viņš man pats atzinās, apēdis pēc izbraukšanas no Mostas veselus trīsdesmit gabalus šokolādes taurīšu ar krēmu un stacijās dzēris tikai vārītu ūdeni. Tas man, kapteiņa kungs, atgādina kādu Šillera vārsmu: «Wer sagt von...»

– Pag, doktor, – kapteinis Zāgners pārtrauca, – par Šillera nav runas. Kas tad galu galā kadetam Bīgleram kaišs?

Doktors Velfers smīnēja.

– Jūsu kadets Bīglers, kandidāts uz virsnieka pakāpi,³⁸ vienkārši pietaisījies bikses. Tā nav ne kolera, ne dizentērija, bet gluži parasta caureja. Viņš mazliet vairāk iekēris konjaku, šis jūsu kandidāts uz virsnieka pakāpi, un konjaks nav viņam turējies iekšā... Kaut gan tas būtu noticis arī bez visa konjaka. Viņš ir vēl bērna prātā... Klubā, cik atceros, viņš dzēra katrreiz tikai vienu glāzīti vīna. Atturībnieks.

Doktors Velfers nospļāvās.

– Stacijās viņš vēl bija pircis Lincas kūkas.

– Tātad nekā nopietna nav? – kapteinis Zāgners pārvaicāja. – Tomēr tas ir tāds gadījums... Ja tas kļūst visiem zināms...

Virsliecināts Lukāšs piecēlās un sacīja Zāgneram:

– Pateicos par tādu vada komandieri.

– Es viņam mazliet palīdzēju tikt uz kājām, – Velfers turpināja, joprojām smīnot, – bataljona komandiera kungs var parūpēties par tālāko... Es nosūtīšu kadetu Bīgleru uz hospitāli. Izdošu apliecinājumu, ka viņš slimo ar dizentēriju. Dizentērija smagā formā. Izolācija. Kadetu Bīgleru ievietos dezinfekcijas barakā...

– Katrā ziņā, – viņš piebilda ar to pašu pretīgo smīnu, – ir taču labāk, ja bataljonā ir kadets, kas saslimis ar dizentēriju, nekā kadets, kas pietaisījies bikses.

Kapteinis Zāgners oficiālā tonī uzrunāja virsliecinātu Lukāšu:

– Virsliecināta kungs, kadets Bīglers no jūsu rotas saslimis ar dizentēriju un ārstēšanās nolūkā paliks Budapeštā.

Kapteinim Zāgneram likās, ka doktora Velfera smīns kļūst visai izaicinošs, bet, kad viņš ciešāk pavērās «kara laika ārstā», tad redzēja tā seju tikai vienaldzību.

– Tad viss kārtībā, kapteiņa kungs, – Velfers mierīgi sacīja, pamādams ar roku. – Kandidāti uz virsnieka pakāpi tādi paši cilvēki vien ir, un dizentērijas gadījumā visi taisa biksēs.

Tādā kārtā brašo kadetu Bīgleru aizveda uz Ujbudas militāro izolatoru.

Viņa daudz cietušās bikses pazuda kara virpulī.

Kadeta Bīglera sapņus par lielām uzvarām ieslodzīja izolācijas barakā.

Kad viņš uzzināja, ka saslimis ar dizentēriju, viņa sajūsmā nebija robežu. Tas taču bija vienalga, vai viņš ievainots vai saslimis, izpildot savu pienākumu pret viņa ķeizarsko majestāti.

Tad viņam atgadījās maza ķibe. Tā kā dizentērijas barakā visas vietas bija aizņemtas, viņu nogādāja koleras barakā.

Kāds ungāru štāba ārsts galvu vien nogrozīja, kad kadetam Bīgleram pēc vannas ielika padusē termometru un tas rādīja tikai 37°! Krasa temperatūras pazemināšanās – tas ir pats bīstamākais simptoms, ja cilvēks saslimis ar koleru. Slimnieks kļūst apātisks.

Kadets Bīglers tiešām neizrādīja nekāda uztraukuma. Viņš bija neparasti mierīgs un domās nepārtraukti atkārtoja, ka cieš par savu kungu un ķeizaru.

Štāba ārsts pavēlēja ielikt kadetam Bīgleram termometru tūpļa zarnā.

«Pēdējā koleras stadija», ārsts domāja. «Agonijas simptomi, ārkārtīgs vārgums, slimais nesaprot vairs, kas ap viņu notiek, viņa apziņa aptumšojas. Viņš smaids nāves krampjos...»

Tiešām, kadets Bīglers tēloja varoni un visas šās procedūras laikā smaidīja kā moceklis un nekustināja ne pirksta.

«Šādi simptomi, kā pasivitāte», ārsts turpināja savus novērojumus, «koleras gadījumā nozīmē nāvi».

Viņš vaicāja ungāriski vecākajam sanitāram, vai kadets Bīglers vannā vēmis un vai tam bijusi caureja.

Saņēmis noraidošu atbildi, viņš cieši paraudzījās Bīglerā. Ja koleras slimniekam izbeidzas vemšana un caureja, tad tas liecina, ka tuvojas viņa pēdējā stunda.

³⁸ V.E.: aspirant na důstojnickou hodnost.

Kadets Bīglers, ko pēc siltās vannas bija ielikuši gultā gluži kailu, šausmīgi sala, un viņam klabēja zobi. Viss viņa ķermenis pārklājās ar zosādu.

– Redziet nu, – ārsts ungāriski sacīja. – Stiprs drudzis, locekļi sastingst. Tās ir beigas.

Pieliecies pie kadeta Bīglera, viņš vāciski jautāja:

– Kā jūs jūtaties?

– L-l-ļoti l-lab-bi, – kadets Bīglers atbildēja, zobiem klabot. – M-m-man – s-seg-gu – – –

– Apziņa daļēji aptumšota, – ungāru štāba ārsts konstatēja. – Ķermenis ļoti nespēcīgs.

Lūpām un nagiem vajadzētu kļūt melniem. Tas jau trešais nāves gadījums mūsu koleras slimniekiem, kad lūpas un nagi nekļūst melni.

Viņš noliecās atkal pie kadeta Bīglera un turpināja ungāriski:

– Sirds sāk jau stāties.

– Vie-vienu s-s-seg-gu, – kadets Bīglers stostījās.

– Tie ir viņa pēdējie vārdi, – štāba ārsts ungāriski sacīja vecākajam sanitāram. – Rīt mēs viņu apglabāsim reizē ar majoru Kohu. Viņš tūliņ zaudēs samaņu. Vai viņa dokumenti ir kancelejā?

– Tie tur būs, – vecākais sanitārs mierīgi atbildēja.

– V-vie-n-nu s-s-seg-gu-gu, – kadets Bīglers klabināja zobus viņiem nopakaļ.

Telpā ar sešpadsmit gultām bija pieci cilvēki. Viens jau bija miris kopš vairākām stundām un gulēja, pārsegts ar baltu palagu. Viņu sauca tāpat kā zinātnieku, kas bija atklājis koleras bacili. Tas bija majors Kohs, ko štāba ārsts rītdien gatavojās apbedīt reizē ar kadetu Bīgleru.

Kadets Bīglers apsēdās uz gultas un pirmo reizi dabūja redzēt, kā cilvēki mirst ar koleru kungam un ķeizaram par godu, jo divi no slimajiem cīnījās ar nāvi. Viņiem trūka elpas, sejas kļuva zilas, viņi izgrūda kaut kādas saraustītas skaņas, tā ka pat nevarēja saprast, kādā valodā viņi runā. Tie bija tikai neskaidri gārdzieni.

Abi pārējie, kas bija ceļā uz izveseļošanas, ar savu ārkārtīgi straujo reakciju atgādināja tīfa drudža slimniekus. Viņi kļiedza nesaprotamus vārdus un svaidīja zem segas izdēdējušas kājas. Pie viņiem stāvēja bārdains sanitārs un savā Štirijas izrunā (ko kadets Bīglers saprata) centās tos nomierināt:

– Man arī bija kolera, mani mīlīši, bet es gan tā nespārdījos. Tagad jau jums būs labi.

Dabūsiet atvaļinājumu... Vai tu nemitēsies! – viņš uzbrēca vienam, kas tik spēcīgi izsvieda kāju gaisā, ka sega uzkrita uz galvas. – Tā pie mums neuzvedas. Vari priecāties, ka tev ir drudzis, citādi tev būtu jāiziet no šejienes garšļauku. No tās ķezas nu jūs abi esat ārā.

Viņš paskatījās apkārt.

– Re, tie divi jau pagalam. Tā jau mēs arī domājām, – viņš labsirdīgi piemetināja. –

Priecājieties, ka esat laimīgi tikuši tam pāri! Es nu iešu pēc palagiem.

Drīz viņš atkal atgriezās, pārklāja palagus mirušajiem, kuru lūpas bija kļuvušas pilnīgi melnas, sakrustoja viņu rokas ar melnajiem nagiem un ne mazumu nopūlējās iebāzt viņiem mutēs izkārušās mēles. Tad viņš noietās ceļos starp gultām un sāka skaitīt:

– Svētā jaunava Marija, dieva māte, – pamezdams pie tam pa skatienam uz saviem atveseļošanās stadijā esošajiem pacientiem, kuru drudzis nozīmēja atgriešanos dzīvē.

– Svētā Marija, dieva māte, – viņš atkātoja, kad kāds pilnīgi kails cilvēks uzsita viņam uz pleca.

Tas bija kadets Bīglers.

– Paklau, – viņš teica, – es esmu – nomazgājies. – Tas ir – mani nomazgāja. – Man – vvajag segu. M-man sssalst.

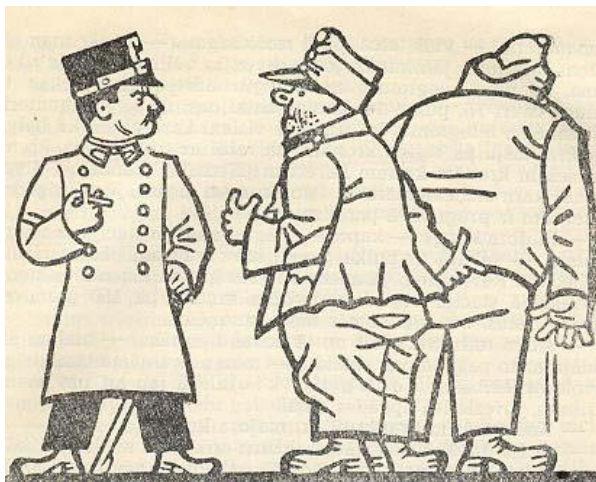
– Tas ir izņēmuma gadījums, – štāba ārsts teica pēc pusstundas kadetam Bīgleram, kas gulēja zem segas. – Jūs esat ceļā uz izveseļošanas, kadeta kungs. Rīt mēs jūs nosūtīsim uz rezerves hospitāli Tarnovā. Jūs esat koleras bacīlu izplatītājs. Zinātne ir tiktāl gājusi uz priekšu, ka mēs to varam pilnīgi skaidri noteikt. Vai jūs esat no 91. pulka?

– No 13. kaujas bataljona 11. rotas, – vecākais sanitārs atbildēja kadeta Bīglera vietā.

– Rakstiet, – štāba ārsts noteica. – Kadets Bīglers, 13. kaujas bataljons, 11. kājnieku rota, 91. pulks, nosūtīts novērošanai uz Tarnovas koleras baraku kā koleras bacīlu izplatītāju...

Tā apgarotais cīnītājs kadets Bīglers kļuva par koleras bacīlu izplatītāju.

II. Budapeštā

Budapeštas militārtransporta stacijā Matušičs atnesa kapteinim Zāgneram no stacijas komandantūras atkal vienu telegrammu, ko nelaimīgais brigādes komandieris bija paspējis izsūtīt, iekāms to bija nogādājuši sanatorijā. Tai bija tas pats saturs: «Steidzīgi paēdināt ļaudis, tad doties tālāk uz Sokalu», – un tā nebija šifrēta. Vēl bija pieminēts: «Vezumniekus iedalīt austrumu grupā. Izlūkošana atcelta, 13. kaujas bataljons ceļ tiltu pār Bugu. Sīkākas ziņas laikrakstos».

Kapteinis Zāgners tūlīņ devās pie stacijas komandanta. Mazs, resns virsnieks saņēma viņu ar laipnu smaidu.

– Tas nu gan ir izstrādājis brīnumus, tas jūsu brigādes komandieris, – viņš teica, plati smaidīdams, – tomēr man tās blēņas bija jums jāizsniedz, jo no divīzijas vēl nav nekāda rīkojuma, lai viņa telegrammas neizsniegtu adresātiem. Vakar te brauca cauri 75. pulka 14. kaujas bataljons, un tā komandieris šeit saņēma telegrammu, lai izmaksā visiem kareivjiem kā balvu par Pržemišļu pa sešām kronām, un reizē ar to pavēlēts, ka no šīm sešām kronām katram kareivim jāiemaksā kancelejā divas kronas kara aizņēmumam... Pēc ticamām ziņām, jūsu brigādes ģenerālim ir progresīvā paralīze.

– Majora kungs, – kapteinis Zāgners sacīja stacijas komandantam, – sakarā ar pulka pavēli mēs braucam pēc maršruta uz Gedelu. Kareivjiem jāsaņem šeit 150 gramu Ementāles siera. Iepriekšējā stacijā viņiem vajadzēja saņemt pa 150 gramiem ungāru desas, bet viņi tomēr nekā nesaņēma.

– Acīm redzot arī šeit no tā nekas neiznāks, – majors atbildēja ar to pašu laipno smaidu, – man nav zināma tamlīdzīga pavēle attiecībā uz **čehu pulkiem**. Tā jau arī nav mana darīšana, griezieties apgādes daļā!

– Kad varēsim braukt tālāk, majora kungs?

– Jums priekšā stāv kāds vilciens ar smago artilēriju Galīcijas frontei, kapteiņa kungs. To mēs atlaidīsim pēc stundas. Uz trešajām sliedēm stāv sanitārvilciens, tam jāatiet 25 minūtes pēc artilērijas vilciena. Uz divpadsmitajām sliedēm mums ir munīcijas vilciens, tas dosies ceļā 10 minūtes pēc sanitārvilciena, un tad pēc 20 minūtēm varēs atiet jūsu vilciens. Tas ir, ja līdz tam laikam šo kārtību negrozīs, – viņš pieminēja, joprojām tikpat laipni smaidīdams, ar ko zaudēja pēdējās kapteiņa Zāgnera simpātijas.

– Atļaujiet, majora kungs, – Zāgners ieprasījās, – vai jūs nevarētu man paskaidrot, kā tas iespējams, ka jums nav zināma pavēle par Ementāles siera izsniegšanu pa 150 gramiem **čehu pulku** kareivjiem?

– To es nevaru izpaust, – Budapeštas militārtransporta stacijas komandants atbildēja, ne uz brīdi nezaudēdams laipno smaidu.

«Nu esmu gan iekritis», kapteinis Zāgners domāja, atstādams komandantūru, «kāda velna pēc es liku Lukāšam sasaukt visus vadu komandierus un doties uz apgādes daļu pēc šiem 150 gramiem siera uz cilvēku!»

Bet, iekāms 11. rotas komandieris virsleitnants Lukāšs deva rīkojumu vadu komandieriem saskaņā ar kapteiņa Zāgnera pavēli doties pēc 150 gramiem Ementāles siera uz cilvēku, viņa priekšā nostājās Šveiks ar nelaimīgo Balounu. Balouns trīcēja pie visām miesām.

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, – Šveiks ar savu parasto izveicību iesāka, – ka jautājums, par ko man jārunā, ir neiedomājami svarīgs. Tāpēc es lūgtu, obrļajntanta kungs, vai mēs

nevarētu **nokārtot šo būšanu gabaliņu tālāk**, kā reiz teica mans draugs Špatina no Zhoršas, kad viņš bija par līgavaiņa brāli kāzās un viņam baznīcā pēkšņi uznāca vajadzība...

– Kas tad noticis, Šveik? – pārtrauca virsleitnants Lukāšs, kas jau bija paspējis tāpat noilgoties pēc Šveika kā Šveiks pēc viņa. – Paiesim kādu gabaliņu tālāk!

Balouns trīcēdams soļoja viņiem nopakaļ. Šis milzis bija galīgi zaudējis dvēseles līdzsvaru un drausmīgā bezcerības izmisumā svaidīja savas garās rokas.

– Nu, kas ir, Šveik? – virsleitnants Lukāšs uzprasīja, kad viņi bija pagājuši kādu gabaliņu.

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, – Šveiks sacīja, – ka vienmēr ir labāk atzīties pēc iespējas ātrāk un negaidīt, kamēr viss uzprāgst gaisā. Jūs pilnīgi nepārprotami pavēlējāt, obrļajntanta kungs, lai Balouns, iekāms mēs iebraucam Budapeštā, atnes jums aknu pastēti un vienu frančmaizi.

– Vai tu saņēmi šo pavēli vai ne? – viņš griezās pie Balouna.

Balouns tikai aizvien sparīgāk vēcināja rokas, it kā atkaudamies no uzbrucēja.

– Šī pavēle, – Šveiks turpināja, – diemžēl, nebija izpildāma, obrļajntanta kungs. Es to jūsu aknu pastēti apēdu... Jā, es to apēdu, – viņš stingri atkātoja, ieigrūzdams pārsteigtajam Balounam dunku sānos, – jo domāju, ka aknu pastēte var ātri samaitāties. Es esmu vairākkārt lasījis laikrakstos, ka ar aknu pastēti noindējas veselās ģimenes. Vienreiz tas bija noticis Zderazā, otrreiz Berounā, trešo reizi Tāborā, ceturto reizi Jaunboļeslavā, piekto reizi Pršibramā. Visi šie gadījumi beidzās ar nāvi. Aknu pastēte ir visniknākā inde...

Balouns, kas to bija drebēdams noklausījies, atkāpās, iebāza pirkstu mutē un sāka rīstīties.

– Kas jums kait, Baloun?

– Ma-man ne-labi, oba-bar-lajntanta kungs, – rīstījās nelaimīgais Balouns, – es tak vi-viņu apēdu vie-vie-viens pats.

No cietēja Balouna mutes nāca ārā pat gabaliņi staniola papīra, kurā pastēte bija iesaiņota.

– Kā jūs pats redzat, obrļajntanta kungs, – Šveiks sacīja, nezaudēdams ne drusciņu no sava dvēseles miera, – katra tāda apēsta pastēte nāk ārā kā korķis no ūdens. Es gribēju to uzņemt par savu vainu, bet tas nelga nodeva sevi. Citādi viņš būtu kārtīgs cilvēks, bet viņš aprij visu, kas viņam uzticēts. Es vienreiz pazinu tādu pašu, viņš kalpoja bankā. Viņam varēja uzticēt tūkstošus: reiz viņš bija saņēmis no kādas citas bankas naudu un dabūjis par tūkstoš kronām vairāk, tad viņš uz vietas aiznesa tās atpakaļ, bet, ja viņam lika atnest par piecpadsmit kreiceriem dūmu desu, tad viņš pusi ceļā notiesāja. Viņš bija traks izēdājs! Un, kad viņu sūtīja pēc aknu desām, tad viņš ar kabatas nazi izčakarēja tām vietvietām vidu un vēlāk aizlīmēja caurumus ar angļu plāksteri, kas viņam uz piecām desām maksāja vairāk nekā viena vesela desa.

Virsleitnants Lukāšs nopūtās un devās projām.

– Vai jums nelabpatiks ko pavēlēt, obrļajntanta kungs? – Šveiks nosauca viņam pakaļ, kamēr nelaimīgais Balouns atkal un atkal bāza pirkstu rīklē.

Virsleitnants Lukāšs atmeta ar roku un nogriezās uz apgādes noliktavas pusi. Pie tam viņam radās tā dīvainā doma, ka Austrija nevar karā uzvarēt, jo kareivji apēd virsniekiem aknu pastētes.

Tikmēr Šveiks pārveda Balounu otrā pusē sliežu ceļam. Viņš mierināja Balounu, ka viņi abi tūlīņ došoties uz pilsētu un nopirkšot obrļajntanta kungam Debrecinas desīņas. Šī speciālā desu šķirne Šveikam nezin kāpēc cieši saistījās ar priekšstatu par Ungārijas ķēniņvalsts galvaspilsētu.

– Jā, bet vilciens pa to laiku aizies, – Balouns gaudās, jo viņa skopums bija tikpat liels kā viņa ēdelība.

– Kad jābrauc uz fronti, – Šveiks paskaidroja, – tad tu nekad nevari nokavēt vilcienu, jo neviens vilciens negribēs nogādāt galapunktā tikai pusi kaujas bataljona. Bet es tev redzu cauri, Baloun. Tu trīci par savu kabatu.

Viņi tomēr nekur neaizgāja, jo tajā brīdī atskanēja iekāpšanas signāls. Kareivji pa rotām nāca atpakaļ no apgādes noliktavas tukšām rokām. 150 gramu Ementāles siera vietā katram bija izsniegta kārbīņa sērkokciņu un pastkarte, ko bija izdevusi kritušo karavīru kapu apkopšanas komisija (Vīne XIX, Kanizija ielā 4). 150 gramu siera vietā katrs turēja rokā Sedlickas kareivju kapsētas uzņēmumu Rietumgalīcijā, kur bija redzams piemineklis nelaimīgajiem zemessargiem, celts pēc skulptora, brīvprātīgā feldfēbeļa Šolca meta.

Pie štāba vagona valdīja neparasta rosība. Kaujas bataljona virsnieki pulcējās ap kapteini Zāgneru, kas viņiem kaut ko uztraukti skaidroja. Viņš tikko bija atnācis no stacijas komandantūras un turēja rokās stingri slepenu īstu brigādes štāba telegrammu ar asi garām instrukcijām un norādījumiem sakarā ar jauno situāciju, kādā Austrija atradās kopš 1915. gada 23. maija.

Štābs telegrafēja, ka Itālija pieteikusi Austroungārijai karu.³⁹

Vēl Mostā pie Litavas, virsnieku klubā pie pusdienām vai vakariņām pastāvīgi mēdza pārrunāt jautājumu par Itālijas dīvaino izturēšanos, bet patiesībā neviens gan neticēja, ka varētu piepildīties idiota Bīglera pravietiskie vārdi, ko viņš kādreiz izteica, noraidīdams vakariņās savu makaronu porciju:

– Tos es vēl dabūšu atēsties pie Veronas mūriem.

Kapteinis Zāgners, iepazīies ar brigādes štāba atsūfītajām instrukcijām, lika taurēt trauksmi.

Kad viss kaujas bataljons bija sapulcējies, kareivjus sastādīja pa rotām un kapteinis Zāgners neparasti pacilātā balsī nolasīja viņiem brigādes štāba pavēli:

«Savā nesalīdzināmā nodevībā un alkatībā Itālijas karalis aizmirsīs brālīgās saites, kas viņu padarīja par mūsu ķeizarvalsts sabiedroto. Kopš sākās karš, kurā viņam vajadzēja stāties mūsu varonīgā karaspēka pusē, zvēresta laužējs Itālijas karalis rīkojās kā maskēts bandīts, savas divkosīgās izturēšanās laikā vezdams slepenas sarunas ar mūsu ienaidniekiem un sagatavodams savu nodevību, kas sasniedza savu augstāko pakāpi naktī no 22. uz 23. maiju ar kara pieteikšanu mūsu ķeizarvalstij. Mūsu visaugstākais karavadonis ir pārliecināts, ka mūsu vienmēr varonīgais un uzvarošais karaspēks atbildēs uz zvēresta laužēja ienaidnieka nekrietno nodevību ar tādu triecienu, kas liks nodevējam atzīt, ka viņš ar savu kauna pilno un nodevīgo iejaukšanos šajā karā pats sev parakstījis nāves spriedumu. Mēs paliekam stingrā pārliecībā, ka ar dieva palīdzību drīz ausīs tā diena, kad Itālijas līdzenumi atkal ieraudzīs Santa Lučijas, Vičencas, Novaras un Kustocas uzvarētājus. Mēs gribam uzvarēt, mums jāuzvar, un mēs noteikti uzvarēsim!»

Tam sekoja parastais trīskārtējais «Lai dzīvo!», un kareivji, mazliet apmulsuši, sasēdās vagonos. 150 gramu Ementāles siera vietā viņi bija dabūjuši uz kakla karu ar Itāliju.

*

Vagonā, kur sēdēja Šveiks, mantzinis Vaņeks, telefonists Hodunskis, Balouns un pavārs Juraida, iesākās interesanta saruna par Itālijas iejaukšanos karā.

– Prāgā, Tābora ielā, arī reiz bija tāds gadījums, – Šveiks stāstīja, – tur dzīvoja kāds tirgotājs Horšeišijs. Gabaliņu tālāk bija veikals tirgotājam Pošmurnijam, un starp viņiem abiem atradās sīktirgotāja Havlasa veikaliņš. Tirgotājam Horšeišijam reiz bija ienācis prātā, ka viņš varētu, tā sacīt, sabiedroties ar sīktirgoni Havlasu pret tirgotāju Pošmurniju, tāpēc viņš bija jau ievadījis šo lietu par abu veikalu apvienošanu vienā firmā «Horšeišijs un Havlass». Bet sīktirgonis Havlass tūlī aizgāja pie tirgotāja Pošmurnija un pateica tam, ka Horšeišijs dodot viņam 1200 par viņa sīktirgotavu un gribot viņu par savu kompanjonu. Ja Pošmurnijs došot viņam 1800, tad viņš labāk sabiedrojoties ar to pret Horšeišiju. Tā viņi abi vienojās, bet Havlass vēl labu laiku grozījās ap Horšeišiju, izlikās par tā labāko draugu un, kad iznāca runa par vienošanos, vienmēr sacīja: «Jā, tas jau drīz būs jānokārto. Es tik gaidu, kad vasarnieki atgriezīsies». Un, kad vasarnieki atgriezās, tad tas arī bija nokārtots viens un divi, kā viņš to Horšeišijam bija solījis. Proti, kad Horšeišijs rīta agrumā izgāja atdarīt veikala aizvērtnus, viņš ieraudzīja lielu uzrakstu pār sava konkurenta veikalu, milzīgu firmas izkārti: «Pošmurnijs un Havlass».

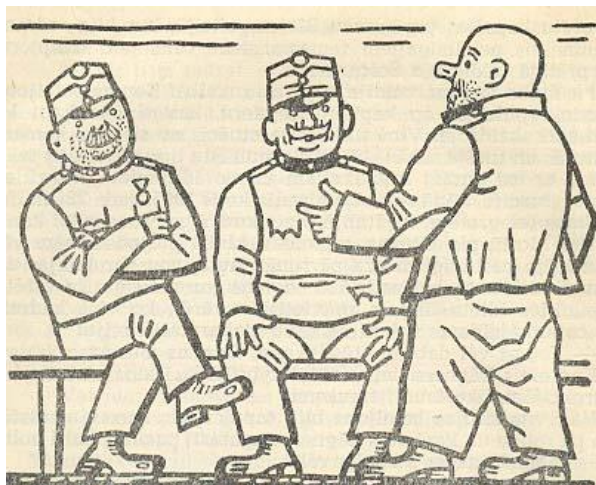
– Pie mums arī reiz tā notika, – mulķa Balouns iejaucās, – es gribēju pirkt kaimiņos teli un biju jau noteikti sarunājis, bet Voticu miesnieks paķēra to man taisni no deguna gala.

– Tagad, kad mums ir vēl viens karš, – Šveiks turpināja, – kad mums ir par vienu ienaidnieku vairāk un jauna fronte klāt, mums vajadzēs ar munīciju taupīgāk rīkoties. «Jo vairāk ģimenē bērnu, jo vairāk nolieto rīkstes», – tā mēdza teikt vecais Motolas Hovaneks, kas par zināmu atlīdzību uzņēmās apkārtējo kaimiņu bērnu pēršanu.

– Man tikai bailes, – Balouns ierunājās, sākdam atkal drebēt, – ka šitās Itālijas dēļ mums izsniegs mazākas porcijas.

Mantzinis Vaņeks kļuva domīgs un nopietni sacīja:

– Viss var būt, jo tagad mūsu uzvara drusku ieilgs.

³⁹ V.E.: Tā kā reālajā dzīvē bataljons devās ceļā tikai 1915.gada 30.jūnijā, tad visas tās sarunas, kuras kalpoja par paraugu Hašekam viņa tālākajā stāstā, īstenībā notika nevis ešelonā, bet gan vēl nometnē Kirālihidā.

– Tagad mums gan noderētu jauns Radeckis, – Šveiks prātoja, – tas vismaz pazītu to apvidu, tas zinātu uziet itāliešu vājās puses, zinātu, kur tam jāuzbrūk un no kuras puses. Tas nav nemaz tik vienkārši – ņemt un kaut kur ielīst. Ielīst jau ielīstu katrs, bet izklūt ārā – tā ir īstā kara māksla. Kad tu kaut kur lien iekšā, tad tev jāzina viss, kas notiek apkārt, lai nenokļūtu tādā ķezā, ko sauc par katastrofu. Reiz pie mums mājā, kad es vēl biju vecajā dzīvoklī, bēniņos notvēra zagli. Ielavīdamies mājā, viņš bija ievērojis, ka strādnieki labo gaismas šahtu, tāpēc, kad viņš izrāvās un pasita sētnieci gar zemi, viņš nolaidās pa sastatnēm šahtā, un tur viņam vairs nebija kur sprukt. Bet mūsu tētiņš Radeckis – tas tev zināja katru ceļu, un neviens viņu nevarēja noķert. Kādā grāmatā par ģenerāļiem tas viss bija rakstīts: kā viņš meties bēgt no Santa Lučijas, kā itālieši arī metušies bēgt un kā viņš tikai otrā dienā apķēries, ka viņš taču ir uzvarējis. Kad viņš itāliešus nav vairs tur uzgājis un pat ar tālskati nav varējis saredzēt, tad viņš nācis atpakaļ un ieņēmis pamesto Santa Lučiju. Par to viņu iecēluši feldmaršala godā.

– Nu, bet pati Itālija ir patīkama zeme, – pavārs Juraida ieteicās. – Es reiz biju Venēcijā un zinu, ka itālieši visus lamā par cūkām. Tiklīdz itālietis noskaišas, viņam katrs ir «porco maledetto»⁴⁰. Pat Romas pāvests tad ir cūka un madonna cūka.

Mantzinis Vaņeks arī izsacījās par Itāliju ļoti labvēlīgi. Kralupā, savā drogu preču veikalā, viņš priekš kara bija pārdevis citronu sīrupu, ko gatavojis no iepuvušiem citroniem, un vislētākie un visvairāk sapuvušie citroni nākuši no Itālijas. Tagad citronu sūtīšanai no Itālijas uz Kralupu svītra pāri. Karš ar Itāliju sagādāšot, bez šaubām, visādus nepatīkamus pārsteigumus, jo Austrija gribēšot atriebties.

– Viegli teikt: atriebties! – Šveiks iesmējās. – Dažreiz cilvēks domā, ka viņš atriebjas, bet galu galā cieš tas, ko viņš, tā sakot, izraudzījies par savas atriebības ieroci. Kad es priekš pāris gadiem vēl dzīvoju Vinohradā, tad mums pirmajā stāvā dzīvoja šveicars, un tas bija izīrējis vienu istabu kādam bankas ierēdnītim, kas pastāvīgi apmeklēja kādu krodziņu Krameriusa ielā. Tur ierēdnis bija saplēšies ar kādu kungu, kam kaut kur Vinohradā piederēja laboratorija urīna izmeklēšanai. Šis kungs vispār ne par ko citu nerunāja un nedomāja kā tikai par urīnu, pastāvīgi nēsāja sev līdz pudelītes ar urīnu un bāza tās visiem pie deguna, lai arī tie dotu savu urīnu izmeklēt, jo no šādas izmeklēšanas esot atkarīga cilvēka un visas viņa ģimenes laime un tas maksājot tik maz, pavisam tikai sešas kronas. Visi, kas apmeklēja šo krodziņu, arī pats krodzinieks un viņa sieva, bija devuši izmeklēt savu urīnu, tikai šis ierēdnis nepielaidās, tāpēc tas kungs staigāja viņam pakaļ pat uz klozetu un noraizējies runāja: «Es nezinu, Skorkovska kungs, bet man tas jūsu urīns nemaz nepatīk. Ielaidiet drusku šinī pudelītē, kamēr nav par vēlu!» Beidzot viņš to piedabūja. Ierēdnim tas maksāja sešas kronas, un šis kungs ar izmeklēšanas rezultātiem iedzina viņam pamatīgas bailes, kā viņš to darīja ar visiem, arī ar krodzinieku un viņa sievu, kuriem viņš bija sagādājis krietnus zaudējumus, jo pēc katras analīzes mēdza izteikties, ka tas esot nopietns gadījums, ka dzert cita nekā nedrīkstot, tikai ūdeni, ka smēķēt arī nedrīkstot un precēties tāpat un ka esot jāēd tikai dārzeņi vien. Ierēdnis bija uz viņu ārkārtīgi pārskaities, tāpat kā visi, un izraudzījās šveicaru par savas atriebības ieroci, jo pēdējais bija ļoti rupjš cilvēks. Tā nu ierēdnis pateica tam kungam, ka šveicars jau labu laiku jūtoties nevesels un lūdzot, lai šis rīt ap pulksten septiņiem ierodoties pēc urīna, lai to varētu izmeklēt. Kungs gāja arī. Šveicars vēl gulēja, kad tas kungs viņu pamodināja un laipni uzrunāja; «Man ir tas gods novēlēt jums labu rītu, Māleka kungs. Te jums būs pudelīte, esiet tik laipni, ielaidiet tanī savu ūdentiņu un samaksājiet man sešas kronas!» Bet tad tikai sākās trācis! Šveicars izlēca vienā apakšveļā no gultas, sagrāba to kungu aiz rīkles un svieda viņu pret bufeti tā, ka tas palika tur karājoties. Tad šveicars norāva viņu no bufetes, paķēra ādas pletni un tāpat apakšveļā trenca viņu pa visu Čelakovska ielu, un kungs brēca tā, it kā viņam būtu jau suns pie papēžiem, kamēr viņam

⁴⁰ Sasodītā cūka.

palaimējās Havlīčeka ielā ielēkt tramvajā. Bet šveicaram uzklupa kāds policists, un viņi abi sāka plūkties, un, tā kā šveicars bija tikai apakšbiksēs un viņam tur viss kas nāca redzams, tad šāda nesmukuma dēļ viņu iesēdināja policijas ratos un veda uz iecirkni, bet viņš vēl ceļā auroja kā vērsis: «Neliēšu banda, es jums rādīšu manu urīnu analizēt!» Viņš dabūja nosēdēt sešus mēnešus par varas darbiem publiskā vietā un kārtības sargu apvainošanu, un, tā kā viņš pēc sprieduma pasludināšanas bija vēl apvainojis valdošo namu, tad viņš laikam sēž vēl šodien, un tāpēc es saku, ja kādam grib ko atriebt, tad tur vienmēr cieš kāds nevainīgs cilvēks.

Balouns tikmēr bija dziļi iegrimis domās un beidzot visai bažīgi jautāja:

– Lūdzu, mantziņa kungs, tad jūs tiešām domājat, ka šitā kara dēļ ar Itāliju mums samazinās porcijas?

– Tas ir skaidrs kā diena, – Vaņeks atbildēja.

– Jēzus Marija! – Balouns iesaucās, atspieda galvu rokās un klusu ierāvās savā kaktā.

Ar to arī šajā vagonā noslēdzās debātes par Itāliju.

*

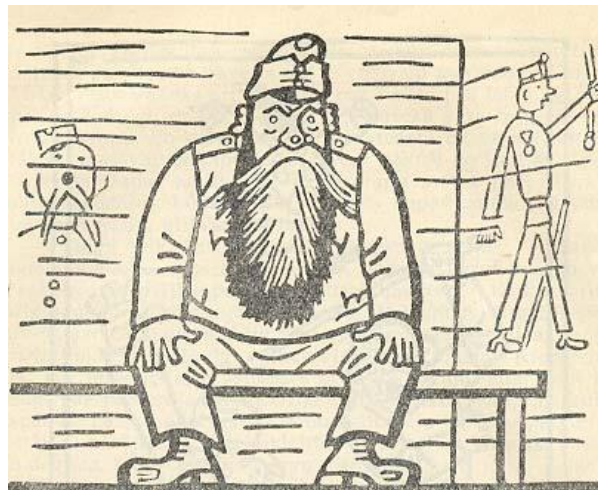
Tā kā slavenais militārais teorētiķis kadets Bīglers štāba vagonā vairs neatradās, tad sarunas par jaunradušos situāciju sakarā ar Itālijas iestāšanos karā būtu bijušas ļoti garlaicīgas, – ja leitnants Dubs no 3. rotas zināmā mērā neizstātu Bīgleru.

Leitnants Dubs pirms iesaukšanas armijā strādāja par čehu valodas skolotāju⁴¹ un izrādīja ārkārtīgu tieksmi visos iespējamajos gadījumos uzsvērt savu lojalitāti. Rakstu darbos viņš vienmēr uzdeva saviem skolēniem tematus no Habsburgu nama vēstures. Jaunākajās klasēs skolēnus biedēja ķeizars Maksimilians, kas bija uzlīdis kaut kādā klintī un nebija varējis vairs norāpties, Jozefs II kā arājs un Ferdinands Labsirdīgais. Vecākajās klasēs temats bija daudz sarežģītāks, piemēram, septītajai klasei: «Ķeizars Francis Jozefs I kā zinātnes un mākslas veicinātājs». Šā rakstu darba pēc kādam septītās klases audzēknim atņēma tiesības iestāties jebkurā Austroungārijas vidusskolā, jo viņš bija uzrakstījis, ka šā valdnieka cildenākais darbs esot ķeizara Franča Jozefa tilta uzbūvēšana Prāgā.

Dubs stingri raudzījās uz to, lai visi viņa audzēkņi ķeizara dzimšanas dienā un tamlīdzīgos svētkos ar sajūsmu dziedātu valsts himnu. Sabiedrībā Dubu nemīlēja, jo bija konstatēts, ka viņš denuncē savus darba biedrus. Tanī pilsētā, kur viņš strādāja, viņš piederēja pie lielāko stulbeņu un neļēgu trijotnes, kur bez viņa vēl ietilpa aprīņķa priekšnieks un ģimnāzijas direktors.⁴² Šajā šaurajā pulciņā viņš mācījās spriest par politiku no Austroungārijas ķeizarvalsts viedokļa. Arī tagad viņš sāka izklāstīt savus uzskatus īstā veca profesora tonī.

– Mani patiesībā Itālijas izturēšanās nemaz nepārsteidz. Es jau to gaidīju kopš trim mēnešiem. Ir skaidrs, ka Itālija pēdējā laikā pēc veiksmīgā kara ar Turciju Tripoles dēļ kļuvusi ļoti lepna. Bez tam tā stipri paļaujas uz savu floti un uz iedzīvotāju noskaņojumu mūsu piejūras zemēs un Dienvidtirolē. Es vēl priekš kara tiku runājis ar mūsu aprīņķa priekšnieku, ka mūsu valdība nepietiekami novērtē irredentistu kustību dienvidos. Viņš man pilnīgi piekrita, jo katram saprātīgam cilvēkam, kam mūsu valsts vienības saglabāšana ir sirdslieta, sen jau vajadzēja saprast, kur novedīs mūsu pārliecīgā piekāpība pret šādiem elementiem. Es labi atceros, kā priekš diviem gadiem sarunā ar aprīņķa priekšnieku izteicos, ka Itālija – tas bija Balkānu kara laikā pēc incidenta ar mūsu konsulu Prohazku – to vien gaida, kad varētu mums slepeni uzbrukt. Un tagad tas ir noticis! – viņš izsaucās tādā balsī, it kā visi uzstātos pret viņu, kaut gan visi klātesošie kadru virsnieki viņa runas laikā neveltīja šim «civilistam» nekādas vērības.

– Taisnība, – viņš turpināja rāmākā balsī, – ka daudzos gadījumos pat skolu programmās bija galīgi aizmirstas mūsu agrākās attieksmes pret Itāliju un mūsu slaveno uzvarētāju armiju varoņdarbi tiklab 1848., kā 1866. gadā, ko pieminēja pašreizējā brigādes pavēlē. Es gan vienmēr esmu pildījis savu pienākumu un pirms mācību gada beigām, īsi priekš kara sākšanās uzdevu saviem audzēkņiem rakstu darbu: «Unsere Helden in Italien von Vincenza bis zu Custoza oder...»⁴³

⁴¹ V.E.: *Poručík Dub byl v civilu profesorem češtiny.*

⁴² V.E.: *kteřý se skládal z něho, okresního hejtmana a ředitele gymnasia.*

⁴³ Mūsu varoņi Itālijā no Vinčencas līdz Kustocai vai... (vāc.).

Un muļķa leitnants Dubs svinīgi pacēla balsi:

– «... Blut und Leben für Habsburg! Für ein Österreich, ganz, einig, gross!»⁴⁴

Viņš aplūsa, acīm redzot gaidīdams, ka arī pārējie štāba vagona iemītnieki izsacīsies par jauno situāciju, pēc kam viņš tiem vēlreiz norādīs, ka nojautis Itālijas izturēšanos pret saviem sabiedrotajiem jau pirms pieciem gadiem. Viņš tomēr vīlās, jo kapteinis Zāgners, kam raitnieks Matušičs bija atnesis no stacijas «Peštas Loida» vakara izlaidumu, ierunājās, raugoties laikrakstā:

– Ziniet, tā Veinere, ko mēs redzējam viesizrādēs Mostā, vakar uzstājusies šejienes Mazajā teātrī.

Ar to štāba vagonā beidzās debates par Itāliju.

*

Bataljona raitnieks Matušičs un kapteiņa Zāgnera kalpotājs Bacers apsprieda karu ar Itāliju no tīri praktiska viedokļa, jo abi pirms daudziem gadiem, sava aktīvā karadienesta laikā, bija piedalījušies manevros Dienvidtirolē.

– Tā būs traka nodauzīšanās pa tiem kalniem, – Bacers sacīja, – kapteinim Zāgneram ir vesels lēvenis somu. Es pats esmu kalnu iedzīvotājs, bet tas ir pavisam kas cits, kad cilvēks pasit bisi zem svārkjiem un iet pameklēt kādu zaķi grāfa Švarcenberga daļā.

– Ja mūs sūtīs tur, uz Itāliju, man arī nebūs viegla lieta skraidīt pa kalniem un glečeriem ar pavēlēm. Un tad tas ēdiens – viena vienīga biezputra ar eļļu, – Matušičs bēdīgi piebalsoja.

– Un kāpēc taisni mēs būtu tie kalnos sūtāmie? – Bacers sāka iekaist. – Mūsu pulks jau bija Serbijā un Karpatos, tur es jau diezgan izkāpelējos pa kalniem ar kapteiņa kunga somām un divreiz pa vienai pazaudēju: vienreiz Serbijā, otrreiz Karpatos, jo tur viss gāja pa kaklu pa galvu, un var gadīties, ka uz Itālijas robežām tas man notiek trešo reizi. Un ja par turieniešu ēšanu runā... – Viņš nosplāvās un pievirzījās tuvāk Matušičam. – Zini, pie mums Kašperkalnos taisa tādus mazus knedlikus no rīvētiem kartupeļiem, novāra, tad apviļā sakultās olās un saberztos sausiņos un cep ar speķi. – Pēdējo vārdu viņš izsacīja noslēpumainā un svinīgā balsī.

– Par visu labāki tomēr ir knedliki ar skābiem kāpostiem, – viņš sērīgās atmiņās pieminēja, – tad jūs ar saviem makaroniem varat iet uz poda.

Tā arī šeit beidzās saruna par Itāliju.

*

Tā kā vilciens stāvēja stacijā jau vairāk par divām stundām, tad pārējos vagonos nāca pie vienprātīga slēdziena, ka vilcienu sūtīs citā virzienā – uz Itāliju.

To pastiprināja arī tas apstāklis, ka ar transportu notika gluži dīvainas lietas. Visus atkal izdzina no vagoniem, un sanitārinspekcija ar dezinfektoriem apstaigāja visu vilcienu, izšķērdīgi izlaistot vagonus ar lizolu, ko visi uzņēma ar lielu nepatiku, sevišķi tajos vagonos, kur veda pārtikas krājumus.

Bet pavēle paliek pavēle. Sanitārkomisija bija pavēlējusi dezinficēt visus 728. transporta vagonus,⁴⁵ un tāpēc dezinfektori mierīgā garā aplēja ar lizolu kroņa maizes klaipus un rīsu maisus. No tā vien varēja spriest, ka gaidāms kaut kas sevišķs. Tad visus sadzina vagonos un pēc pusstundas atkal iztrieca ārā, jo ešelonu ieradās inspicēt tāds nāvei parādā palicis ģenerālis, ka Šveiks viņam mirklī atrada attiecīgu apzīmējumu. Stāvēdams aiz pirmās rindas, Šveiks iečukstēja Vaņekam ausī:

– Ir gan mirla!⁴⁶

Bet vecais ģenerālis, kapteiņa Zāgnera pavadībā apstaigādams ierindu, apstājās pie kāda jauniņa kareivja un, gribēdams, tā sakot, iejūsmināt visu bataljonu, tēvišķīgi apvaicājās, cik kareivim gadu, no kurienes viņš esot un vai viņam esot pulkstenis. Kareivim pulkstenis bija, bet viņš iedomājās, ka dabūs no vecā vēl vienu, un tāpēc atbildēja noraidoši. Uz to vecais mirla atbildēja ar tādu pašu idiotisku smaidiņu, kāds mēdza būt ķeizaram Francim Jozefam, kad viņš pateicās kādam pilsētas galvam par apsveikumu:

– Tas ir labi, tas ir labi!

Tad ģenerālis pagodināja blakus stāvētāju kaprāli un vaicāja tam, vai viņa sieva pie labas veselības.

– Padevīgi ziņoju, ka neesmu precējies! – kaprālis braši nobrēca.

Ģenerālis tikpat muļķīgi pasmaidīja un žēlīgi atkārtoja:

– Tas ir labi, tas ir labi!

⁴⁴ Asinis un dzīvību par Habsburgiem! Par Austriju, vienotu, diženu, nedalāmu! (vāc.).

⁴⁵ V.E.: *всехны вагоны эшалону 278* (bet krievu grāmatā arī: *во всех вагонах эшелона № 278*).

⁴⁶ V.E.: *Je to chcípáček*.

Beidzot šis ģenerālis sirmgalvja bērnišķībā lūdza kapteini Zāgneru parādīt viņam, kā kareivji sastājas dubultrindās, un pēc mirkļa jau skanēja:

- Pirmais!
- Otrais!
- Pirmais!
- Otrais!

Vecajam mirlam tas ļoti patika. Viņam mājas bija divi kalpotāji, kurus viņš mēdza nostādīt blakus sev priekšā un lika skaitīt: «Pirmais, otrais».

Šādu ģenerāļu Austrijā bija atliku likām.

Kad inspekcija bija laimīgi garām, ģenerālis neskopojās ar uzslavām kapteinim Zāgneram, bet kareivjiem atļāva brīvi pastaigāties pa stacijas teritoriju, jo bija saņemts ziņojums, ka brauks projām tikai pēc trim stundām. Kareivji staigāja šurpu turpu un meta acis uz visām pusēm, vai nelaimēsies ko sadabūt, un, tā kā stacijā bija daudz publikas, tad viens otrs iedzīvojās papirosos.

Bija skaidri redzams, ka sākotnējā sajūsma, kas izpaudās svinīgā ešelonu sagaidīšanā, bija stipri pagaisusi, un kareivjiem nācās diedelēt.

Pie kapteiņa Zāgnera ieradās deputācija no «Apvienības varoņu apsveikšanai». Tā sastāvēja no divām drausmīgi nodzītām dāmām. Viņas pasniedza kaujas bataljonam domāto dāvanu: divdesmit kārbīņu ar smaržīgām piparmētru tabletēm, – kādu Peštas saldumu fabrikas reklāmu. Skārda kārbīņas, kurās šīs smaržīgās tabletes atradās, bija ļoti glītas. Uz vāciņa bija uzgleznots ungāru honvēds, kas spieda roku Austrijas zemessargam, un virs abiem staroja sv. Stefana kronis. To visu ietvēra uzraksts vācu un ungāru valodā: «Par ķeizaru, dievu un tēvzemi».

Saldumu fabrika bija tik lojāla, ka pirmo vietu ierādīja nevis dievam, bet ķeizaram.

Katrā kārbīņā atradās 80 tablešu, tātad caurmērā iznāca pa piecām tabletēm uz trim vīriem.⁴⁷ Bez tam šīs izkāmējušās, nomocītās dāmas vēl pasniedza milzu saini, kurā atradās lapiņas ar divām lūgšanām, ko bija izdevis Budapeštas arhibīskaps Geza no Scatmārbudafalas. Tās bija iespiestas vācu un ungāru valodā un pilnas visšausmīgāko lāstu visiem ienaidniekiem. Tās bija uzrakstītas tik dedzīgi, ka noslēgumā trūka vienīgi ungāru spēcīgā «Baszom a Kristusmárját!»⁴⁸.

Pēc godājamā dvēseļu gana domām, mīļajam dievam vajadzēja krievus, angļus, frančus, serbus un japāņus sakapāt gulašā un samalt kotletēs. Žēlsirdīgajam dievam vajadzēja mazgāties ienaidnieku asinīs un apkaut tos visus līdz pēdējam, kā to nežēlīgais Erosds bija izdarījis ar bērniem.

Cienījamais Budapeštas arhibīskaps lietoja savās lūgšanās, piemēram, šādus jaukus teikumus: «Lai dievs svētī jūsu durkļus, ka tie dziļāk ieurbtos jūsu pretinieku vēderos! Lai tas taisnais dievs vērs lielgabalu uguni pret ienaidnieku štābiem! Lai tas žēlsirdīgais dievs dod, ka visi ienaidnieki noslīktu pašī savās asinīs no tām brūcēm, ko jūs tiem cirtīsiet!»

Tāpēc tiešām jāsaka, ka šīm lūgšanām noslēgumā tik vien trūka kā labi bieza un spēcīga lamu vārda.

Kad abas dāmas to visu pasniedza kapteinim Zāgneram, viņas izsacīja arī savu karsto vēlēšanos piedalīties šo dāvanu izsniegšanā kareivjiem. Vienai pat bija tik daudz drosmes paziņot, ka viņa labprāt šajā gadījumā gribētu griezties ar uzrunu pie kareivjiem, kurus viņa citādi nesauca kā «mūsu brašie pelēkie varoņi».

Abas ārkārtīgi apvainojās, kad kapteinis Zāgners viņu lūgumu noraidīja. Tikmēr dāvanas jau bija nosūtītas uz vagonu, kurā atradās noliktava. Abas godājamās dāmas izgāja cauri kareivju rindām, pie kam viena izmantoja izdevību un

⁴⁷ V.E.: 20 × 80 = 1600 tablešu, tātad bataljonā iznāk 960 cilvēku.

⁴⁸ Rupjš ungāru lāsts.

populāri zināma kādam bārdainam kareivim vaigu. Tas bija kāds Šimeks no Budejovices, kuram nebija ne jausmas par dāmu cēlo misiju, tāpēc viņš pēc to aiziešanas teica saviem draugiem:

– Ir gan tās māsiņas te nekaunīgas! Ja nu vēl tāds mērkaķis būtu izskatījies pēc cilvēka, bet kauli un āda vien ir, kājas kā dzērvei un ģimis kā septiņi nāves grēki! Un tāda veca galoda vēl grib piesmērēties kareivim!

Stacijā bija liela rosība. Notikums ar Itāliju bija sacēlis īstu paniku, jo divus artilērijas transportus aizturēja un aizsūtīja uz Štīriju. Stacijā stāvēja arī kāds bosniešu transports, kas aiz nezināmiem iemesliem gaidīja šeit prombraukšanas pavēli jau divas dienas un likās pilnīgi aizmirsts un pamests. Bosnieši dzīvoja jau divas dienas bez pārtikas un gāja uz Jauno Peštu diedelēt maizi. Cita nekā vairs nedzirdēja kā tikai likteņa varā pamesto bosniešu sašutuma pilnās valodas, kuri, nikni žestikulējot, nepārtraukti auroja: – Jebem ti boga, jebem ti dušu, jebem ti majku.

Tad 91. pulka kaujas bataljonu sadzina atkal kopā un sasēdināja vagonos. Tomēr drīz no stacijas komandantūras atgriezās bataljona raitnieks Matušičs ar vēsti, ka vilciens atiešot tikai pēc trim stundām. Tāpēc ar pūlēm kopā sadabūtos kareivjus atkal izlaida ārā no vagoniem. Pirms pašas vilciena atiešanas štāba vagonā iesteidzās uztrauktais leitnants Dubs un pieprasīja, lai kapteinis Zāgners liekot arestēt Šveiku.

Leitnants Dubs, kas bija pazīstams ar savu tieksmi denuncēt citus jau savos skolotāja laikos, mēdza uzsākt sarunas ar kareivjiem, lai izpētītu viņu uzskatus un reizē ar to pamācītu un noskaidrotu, kāpēc viņi cīnās un par ko cīnās. Savā šās dienas apgaitā viņš bija pamanījis Šveiku, kas stāvēja aiz stacijas ēkas pie spuldzes staba un ar interesi apskatīja kādu kara loterijas plakātu. Tajā bija attēlots austriešu kareivis, kas ar durkli pienaglojis pārbijušos bārdainu kazaku pie sienas.

Leitnants Dubs uzsita Šveikam uz pleca un jautāja, kā viņam šis plakāts patīkot.

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, – Šveiks atbildēja, – ka tas ir viens īsts stulbums. Es esmu daudz muļķīgu plakātu redzējis, bet šitas ir tas vismuļķīgākais.

– Kas tad jums tanī nepatīk? – leitnants Dubs jautāja.

– Man šajā plakātā, lajtnanta kungs, nepatīk tas, kā šis kareivis rīkojas ar viņam uzticēto ieroci. Viņš var to salauzt pret mūri, un tas taču nemaz nav vajadzīgs, vienīgi viņu par to vēl nosodīs, jo krievs taču pacēlis rokas un padodas. Krievs ir gūsteknis, un ar gūstekni jāapietas godīgi, jo galu galā viņi taču arī ir cilvēki.

– Tātad jums tā krieva žēl, vai ne? – leitnants Dubs mēģināja izdibināt Šveika noskaņojumu.

– Man abu žēl, lajtnanta kungs, krieva tāpēc, ka viņš ir uzdurts, un mūsējā tāpēc, ka viņu par to arestēs. Viņš taču nolauzīs savu durkli, tas jau ir mūris, kur viņš to ieurbis, un tērauds traki ātri lūst. Pie mums, lajtnanta kungs, vēl pirms kara, kad es biju iesaukts aktīvajā dienestā, arī bija rotā kāds lajtnanta kungs, un viņam bija tādi izteicieni, ka neviens vecs feldfēbelis viņam līdzī netika. Apmācību laukumā viņš mums mēdza sacīt: «Kad es saku «mierā!», tad tev acīm jāspiežas ārā no pieres kā runcim, kad tas dara savu darāmo salmos». Bet citādi viņš bija ļoti godīgs cilvēks. Reiz uz svētkiem viņam bija uznācis dulnums, un viņš bija nopircis visai rotai veselu vagonu kokosa riekstu, un kopš tā laika es zinu, cik tāds durklis ir trausla lieta. Pusrota salauza durklus pie šiem riekstiem, un mūsu obrlajtnants lika ieslodzīt visu rotu, un trīs mēnešus mūs nelaida ārā no kazarmām, bet lajtnanta kungam iegriezta mājas arestu.

Leitnants Dubs uzmēta sirdīgu skatienu krietnā kareivja Šveika nevainīgajai sejai un nikni pārtrauca:

– Vai jūs mani pazīstat?

– Es jūs pazīstu, lajtnanta kungs.

Leitnants Dubs izbolīja acis un piespēra kāju.

– Es jums saku, ka jūs mani tomēr nepazīstat.

Šveiks atbildēja ar to pašu bezrūpīgo mieru, it kā sniegdams ziņojumu:

– Padevīgi ziņoj, ka es taču jūs pazīstu, lajtnanta kungs, jūs esat no mūsu kaujas bataljona.

– Un tomēr jūs mani nepazīstat! – leitnants Dubs vēlreiz uzbrēca. – Varbūt jūs mani pazīstat no labās puses, bet pagaidiet, gan jūs mācīsieties mani pazīt no sliktās puses.⁴⁹ Es esmu nikns, nedomājiet niekus, gan jūs vēl dabūsiet pie manis raudāt. Nu, vai tad jūs pazīstat mani vai ne?

– Es jūs pazīstu, lajtnanta kungs.

– Es jums saku pēdējo reizi, ka jūs mani nepazīstat, ēzelis tāds. Vai jums ir brālī?

– Padevīgi ziņoj, viens ir, lajtnanta kungs.

⁴⁹ V.E.: vy mne znáte možná z té dobré stránky, ale až mne poznáte z té špatné stránky.

Šveika mierīgā, bezrūpīgā seja iesvēla leitnantu Dubu tik negantās dusmās, ka viņš vairs nevarēja novaldīties:

– Tad jūsu brālis ir tāds pats ragulops kā jūs! Kas viņš tāds ir?

– Ģimnāzijas skolotājs, lajtnanta kungs. Viņš arī bija karadienestā un nolika virsnieka pārbaudījumu.

Leitnants Dubs uzmeta Šveikam tādu skatienu, it kā gribētu viņu caururbt. Šveiks cieņas pilnā nosvērtībā izturēja šo nikno skatienu, un viņu saruna šoreiz izbeidzās ar strupu komandu:

– Apkārt, marš!

Tad katrs aizgāja savu ceļu, un katrs domāja savu domu.

Leitnants Dubs domāja pieprasīt kapteinim Zāgneram, lai tas liek Šveiku arestēt, bet Šveiks domāja, ka ir gan redzēti daudzi dulni virsnieki, tomēr tāds eksemplārs kā leitnants Dubs pat pulkā ir retums.

Leitnants Dubs, kas taisni šodien bija apņēmis nodarboties ar kareivju audzināšanu, ceļā atrada jaunus upurus. Tie bija divi tā paša pulka, tikai citas rotas kareivji, kas laužtā vācu valodā tirgojās pa tumsu ar divām staigulēm, kuras dučiem klaiņoja pa staciju.

Šveiks promejot vēl skaidri dzirdēja leitnanta Duba griezīgo balsi:

– Vai jūs mani pazīstat?

– Bet es jums saku, ka jūs mani vēl nepazīstat!

– Jūs mani varbūt pazīstat no labās puses, bet es jums saku, ka jūs mani mācīsieties pazīt arī no sliktās puses!

– Jūs pie manis vēl dabūsi raudāt, ēzeļi tādi!

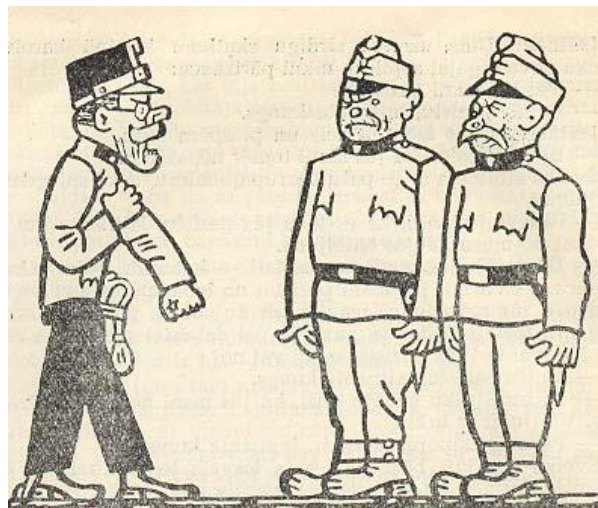
– Vai jums brāļi ir? Tie būs tādi paši ragulopi kā jūs! Kas viņi ir? Vezumniekos? Nu labi.

Atcerieties vienmēr, ka jūs esat karavīri! Vai jūs esat čehi? Vai jūs zināt, ka Palackis teicis: ja nebūtu Austrijas, tad to vajadzētu radīt? Apkārt, marš!

Leitnanta Duba apgaitai tomēr visumā nebija nekādu pozitīvu rezultātu. Viņš gan aizturēja vēl trīs kareivju pūlīšus, bet viņa pedagoģiskās tieksmes tos «piedabūt pie raudāšanas» cieta pilnīgu neveiksmi. Šis materiāls, ko bija savākuši dzīšanai uz karalauku, bija tādas kvalitātes, ka leitnants Dubs jau no katra kareivja acīm redzēja, ka tas par viņu gan nekā glaimojoša nedomā. Leitnants jutās aizskarts savā pašlepnumā, un sekas šai nelāgajai jūtoņai bija prasība kapteinim Zāgneram arestēt Šveiku. Viņš motivēja nepieciešamību izolēt krietno kareivi Šveiku ar pēdējā neticami bezkaunīgo izturēšanos, pie kam viņš nosauca Šveika atklātās atbildes uz saviem jautājumiem par nekrietnu ņirgāšanos. Ja tas tā turpinātos, tad virsnieki zaudēšot kareivju acīs visu cieņu, par ko gan neviens no klātesošajiem virsnieku kungiem nešaubītos. Viņš pats vēl pirms kara esot runājis ar aprīņķa priekšnieka kungu, ka katrai priekšniecībai jācenšas saglabāt zināma autoritāte savu apakšnieku acīs, un aprīņķa priekšnieka kungs bijis tanīs pašās domās. Sevišķi vēl tagad, kara laikā, jo vairāk tuvojoties ienaidniekam, jo nepieciešamāk turēt kareivjus lielākā stingrībā, tāpēc viņš pieprasot Šveika sodīšanu disciplinārā kārtā.

Kapteinis Zāgners, kas, kadru virsnieks būdams, nevarēja ciest visus šos dažādos rezerves virsniekus, aizrādīja leitnantam Dubam, ka tamlīdzīgas prasības esot iesniedzamas tikai rakstveidā, nevis vienkārši izplāpājoties kā tirgū, kur notiek kaulēšanās par pudu kartupeļu. Kas attiecoties uz Šveiku, tad pirmā instance viņam esot virsleitnants Lukāša kungs. Vispār tādas jautājumus kārtojot ar raporta iesniegšanu. No rotas tāds iesniegums pārejot uz bataljonu, kas leitnanta kungam laikā esot zināms. Ja Šveiks kaut ko nodarījis, tad viņš sūtāms ar raportu pie rotas komandiera, bet apelācijas gadījumā – pie bataljona komandiera. Ja virsleitnantam Lukāša kungam labpatīkot uzskatīt leitnanta Duba kunga stāstu par oficiālu ziņojumu, tad viņam, kapteinim Zāgneram, neesot nekādu iebildumu pret Šveika tūlītēju atsaukšanu un nopratināšanu.

Virsleitnants Lukāšs nekā neiebilda, viņš tikai piezīmēja, ka Šveika brālis, kā to Šveiks arī viņam esot stāstījis, tiešām esot ģimnāzijas skolotājs un rezerves virsnieks.⁵⁰

⁵⁰ V.E.: že bratr Švejkův byl skutečně profesorem a rezervním důstojníkem. (Vispār, kā tas Hašekam ir uzrakstīts, Šveika brālis varēja būt tiklab ģimnāzijas skolotājs kā universitātes profesors: grāmatā gan vienu, gan

Leitnants Dubs apmuls un sacīja, ka viņš esot runājis par sodīšanu tikai šā vārda plašākā nozīmē un varot gan būt, ka minētais Šveiks vienkārši neesot pratis pienācīgi izteikties un tāpēc viņa atbildes izlikušās pārdošas, nekautras un mazcienīgas. Bez tam no visas minētās Šveika izturēšanās varot spriest, ka viņš esot plānprātīgs.

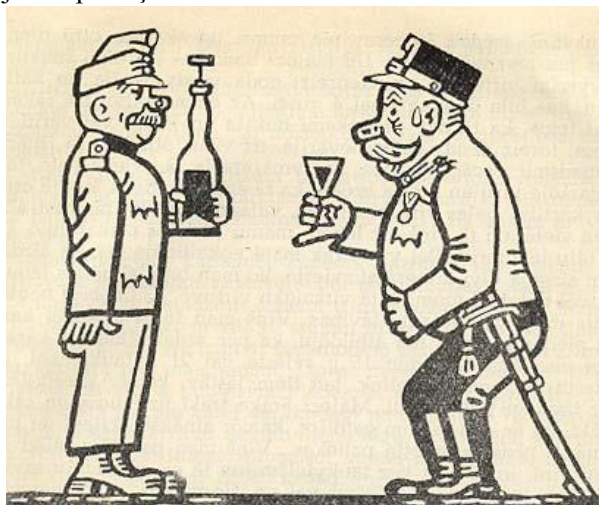
Tā negaisa mākoņi, kas bija savilkušies pār Šveika galvu, izklīda, un pārkons pagāja viņam secen.

Vagonā, kur atradās bataljona kanceleja un noliktava, bataljona mantzinis Bautancels lielā labvēlībā iebēra diviem bataljona rakstvežiem pa riekšavai no tām pašām tabletēm, kas bija izdalāmas visam bataljonam. Tā bija ikdienišķa parādība, ka visam, kas bija nolemts bataljonam, vajadzēja iziet cauri tādai pašai procedūrai bataljona kancelejā kā nelaimīgajām tabletēm.

Kara laikā tā bija tik parasta parādība, ka pat tad, ja revīzijā izrādījās, ka nekas nav nozagts, mantzini sāka turēt aizdomās, ka viņš izdarījis visādas blēdības, lai noslēptu saimniekošanu ārpus budžeta robežām.

Kamēr pārējie sūkāja piparmētru tabletes, jo bez šās cūcības nekā cita nebija, ko varētu kareivjiem nozagt, Bautancels sāka runāt par šā brauciena bēdīgajiem apstākļiem.

– Es esmu jau diviem kaujas bataljoniem līdz izbraukājies, bet tik nožēlojams brauciens gan vēl nav bijis. Jā, brālīši mīļie, kad mēs toreiz braucām uz Prešovu, tad mums visa kā bija veselām grēdām. Es pats toreiz ievilku desmittūkstoš papirosu: «Memfisa», divas ripas Ementāles siera, trīssimt kārbas konservu, un, kad mēs ieradāmies Bardejovā ierakumos un krievi no Prešovas puses aizkrustoja mums ceļu uz Mušinu, tad man gan zēla veikals! Izskata pēc es atdevu desmito daļu kaujas bataljonam, it kā būtu to ietaupījis, un pārējo pārdevu vezumniekiem. Mums tur bija kāds majors Soika, tas gan bija kārtīgs cūka. Viņam bija zaķa dūša, tāpēc viņš vislabprātāk grozījās ap mums, ap vezumniekiem, jo tur, priekšā, svilpoja lodes un plīsa šrapneļi. Viņš pastāvīgi aizbildinājās, mūs apmeklējams, ka nākot pārliecināties, vai viņa bataljonam labi vārot ēst. Parasti viņš ieradās, tiklīdz saņēma ziņu, ka krievi atkal ko gatavo; viņš tad trīcēja pie visām miesām, un viņam vajadzēja virtuvē iedzert rumu; pēc tam viņš devās revidēt visas virtuves, kas bija palikušas pie vezumniekiem, jo ierakumiem tuvāk nevarēja piekļūt un ēdienu iznēsāja pa nakti. Toreiz mēs bijām tādās sprukās, ka par virsnieku virtuvi nebija ko domāt. Vienīgo brīvo ceļu uz aizmuguri bija apsēduši valstsvācieši un visu, kas vien labāks, pievāca sev. Ja no aizmugures mums arī ko sūtīja, tas viss nonāca viņu rokās, un mēs tik varējām nolaizīties, un tāpēc mēs arī palikām bez virsnieku devām. Pa visu to laiku man neko neizdevās kancelejas vajadzībām ietaupīt, tikai vienu sivēnu, ko mēs bijām nodevuši apžāvēt, bet, lai majors Soika to neuzostu, tad turējām to pie artilēristiem, kur man bija pazīstams lielgabalnieks. Tā nu šis majors, tiklīdz pie mums ieradās, tūlī stājās pie viras nomēģināšanas. Tiesa, gaļu vārīt jau reti izgadījās, vienīgi, ja laimējās apkārtnē sadzīt kādu cūku vai kaulainu govī. Prūši bija mums nikni konkurenti, viņi par rekvizītiem lopiņiem maksāja divtik daudz, cik mēs. Visu laiku, kamēr mēs Bardejovā stāvējām, man izdevās ietaupīt, lopus pērkot, tikai nieka 1200 kronas, kaut gan visbiežāk naudas vietā mēs izsniedzām kvītis ar bataljona zīmogu, sevišķi pēdējā laikā, kad uzzinājām, ka krievi austrumos no mums ieņēmuši Radvanus un rietumos – Podolinu. Turklāt grūti ir strādāt ar tādu tautu, kas neprot ne lasīt, ne rakstīt un pavēl tikai trīs krustus, kas mūsu intendantūrai bija gluži labi zināms, tāpēc es, sūtot pēc naudas, nevarēju pievienot viltotu kvīti, it kā es jau būtu zināmu sumu izmaksājis; to var darīt tikai tur, kur ļaudis vairāk izglītoti un prot parakstīties. Un, kā jau teicu, prūši visur pārmaksāja, turklāt viņi vēl maksāja skaidrā un, kad mēs kaut kur ieradāmies, tad mūs uzlūkoja kā laupītājus, un intendantūra vēl bija izdevusi pavēli, ka visas ar krustiņiem parakstītās kvītis jānodod kara uzskaites kontrolei. Nu, un šādu kontrolieru mums netrūka kā zirgam dunduru. Atnāk tāds sprukstiņš, izēdas, izdzeras pie mums, un skaties, otrā dienā viņš jau tevi nosūdžējis. Un majors Soika – tas tikai šņukurē pa visām virtuvēm un vienreiz, goda vārds, izcēla no katla gaļu, kas bija domāta visai 4. rotai. Ar cūkas galvu tas sākās; viņš teica, ka tā nav pietiekami mīksta un jāliek vēl vārīties. Tiesa, toreiz daudz gaļas nevarēja, uz visu rotu labi ja iznāca divpadsmit

otrus sauc par profesoriem, un par Šveika brāli tas tālāk netiek precizēts; brālis varēja būt ne tikai vienāds, bet arī augstāks par leitnantu Dubu).

vecās porcijas, bet viņš apēda tās viens pats, tad pagaršoja viru un sacēla brēku, ka tā esot kā ūdens, kas tā esot par kārtību, gaļas vira bez gaļas, vajagot kaut ko piemest aizdara vietā, un tā viņš tur iebēra manus pēdējos makaronus, ko es biju ietaupījis. Bet visvairāk mani nokaitināja tas, ka aizdaram aizgāja divi kilogrami sviesta, ko man bija laimējies ietaupīt vēl tad, kad mums bija virsnieku virtuve. Es tos biju noglabājis uz plauktiņa virs lāviņas. Viņš man tūliņ uzblāva, kam tas piederot, un es tad atbildēju, ka pēc sadales katram kareivim pienākas aizdaram 15 g sviesta vai 21 g tauku, bet, ja sviesta krājumu nepietiek, tad tiem jāstāv, kamēr kareivjiem var izsniegt pilnu devu. Majors Soika traki uztraucās un sāka brēkt, ka es gan laikam gaidīšot, kamēr atnāksot krievi un paņemšot pēdējās sviesta paliekas. Viņš man pavēlēja ielikt to visu virā, jo tā esot bez taukvielām, un tā es pazaudēju savus pēdējos krājumus. Un, ticat vai ne, šis majors man vienmēr ievārīja kādas ziepes, tiklīdz parādījās tuvumā, Viņam ar laiku izkopās tāda oža, ka viņš tūliņ uzokšķerēja visus manus krājumus. Reiz es ietaupīju no kareivju porcijām liellopu aknas un gribēju tās sev izsautēt, bet viņš kā nāca, tā palīda zem lāvas un izvilka tās. Es uz viņa brēcieniem paskaidroju, ka aknas ierokamas zemē, jo tās nav ēdamas, kā to noskaidrojis kāds kalējs no artilēristiem, kas mācījies veterinārkursos. Bet majors paķēra kādu kareivi no vezumniekiem, un abi devās augstāk kalnos, kur sāka klints pakājē sautēt katliņā aknas, un tas viņam dārgi maksāja. Krievi bija pamanījuši uguni un laiduši uz majoru un viņa katliņu vienu astoņpadsmitcentimetrīgo. Vēlāk mēs gājām skatīties, bet neviens gan netika gudrs, vai tur zem klintīm mētājas vērša vai majora kunga aknas...

*

Tad pienāca ziņa, ka brauks projām tikai pēc četrām stundām, jo ceļa posms līdz Hatvanai aizņemts ar ievainoto transportu. Stacijā tikmēr izplatījās baumas, ka pie Jagriem sanitārvilciens ar ievainotiem un slimiem uzskrējis virsū munīcijas vilcienam un no Peštas jau aizgājis vilciens palīdzības sniegšanai.

Drīz ar šo jautājumu nodarbojās visa bataljona fantāzija. Runāja jau par 200 nogalinātiem un ievainotiem un stāstīja, ka sadursme radīta tīšām, lai noslēptu visādas ļaunprātības slimo apgādē.

Kareivji skarbi kritizēja nekārtības bataljona apgādē un zagļus kancelejās un noliktavās. Vairums turējās pie uzskata, ka bataljona mantzinis Bautancels daļa visu uz pusēm ar virsniekiem.

Štāba vagonā kapteinis Zāgners paziņoja, ka saskaņā ar maršrutu viņiem jau vajadzējis būt pie Galīcijas robežām. Jagros kareivjiem vajadzējis saņemt trim dienām maizi un konservus, bet līdz Jagriem vēl 10 stundu brauciens. Bez tam Jagros stāvēt tik daudz vilcienu ar ievainotiem pēc uzbrukuma Ļvovai, ka, spriežot pēc telegrammām, Jagros neesot atrodams ne klaiņš maizes, ne kārba konservu. Pienākusi pavēle maizes un konservu vietā katram kareivim izsniegt pa 6 kronām 72 helleriem, kas jāizmaksā reizē ar deviņu dienu algu, tas ir, tādā gadījumā, ja viņš līdz tam laikam saņemšot naudu no brigādes štāba, jo līdzī viņam esot tikai 12'000 kronu.

– Tā ir gan cūcība no pulka puses, – virsleitnants Lukāšs sacīja, – sūtīt mūs pavisam tukšā uz fronti.

Apakšleitnants Volfs pačukstēja virsleitnantam Kolāržam,⁵¹ ka pulkvedis Šrēders pēdējo trīs nedēļu laikā noguldījis uz sava konta kādā Vīnes bankā 16'000 kronu.

Virsleitnants Kolāržs savukārt pastāstīja, kā tādas lietas nokārtojamas. Kāds nozog pulkam, teiksim, 6000 kronu, iebāž tās savā kabatā un izdod visām virtuvēm rīkojumu likt katlā uz katru cilvēku pa 3 g zirņu mazāk. Mēnesī tas sastāda 90 g uz cilvēku, tā ka katras rotas virtuvē rodas uzkrājumā vismaz 16 kg zirņu, un ar to jau pavārs zina, ko darīt.

Kolāržs un Volfs runāja par noteiktiem gadījumiem, ko paši bija novērojuši. Tomēr nebija nekādu šaubu, ka visā kara saimniecības pārvaldē šādu gadījumu bija bez skaita. Šī sistēma sākās ar kaut kādu rotas mantzini un beidzās ar ierāvēju ģenerāļa formā, kurš uzkrāja sev kapitālus pēckara laikam.

Karš prasīja drosmi arī zagšanā!

Intendantī sirsnīgi vērās cits citā, it kā teikdami: «Mēs esam viena miesa un dvēsele, mēs zogam, draugi, mēs krāpjam, brālīši, bet tur nekā nevar darīt, pret straumi nav peldēšanas. Ja tu neievilksi, tad ievilks cits un vēl teiks, ka tu tāpēc nezodz, ka esi jau sarausis bez jēgas».

Vagonā ienāca kāds kungs ar sarkanzelta svītru gar biksēm. Tas bija atkal kāds no ģenerāļiem, kas inspicēdams braukāja pa dzelzceļu.

– Sēdieties, mani kungi! – viņš laipni pamāja, priecādamies, ka notvēris atkal vienu transportu, par kura atrašanos šeit nebija nekā zinājis.

Kad kapteinis Zāgners gribēja nodot viņam raportu, viņš ar rokas mājienu noraidīja to:

⁵¹ V.E.: *Nastal vzájemný šepot mezi fénrichem Wolfem a nadporučíkem Kolářem.*

– Jūsu transports nav kārtībā. Jūsu transports neguļ. Jūsu transportam vajag jau gulēt. Ja transports stāv stacijā, tad tam jāiet gulēt pulksten deviņos vakarā tāpat kā kazarmās.

Viņš skaldīja vārdus kā ar cirvi:

– Pirms pulksten deviņiem kareivji jāved uz atejām aiz stacijas ēkām – un pēc tam lai iet gulēt. Citādi kareivji pa nakti noķēzī sliežu ceļu. Vai jūs saprotat, kapteiņa kungs? Atkārtojiet man to! Vai – nē, atkārtot nevajag, tikai izpildiet manu lūgumu. Taurēt trauksmi, dzīt visus uz atēju, notaurēt aiziešanu un gulēt! Pārbaudīt, kas neguļ, un sodīt! Tā! Viss? Vakariņas izsniegt pulksten sešos!

Viņš runāja tagad par kaut ko pagātnē, par to, kas nebija noticis, kas atradās jau aiz laika robežām. Viņš stāvēja šeit kā kāds rēgs no ceturtās dimensijas pasaules.

– Vakariņas jāizdala pulksten sešos, – viņš turpināja, skatīdamies pulkstenī, kas rādīja desmit minūtes pēc vienpadsmitiem. – Pusdeviņos trauksme, atēja, došanās pie miera. Vakariņās 150 g Ementāles siera vietā izsniegt gulašu ar kartupeļiem.

Tad sekoja pavēle: pārbaudīt kaujas gatavību! Kapteinis Zāgners lika atkal taurēt trauksmi, un inspekcijas ģenerālis, skatoties, kā bataljons stājas ierindā, staigāja pa peronu ar virsniekiem un nepārtraukti atkārtoja vienu un to pašu, it kā tie būtu idioti un nespētu nekā aptvert; turklāt viņš rādīja pulksteni.

– Tātad jūs redzat. Pusdeviņos uz atēju un pēc pusstundas gulēt. Ar to pilnīgi pietiek. Turklāt šajā starplaikā kareivjiem ir ļoti viegla izeja. Sevišķu svaru es lieku uz miegu. Tas stiprina turpmākām kara gaitām. Kamēr kareivji ir vilcienā, viņiem jāatpūšas. Ja vagonos nav pietiekami daudz telpas, kareivji guļ pēc kārtas. Viena trešdaļa liekas ērti gar zemi un guļ no 9 līdz 12 naktī, pārējie stāv kājās un noskatās. Tad tie, kas pirmie izgulējušies, atbrīvo vietu otrai trešdaļai, kas guļ no pulksten 12 līdz 3 no rīta. Trešā partija guļ no 3 līdz 6, tad ir junda un visi iet mazgāties. Brauciena laikā no vagoniem ne-lēkt! Pie vilciena jānostāda patruļas, lai brauciena laikā nebūtu neviena iz-lēk-ša-nas gadījuma! Ja ienaids pārlauž kādam kareivim kāju... – ģenerālis uzsita pats uz savas kājas, – tad tā ir teicama lieta, bet sevi sakropļot ar nevajadzīgu izlūkšanu no vagona, vilcienam ejot pilnā gaitā, – tā ir sodāma lieta.

– Tātad tas ir jūsu bataljons? – viņš jautāja kapteinim Zāgneram, vērodams miegainos kareivjus, no kuriem daudzi, miega mākti, nevarēja novaldīt žāvas svaigajā nakts gaisā. – Tas ir žāvāšanās bataljons, kapteiņa kungs. Kareivjiem pulksten deviņos jāiet gulēt.

Ģenerālis apstājās pie 11. rotas; tās kreisajā spārnā stāvēja Šveiks, kas žāvājās, muti ielējis līdz ausīm, pie kam pieklājīgi turēja roku sejai priekšā, bet aiz rokas atskanēja tāds dobjs burkšķis, ka virsleitnants Lukāšs nodrebēja: kaut tikai ģenerālis nepievērstu šim troksnim uzmanību! Viņam likās, ka Šveiks žāvājas tīšām.

Ģenerālis, it kā to zinādams, pagriezās pret Šveiku un ievaicājās:

– Čehs vai vācietis?

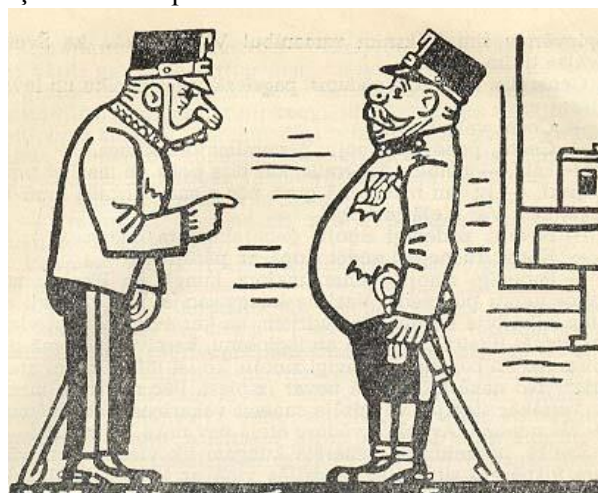
– Čehs, padevīgi ziņoju, ģenerālmajora kungs.

– Labi, – noteica ģenerālis, kas bija polis un mazliet prata čehiski, – tu jau mauro kā govs pēc siena. Aiztaisi muti un pievaldies! Vai atejā jau bijī?

– Nebiju, padevīgi ziņoju, ģenerālmajora kungs.

– Kāpēc tu negāji sēdēt kopā ar pārējiem?

– Padevīgi ziņoju, ģenerālmajora kungs, ka Pīsekas manevros mums pulkvedis Vahtla kungs sacīja, kad kareivji atpūtas laikā bija salīduši pa rudziem, ka kareivis nedrīkst vienmēr domāt tikai par vēdera atvieglošanu, kareivim jādomā par cīnīšanos. Un bez tam, padevīgi ziņoju, ko lai mēs tur tanī

atejā darītu? No nekā taču nekā nevar izspiest. Pēc maršruta mums jau vairākās stacijās vajadzēja saņemt vakariņas, bet saņēmumi mēs tās neesam. Ar tukšu vēderu atejā nav nekā ko meklēt!

Šveiks, noskaidrojis ģenerāļa kungam tik vienkāršiem vārdiem vispārējo situāciju, raudzījās viņā ar tādu pašāvēību, ka ģenerālis skaidri izjuta neizteikto lūgumu pēc palīdzības. Ja jau dota pavēle iet organizēti uz ateju, tad šai pavēlei vajadzīgs iekšējs, fizioloģisks pamatojums.

– Sūtiet visus atpakaļ vagonos! – ģenerālis sacīja kapteinim Zāgneram. – Kā tas var būt, ka bataljons nav saņēmis vakariņas? Visiem transportiem, kas dodas cauri šai stacijai, jāsaņem vakariņas. Te taču ir apgādes daļa. Citādi tas nemaz nevar būt. Tas jau iepriekš paredzēts.

Noteiktībai, ar kādu ģenerālis šos vārdus sacīja, bija pamatos apsvērums, ka pulkstenis rāda jau vienpadsmit naktī, kamēr vakariņas, pēc viņa paša vārdiem, izsniedzamas pulksten sešos vakarā, kāpēc cits nekas neatliks kā noturēt transportu šeit līdz nākamajam vakaram, ja tas gribētu saņemt savu gulašu ar kartupeļiem.

– Nav nekā ļaunāka, – viņš turpināja ārkārtīgi svarīgā tonī, – kā aizmirst kara laikā pabarot kareivjus, kamēr tie atrodas ceļā. Mans pienākums ir noskaidrot, kas šinī stacijas komandantūras kancelejā īsti notiek. Dažreiz gan, mani kungi, vainīgi ir arī transporta komandanti. Kad es revidēju Subotištas staciju uz Bosnijas dienvidu dzelzceļa, tad man nācās konstatēt, ka seši transporti palikuši bez vakariņām. Sešas reizes šinī stacijā vārtis gulašs ar kartupeļiem, un neviens nav to pieprasījis. To gāzuši ārā veselīem katliem. Tur bija speciāli izrakta bedre kartupeļiem ar gulašu, mani kungi, un trīs stacijas tālāk to pašu transportu kareivji, kas Subotištā bija braukuši garām veselām gulaša grēdām un kalniem, dīdēlēja pēc kumosa maizes. Kā jūs redzat, šeit militārās varas orgāni nebija vainojami. Viņš enerģiski pameta ar roku.

– Transporta komandanti nebija izpildījuši savu pienākumu. Iesim uz kanceleju!

Virsnieki sekoja viņam, pārdomādami, kāpēc gan visi ģenerāļi jukuši prātā.

Komandantūrā noskaidrojās, ka par gulašu tiešām nekas nav zināms. Līdz šai dienai – tas saskanēja – uzturs bija izsniegts visiem caurbraucējiem transportiem, bet tad saņemta pavēle, ka, norēķinoties par transportu apgādi, jāatvelk pa 72 helleriem no cilvēka, tā ka katrai caurbraucējai karaspēka daļai būtu jau aktīvs 72 helleri uz cilvēku priekšā, ko tai intendantūra izsniegtu nākamajā algas izmaksā. Kas attiecas uz maizi, tad to pa pusklai pam uz katru saņemšot Vatianas stacijā.

Apgādes daļas vadītājs nebija no bailīgajiem. Viņš pateica ģenerālim taisni acīs, ka pavēles mainoties katru stundu. Viņš sagatavojot pusdienas transportam, bet tad pienākot sanitārvilciens, uzrādāt augstāku pavēli, un transportam atliekot tukšu katlu problēma.

Ģenerālis piekritot māja ar galvu un piezīmēja, ka apstākļi noteikti uzlabojoties, kara sākumā esot bijis daudz sliktāk. Uzreiz nekas neejot gludi, visur vajadzīga pieredze, prakse. Teorija patiesībā bremsējot praksi. Jo ilgāk karš turpinātos, jo vairāk viss ieiešot īstās slīdēs.

– Es jums varu minēt praktisku piemēru, – viņš sacīja lielā sajūsmā, ka viņam kas gudrs ienācis prātā. – Pirms divām dienām transporti, kas brauca caur Hatvanu, tur nesaņēma maizi, bet rīt jūs to tur saņemsiet. Iesim uz stacijas restorānu!

Stacijas restorānā ģenerāļa kungs atkal novirzīja sarunu uz atejām un aizrādīja, cik tas neglīti izskatītos, kad uz sliežu ceļa visur guļot «kaktusi». Viņš ēda bifšteku, un visiem likās, it kā viņš valstītu pa muti kādu «kaktusu».

Viņš tik ārkārtīgi uzsvēra ateju nozīmi, it kā no tām būtu atkarīga ķeizarvalsts uzvara.

Runājot par jauno stāvokli pēc Itālijas iejaukšanās karā, viņš paskaidroja, ka taisni mūsu karaspēka atejas esot mums neapstrīdams palīgs cīņā pret itāliešiem.

Austrijas uzvarai bija jānāk no atejām.

Ģenerāļa kungam viss šķita gaužām vienkārši. Slava un uzvara bija gūstama pēc receptes: «Pulksten sešos vakarā kareivji saņem gulašu ar kartupeļiem, pusdeviņos viņi tup atejā un deviņos iet gulēt. No tāda karaspēka katrs ienaidnieks bēg kā sadedzis.⁵²»

Ģenerālis kļuva domīgs, aizdedzināja dārgu cigāru un ilgi ilgi raudzījās griestos. Viņš pārlika, ko vēl varētu teikt šajā gadījumā, kādu mācību vēl sniegt kaujas bataljona virsniekiem.

– Kodols jūsu bataljonam ir veselīgs, – viņš pēkšņi ierunājās, kad visi jau bija pārliecināti, ka viņš tāpat vien raudzīsies griestos un klusēs, – sastāvs ir pilnīgā kārtībā. Tas vīrs, ar ko es runāju, ar savu atklāto valodu un militāro stāju modina vislabākās cerības attiecībā uz visu bataljonu. Viņš noteikti cīnīsies līdz pēdējam asins pilienam.

Viņš aplūka un raudzījās atkal griestos, atbalstījies pret krēsla atzveltni, tad runāja atkal tālāk, pie kam leitnants Dubs, sekojot savas verga dvēseles tieksmēm, tāpat skatījās griestos.

⁵² V.E.: *Před takovým vojskem nepřítel prchá v děsu.*

– Jūsu bataljona varoņdarbi tomēr nedrīkst iegrimt aizmirstībā. Jūsu brigādes bataljoniem ir sava vēsture, kas jūsu bataljonam jāturpina. Bet jums trūkst cilvēka, kas visu piezīmē un raksta bataljona vēsturi. Tā rokās jāsavienojas visiem pavedieniem. Tam jāzina, ko veikusi katra bataljona rota. Tam tomēr jābūt intelligentam cilvēkam, kapteiņa kungs, tas nedrīkst būt nekāds ragulops, ne aitasgalva. Tātad, kapteiņa kungs, jums jāieceļ bataljona vēstures rakstītājs.

Tad viņš paskatījās sienas pulkstenī, kura rādītāji jau sen atgādināja miegainajai sabiedrībai, ka laiks šķirties.

Ģenerāļa inspekcijas vilciens stāvēja pie stacijas. Viņš uzaicināja virsnieku kungus pavadīt viņu līdz guļamvagonam.

Stacijas komandants smagi nopūtās. Ģenerālim nebija nācis ne prātā maksāt par bišteku un pudeli vīna; to vajadzēja samaksāt komandantam pašam. Šādu ciemiņu bija diezgan ik dienas. Viņu dēļ tas bija aizlaidis pa kluso divas kravas sienu, ko bija licis ievest strupceļā un pārdevis armijas apgādātāja Levenšteina firmai, un valsts bija atkal no tās abus vagonus atpirkusi. Drošības pēc viņš tomēr bija atstājis tos turpat strupceļā, jo varēja gadīties, ka tie vēlreiz jāpārdod Levenšteina firmai.

Toties visi inspicētāji, kas bija braukuši cauri Peštas galvenajai stacijai, apgalvoja, ka pie stacijas komandanta varot labi paēst un padzert.

*

No rīta transports vēl atradās stacijā. Pēc jundas kareivji mazgājās pie sūkņa savos ēdamtraukos. Ģenerālis vēl nebija aizbraucis un personīgi revidēja atejas. Saskaņā ar kapteiņa Zāgnera doto pavēli bataljonam, visi devās uz atejām pa vadiem savu komandieru uzraudzībā, lai sagādātu ģenerālim prieku. Lai sagādātu prieku arī leitnantam Dubam, kapteinis Zāgners bija iecēlis viņu šodien par dežurantu.

Tā nu leitnants Dubs gādāja par kārtību atejās.

Garumā izstieptajās divrindu atejās varēja novietoties pa divi vadi no rotas.⁵³

Kareivji bija glīti attupušies cits citam blakus uz garo grāvju malas kā bezdelīgas uz telegrāfa stieplēm, kad tās rudeni gatavojas lidojumam uz Āfriku.

Katram no nolaistajām biksēm rēģojās ārā kaili ceļi, katram bija josta ap kaklu, it kā tie gribētu nākamajā mirklī pakārties un gaidītu tikai pavēli. Šis skats tiešām pauda militāro dzelzs disciplīnu un organizētību.

Kreisajā spārnā tupēja Šveiks, kas te nezin kā bija iekūlies, un ar interesi lasīja lapu, kas bija izplēsta no kāda Ruženas Jesenskas romāna:

Vietējā pansijā, diemžēl, tikai dāmas
nenoteikti, patiesībā varbūt vairāk
ka lielāko tiesu pilnīgi noslēgtās
ca savās telpās, vai atkal
nacionālos svētkos. Un, ja izmeta t
gāja viens pats un noilgojies pēc c
ņi pārlaboja, jo negribēja tā redzēt
vies, kā viņa to pati bija vēlējusies. Ko
nieks vien bija jaunajam Kržičkam.

Kad viņš pacēla acis augšup, viņš neviļus paskatījās uz rindas galu un pārsteigts ieraudzīja visā spožumā vakarējo ģenerālmajoru ar viņa adjutantu un tiem līdzās leitnantu Dubu, kas kaut ko dedzīgi skaidroja.

Šveiks paraudzījās visapkārt. Visi palika mierīgi savas vietās, vienīgi apakšvirsnieki bija kā sastinguši.

Šveiks izjuta visu situācijas nopietnību.

Viņš uzlēca kājās tāds, kāds bija – ar nolaistām biksēm, siksnu ap kaklu, izlietodams vēl pēdējā mirklī savu papīra gabalu, un uzbrēca:

– Atlīkt! Celties! Mierā! Uzmanību pa labi!

Divi vadi ar nolaistām biksēm un siksnām ap kaklu izslējās uz grāvmalas.

Ģenerālmajors laipni uzsmaidīja un sacīja:

– Brīvi! Turpināt!

Feldfēbelis Māleks⁵⁴ rādīja savam vadam labu paraugu, pirmais atgriezdamies izejas stāvoklī. Tikai Šveiks stāvēja un joprojām salūtēja, jo no vienas puses draudīgi tuvojās leitnants Dubs, bet no otras – smaidošais ģenerālmajors.

⁵³ V.E.: *dva švarmy jedné kumpanie.*

– Es jūs jau vakar redzēju, – ģenerālis teica, nelikdamies manot Šveika komisko stāvokli, kamēr uztrauktais leitnants Dubs pasteidzās ziņot:

– Melde gehorsamst, Herr Generalmajor, der Mann ist blödsinnig und als Idiot bekannt, fabelhafter Dummkopf.

– Was sagen Sie, Herr Leutnant?⁵⁵ – ģenerālmajors pēkšņi uzblāva leitnantam Dubam un brēkdams paskaidroja, ka esot pilnīgi otrādi. Kareivis, kurš zinot, kas piederas, priekšniecību ieraugot, un virsnieks, kurš priekšniecību neredzot un ignorējot! Tas esot gluži kā kaujas laukā, kur vienkāršs kareivis, briesmām draudot, uzņemoties vadību. Un taisni leitnantam Duba kungam esot vajadzējis dot to komandu, ko devis šis kareivis: «Atlikt! Celties! Mierā! Uzmanību pa labi!»

– Vai tu jau apslaucījies? – ģenerālmajors uzprasīja Šveikam.

– Padevīgi ziņoju, ģenerālmajora kungs, jā, viss kārtībā.

– Wiencej srač nie bendzeš?⁵⁶

– Padevīgi ziņoju, ģenerālmajora kungs, ka man viss izdarīts.

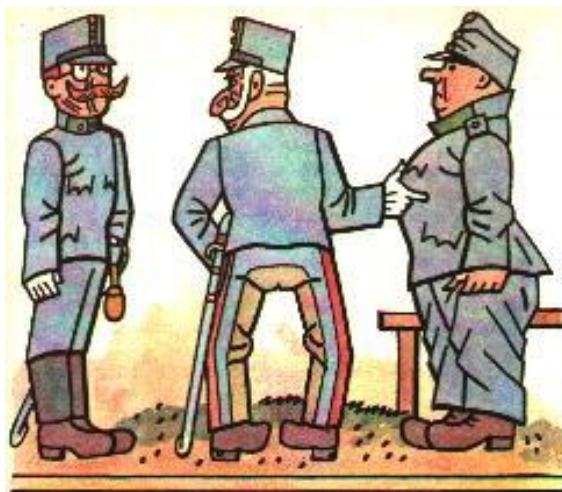
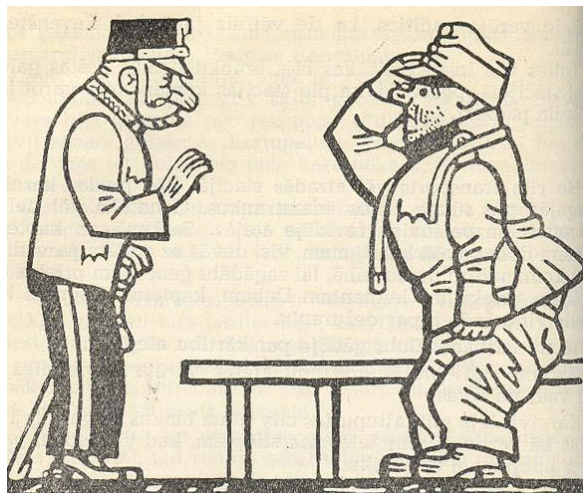
– Nu, tad uzvelc bikses un nostājies atkal «mierā»!

Tā kā ģenerālmajors šo «mierā» izrunāja mazliet skaļāk, tad tuvākie sāka jau celties kājās, bet viņš tiem draudzīgi pamāja un maigā, tēvišķīgā balsī noteica:

– Nē taču, brīvi, brīvi, turpiniet vien!

Šveiks jau pilnīgā kārtībā stāvēja ģenerālmajora priekšā, un pēdējais griezās pie viņa ar īsu uzrunu vācu valodā.

– Priekšnieka cienīšana, dienesta reglamenta zināšana un apķērība karadienestā nozīmē visu. Ja tam vēl pievienojas drošsirdība, tad nav tāda ienaidnieka, no kā mums būtu jābīstas.

Pagriezies pret leitnantu Dubu, viņš teica, bilstīdams Šveikam ar pirkstu vēderā:

– Atzīmējiet: šo vīru tūlīt pēc ierašanās frontē nekavējoties paaugstināt un pie pirmās izdevības ieteikt apbalvošanai ar bronzas medaļu. Par precīzu dienesta izpildīšanu un zināšanām... Jūs jau saprotat, ko es gribu teikt... Apkārt, marš!

Ģenerālmajors devās projām, kamēr leitnants Dubs skaļi izrīkoja kareivjus, lai ģenerālmajors dzirdētu:

– Pirmais vads – celties! Divās rindās! Otrais vads...

⁵⁴ V.E.: *Desátník Málek* (Baugai jau nu gan tās dienesta pakāpes jūk; feldfēbelis nesēdētu kopā ar kareivjiem; šis ir kaprālis; skat. {SVEJK2}).

⁵⁵ Padevīgi ziņoju, ģenerālmajora kungs, šis vīrs ir plānprātīgs, visiem zināms idiots, neiedomājams stulbenis. – Ko jūs sakāt, leitnanta kungs? (*Vāc.*)

⁵⁶ Vai vairāk tupēt negribi? (*Pol.*)

Šveiks tikmēr gatavojās iet projām un, ejot garām leitnantam Dubam, sveicināja to pēc visiem noteikumiem, bet leitnants Dubs teica:

– Atlikt, vēlreiz! – un Šveikam vajadzēja visu atkārtot un pie tam atkal noklausīties:

– Vai tu mani pazīsti? Tu mani nepazīsti! Tu mani varbūt pazīsti no labās puses, bet, kad tu ar mani iepazīsies no sliktās puses, tad tu vēl dabūsi raudāt!

Šveiks devās uz savu vagonu un domāja savā nodabā:

– Kad es vēl biju Karlinas kazarmās, tad tur bija kāds lajtnants Hudavijs, un tas vienmēr teica, kad bija noskaities: «Puiši, kad jūs mani redzat, tad paturiet prātā, ka es jums brukšu virsū kā suns, un tāds suns es palikšu, kamēr vien jūs būsiet rotā».

Kad Šveiks gāja garām štāba vagonam, virsleitnants Lukāšs viņam uzsauca, lai pasteidzinot Balounu ar kafiju un liekot tam kārtīgi aiztaisīt konservēta piena kārbu, citādi piens samaitāšoties. Balouns patlaban pie mantziņa Vaņeka uz mazas spirta virtuves vārīja virsleitnantam Lukāšam kafiju. Kad ieradās Šveiks ar savu pasūtījumu, viņš redzēja, ka viss vagona prombūtnes laikā sācis nodarboties ar kafijas dzeršanu.

Virsleitnanta Lukāša kafijas un piena konservu kārbas bija jau gandrīz pustukšas, bet Balouns, kas patlaban dzēra no sava trauka kafiju, grābāja ar karoti pienu no kārbas, lai kafiju vēl vairāk saldīnātu.

Pavārs okultists Juraida un mantzinis Vaņeks solījās viens otram, ka, tiklīdz saņemšot kondensēto pienu, tūliņ virsleitnantam Lukāšam atdošot šo kārbu.

Šveikam arī piedāvāja kafiju, bet viņš atteicās un sacīja Balounam:

– Nupat saņemts rīkojums no armijas štāba pakārt 24 stundu laikā katru kalpotāju, kas izšķiedīs sava kunga piena un kafijas konservus. To es tev paziņoju obrlajtnanta kunga uzdevuma, un tev tūliņ jāaiznes viņam kafija.

Pārbiedētais Balouns izrāva telefonistam Hodunskim no rokām porciju, ko tikko pats bija ielējis, uzkarsēja to vēlreiz, pielēja kondensēto pienu un laida rikšiem uz štāba vagonu.

Izbolītām acīm viņš pasniedza virsleitnantam Lukāšam kafiju; Balounam šaudījās pa galvu domas, ka Lukāšs jau no viņa izskata redzēs, kā viņš saimniekojis ar konserviem.

– Es drusku nokavējos, – viņš stomījās, – es nevarēju tos attaisīt.

– Varbūt tu izlēji pienu? – virsleitnants Lukāšs vaicāja, iedzerdams pa malkam kafijas, – vai arī tu strēbi to ar karoti kā viru? Vai tu zini, kas tevi gaida?

Balouns sāka pūst un gausties:

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, man ir trīs bērni.

– Uzmanies, Baloun, es tevi pēdējo reizi brīdinu no tavas rijības. Vai tev Šveiks nekā neteica?

– Mani varot 24 stundu laikā pakārt, – Balouns bēdīgi atbildēja, drebēdams pie visām miesām.

– Nedrebi taču tā, nelga, – virsleitnants Lukāšs smējās, – centies laboties! Mēģini tikt vaļā no savas negausības un pasaki Šveikam, lai viņš pameklē stacijā vai tuvumā kaut ko labu ēšanai! Iedod viņam šo desmitnieku! Tevi es nesūtu. Tu tikai tad būsi gājējs, kad pats būsi pieēdies līdz ūkai. Vai tu neesi jau notiesājis manas sardīnes? Tu saki – ne? Atnes un parādi man tās!

Balouns pateica Šveikam, ka obrlajtnanta kungs sūtot viņam šo desmitnieku, lai viņš stacijā samakšķerējot ko labu ēšanai, bet pats nopūzdamies izvilka no virsleitnanta Lukāša somas kārbu ar sardīnēm un nomākts nesa to uz pārbaudi.

Nabadziņš bija jau tā priecājies, ka virsleitnants Lukāšs būs sardīnes piemirsis, taču nekā. Tagad virsleitnants paturēs tās pie sevis un viņš paliks tukšā. Viņš jutās kā apzagts.

– Te nu ir jūsu sardīnes, padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, – viņš sarūgtināts sacīja, pasniedzams kārbu tās īpašniekam. – Vai lai tās attaisu?

– Ir jau labi, Baloun, nes kārbu atpakaļ un noliec vecajā vietā! Es tikai gribēju pārliecināties, vai tu neesi jau iemetis acis kārbā. Man tā likās, kad tu atnesi kafiju, ka tev mute bija taūkaina kā ar eļļu. Vai Šveiks jau aizgāja?

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, aizgāja gan, – Balouns iepriecināts atbildēja. – Viņš sacīja, ka obrlajtnanta kungs būšot apmierināts un visi obrlajtnanta kungu apskaudīšot. Viņš kaut kur aizgāja ārpus stacijas un teica, ka viņam viss te esot zināms līdz pat Rākošpalotai. Ja gadījumā vilciens atietu bez viņa, tad viņš piebiedrošoties autokoloni un panākšot mūs nākamajā stacijā ar automobili. Mums neesot par viņu ko rūpēties, viņš zinot savu pienākumu, kaut viņam uz paša rēķina vajadzētu ņemt ormani līdz pašai Galīcijai. Maksu ormanim varēšot atvilkt no viņa algas. Tātad jums nekādā gadījumā nav par viņu jāraizējas, obrlajtnanta kungs.

– Ej projām! – virsleitnants Lukāšs grūtsirdīgi noteica.

No stacijas komandantūras atnesa ziņu, ka vilciens atiešot tikai divos pēc pusdienas uz Gēdēle-Ašodu un ka virsniekiem stacijā izsniegšot pa divi litri sarkanvīna un pa pudelei konjaka. Stāstīja, ka atrasts kāds neceļos gājis sūtījums Sarkanajam Krustam. Lai nu kā, bet šis vīns nokrita kā no debesīm, un štāba vagonā tūliņ radās jautrība. Konjaks bija ar trim zvaigznītēm, bet vīns ar Gumpoldskirhenas marku.

Tikai virsleitnants Lukāšs nevarēja atgūt labu omu. Bija jau pagājusi vesela stunda, taču Šveiks vēl nerādījās. Vēl pēc pusstundas no stacijas komandantūras kancelejas puses štāba vagonam tuvojās dīvains gājiens.

Priekšgalā soļoja Šveiks, nopietns un cieņas pilns kā pirmie kristīgie mocekļi, kad tos dzina arēnā. Viņam katrā pusē gāja pa ungāru honvēdam ar uzsprastu durkli, bet kreisajā flangā stacijas komandantūras seržants. Nopakaļ nāca kāda sieviete sarkanos, krokotos svārkos un vīrs ungāru zābakos, apaļu platmalīti galvā un sadauzītu aci; padusē viņam spārdījās un ķerca pārbiedēta vista.

Visi iekāpa štāba vagonā, bet seržants uzbrēca vīram ar vistu un tā sievietai, lai tie paliekot ārā.

Šveiks, ieraudzījis virsleitnantu Lukāšu, pameta tam zīmīgi ar acīm.

Seržants gribēja runāt ar 11. kaujas rotas komandieri. Virsleitnants Lukāšs nobālēdams saņēma no viņa stacijas komandantūrā sastādītu protokolu un lasīja:

«Ķ. un ķ. 91. kājnieku pulka 11. kaujas rotas komandierim lietas tālākai virzīšanai. Ar šo tiek nosūtīts kājnieku pulka ierindnieks Šveiks, Jozefs, kas, pēc viņa vārdiem, sastāv par raitnieku tanī pašā ķ. un ķ. 91. kājnieku pulka 11. kaujas rotā, kā apvainots laupīšanā, kas izdarīta pie precēta pāra Ištvaniem Išatarčā, stacijas komandantūras rajonā. Pamats: Kājnieku pulka ierindnieks Šveiks, Jozefs, patvarīgi piesavinājies aiz Ištvanu precētā pāra mājas Išatarčā, stacijas komandantūras rajonā, atrodošos vistu, piederīgu minētajam Ištvanu precētajam pārim, izrādījis pretošanos vistas īpašniekam, kas to gribējis atņemt, iesizdams tam pa kreiso aci, kāpēc atsauktā patruļa viņu aizturējusi un nogādājusi uz viņa karaspēka daļu, bet vista atdota īpašniekam – Dežūrvirsnieks (paraksts)».

Virsleitnantam Lukāšam drebēja ceļi, kad viņš parakstījās par Šveika saņemšanu.

Šveiks stāvēja viņam gandrīz līdzās un pamanīja, ka virsleitnants aizmirsis pierakstīt datumu.

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, – viņš aizrādīja, – ka šodien ir divdesmit ceturtais maijs. Vakar bija 23. maijs, kad Itālija mums pieteica karu. Es nupat biju priekšpilsētā, tur visi par to vien runāja.

Honvēdi un seržants aizgāja, palika tikai abi Ištvēni, kuri viens par otru pūlējās iekāpt vagonā.

– Ja jums vēl būtu piecnieks, obrlajtnanta kungs, – Šveiks iesāka stāstītāja tonī, – tad mēs to vistu varētu nopirkt. Šis plencis grib par to piecpadsmit guldeņu,⁵⁷ kaut gan desmit viņš skaita par savu zilo aci. Bet es domāju, obrlajtnanta kungs, ka desmit guldeņu ir pārāk daudz par kaut kādu nevēgāsi aci. Pie mums reiz «Vecajā dāmā» virpotājam Matejam par divdesmit guldeņiem sadauzīja ar ķieģeli visu žokli un izsita sešus zobus, un toreiz naudai bija daudz lielāka vērtība nekā tagad. Pat Volšlēgers⁵⁸ pakār par četriem guldeņiem.

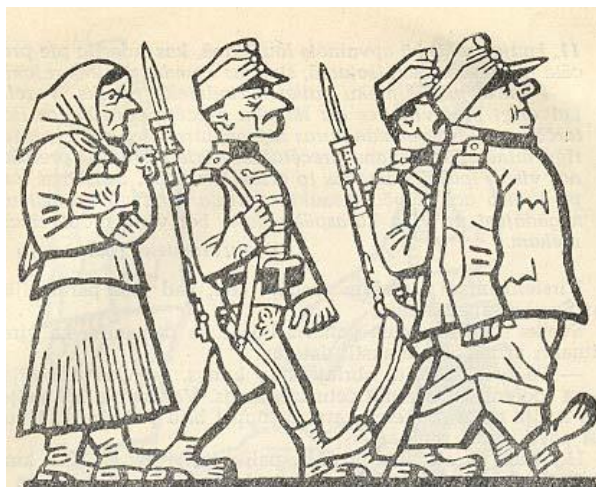
– Nāc šurp, – Šveiks pamāja vīram ar sasisto aci un vistu, – bet tu, vecen, paliec turpat!

Vīrs iekāpa vagonā.

– Viņš drusku māc vāciski, – Šveiks paskaidroja, – saprot visus lamu vārdus un pats arī diezgan brangi lamājas vāciski.

– Tātad desmit guldeņu, – viņš griezās pie vīra, – pieci guldeņi vista, pieci acs. Ūt forint šitā kikirikī, Ūt forint kukuk, igen⁵⁹? Te ir štāba vagonš, ierāvēji. Dod šurp vistu!

Viņš iespieda pārsteigtajam vīram rokā desmit guldeņus, paķēra vistu, apgriezta tai kaklu un izstūma vīru no vagona ārā, pie tam draudzīgi saņemdams tā roku un sirsnīgi pakratīdams:

⁵⁷ V.E.: *ten lump chce za ni patnāct zlatejch.*

⁵⁸ Prāgas bende.

⁵⁹ V.E.: Oriģinālā Šveiks saka: *fünf Gulden Henne, fünf Auge. Ūt forint, vidīš, kikiriki, Ūt forint kukuk, igen?*

– Jo napot, baratom, adje,⁶⁰ lien nu pie savas vecenes, citādi es tevi pats izmetīšu ārā.

– Redziet nu, obrļajtnanta kungs, ka visu iespējams nokārtot, – Šveiks griezās pie Lukāša. – Protams, labāk ir, ja var tikt cauri bez brēkas un visādiem kumēdiņiem. Tagad mēs ar Balounu izvārīsim jums tādu vistas buljonu, ka smaržos līdz pat Septiņkalnei.

Virslleitnants Lukāšs nespēja vairs valdīties. Viņš izsita Šveikam nelaimīgo vistu no rokas un iekliedzās aizžņaugtā balsī:

– Vai jūs zināt, Šveik, ko pelnījis kareivis, kas kara laikā aplaupa mierīgus iedzīvotājus?

– Godīgu nāvi caur nošaušanu! – Šveiks svinīgi atbildēja.

– Jūs gan esat pelnījis tikai virvi, jo jūs pirmais sākat laupīt. Jūs nelietis, jūs, – es tiešām nezinu, kā jūs nosaukt. Jūs esat aizmirsis savu zvērestu. Nē, man, nūdien, galva plīsīs pušu.

Šveiks jautājoši paraudzījās virslleitnantā un aši sacīja:

– Padevīgi ziņojū, ka es neesmu aizmirsis zvērestu, kas visiem karavīriem bija jānodod. Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka esmu svinīgi zvērējis būt uzticīgs savam visaugstākajam kungam un ķeizaram Francim Jozefam I, būt uzticīgs un paklausīgs arī viņa majestātes ģenerāļiem un visiem priekšniekiem un dienesta pakāpē augstākiem, godāt tos un sargāt, izpildīt viņu rīkojumus un pavēles visās dienesta lietās, drošsirdīgi un pašaieliedzīgi cīnīties pret katru ienaidnieku, lai tas būtu kas būdams, un, kur vien viņa ķeizariskai un ķēnišķīgai majestātei labpatiktu to pavēlēt, ūdenī, zem ūdens, uz sauszemes, gaisā, dienu un nakti, kaujās, uzbrukumos, cīņās un visos citos pasākumos jebkurā vietā, katrā laikā un gadījumā...

Šveiks pacēla vistu no grīdas un turpināja, militāri izslējies un raudzīdamies virslleitnantam Lukāšam acīs:

– ... nekad nepamest savu karaspēka daļu, karogu un lielgabalus, nekad neielasties nekādos sakaros ar ienaidnieku, vienmēr uzvesties, kā to prasa kara likumi un kā tas krietnam kareivim pieder, un šādā kārtā godam dzīvot un nomirt, uz ko lai dievs man palīdz. Āmen. Bet šo vistu, padevīgi ziņojū, es neesmu zādzis, ar laupīšanu neesmu nodarbojies un, apzinoties savu zvērestu, esmu uzvedies, kā pieder.

– Vai tu sviedīsi to vistu projām, lops tāds! – virslleitnants Lukāšs iebrēcās, iesizdams Šveikam ar papīru pa roku, kurā tas turēja nelaiķi vistu, – paskaties šai protokolā! Re, te stāv melns uz balta: tiek nosūtīts Šveiks, Jozefs, pēc viņa vārdiem raitnieks, apvainots laupīšanā... Saki tad man, tu laupītāj, tu hiēna, – nē, es tevi tiešām kādreiz nosūtīšu, nūdien! Saki man, tu zagļa dzimums, kā tu tā varēji aizmirsties?

– Padevīgi ziņojū, – Šveiks draudzīgi aizrādīja, – ka te nav noticis itin nekas cits kā vienkārši bēdīgs pārpratums. Kad es saņēmu jūsu pavēli pagādāt un nopirkt jums ko labu ēšanai, tad es sāku apsvērt, kas būtu tas labākais. Stacijas tuvumā nekā nevarēja dabūt, izņemot zirggaļas desas un žāvētu ēzeļa gaļu. Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka es visu labi pārdomāju. Kaujas laukā vajadzīgs kaut kas sevišķi barojošs, lai labāk varētu izturēt kara grūtības. Un tad man iegribējās sagādāt jums horizontālu prieku. Es jums gribēju izvārīt vistas buljonu, obrļajtnanta kungs.

– Vistas buljonu, – virslleitnants atkātoja un saķēra galvu.

– Jā, padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, vistas buljonu. Es jau nopirku sīpolus un 50 gramu nūdeļu. Te man viss ir, lūdzu. Šinī kabatā sīpoli un tanī nūdeles. Sāls un pipari mums ir kancelejā. Cits viss tāpat bija, trūka vienīgi vistas. Es izgāju cauri stacijai un nogriezos uz Išatarču. Tas īstenībā ir ciems, tā nav nekāda pilsēta, kaut arī pirmajā ielā uzrakstīts: Išatarča varoš.⁶¹ Izstaigāju vienu ielu ar dārziņiem, otru, trešo, ceturto, piekto, sesto, septīto, astoto, devīto, desmito, vienpadsmito, divpadsmito un tikai trīspadsmitās ielas galā, kur aiz mājām jau sākas pļavas, ieraudzīju pāris vistu staigājam. Es piegāju klāt, izraudzījos to lielāko, smagāko, – esiet tik laipns un paskatieties, obrļajtnanta kungs, tie ir tīrie tauki, nemaz taustīt nevajag, to redz no pirmā acu uzmetiena, ka tā ir kārtīgi barota ar graudiem. Es

⁶⁰ Labdien, biedri, ardievu! (*Ung. un franc.*)

⁶¹ Išatarčas pilsēta (*ung.*).

viņu paņēmu pilnīgi atklāti visu vietējo iedzīvotāju acu priekšā, kuri man kaut ko ungāriski brēca. Es turu viņu aiz kājām un prasu gan vienam, gan otram ir čehiski, ir vāciski, kam tā vista pieder, lai es varu to nopirkt, bet tad no kādas mājeles pavisam ielas galā izskrien vīrs ar sievu un sāk mani visādi saukāt gan ungāriski, gan vāciski, ka es viņiem esot gaišā dienas laikā vistu nozadzis. Es viņam saku, lai viņi nebļauj, ka es esmu sūtīts vistu pirkt, un sāku skaidrot, kā tās lietas ir. Bet vista, ko es turēju aiz kājām, sāk sisties ar spārniem un grib celties gaisā, un, tā kā es viņu cieši turēju, tad viņa parāva arī manu roku uz augšu un gribēja uzsēsties savam saimniekam uz deguna. Tas tūlīn sāk brēkt, ka es viņam esot iesitis ar vistu pa ģīmi, sieva atkal spiedz un tik sauc savu vistu: ciba, ciba, ciba.⁶² Tikmēr tie citi nelgas, kas nekā nebija sapratuši, uzraidīja man honvēdu patruļu, un es pats tos honvēdus uzaicināju, lai ved mani uz stacijas komandantūru, kur es pierādīšu savu nevainību. Bet ar to lajtnanta kungu, kas tur dežūrēja, nekādi nevarēju sarunāties, kaut gan es viņu lūdzu pavaicāt jums, vai tas ir taisnība, ka esat mani sūtījis jums ko labu nopirkt. Viņš man vēl uzbrēca, lai es turot muti, jo man jau no acīm varot redzēt, ka uz mani gaidot virve un stiprs zars. Man likās, viņš bija visai nelāgā omā, jo sacīja, ka tikai tāds kareivis, kas laupot un zogot, varot izskatīties tik apvēlies kā es. Šim stacijā esot notikušas jau vairākas zādzības, un aizvakar vienam tepat tuvumā nozagts tītars. Kad es sacīju, ka mēs aizvakar bijām vēl Rābā, tad viņš atcirta, ka tādas izrunas nekam nederot. Tā viņš mani sūtīja pie jums, un ceļā vēl kāds jefreitors, ko es nebiju pamanījis, uzbrēca man, vai es nezinot, kas atrodies manā priekšā. Es viņam atbildēju, ka viņš ir jefreitors un, ja kalpotu strēlniekos, tad sauktos par patruļas vadītāju, bet pie artilēristiem – par vecāko lielgabalnieku.

– Šveik, – virsleitnants Lukāšs pēc brītiņa sacīja, – jūs esat piedzīvojis jau tik daudz neparastu sagādīšanos un likstu, tik daudz «kļūdīšanos» un «pārpratumu», kā jūs mēdzat teikt, ka no jūsu nelaimēm jūs var glābt varbūt vienīgi izturīga virve ap kaklu un pēdējā militāra goda parādīšana karrē vidū. Vai jūs saprotat?

– Jā gan, padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs. Karrē ir tā saucamais slēgtais bataljons, kas sastāv no četrām, izņēmuma gadījumā no trim vai piecām rotām. Vai jūs, obrlajtnanta kungs, pavēlēsiet likt tanī buljonā vairāk nūdeļu, lai būtu biezāks?

– Šveik, es jums pavēlu, lai jūs tūlīn pazūdat ar visu savu vistu, citādi dabūsiet ar to pa galvu, stulbenis tāds!

– Kā pavēlat, obrlajtnanta kungs, tikai selerijas, padevīgi ziņoju, es nedabūju un burkānus arī ne. Pielikšu kar...

Šveiks nepaguva izrunāt «tupeļus», kad izlidoja no vagona ar visu vistu. Virsleitnants Lukāšs izdzēra vienā paņēmiēnā tējas glāzi konjaka.

Šveiks salutēja vagona loga priekšā un pazuda.

*

Balouns pēc laimīgi pabeigtas dvēseles cīņas patlaban gatavojās attaisīt sava kunga sardīņu kārbu, kad parādījās Šveiks ar vistu, satraukdams visus vagona iemītniekus, kas uzlūkoja viņu tādiem skatieniem, it kā gribētu atklāti jautāt: «Kur tu to nozagi?»

– Es to nopirku obrlajtnanta kungam, – Šveiks paskaidroja, izņemdams no kabatām sīpolus un nūdeles. – Es gribēju vārīt viņam buljonu, bet viņš vairs nevēlas un atdāvināja vistu man.

– Vai tikai tā nav sprāgusi? – mantzinis Vaņeks aizdomīgi ievaicājās.

– Es pats tai apgriezu kaklu, – Šveiks atbildēja, izvilkdams nazi.

Balouns pateicīgi un reizē godbijīgi noskatījās Šveikā, klusēdams aizdedzināja sava kunga spirta virtuvi un, paķēris pāris katliņu, aizskrēja pēc ūdens.

⁶² V.E.: A ta ženská něco ječela a pořád křičela na slepici «puta, puta, puta, puta».

Telefonists Hodunskis pienāca pie Šveika un piedāvājās palīdzēt noplūkt vistai spalvas, pie kam viņš intīmi iečukstēja Šveikam ausī:

- Vai tas tālu no šejienes? Jākāpj pāri sētai, vai tās staigā pa ielu?
- Es taču to nopirku.
- Nepūt pīlītes, atzīsties ar labu! Mēs taču redzējām, ka tevi veda.

Viņš tomēr cītīgi palīdzēja vistas plūkšanā. Arī pavārs Juraida piedalījās svinīgajos mielasta gatavošanas darbos, sagriezdams kartupeļus un sīpolus.

No vagona izmestās spalvas pamodināja leitnanta Duba uzmanību, kurš soļoja visgarām vilcienam.

Viņš uzsauca, lai parādoties vistas plūcējs, un vagona durvīs iznira Šveika apmierinātā seja.

– Kas tas ir? – leitnants Dubs uzbrēca, paceldams no zemes nogrieztu vistas galvu.

– Tā, padevīgi ziņoju, ir vistas galva no melno minorķiešu sugas. Tās ir ļoti labas dējējas, lajtnanta kungs. Viņas dēj līdz 260 olu gadā. Esiet tik laipns, paskatieties, kas viņai par bagātīgu olu krājumu!

Šveiks pacēla vistas iekšas leitnantam Dubam pie deguna. Dubs nosplāvās, pagājās gabaliņu, bet tad atgriezās:

- Kam jūs to vistu gatavojat?
- Paši sev, padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs. Paskatieties, cik viņai daudz tauku!

Leitnants Dubs aizejot norūca:

- Gan mēs vēl tiksimies.⁶³
- Ko viņš tev teica? – Juraida uzprasīja Šveikam.
- Mēs norunājām satikšanos. Šitādi augsti kungi parasti krīt uz viendzimuma mīlestību.⁶⁴

Pavārs paskaidroja, ka tikai estēti esot homoseksuāli, jo tas izrietot no pašas estētikas būtības.

Mantzinis Vaņeks savukārt sāka stāstīt, kā audzinātāji samaitā bērnus Spānijas klosteros.

Un, kamēr ūdens katliņā sāka mest burbuļus, Šveiks izstāstīja, ka reiz kādam audzinātājam Vīnē nodevuši veselu koloniju bezpajumtes bērnu un viņš tos samaitājis.

– Tā ir kā slimība, bet vistrakāk, ja tāda izvirtība piemetas sievietēm. Prāgā II priekš pāris gadiem dzīvoja divas vientuļas kundzītes, abas šķirtenes, jo bija pārāk gaisīgas, – Mourkova un Šouskova, un reiz viņas gājušas pa aleju uz Roztoku, kad tur ķirši zied, notvērušas kādu impotentu, simt gadus vecu lejerkastnieku, ievīlušas viņu ķiršu birzī un pastrādājušas pie viņa varas darbus. Kā tik viņas tur nebija izdarījušas! Žižkovā dzīvo kāds profesors Aksamita kungs, viņš tanī birzī nodarbojies ar izrakumiem, jo meklējis punduru kapus⁶⁵ un dažus skeletus jau izcēlis ārā, tad viņas šo lejerkastnieku ievīkušas vienā atraktā kapā un tur viņu apstrādājušas. Profesors Aksamits ieradies otrā dienā un redz, – kapā viens guļ. Viņš jau nopriecājies, bet tas izrādījies nabaga lejerkastnieks, ko šīs šķirtenes tur nomocījušas. Piektajā dienā viņš nomiris, un šīs negantnieces vēl bijušas tik bezkaunīgas, ka ieradušās uz apbedīšanu. Tā jau ir izvirtība.

⁶³ V.E.: *U Filippi se sejdeme*. (Droši vien domāta Filipas pilsēta Maķedonijā, kur 09959. g. notika vairākas nedēļas ilgas cīņas starp Antonija un Oktaviāna karaspēku no vienas puses un Cēzara slepkavām Brutu un Kasiju no otras; rezultātā Kasijs un pēc tam arī Bruts izdarīja pašnāvības).

⁶⁴ V.E.: *Voni tihle vznešeni pāni bejvaji obyčejně buzeranti*.

⁶⁵ V.E.: *pan profesor Axamit a ten tam kopal, hledal hroby skrčenců...* Tāpat meklēja kaut kādu «saliekto» kapus... Vārds «skrčenců» acīmredzot ir radniecīgs krievu vārdam «скрученный»; Bauga to ir tulkojusi kā «punduri» (lai gan droši vien nespētu paskaidrot, kas tie par punduriem, ko meklēja profesors Aksamits). Hašeks, rakstīdams sava «Šveika» Otro un tālākās daļas, dzīvoja Invalida kroga augšstāvā Lipnicē, bet bieži vien rakstīja arī apakšstāvā – pašā krogā, iereibušu apmeklētāju sabiedrībā. Ir zināms, ka reizēm tur tika spēlētas tādas spēles: Hašeks iesāka rakstīt kādu teikumu un apstājās; tad viņš saderēja, ka jebkurš no apmeklētājiem var nosaukt jebkuru vārdu, un Hašeks šo vārdu iepīs iesāktajā teikumā, neizjaukdams stāstījuma loģiku. Iespējams, ka šeit mēs redzam vienu no šo spēļu rezultātiem: kāds (cenzdamies atrast, cik vien iespējams, tādu vārdu, kas galīgi nederētu iesāktajam teikumam) nosauca vārdu «skrčeneč», un tad Hašekam nācās to minēt savā stāstā, lai gan neviens nevarētu pateikt, kas tie par «skrčenciem», ko profesors meklēja.

– Vai tu sāli piemeti? – viņš griezās pie Balouna, kas, izmantojot vispārējo interesi par Šveika stāstu, tikmēr kaut ko iebāza savā somā. – Rādi, ko tu tur dari!

– Baloun, – Šveiks nopietni vaicāja, – ko tu gribi darīt ar šo vistas stilbu? Paskatieties! Viņš mums nozadzis vienu stilbu, lai vēlāk to slepeni viens pats sev izvārtītu. Vai tu zini, Baloun, ko tu esi izdarījis? Vai tu zini, kā kara laikā soda to, kas frontē apzog savus biedrus? To piesien pie lielgabala stobra un izšauj ar karteču mākoņos. Nu ir par vēlu nopūsties. Tiklīdz mēs frontes tuvumā satiksim artilēriju, tu pieteiksies pie pirmā lielgabalnieka. Bet tagad tu par sodu pavingrināsies. Kāp ārā no vagona!

Nelaimīgais Balouns izlīda ārā no vagona, bet Šveiks, apsēdies vagona durvīs, komandēja:

– Habt acht! Ruht! Habt acht! Rechts schaut! Habt acht! Skaties uz priekšu! Ruht!⁶⁶

– Tagad tu izpildīsi brīvās kustības uz vietas. Rechts um! Cilvēk, jūs esat govslaps! Jūsu ragiem vajadzētu atrasties tur, kur agrāk bija labais plecs. Herstellt! Rechts um! Links um! Halbrechts! Tā taču ne, teļagalva! Herstellt! Halbrechts! Nu, redzi, ēzeli, nu jau iet labāk. Halblinks! Links um! Front! Front! Tūļa, tu nezini, kas ir Front? Taisni šurp! Apkārt griez-ties! Kniet! Nieder! Setzen! Auf! Setzen! Nieder! Auf! Setzen! Auf! Ruht!⁶⁷

– Nu redzi, Baloun, tas ir veselīgi, tas palīdz gremošanai!

Ap viņiem jau salasījās skatītāji, kas piecājās no visas sirds.

– Esiet tik laipni, atbrīvojiet vietu! – Šveiks uzsauca, – Viņš sāks soļot. Nu, Baloun, uzmanies, lai man nevajag atlikt. Man nepatīk cilvēkus pa tukšu spīdzināt. Tātad: Direktion Bahnhof! Skaties, uz kuriem es rādu! Marschieren marsch! Glied – halt! Stāvi, sasodīts, citādi es tevi iespundēšu! Glied – halt! Beidzot apstājies gan, muļķcepure! Kurzer Schritt! Vai tu nezini, kas ir «kurzer Schritt»? Es tev parādīšu, kamēr tu zils paliksi! Voller Schritt! Wechselschritt! Ohne Schritt! Ragulops! Kad es saku: «Ohne Schritt!»⁶⁸ – tad tev jācilā papēži uz vietas.

Apkārt jau stāvēja vismaz divas rotas.

Balounam sviedri plūda aumaļām, viņš bija galīgi apstulbis, bet Šveiks turpināja:

– Gleicher Schritt!

– Rückwärts marsch! Glied halt!

– Laufschrift!

– Glied marsch! Schritt!

– Glied halt!

– Ruht!

– Habt acht! Direktion Bahnhof, Laufschrift marsch! Halt! Kehrt euch! Direktion Waggon, Laufschrift marsch! Kurzer Schritt! Glied halt! Ruht!⁶⁹ Tagad drusku atvelc elpu, tad sāksim no jauna. Ar labu gribu viss kas panākams.

– Kas te notiek? – atskanēja leitnanta Duba balss, kurš uztraukts bija atskrējis šurp.

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, – Šveiks sacīja, – ka mēs mazuliet atkārtotajam vingrinājumus, lai nepiemirstos un lai veltīgi neizšķiestu dārgo laiku.

– Kāpiet ārā no vagona, – leitnants Dubs pavēlēja, – man jūsu niķi jau līdz kaklam. Es jūs nodošu bataljona komandiera kungam.

Kad Šveiks ienāca štāba vagonā, virsleitnants Lukāšs atstāja to un pa otrām durvīm izgāja uz perona.

Leitnants Dubs paziņoja kapteinim Zāgneram par krietnā kareivja Šveika visai dīvaino laika pavadīšanu. Kapteinis Zāgners bija ļoti labā omā, jo Gumpoldskirhenas vīns bija izrādījies tiešām lielisks.

– Tātad jūs nevēlaties veltīgi šķiest dārgo laiku, – viņš nozīmīgi smīnēja, – Matušič, panāciet šurp!

Bataljona raitnieks saņēma pavēli atsaukt 12. rotas feldfēbeli Nasāklu, kas bija pazīstams kā liels varmāka, un atnest Šveikam šauteni.

⁶⁶ Mierā! Brīvi! Mierā! Uzmanību – pa labi! Mierā! Brīvi! (*Vāc.*)

⁶⁷ Uz labo! Atlikt! Uz labo! Uz kreiso! Puspagrieciens uz labo! Atlikt!! Puspagrieciens uz labo! Puspagrieciens uz kreiso! Uz kreiso! Frontē! Ceļos! Gulties! Sēdus! Celties! Sēdus! Gulties! Celties! Sēdus! Celties! Brīvi! (*Vāc.*)

⁶⁸ Virziens – stacija! Soļos marš! Posms – stāt! Īssolī! Pilnsolī! Manevru soli! Uz vietas! (*Vāc.*)

⁶⁹ Izlīdzināt soli! Apkārt – marš! Posms – stāt! Skriešus! Soļos! Posms – stāt! Brīvi! Mierā! Virziens – stacija, skriešus – marš! Stāt! Apkārt griezties! Virziens – vagon, skriešus – marš! Īssolī! Posms – stāt! Brīvi! (*Vāc.*)

– Šis vīrs, – kapteinis Zāgners sacīja feldfēbelim Nasāklam, – negrib veltīgi šķiest dārgo laiku. Aizvediet viņu aiz vagoniem un lieciet kādu stundiņu pavingrināties paņēmienu ar šauteni! Tikai bez kādas žēlastības, bez pārtraukuma. Galvenais, no vienas vietas. An! Setzt ab! An! Setzt ab!⁷⁰

– Redzēsiet, Šveik, ka garlaikoties jums nenāksies, – viņš vēl piemetināja, Šveikam izejot. Un drīz vien aiz vagona bija dzirdama skarba komanda, kas svinīgi atbalsojās sliežu ceļā. Feldfēbelis Nasākla, kas patlaban bija spēlējis «divdesmit vienu» un turējis banku, auroja pa visu pasauli:

– Beim Fuss! Schultert! Beim Fuss! Schultert!⁷¹

Tad uz mirkli iestājās klusums, kurā varēja dzirdēt Šveika rāmo un prātīgo balsi:

– To es jau visu mācījos pirms vairākiem gadiem aktīvajā dienestā. Ja «beim Fuss», tad šautene atbalstās pret labo gurnu. Laides gals atrodas taisnā līnijā ar kājas pirkstgaliem. Labā roka, protams, ir izstiepta un tur šauteni tā, ka ikšķis aptver stobru, bet pārējiem pirkstiem jāaptver laides priekšējā daļa, un, kad ir komanda «schultert», tad šauteni viegli uzmet siksna uz labā pleca, stobra galu uz augšu, laidī atpakaļ...

– Nu, pietiks žvankstēt! – Un atkal skanēja feldfēbeļa Nasāklas komanda: – Habt acht! Rechts schaut!⁷² – Ak kungs, kā jums tas iznāk...

– Es taisu «schultert», un pie «rechtsschaut» mana labā roka slīd pa siksnu lejup, pirksti aptver laidī, un es pagriežu galvu pa labi, pie «habtacht» es atkal satveru ar labo roku siksnu, un mana galva skatās taisni uz jums.

Un atkal atbalsojās feldfēbeļa komanda:

– In die Balance! Beim Fuss! In die Balance! Schul-tert! Bajonett auf! Bajonett ab! Fällt das Gewehr! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniet nieder zum Gebet! Laden! Schiessen! Schiessen halbrechts! Ziel Stabswaggon! Distanz 200 Schritt! Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An! Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsatz normal! Patronen versorgen! Ruht!⁷³

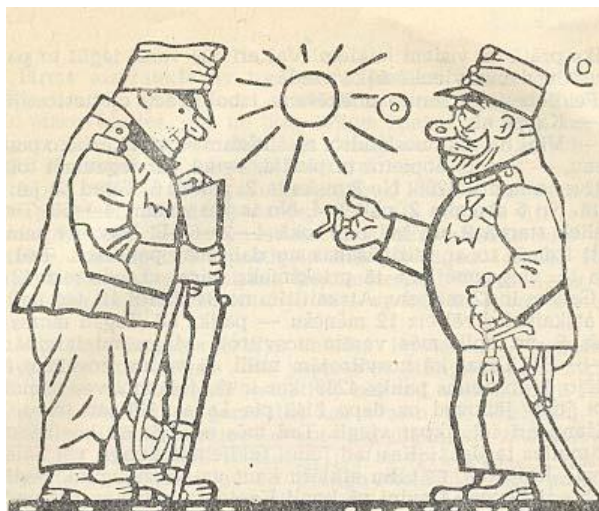
Feldfēbelis sāka uztīt sev papirosu.

Šveiks tikām izpētīja savas šautenes numuru un sacīja:

– Nr. 4268! Tāds pats numurs bija kādai lokomotīvei Pečekā,⁷⁴ kas stāvēja uz sešpadsmitā sliežu ceļa. Šī lokomotīve bija jānogādā izremontēšanai uz depo, Lisā pie Labas, bet tas nebija tik vienkārši, feldfēbeļa kungs, jo mašīnists, kam vajadzēja lokomotīvi aizvest, ļoti vāji atcerējās skaitļus. Tāpēc distances priekšnieks iesauca viņu savā kancelejā un saka viņam: «Uz 16. sliežu ceļa ir lokomotīve Nr. 4268. Es zinu, ka jums grūti atcerēties skaitļus un, ja jums šo numuru uzrakstīs uz papīra, jūs papīru pazaudēsiet. Uzmaniet tagad labi! Ja jums grūti atcerēties skaitļus, tad es jums parādīšu, cik viegli patiesībā atcerēties jebkuru numuru. Klausieties!

Lokomotīvei, kas jums jānogādā uz depo Lisā pie Labas, ir numurs 4268. Tagad uzmaniet! Pirmais skaitlis ir 4, otrais 2. Tātad 42. Pirmais ir divreiz 2, tas ir, 4, daliet to ar 2 – un atkal būs 4 un 2 blakus. Tur nav ko būties. Cik ir divreiz 4? Taču 8, vai ne? Tagad iekaliet atmiņā, ka astotnieks, kas ir skaitlī 4268, skaitās pēdējais pēc kārtas, tātad jums atliek iegaumēt, ka pirmais skaitlis ir 4, otrais 2 un ceturtais 8. Tagad vajag vienīgi ar kaut kādu atjautīgu paņēmienu iespiest atmiņā 6, kas stāv pirms 8. Tas ir traki vienkārši. Pirmais skaitlis ir 4, otrais 2. Abi kopā dod 6. Tātad nu jums tā lieta ir droša. Otrais no beigām ir 6, un tagad šī skaitļu rinda mums vairs no atmiņas neizzudīs. Tagad jums skaitlis 4268 paliks prātā uz visiem laikiem. Vai arī jūs varat iegūt to pašu rezultātu daudz vienkāršākā veidā.

Feldfēbelis pārtrauca smēķēšanu, izbolīja acis un nostostījās:

⁷⁰ Pie pleca! Nolaist! Pie pleca! Nolaist! (Vāc.)

⁷¹ Pie kājas – likt! Plecā – ņemt! (Vāc.)

⁷² Mierā! Uzmaniību – pa labi! (Vāc.)

⁷³ Šaušanas gatavība! Pie kājas – likt! Plecā – ņemt! Durkli uzlikt! Durkli noņemt! Šauteni nolaist! Lūgšanai – cepures noņemt! Uzlikt! Lūgšanai – ceļos mesties! Lādēt! Uguni! Puspagrieziens pa labi – uguni! Mērķis – štāba vagoni! Distance 200 soļu! Gatavs! Sākt! Uguni! Nolaist! Tēmēklis normāls! Patronas pārbaudīt! Brīvi! (Vāc.)

⁷⁴ V.E.: Takový číslo měla jedna lokomotiva v Pečkách (lokomotīve bija Pečekās).

– Kappe ab!⁷⁵

– Viņš nu sāka noskaidrot mašīnistam šo vienkāršāko paņēmieni, – Šveiks nopietni turpināja, – kā var iegaumēt lokomotīves numuru 4268. No 8 atskaita 2, paliek 6. Tātad 68 jau ir prātā. No 6 atskaita 2, paliek 4. Nu ir jau zināms 4 – 68. Tiem jāieliek starpā 2, un tad būs rokā 4–2–6–8. Nav arī nemaz grūti izdarīt to ar reizināšanas un dalīšanas palīdzību. Tad to dara tā. «Iegaumējiet», tā priekšnieks teica, «ka divreiz 42 ir 84. Gadam ir 12 mēnešu. Atskaitīsim no 84 skaitli 12, tad paliks 72, atskaitīsim vēlreiz 12 mēnešu – paliks 60. Tagad mums ir drošs 6, un nulli mēs varam nosvītrot. Mums nu ir zināms 42–6–84. Tāpat kā nosvītrojām nulli, tā varam nosvītrot arī pēdējo 4, un mums paliks 4268, kas ir tās lokomotīves numurs, kura jums jānovied uz depo Lisā pie Labas. Kā jau teicu, ar dalīšanu arī iet tikpat viegli. Tad mēs aprēķinām koeficientu pēc muitas tarifa... Kas tad jums, feldfēbeļa kungs, vai nelabi kļuva? Jā gribat es tūliņ atklāšu kaut vai viesuļuguni. Fertig! Hoch an! Feuer!⁷⁶ Deviņi pērkon! Kapteiņa kungam gan nevajadzēja sūtīt mūs pašā saules tveicē! Nu man jāgādā nestuves!

Ārsts atnācis konstatēja, ka feldfēbeļa gīboņa cēlonis esot vai nu saules dūriens, vai akūts smadzeņu iekaisums.

Kad feldfēbelis atjēdzās, Šveiks stāvēja viņam līdzās un sacīja:

– Nu, tad es pastāstīšu līdz beigām. Vai jūs domājat, feldfēbeļa kungs, ka mašīnists kaut ko atcerējās no visa tā? Viņš bija galīgi apdullis un pareizinājis visu ar trīs, jo iedomājies par svēto trīsvienību. Lokomotīvi viņš nav atradis, tā vēl šo baltu dienu stāv uz sešpadsmitā sliežu ceļa.

Feldfēbelis atkal aizvēra acis.

Kad Šveiks beidzot atgriezās savā vagonā, tad viņš atbildēja uz jautājumu, kur tik ilgi bijis:

– Kas otram komandē «skriešus!», tas pats dabu simt reižu «plecā – ņemt!».

Vagona stūrī drebēja Balouns. Šveika prombūtnes laikā, kad pirmā vistas porcija bija jau izvērtjusies, viņš bija aprijis arī pusi no Šveika daļas.

*

Pirms aizbraukšanas transportu panāca jaukts militārvilciens, kas bija sastādīts no dažādām karaspēka daļām. Tur bija gan aizkavējušies, gan no hospitāļiem izlaisti kareivji, kas devās uz savu karaspēka daļu, gan dažādi aizdomīgi indivīdi, kas atgriezās mājās no komandējuma vai aresta.

No šā vilciena izkāpa arī brīvprātīgais Mareks, kas savā laikā bija apsūdzēts par dumpošanos, jo nebija gribējis tūlīt atējas. Divīzijas tiesa bija viņu attaisnojusi. Izmeklēšana bija pārtraukta, un tāpēc brīvprātīgais Mareks tagad ieradās štāba vagonā pieteikties bataljona komandierim. Brīvprātīgais līdz šim nekur nebija ieskaitīts, jo bija vadāts no viena cietuma uz otru.

Kapteinis Zāgners nebija sevišķi iepriecināts, ieraudzījis brīvprātīgo un saņēmis viņa papīrus ar pilnīgi slepeno atzīmi: «Politisch verdächtig! Vorsicht!»⁷⁷, bet tad viņš laimīgā kārtā atcerējās «atejvietu ģenerāli», kas viņam tik enerģiski bija ieteicis papildināt bataljonu ar speciālu «bataljona vēsturnieku».

– Jūs esat pārāk nolaidīgs, jūs brīvprātīgais, – viņš to uzrunāja, – ar jums jau brīvprātīgo skolā bija tikai posts un bēdas. Jums vajadzēja censties izcelties un iegūt nākamo dienesta pakāpi, kas jums pienāktos pēc jūsu izglītības, bet jūs tikai staigājāt no vienas aresta telpas uz otru. Pulkam par jums jākaunas, brīvprātīgais. Bet jūs varat izlabot savas kļūdas, ja, kārtīgi pildīdams savus pienākumus, atkal stāšities krietno kareivju rindās. Ziedoiet savus spēkus bataljonam no skaidras sirds! Es gribētu jums palīdzēt. Jūs esat izglītots, jauns cilvēks, jums droši vien piemīt spējas labā stilā un pareizi rakstīt. Es jums ko sacīšu. Katram bataljonam frontē vajadzīgs cilvēks, kas sastāda hronoloģisku pārskatu par visu to, kam tiešs sakars ar bataljona piedalīšanos karadarbībā, kas apraksta visus uzvaras pilnos karagājienus, visus ievērtības cienīgos un slavas vainagotos notikumus, kuros bataljons piedalījies, kuros tas atradies vadītāja vai vismaz izcilā lomā, un šādā kārtā pakāpeniski sagatavo materiālus mūsu armijas vēsturei. Vai jūs saprotat?

– Padevēģi ziņojū, jā, kapteiņa kungs. Manuprāt, jūs domājat par epizodēm no visu karaspēka daļu dzīves. Bataljonam ir sava vēsture. Uz bataljonu vēstures pamata sastāda savu vēsturi. Pulka vēsture der par materiālu brigādes vēsturei, brigādes vēsture – divīzijas vēsturei utt. Es ielikšu šai darbā visus savus spēkus, kapteiņa kungs.

Brīvprātīgais Mareks uzlika roku uz sirds.

– Es ar patiesu mīlestību atzīmēšu mūsu bataljona slavenos varoņdarbus, sevišķi tagad, kur ofensīva ir pilnā gaitā, kur tuvojas izšķirējs brīdis un kur mūsu bataljons gatavojas noklāt kaujas lauku ar

⁷⁵ Cepuri nost! (*Vāc.*)

⁷⁶ Gatavs! Pārceļt augstāk! Uguni! (*Vāc.*)

⁷⁷ Politiski neuzticams. Uzmanību! (*Vāc.*) **V.E.:** Dokumenti, ar kuriem Hašeks ieradās 11. rotā, ir saglabājušies 91. pulka arhīvā. Tajos rakstīts: «Haschek Jaroslau nach seiner Angabe Schriftleitersetzer. (Ein Schwindler und Betrüger)» («Hašeks Jaroslavs, pēc viņa vārdiem redaktors-burtlicis. (Krāpnieks un blēdis)»).

savu varonīgo dēlu miesām. Es pēc labākās sirdsapziņas atzīmēšu visus tos gadījumus, kam jānotiek, lai mūsu bataljona vēstures lappuses vainagotos lauriem.

– Jūs piekomandēs pie bataljona štāba, brīvprātīgais; jums būs jāņem vērā, ko ieteiks apbalvošanai, jāatzīmē – protams, pēc mūsu norādījumiem – visi pārgājieni, pēc kuriem varēs spriest par mūsu bataljona izcilo cīņas sparū un dzelzs disciplīnu. Tas nav tik viegli, brīvprātīgais, bet es ceru, ka jums būs pietiekami lielas novērotāja spējas, lai izceltu mūsu bataljonu, salīdzinot ar citām pulka daļām, ja jūs saņemsiet no manis noteiktas direktīvas. Es nosūtīšu pulkam telegrammu, ka esmu jūs iecēlis par bataljona vēsturnieku. Pieteicieties 11. rotas mantzinim Vaņekam, lai viņš jūs uzņem savā vagonā. Tur būs visērtāk. Un sakiet viņam, lai viņš ierodas pie manis! Vispār jūs skaitīsieties pie bataljona štāba. Par to izdos bataljona pavēli.

*

Pavārs Juraida jau gulēja, Balouns vēl arvien drebēja, jo bija jau attaisījis virsleitnanta sardīņu kārbu; Vaņeks bija aizgājis pie kapteiņa Zāgnera, un telefonists Hodunskis, kas stacijā bija sadzinis pudelīti kadiķogu degvīna un to iztukšojis, sentimentālas noskaņas pārņemts, dziedāja:

Kad jauns vēl biju, tanīs jaukās dienās
Man mīlas pilna šķita pasaule,
Tad miers un laime mita dvēselē,
Un debess mirdzēja man zvaigznēs vienās.
Bet redzēt lemts bij man, ka viss ir maldī,
Ka mīla krāpj, ka pieviļ ticība,
Ka nodevības pilna draudzība, –
Un rūgtās as'ras nespēju vairs valdīt.

Tad viņš piecēlās, piegāja pie mantziņa Vaņeka galda, paņēma papīru un uzrakstīja lieliem burtiem:

«Ar šo padevīgi lūdzu paaugstināt mani dienesta pakāpē un iecelt par bataljona taurētāju.

Hodunskis, telefonists».

*

Kapteiņa Zāgnera saruna ar mantzini Vaņeku nebija nekāda ilgā. Kapteinis tikai vērsa mantziņa uzmanību uz to, ka bataljona vēsturnieks brīvprātīgais Mareks būšot vienā vagonā ar Šveiku.

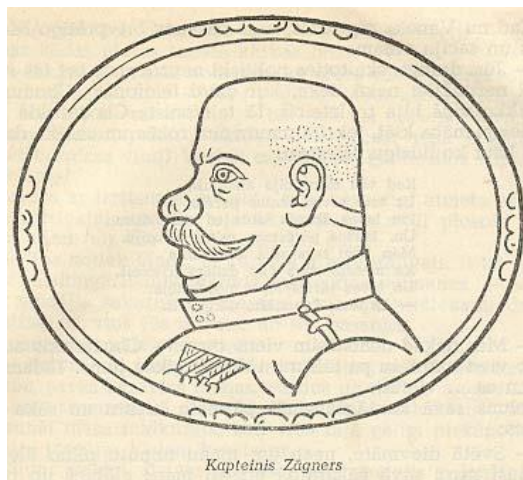
– Es jums varu teikt tikai vienu, ka šis Mareks, ja tā var izteikties, ir politiski neuzticams. Politisch verdächtig! Ak dievs! Mūsu laikā tas nav nekas sevišķs. Par kuru gan tādas lietas nestāsta! Ir taču tik daudz dažādu uzskatu, jūs saprotat? Es tikai vērsu jūsu uzmanību uz to, lai jūs, ja viņš gadījumā sāktu ko nepiederīgu runāt, tūliņ viņu apklusinātu, lai arī man neizceltos kādas nepatīkšanas. Sakiet viņam vienkārši, lai viņš met tādas runas pie malas, un miers. Es ar to negribu teikt, ka jums katra nieka dēļ jāskrien pie manis. Nokārtojiet visas tās lietas paši, ar labu, tā var vairāk panākt nekā ar visādām muļķīgām sūdzībām. Vārdu sakot, es nekā tāda nevēlos dzirdēt, jo... Saprotat? Tādas lietas vienmēr met ēnu uz visu bataljonu.

Kad nu Vaņeks atgriezās, viņš pasauca brīvprātīgo Mareku sānis un sacīja viņam:

– Jūs, draugs, skaitoties politiski neuzticams, bet tas nekas. Tikai nerunājiet nekā lieka, kur dzird telefonists Hodunskis!

Tikko viņš bija to izteicis, tā telefonists Hodunskis grīlodamies pienāca klāt, iekrita mantzinim rokās un uzsāka dzērāja balsī kaut ko līdzīgu dziesmai:

Kad visi mani bija atstājuši,
Uz tevi savus skatus pacēlu,
Pie tavas šķīstās sirds es radu dusu
Un, laimes pārņemts, as'ras slaucīju.
Man liegi tava seja atmirdzēja

Kapteinis Zāgners

Kā mēness stars virs dzilēm trīsošais,
Un tavas sārtās lūpas nočukstēja:
– Es tevis neatstāšu, dārgākais.

– Mēs nekad neatstāsim viens otru, – Hodunskis auroja, – ko vien uzzināšu pa tālruni, tūlīņ pateikšu jums. Tādam zvērestam es... virsū!⁷⁸

Balouns savā kaktā šausmās pārmeta krustu un sāka skaļi lūgties:

– Svētā dievmāte, neatstum manu nopūtu pilno lūgšanu, uzklausi mani savā žēlsirdībā un esi mans glābiņš un patvērums! Palīdzi man, nabagam, kas tevi piesauc šinī asaru ielejā stiprā ticībā, drošā cerībā un uzticīgā mīlestībā. Debesu ķēniņiene, uzlūko mani savā lēnprātībā, lai līdz sava mūža galam palieku tavā apsardzībā un dieva tā tēva žēlastībā!

Žēlsirdīgā jaunava Marija tiešām bija aizrunājusi par viņu, jo brīvprātīgais pēc brītiņa izvilka no savas patukšās somas vairākas sardīņu kārbas un izdalīja visiem.

Balouns ar mierīgu sirdsapziņu atvēra virsleitnanta Lukāša somu un ielika tanī no debesīm nokritušās sardīnes.

Bet, kad nu visi atgriezta savas kārbas un sāka nogaršot saturu, Balouns atkal krita kārdināšanā, atvēra somu, attaisīja kārbu un kārīgi visu aprija.

Un tad nu visusaldākā un žēlsirdīgākā jaunava Marija novērsās no viņa, jo, kad viņš vēl tecināja mutē pēdējās eļļas lāsītes no kārbas, vagona priekšā parādījās bataljona raitnieks Matušičs un uzsauca:

– Baloun, tev esot jāaiznes savam obrļajntantam tās sardīnes.

– Nu būs pa ausi, – Vaņeks piezīmēja.

– Ar tukšam rokām gan neej, – Šveiks pamācīja, – paņem vismaz kādas piecas tukšas kārbas līdz!

– Ko jūs tādu esat nodarījis, ka dievs jūs tik bargi soda? – brīvprātīgais jautāja. – Jūsu pagātnē jābūt kādam lielam grēkam. Vai jūs neesat aplaupījis baznīcu vai nočiepis savam mācītājam dūmenī pakārto šķiņķi? Vai neesat viņa pagrabā iztempis baznīcas vīnu? Varbūt esat puikas gados līdis viņa dārzā bumbieros?

Balouns ar izmisumā saviebtu seju bezcerīgi atmeta ar roku. Viņa satriektais izskats bija kā iemiesots sirdi plosošs jautājums: «Kad reiz šīm mokām pienāks gals?»

– Tas notiek tāpēc, – turpināja brīvprātīgais, it kā sadzirdējis nelaimīgā Balouna vārdos neizteiktās vaimanas, – ka jūs esat zaudējis sakarus ar dievu. Jūs viņu pietiekami dedzīgi nelūdzat, lai viņš jūs aizsauc no šās pasaules.

Šveiks savukārt piemetināja:

– Balouns vēl vienmēr nevar apņemties nodot savu karavīra dzīvību, savas karavīra domas, vārdus un darbus un savu karavīra nāvi visaugstākā dieva tēvišķīgās sirds izlemšanai, kā mēdza runāt mans feldkurāts, kad viņš bija galīgi piežūpojies un uz ielas piesējās kādam kareivim.

Balouns vaidot atzinās, ka esot jau zaudējis paļaušanos uz dievu, jo nezin cik reizu esot to veltiģi izlūdzies, lai dod viņam spēku izturēt kārdināšanu un padara viņa kuņģi mazāku.

– Šī ēdelība jau man neradās kara laikā, – viņš sūdzējās, – tā ir veca kaite. Tās dēļ mana sieva ar bērniem gāja pat uz Klokotas baznīcas svētkiem.

– To vietu es pazīstu, – Šveiks piezīmēja, – tā ir netālu no Tāboras, un tur ir bagāta jaunava Marija ar neīstiem briljantiem, un kāds baznīcas kalpotājs no Slovākijas bija reiz gribējis to apzagt. Tā nu viņš bija tur ieradies un, būdams visai dievbijīgs cilvēks, nodomājis, ka zādība viņam labāk izdosies, ja vispirms būs atbrīvojies no vecajiem grēkiem, un grēksūdzē pie reizes viņš arī atzinies, ka nolēmis otrā dienā aplaupīt jaunavu Mariju. Bet viņš vēl nav paspējis noskaitīt trīssimt tēvreizes, ko tam mācītāja kungs uzdevis, lai viņš nepagūtu aizlaisties, kad klostera kalpi viņu aizvilkuši taisnā ceļā uz žandarmērijas pārvaldi.

Pavārs okultists uzsāka strīdu ar telefonistu Hodunski, vai šāda grēksūdzes noslēpuma nodošana nav briesmīgs noziegums, vai varbūt tas nav pat runas vērts, jo briljanti taču bijuši neīsti. Beidzot viņš tomēr pierādīja Hodunskim, ka tas viss ir Karma – tālā, nezināmā pagātnē jau iepriekš izlemts liktenis, kad šis nelaimīgais baznīcas kalpotājs no Slovākijas varbūt bijis kāds antipods uz kādas citas planētas. Šis liktenis tāpat varbūt jau sensenis, kamēr Klokotas mācītājs vēl iemita ezi vai kādā sen jau izmirušā zīdītājā, bija izlēmis, ka viņš reiz noziegsies pret grēksūdzes noslēpumu, kaut gan no juridiskā viedokļa un pēc kanoniskajiem likumiem arī tad grēki jāpiedod, ja runa ir par klostera īpašuma aizskaršanu.

Šveiks pie šās sarunas vientiesīgi piebilda:

⁷⁸ V.E.: *Vyseru se na přísahu.*

– Protams, neviens cilvēks taču nezina, ko viņš darīs pēc vairākiem miljoniem gadu, tāpēc viņam jābūt uz visu gatavam. Obrļajtnants Kvasnička, kad mēs vēl bijām Karlinā rezerves bataljonā, pastāvīgi mēdza apmācībās teikt: «Nedomājiet, mēslu vaboles, jūs laiskās govīs, jūs stulbie auni, ka jums karadienests izbeigsies šīnī pasaulē! Mēs vēl tiksimies arī pēc nāves, un tad es jums ellē sakuršu tādu pirti, ka jūs man kājas notirināsiet, jūs cūku dzimums!»

Tikmēr Balouns, kas bija jau galīgi apdullis un domāja, ka visi runā joprojām par viņu un ka viss uz viņu vien attiecināms, turpināja savu atklāto grēksūdzi:

– Pat Klokota nespēja līdzēt pret manu negausību. Sieva ar bērniem atgriežas no baznīcas svētkiem un sāk tūliņ pārskaitīt vistas. Vienas vai divu trūkst. Bet es tur nekā nevarēju darīt. Pats zinu, ka vistas vajadzīgas saimniecībā, lai būtu olas, bet, kā es izeju pagalmā un tās ieraugu, tā man te iekšā atveras it kā bezdibenis. Pēc kādas stundiņas kļūst tik labi, jo vista jau noēsta. Reiz, kad sieva ar bērniem bija aizgājusi uz Klokotu aizlūgt par mani, lai es mājās atkal ko neapriju un nesagādāju saimniecībā zaudējumus, es izeju pagalmā un man pagādās ceļā tītars. Toreiz es gandrīz dzīvību pazaudēju. Viens kauliņš no stilba man iesprūda rīklē, un, ja nebūtu tuvumā pagādījis māceklis, kas man palīdzēja dzirnavās, jauns puika, kas man to kaulu izvilka, tad es gan te nesēdētu kopā ar jums un šo pasaules karu nebūtu piedzīvojis. Tā ja. Bet šis māceklis – tas gan bija mundrs puika. Mazs, resns, plecīgs, apvēlies...

Šveiks pienāca viņam klāt:

– Parādi mēli!

Balouns izstiepa mēli, un Šveiks griezās pie visiem, kas atradās vagonā:

– Es jau tā domāju, ka viņš ir aprijis arī savu mācekli. Atzīsties, kad tu viņu nolaidi dibenā! Kad tavējie atkal aizgāja uz Klokotu, jā?

Balouns izmisumā salika rokas un izsaucās:

– Stājieties taču! Tādu izsmieklu ciest no saviem biedriem!

– Mēs jūs par to nenosodām, – brīvpērātīgais sacīja, – taisni otrādi, tas rāda, ka no jums iznāks krietns kareivis. Kad franči Napoleona kara laikā bija ielenkuši Madridi, tad cietokšņa komandants, spānietis, apēda savu adjutantu pilnīgi bez sāls, lai aiz bada nebūtu jāatdod cietoksnis. Tas tiešām bija upuris no viņa puses, jo sālīts adjutants būtu nenoliedzami garšīgāks. Mantziņa kungs, kā tad sauc mūsu bataljona adjutantu? Cīglers? Ā, tas ir no tiem izģindušajiem, no tā neiznāk porcijas pat vienai kaujas rotai.

– Paskat nu, – mantzinis Vaņeks ieteicās, – Balounam jau rožukronis rokās.

Tiešām, Balouns savās lielajās sāpēs meklēja atvieglojumu pie mazajām rožukroņa bumbiņām, ko bija ražojusi Morica Levenšteina firma Vīnē.

– Tas man arī no Klokotas, – Balouns sērīgi sacīja, – kad man to atnesa, es tikko biju apēdis divus zoslēnus. Kas tā bija par gaļu! Viens vienīgs mīkstums, es jums saku!

Pēc brītiņa pienāca pavēle stundas ceturkšņa laikā sagatavoties vilciena atiešanai. Tā kā neviens tam negribēja ticēt, tad, par spīti visai uzmanībai, dažs labs tomēr bija kur aizklīdis. Kad beidzot vilciens devās projām, trūka astoņpadsmit kājnieku. Viņu skaitā bija arī 12. kaujas rotas feldfēbelis Nasākla, kas vēl pēc tam, kad vilciens jau sen bija aizlšatarčas, turpināja kaulēties mazā akāciju birzītē aiz stacijas ar kādu staiguli, kas prasīja par nupat izdarīto pakalpojumu piecas kronas, kamēr feldfēbelis piesolīja par atlīdzību vai nu vienu kronu, vai pāris pļauku, pie kam pēdējais atlīdzības veids tika realizēts ar tādu sparū, ka uz sievietes brēcieniem cilvēki skriešus metās šurp no stacijas.

III. No Hatvanas līdz Galīcijas robežām

Visu ceļu, kamēr bataljons brauca vilcienā līdz Laborcai Austrumgalīcijā, no kurienes tam bija jādodas kājām uz fronti gūt slavu kaujas laukā, vagonā, kurā atradās Šveiks un brīvprātīgais, joprojām risinājās divainas sarunas, kurām lielākā vai mazākā mērā piemita valsts nodevības elementi. Tomēr jāsaprot, ka tas notika arī citos vagonos, jā, pat štāba vagonā noskaņojums nebija nekāds labvēlīgais, jo Fizešaboni stacijā no pulka saņēma armijas pavēli, pēc kuras vīna porcija virsniekiem bija pamazināma par 1/8 litra. Tiesa, pie tam nebija aizmirsti arī kareivji, kuriem vajadzēja pamazināt sāgo devu par 10 g uz cilvēku, kas likās jo divvaināk tāpēc, ka neviens karadienestā nebija pat redzējis sāgo.

Šā vai tā, bet šis rikojums bija jādara zināms bataljona mantzinim Bautancelam, kas sakarā ar to jutās ārkārtīgi apvainots un aplaupīts, jo, kā viņš izsacījās, sāgo esot patlaban tik reti sastopams produkts, ka viņš būtu varējis par kilo dabūt vismaz astoņas kronas.

Fizešaboni stacijā izrādījās, ka viena rota pazaudējusi savu virtuvi, jo šinī stacijā beidzot vajadzēja vārīt gulašu ar kartupeļiem, uz ko tik lielas cerības lika «ateju ģenerālis». Noskaidrojās, ka nelaimīgā karalauka virtuve nemaz nebija paņemta līdzī no Mostas un droši vien vēl tagad stāv pamesta un aizmirsta kaut kur aiz 186. barakas.

Šās virtuves personāls īsi pirms kaujas bataljona izbraukšanas bija par kaušanos iesēdināts virssardzē un bija pratis tā iekārtoties, ka sēdēja vēl tagad, kad kaujas rota jau brauca cauri Ungārijai.

Rotu bez virtuves nu piedalīja kādai citai karalauka virtuvei, kas, protams, nenoritēja bez ķīviņiem; kartupeļu tīrīšanai atsūtītie kareivji no abām rotām gandrīz vai saplūcās, jo tiklab vieni, kā otri apgalvoja, ka viņi neesot tādi muļķi, lai strādātu citu labā. Beidzot tomēr izrādījās, ka gulaša un kartupeļu vārīšana ir tikai manevrs, lai kareivji pierastu, kā tas būs ienaidnieka pozīciju tuvumā, kad gulaša vārīšanas laikā pienāks pavēle atkāpties – Alles zurück! – un gulašs būs jāizlej zemē pat nenoģaršots.

Tātad tā bija pamācoša sagatavošanās, kaut arī bez traģiskām sekām. Kad gulašu jau taisījās izsniegt, atskanēja pavēle «vagonos!», un vilciens devās tālāk uz Miškovecu. Arī tur gulašu neizsniedza, jo ceļā stāvēja vilciens ar krievu gūstekņiem, tāpēc kareivjus nelaida ārā. Toties viņu fantāzijai bija ļauta pilna vaļa, un viņi nolēma, ka gulašam pienāks izsniegšanas reize pie Galīcijas robežām, kad būs jāatstāj vilciens; tad paziņos, ka gulašs saskābis, ēšanai nederīgs, un izlies to ārā.

Šo pašu gulašu veda tālāk uz Tišalaku, Zomboru, un, kad neviens vairs uz to necerēja, vilciens apstājās Jaunpilsētā pie Šiatoras, kur pakūra atkal uguni zem katliem, uzsildīja gulašu un izdalīja.

Stacija bija pārpildīta. Vispirms vajadzēja atiet diviem munīcijas vilcieniem, pēc tam diviem artilērijas transportiem un vienam vilcienam ar pontonu komandu. Vispār jāteic, ka šeit bija sastopami vilcieni ar visām armiju daļām un visiem ieroču veidiem.

Aiz stacijas honvēdu huzāri bija notvēruši divus poļu ebrejus. Viņi bija atņēmuši tiem grozu ar degvīnu un maksas vietā, būdami labā omā, tos devīgi apbalvoja pļaukām. Acīm redzot tas bija atļauts, jo turpat blakus stāvēja viņu rotmistrs un nolūkojās šinī ainā ar uzmundrinošu smaidu, kamēr aiz noliktavas pāris citu huzāru grābstījās ap brunčiem piekauto ebreju melnacēm meitām.

Stacijā atradās arī kāds vilciens ar aviācijas daļu. Uz blakus sliedēm stāvēja vaļējas platformas ar lidmašīnām un lielgabaliem, bet jau salauztiem un sabojātiem. Tās bija notriektas lidmašīnas un

galvenokārt sašauti lielgabali. Kamēr viss svaigais un jaunais devās uz fronti, no turienes sūtīja sagraudās slavās atliekas uz aizmuguri labošanai un rekonstrukcijai.

Leitnants Dubs skaidroja kareivjiem, kas bija sapulcējušies ap sadragātajiem lielgabaliem un lidmašīnām, ka tas viss esot kara laupījums, bet tad viņš gabaliņu tālāk pamanīja Šveiku, kas arī kaut ko skaidroja kareivju pūlītim. Dubs tuvojās viņiem un dzirdēja Šveika prātīgo balsi:

– Jā, grozi, kā gribi, tas ir un paliek kara laupījums. Protams, pirmajā acu uzmetienā liekas ērnoti, ka te uz lafetes uzrakstīts «K. un ģ. artilērijas divīzions». Bet tas būs gan noticis tā, ka vispirms šis lielgabals kritis krievu rokās un tad mēs esam to atkarājuši, un šāda trofeja ir daudzārt vērtīgāka, jo, – te viņš pamanīja leitnantu Dubu un paceltā balsī turpināja: – Jo ienaidnieka rokās nekā nedrīkst pamest. Tas ir tāpat kā ar Pržemišļu vai ar to kareivi, kam ienaidnieks kaujā izsitis no rokām blašķi. Tas noticis vēl Napoleona kara laikā. Šis kareivis nakti ielavījies ienaidnieka nometnē un dabūjis savu blašķi atpakaļ, turklāt vēl iedzīvojies, jo ienaidnieks taisni tanī naktī izsniedzis savējiem degvīnu.

Leitnants Dubs tikai noteica:

– Taisieties, kā pazūdat, Šveik! Lai es jūs te otrreiz vairs neredzētu!

– Kā pavēlat, lajtnanta kungs. – Šveiks devās projām pie citiem vagoniem. Ja leitnants Dubs būtu dzirdējis, ko Šveiks vēl piemetināja, tad viņš būtu lēcis vai no ādas ārā, kaut arī tie bija gluži nevainīgi bībeles vārdi: «Pēc maza brīža jūs mani redzēsiet, un vēl pēc maza brīža jūs mani vairs neredzēsiet».⁷⁹

Pēc Šveika aiziešanas leitnants Dubs izdarīja tādu muļķību, ka vērsa kareivju uzmanību uz kādu sadragātu austriešu lidmašīnu, uz kuras vara daļām vēl bija skaidri lasāms: «Wiener Neustädt»⁸⁰.

– To mēs notriecām krieviem pie Ļvovas, – leitnants Dubs sacīja.

To, garām ejot, padzirdēja virsleitnants Lukāšs, kas skaļi papildināja:

– Turklāt abi krievu lidotāji dzīvi sadega.

Tad viņš klusēdams gāja tālāk, klusībā nodomādams, ka šis leitnants Dubs ir īsts ragulops.

Aiz otra vagona viņš saskrējās ar Šveiku un gribēja no tā izvairīties, jo no Šveika sejas bija manāms, ka šim cilvēkam daudz kas uz sirds, ko tas labprāt izkratītu.

Šveiks nāca taisni klāt.

– Padevīgi ziņojū, rotas raitnieks Šveiks gaida turpmākās pavēles. Padevīgi ziņojū, obrlajtnanta kungs, ka es jūs meklēju jau štāba vagonā.

– Klausieties, Šveik, – virsleitnants Lukāšs skarbi un pikti uzbrēca viņam, – vai jūs zināt, kas jūs esat? Vai jūs jau esat aizmirsis, kā es jūs nosaucu?

– Padevīgi ziņojū, obrlajtnanta kungs, ka es neko tādu nekad neaizmirstu, es neesmu kā tas brīvprātīgais Dzelžotais.⁸¹ Tas bija toreiz, krietnu laika sprīdi pirms kara, kad es biju Karlinas kazarmās un mums par pulkvedi bija kāds Flīdlers fon Bumerangs vai kaut kā uz to pusi.

Virsleitnants Lukāšs neviļus pasmīnēja par šo «uz to pusi», un Šveiks mierīgi turpināja:

– Padevīgi ziņojū, obrlajtnanta kungs, šis mūsu pulkvedis bija uz pusi mazāks par jums, nēsāja pilnbārdu kā kņazs Lobkovics un izskatījās pēc īsta mērkaķa, bet, kad viņu nokaitināja, tad viņš palēcās divtik augstāk par savu augumu, tāpēc mēs viņu iesaucām par kaučuka veci.⁸² Toreiz bija nezin kāds pirmais maijs un mūsu daļai dežūra, un viņš mums iepriekšējā vakarā noturēja apmācību laukumā lielu runu, ka mums esot rīt jāpaliek kazarmās un mēs nedrīkstot nekur ārā izkustēt, lai vajadzības gadījumā uz visaugstāko pavēli varētu apšaut visu sociālistu bandu. Tāpēc, ja kādam kareivim šodien atvaļinājums un viņš neieradīsies laikā kazarmās un noblandīsies līdz rītam apkārt, tad viņš būs vainīgs

valsts nodevībā, jo tāds žūpu bērtulis nevarēs nevienam trāpīt, ja nāksies laist šautenes darbā, un šaus tikai gaisā. Tad nu šis brīvprātīgais Dzelžotais, atgriezies kazarmās, sacīja: «Paldies kaučuka vecim par

⁷⁹ V.E.: «Vēl mazu brīdi, un jūs Manis vairs neredzēsiet, un atkal mazu brīdi, un jūs Mani atkal redzēsiet». Jāņa evaņģēlijs, 16:16 {EVANG4}.

⁸⁰ Vīnes jaunpilsēta (vāc.). V.E.: Vīnernoišstate ir pilsēta apmēram 50 km uz dienvidiem no Vīnes.

⁸¹ V.E.: dobrovolník Železný.

⁸² V.E.: kaučukovej dědek.

padomu. Ja rīt tiešām nevienu no kazarmām neizlaidīs, tad labāk šodien nemaz atpakaļ nenākt». Un viņš arī, padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, turēja savu vārdu, kā godīgam cilvēkam pienākas. Bet šis pulkvedis Flīdlers, – lai dievs mielo viņa dvēseli! – tas bija tāds rūdīts blēdis, ka viņš otrā dienā staigāja pa Prāgu un meklēja, vai kāds no mūsējiem nav iedrošinājies atstāt kazarmas, un pie Pulvertorņa⁸³ laimīgi uzdūrās Dzelžotajam un tūliņ virsū: «Es tef rādīs, es tef ismācis, tef man vēl pieminēs!» Viņš tam bija vēl daudz ko sabrēcis, sagrābis viņu ciet un vilcis uz kazarmām, pie tam visu ceļu dažādi draudējis un tikai jautājis, kā viņu saucot. «Celšots, Celšots, nu tef tabūs, nu tef ir rokā, nu tef redzēs den ersten Mai. Celšots, Celšots, es tef iekš restēm, iekš smalk restēm». Dzelžotais redz, ka gals klāt, un, kad viņi gāja pa Poržičas ielu gar Rozvaršila restorānu, viņš pēkšņi iespruka kādās durvīs un izmaitāja kaučuka vecim visu prieku par viņa iesēdināšanu. Pulkvedis tā bija uztraucies par viņa izbēgšanu, ka no dūsmām aizmirsis bēgļa vārdu un, ieradies kazarmās, sāka lēkt līdz griestiem (griesti bija zemi), un bataljona dežurants nevarēja vien nobrīnīties, kāpēc vecais uzreiz runā laužītā čehu valodā un ļauj: «Iekš rest to Alvots, nē, Alvots ne, to Cinkots, to Niķelēts!»⁸⁴ Viņš bija visu sajaucis un diendienā tikai prasīja, vai tas Niķelētais, nē, Alvotais, nē, Cinkotais ir atradies, un pat lika visam pulkam nostāties uz laukuma, bet pārējie, kas visu zināja, bija iekārtojuši Dzelžoto lazaretē, jo viņš bija zobu tehniķis. Tā nu tas viss gāja, bet tad vienam no mūsu pulka izdevās traktierī «Pie Buka» nodurt dragūnu, kas sējies klāt viņa skuķim, un tad mūs sadzina laukumā līdz pēdējam vīram, pat no lazaretēs atveda, un, kas nevarēja nostāvēt, to divi atbalstīja. Nekā nevarēja darīt, Dzelžotajam arī bija jānāk rindā, un mums nolasīja pulka pavēli, kaut ko tādu, ka dragūni arī ir kareivji un ka viņus durt aizliegts, jo tie ir mūsu karabiedri. Kāds brīvprātīgais bija par tulku, un mūsu pulkvedis raudzījās apkārt kā tīģeris. Vispirms viņš nogāja gar fronti, tad aizgāja aiz muguras un apstaigāja visu četrstūri, kamēr beidzot atklāja Dzelžoto, kas stāvēja izslējis kā kalns, un tas bija briesmīgi komiski, obrļajtnanta kungs, kad pulkvedis ievilka viņu vidū. Tulks apklusā, un mūsu pulkvedis lēkā tik Dzelžotajam deguna galā kā suns ap zirga purnu un brēc: «Nekur tef nespruks, nekur no man nespruks, tef man atkal teiks, ka tef ir Celšots, un es saukt to Alvots un Cinkots, bet tef ir Celšots, tef bandu bērns, tef Alvots, tef Cinkots, tef Nikelēts, tef cūka, tef mēslu bambals, tef Celšots!» Viņš iegriezā tam veselu mēnesi, bet pēc divām nedēļām viņam uznāca zobu sāpes un viņš atcerējās, ka Dzelžotais ir zobu tehniķis. Viņš lika atsaukt to no aresta telpām un pavēlēja izraut zobu, un tad Dzelžotais vilka zobu kādu pusstundu, tā ka vecais reizes trīs dabūja ģībt. Tas viņu padarīja rāmu kā jēru, un viņš atlaida Dzelžotajam atlikušās divas nedēļas. Tā kādreiz gadās, obrļajtnanta kungs, kad priekšnieks aizmirst sava apakšnieka uzvārdu, bet apakšnieks nekad nedrīkst sava priekšnieka uzvārdu aizmirst, kā mums arī pulkveža kungs vienmēr atgādināja, ka mēs savu mūžu nedrīkstam aizmirst, ka mums reiz bijis tāds pulkvedis Flīdlers. Vai tas stāsts nebija par garu, obrļajtnanta kungu?

– Ziniet, Šveik, – virsleitnants Lukāšs atbildēja, – jo vairāk es jūsos klausos, jo vairāk nāku pie pārliecības, ka jūs savus priekšniekus nemaz necienāt. Kareivis pat pēc gadiem drīkst runāt par saviem bijušajiem priekšniekiem tikai labu.

Varēja redzēt, ka virsleitnantu Lukāšu šī saruna uzjautrināja.

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, – Šveiks pārtrauca viņu it kā taisnodamies, – ka tas pulkvedis Flīdlers kungs jau sen kopš miris, bet, ja jūs vēlaties, obrļajtnanta kungs, es runāšu par viņu tikai vislabāko. Viņš bija īsts eņģelis kareivjiem, viņš bija tik žēlsirdīgs kā svētais Mārtiņš, kas izdalīja Mārtiņu zosis izsalkušajiem un trūkcūcietējiem. Viņš dalījās savās pusdienās no virsnieku virtuves ar pirmo kareivi, ko satika pagalmā; kad mums bija apnikuši ķīļķeni, viņš lika gatavot mums cūkgaļu, nu, un manevros, – tur viņš bija nepārspējams savā labsirdībā. Kad mēs nonācām Lejas Krālovicē, tad viņš mums pavēlēja izdzert visu Lejas Krālovices alus darītavu uz viņa rēķina, un, kad viņam bija dzimšanas vai vārda diena, tad viņš mieloja visu pulku ar zaķu cepeti krējuma mērcē un bīdeļu knedlikiem. Viņš tā mīlēja savus kareivjus, obrļajtnanta kungs, ka vienreiz viņš...

Virsleitnants Lukāšs iesita Šveikam viegli pa ausi un draudzīgi noteica:

– Ej nu savu ceļu, nelieti tāds, pietiks.

– Zu, Befehl, Herr Obrļajtnant!»⁸⁵ – Šveiks devās projām, kamēr pie vagona, kur atradās stieples un telefona vadi, norisinājās šāda aina: tur stāvēja sardze, jo kapteinis Zāgners gribēja, lai viss būtu pēc kara noteikumiem, tāpēc abās pusēs vagonam nostādīja sardzi, kas saņēma paroli un lozungu

⁸³ V.E.: *u Prašný brány* (pie Pulvera vārtiem).

⁸⁴ V.E.: *Méděnej závšít, Méděnej né závšít, Clófěnej závšít, Cínofej závšít!*

⁸⁵ Kā pavēlat, obrļajtnanta kungs (vāc.).

bataljona kancelejā. Tanī dienā parole bija «Kappe»⁸⁶ un lozungs «Hatvana».⁸⁷ Sardzē pie telefona vadiem bija nolikts kāds Kolomijas polis, kas nezin kā bija ieklīdis 91. pulkā.

Viņam nebija ne jausmas, ko nozīmē «Kappe», bet, tā kā mnemotehnika viņam nebija gluži sveša, tad viņš atcerējās, ka vārds sākas ar «k». Kad leitnants Dubs, kam tanī dienā bija uzdota bataljona uzraudzība, prasīja viņam paroli, viņš lepni atbildēja: «Kafija». Tas arī bija gluži dabiski, jo Kolomijas polis vēl vienmēr atcerējās rīta un vakara kafiju Mostas nometnē.

Kad viņš vēlreiz bija nobrēcis «kafija» un leitnants Dubs tomēr nāca aizvien tuvāk, polis, atcerēdamies zvērestu un to, ka viņš stāv sardzē, draudoši uzkliedza: «Halt!» Leitnants Dubs tomēr spēra vēl divus soļus uz priekšu, neatlaidīgi prasīdams paroli, tāpēc kareivis notēmēja uz viņu un, lāga nezinādams vācu valodu, sāka brēkt kaut kādā poļu un vācu mistrojumā:

– Benže šaisn, benže šaisn!⁸⁸

Leitnants Dubs aptvēra draudus un lēnām kāpās atpakaļ, saukdams:

– Wachtkommandant, Wachtkommandant!⁸⁹

Ieradās seržants Jelīneks, kas poli bija nolīcis sardzē, un pats prasīja viņam paroli; tad prasīja savukārt leitnants Dubs, un izmisušais Kolomijas polis atbildēja uz viņa jautājumu ar tik skaļu «kafija!», ka tas atbalsojās visā stacijā. Kareivji lēca ārā no vagoniem ar katliņiem rokās, sacēlās drausmīgs sajukums, kas beidzās ar to, ka atbrūnoto goda vīru aizveda uz arestantu vagonu.

Bet leitnantam Dubam bija noteiktas aizdomas pret Šveiku, ko viņš bija pamanījis izlēcam pirmo no vagona ar katliņu, un viņš bija gatavs derēt uz savu galvu, ka dzirdējis Šveiku kliezdam: «Sanāk, sanāk ar katliņiem!»

Pēc pusnakts vilciens atgāja uz Ladovce–Trebišovu, kur to stacijā no rīta apsveica kāda veterānu apvienība. Tā bija samainījusi šo kaujas bataljonu ar 14. ungāru honvēdu pulka kaujas bataljonu, kas jau naktī bija izbraucis cauri stacijai. Bija skaidrs, ka veterāni ir galīgi pilnā, un ar saviem rēcieniem «Isten ald meg a királyt»⁹⁰ viņi uzcēla kājās visu ešelonu. Daži apzinīgākie kareivji izliecās no vagoniem un uzsauca viņiem: «Brauciet uz baltā poda, eljén!»⁹¹ Uz to veterāni ieaurojās tik skaļi: «Eljén! Eljén a tizenégyedik regiment!»⁹² – ka stacijā nodārdēja logu rūtis.

Pēc piecām minūtēm vilciens devās tālāk uz Humenu. Te jau skaidri bija redzamas neseno kauju pēdas, kad krievi bija virzījušies uz priekšu, cenzdamies izlauzties līdz Tisas upes ielejai. Pa nokalnēm stiepās primitīvu ierakumu rindas, šur tur rēgojās nodedzinātas mājas, kuru priekšā uz ātru roku uzlieta būda liecināja, ka saimnieki jau atgriezušies.

Kad ap pusdienas laiku vilciens apstājās Humenas stacijā, kas arī bija kaujās cietusi, un ešelonam sāka gatavot ēdienu, kareivji guva iespēju savām acīm pārliecināties, kā vietējie varas orgāni pēc krievu atkāpšanās izturas pret vietējiem iedzīvotājiem, kas valodā un reliģijā radniecīgi krievu kareivjiem.

Uz perona stāvēja ungāru žandarmu ielenkta Ungārijas krievu grupa. Tur bija daži mācītāji, skolotāji un zemnieki no apkārtējām sādžām. Visiem rokas bija sasietas uz muguras un paši pa pāriem sasieti kopā. Gandrīz visiem bija asiņainas sejas un sadauzītas galvas, jo žandarmi bija tos pēc arestēšanas piekāvuši.

Gabaliņu tālāk uzjautrinājās kāds ungāru žandarms. Viņš bija piesējis mācītājam pie kreisās kājas virvi, kuras galu pats turēja rokā, un, sizdams ar šautenes laidī, spieda mācītāju dejoj čardašu. Žandarms tā raustīja virvi, ka mācītājs nepārtraukti krita uz deguna un, tā kā rokas tam bija sasietas uz muguras, tad nevarēja piecelties. Mācītājs izmisis mēģināja apvelties uz muguras, lai tad tiktu kājās, bet žandarms smējās līdz asarām un, tiklīdz mācītājam laimējās piecelties, parāva atkal aiz virves, un nabags atkal pakrita pie zemes.

Beidzot kāds žandarmu virsnieks izbeidza šo rotaļu, likdams aizvest arestētos, iekāms pienāk vilciens, uz tukšu noliktavu aiz stacijas un tur viņus kaut un sist, lai neviens neredz.

Par šo atgadījumu runāja pat štāba vagonā, un visumā jāteic, ka vairākums nosodīja šādu nežēlību.

Apakšleitnants Krauss izsacījās, ka valsts nodevēji, ja jau tādi notverti, pakarami uz vietas bez kādas spīdzināšanas. Leitnants Dubs turpretī pilnīgi solidarizējās ar žandarmiem, jā, viņš pat atvasināja šo notikumu stacijā no Sarajevas atentāta un paskaidroja, ka ungāru žandarmi Humenas stacijā gribējuši atriekt erchercoga Franča Ferdinanda un viņa laulātās draudzenes nāvi. Lai saviem vārdiem piešķirtu

⁸⁶ Galvas sega (vāc.).

⁸⁷ V.E.: *Ten den byl feldruf «Kappe» a losung «Hatvan».*

⁸⁸ Šaušu! – Polis lāgā neprot vāciski, tāpēc «schiessen» vietā viņš izrunā «scheissen».

⁸⁹ Sardzes komandantu! (vāc.).

⁹⁰ Lai dzīvo karalis! (Ung.)

⁹¹ V.E.: *Polibte nám prdel, éljen!*

⁹² Lai dzīvo 14. pulks! (Ung.)

vairāk ticamības, viņš piemetināja, ka kādā žurnālā (Simačeka «Četrlapī»), ko viņš abonējis, vēl pirms kara, jūlija numurā rakstījuši par Sarajevas atentātu, ka šis nedzirdētais noziegums atstāšot uz ilgu laiku cilvēku sirdīs nedziedināmu rētu, kas tāpēc vēl jo sāpīgāka, ka ar šo noziegumu iznīcināta ne tikai valsts izpildu varas pārstāvja, bet arī viņa mīļotās un uzticamās laulātās draudzenes dzīvība, un ka šo abu dzīvību iznīcināšana sadragājusi laimīgu, priekšzīmīgu ģimenes dzīvi un padarījusi visu mīlētos bērnus par bāreņiem.

Virsliecinants Lukāšs norūca, ka Humenas žandarmi droši vien arī būšot abonējuši šo Simačeka «Četrlapī» ar tās aizgrābjošajiem rakstiem. Viņam pēkšņi viss kļuva pretīgs, un viņš izjuta tikai vienu velēšanos – pamatīgi piedzerties, lai apklusinātu savas pasaules sāpes. Tāpēc viņš atstāja vagonu un uzmeklēja Šveiku.

– Klau, Šveik, – viņš to uzrunāja, – vai jums nav padomā kāda pudele konjaka? Es nejūtos īsti labi.

– Tas viss no gaisa pārmaiņas, padevīgi ziņojū, obrlajntanta kungs. Varbūt jums pat kļūs vēl sliktāk, iekāms sasniegsim kara lauku. Jo vairāk cilvēks attālinās no savas sākotnējās kara bāzes, jo nelabāk viņam kļūst. Kāds dārznieks no Strašnicas, Jozefs Kalenda, arī reiz bija aizgājis no savas mājas; viņš bija devies no Strašnicas uz Vinohradiem⁹³ un mazliet pakavējies traktierī «Pieturas vieta»⁹⁴, bet tur ar viņu vēl viss bijis kārtībā. Bet, kad nu viņš nonācis Vinohrados uz Korunas ielas pie ūdenstornja un sācis pa visu Korunas ielu līdz sv. Ludmilas baznīcai iet tik no viena traktiera otrā, tad viņš jau juties kā sadauzīts. Viņš tomēr nav padevies bailēm, jo iepriekšējā vakarā saderējis Strašnicas traktierī «Pie ratnīcas»⁹⁵ ar kādu ielu dzelzceļu konduktoru, ka viņš trīs nedēļās apiešot kājām visapkārt pasaulei. Tā viņš sācis aizvien vairāk attālināties no savas dzimtenes, kamēr ieradies «Melnajā aldarī» uz Karela laukuma, no turienes pagriezies uz Malostranu pie sv. Tomasa traktiera, tad uz traktieri «Pie Brabantes karaļa», tad uz «Jauko ainavu», tad beidzot uz Strahovas klostera alus darītavu. Un tur nu viņam gaisa pārmaiņa sākusi kost kaulā. Kad viņš nokļuvis līdz Loretas laukumam, tad viņu pārņēmušas tādas ilgās pēc mājām, ka viņš novēlies gar zemi, vārtījies pa ietvi un kļiedzis: «Ļautiņi, es nekur vairs tālāk neiešu. Lai piķis parauj», atvainojiet par izteicienu, obrlajntanta kungs, «visus jūsu pasaules apceļojumus!», Bet, ja nu jūs gribat, obrlajntanta kungs, tad konjaku es jums sadzīšu; es tikai bīstos, ka vilciens neaiziet bez manis.

Virsliecinants Lukāšs viņam apgalvoja, ka vilciens pirms divām stundām nekur neaiziešot, ka turpat aiz stacijas konjaku pārdodot veselām pudelēm, ka kapteinis Zāgners jau aizsūtījis Matušicu un tas atnesis itin kārtīgu konjaku par 15 kronām pudeli. Tātad lai saņemot 15 kronu un ejot, tikai lai nevienam nesakot, ka konjaks domāts virsliecinantam Lukāšam vai ka virsliecinants Lukāšs viņu sūtījis, jo tas patiesībā esot aizliegts.

– Esiet bez bēdu, obrlajntanta kungs, – Šveiks atbildēja, – gan viss būs kārtībā. Es ļoti mīlu visu, kas aizliegts, un vienmēr esmu iepinies visādās aizliegtās būšanas, pats to nemaz nezinādam. Reiz Karlīnas kazarmās mums aizliedza...

– Kehrt euch – marschieren, marsch!⁹⁶ – virsliecinants Lukāšs pārtrauca. Tā nu Šveiks devās uz staciju, atkārtodams ceļā visus savas ekspedīcijas noteikumus: konjakam jābūt labam, tāpēc tas būs iepriekš jānogaršo, pirkšana ir aizliegta, tāpēc jābūt uzmanīgam.

Tikko nogriezies no perona, viņš saskrējās ar leitnantu Dubu.

– Kur tu vazājies? – tas uzbruka Šveikam. – Vai tu mani pazīsti?

– Padevīgi ziņojū, – Šveiks salutēdams atbildēja, – ka es nevēlētos iepazīties ar jums no jūsu sliktās puses.

Leitnants Dubs sastinga sašutumā, bet Šveiks stāvēja mierīgi, turēdams roku pie cepures, un turpināja:

– Padevīgi ziņojū, lajntanta kungs, ka es gribētu jūs pazīt tikai no jūsu labās puses, lai jūs man neliktu raudāt, kā jūs man pēdējo reizi sacījāt.

Leitnantam Dubam sāka galva griezties no tādas bezkaunības, un niknumā viņš varēja tikai izkliegt:

–Taisies, ka pazūdi, blēdi! Gan es vēl ar tevi parunāšu!

Šveiks nogāja no perona, un leitnants Dubs atjēdzies sekoja viņam. Aiz stacijas turpat uz ielas stāvēja vesela virkne apgāztu pītu grozu, uz tiem sakrautas no salmiem pītas paplātes ar dažādiem

⁹³ Divi Prāgas rajoni, kas atrodas katrs savā pilsētas galā.

⁹⁴ **V.E.:** *stavil se na Zastávce v hospodě* (diez vai tas ir traktiera nosaukums).

⁹⁵ **V.E.:** *v Strašnicích v hospodě U remízy* (šis gan ir traktiera nosaukums).

⁹⁶ Apkārt griezties, soļos – marš! (*Vāc.*)

saldumiem, kas izskatījās tik nevainīgi, it kā gatavoti skolēnu izbraucienam zaļumos. Tur bija piparmētru bonbongas, vafeles, kaudzītēs sabērtas skābenās konfektes, šur un tur pat pāris šķēļu rupjmaizes ar desu, kura noteikti bija no zirga gaļas. Grozu iekšienē turpretī slēpās dažādas alkoholisku dzērienu šķirnes: konjaks, rums, kadiķogu degvīns, liķieri un citi dzērieni.

Turpat netālu atradās maza bodīte, kur noritēja raita tirgošanās ar aizliegtajiem dzērieniem.

Kareivji vispirms patirgojās ap groziem, tad kāds ebrejs ar gariem pešiem⁹⁷ izvilka no groza apakšas nevainīga izskata pudeli un, pabāzis zem svārkkiem, aiznesa to uz bodīti, kur kareivis to neuzkrītoši noglabāja biksēs vai zem blūzes.

Arī Šveiks stūrēja uz šejieni, kamēr leitnants Dubs ar viņam piemītošo slepenpolicista talantu vēroja viņu no stacijas.

Šveiks visu nokārtoja pie pirmā groza. Viņš izmeklējās konfektes, samaksāja un iebāza tās kabatā, pēc kam vīrs ar pešiem iečukstēja viņam:

– Schnaps hab' ich auch, gnädiger Herr Soldat.⁹⁸

Darījumu noslēdza aši. Šveiks iegāja bodītē un samaksāja tikai tad, kad vīrs ar pešiem bija pudeli attaisījis un Šveiks saturu nogaršojis. Viņš bija ar konjaku apmierināts un, pabāzis pudeli zem blūzes, devās atpakaļ uz staciju.

– Kur tu nu biji, blēdi? – leitnants Dubs aizsprostoja viņam ceļu.

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka es gāju bonbongas pirkt, – Šveiks tvēra kabatā un izvilka sauju netīru, apputējušu konfekšu. – Ja lajtnanta kungs neapsmādē... Es jau tās nogaršoju, tās nav sliktas. Viņām tāda dīvaina, patīkama garša kā ievārījumam, lajtnanta kungs.

Zem Šveika blūzes bija skaidri saskatāmas pudeles aprises. Leitnants Dubs uzsita uz Šveika blūzes:

– Kas tev tur noslēpts, nelieti? Velc ārā!

Šveiks izvilka pudeli ar iedzeltenu saturu un pilnīgi skaidru uzrakstu «Konjaks».

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, – Šveiks nesatricināmā mierā sacīja, – ka es ielēju sev ūdeni tukšā konjaka pudelē. Man vēl no vakardienas gulaša šausmīgas slāpes. Tikai ūdens no šā sūkņa, kā jūs redzat, lajtnanta kungs, tāds iedzeltens, tur laikam būs dzelzs klāt. Tāds ūdens ir veselīgs un veicina gremošanu.

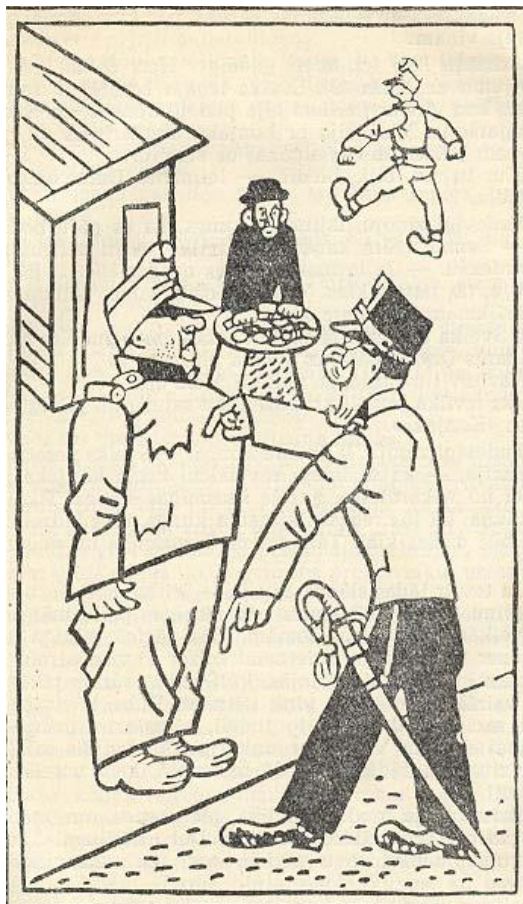
– Ja tev ir tādas slāpes, Šveik, – leitnants Dubs ar velnišķīgu smīnu teica, vēlēdamies pēc iespējas paildzināt šo ainu, kurā Šveikam, pēc viņa domām, būs jācieš pilnīga sakāve, – tad dzer tūlī, bet pa krietnam! Izdzer to visu uzreiz!

Leitnants Dubs jau iztēlojās, kā Šveiks iedzers pāris malku un tad vairāk nevarēs, kā viņš, leitnants Dubs, būs spoži uzvarējis un sacīs: «Padod man to pudeli, lai es arī drusku iedzeru, man tāpat slāpst». Viņš bija ziņkārīgs, kā tad šis salašņa, šis Šveiks izturēsies tādā draudošā momentā, kam noteikti sekos raports utt.

Šveiks attaisīja pudeli, pielika pie mutes, un malks pēc malka pazuda viņa rīklē. Leitnants Dubs sastinga. Šveiks izdzēra, viņam redzot, visu pudeli, pat acu nepamirkšķinājis, iesvieda tukšo pudeli otrpus ielas dīķī, nospļāvās un sacīja, it kā būtu izdzēris glāzīti minerālūdens:

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka tam ūdenim tiešām bija dzelzs piegarša. Kamikā pie Vltavas kāds viesnīcnieks gatavoja saviem vasarniekiem dzelzs ūdeni tādā veidā, ka sasvieda akā vecus pakavus.

– Es tev rādīšu vecus pakavus! Nāc un parādi to aku, no kuras tu smēli šo ūdeni!

⁹⁷ V.E.: *pejzatý žid.*

⁹⁸ Degvīns man arī ir, cienītais kareivja kungs (*vāc.*).

– Tā ir mazu gabaliņu tālāk, lajtnanta kungs, turpat aiz tās koka būdas.

– Ej pa priekšu, diedelnieks tāds, lai es redzu, vai tu noturi soli!

«Tas ir tiešām ērmīgi», leitnants Dubs domāja, «tam nekrietnelim nekā nevar manīt».

Šveiks gāja vien uz priekšu, paļaudamies uz dievu, un kāda balss viņam sacīja, ka akai tuvumā jābūt, tāpēc viņš nemaz nebija pārsteigts, kad tiešām to atrada. Tur bija pat sūknis, un, kad Šveiks stājās pie sūknēšanas, no tā izlija iedzeltenš ūdens, tā ka Šveiks varēja svinīgi paziņot:

– Te ir tas dzelzs ūdens, lajtnanta kungs.

Nobijies ebrejs panāca tuvāk, un Šveiks tam uzsauca vāciski, lai atnesot kādu glāzi, jo lajtnanta kungam griboties dzert.

Leitnants Dubs bija no tā visa tā apdullis, ka izdzēra veselu glāzi ūdens, kas atstāja viņam mutē zirgu urīna un vircas garšu; gluži apstulbis viņš samaksāja peisainajam ebrejam piecas kronas par šo glāzi ūdens un, pagriezies pret Šveiku, uzsauca:

– Ko blisini acis! Taisies, ka tiec!

Pēc piecām minūtēm Šveiks ieradās štāba vagonā pie virsleitnanta Lukāša, noslēpumaini vaibstīdamies, uzsauca viņu uz perona un raportēja:

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka es pēc piecām, lielākais, pēc desmit minūtēm būšu piedzēries, bet es gulēšu savā vagonā, un tāpēc es jūs lūgtu, lai jūs mani vismaz trīs stundas nesauktu šurp, obrlajtnanta kungs, un nedotu man nekādas pavēles, kamēr es neizgulēšos. Viss ir kārtībā, tikai lajtnants Dubs kungs notvēra mani. Es viņam sacīju, ka tas ir ūdens, tāpēc man vajadzēja, viņam redzot, izdzert visu pudeli konjaka, lai pierādītu, ka tas tiešām ir ūdens. Viss ir kārtībā, es neviena nenodevu, kā jūs to pavēlējāt, un uzmanīgs es arī biju, bet tagad padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka man kājas vairs negrib klausīt... Kaut gan, padevīgi ziņoju, obrlajtnantakungs, ka es pie iedzeršanas esmu pieradis, jo ar feldkurātu Kaca kungu...

– Aizvācieties, bestija! – virsleitnants Lukāšs uzsauca, kaut gan bez niknuma. Toties leitnants Dubs viņam kļuva vēl par piecdesmit procentiem nesimpātiskāks kā iepriekš.

Šveiks uzmanīgi ierāpās savā vagonā, atgūlās uz sava mēteļa un mugursomās un sacīja mantzinim un pārējiem:

– Šis cilvēks vienreiz ir piedzēries un lūdz, lai viņu nemodinātu.

Pēc šiem vārdiem viņš pagriezās uz sāniem un sāka krākt.

Gāzes, ko viņš atraugājoties izlaida, drīz vien piepildīja visu telpu, un pavārs okultists Juraida, kas šo atmosfēru kāri ieelpoja, piezīmēja:

– Sasodīts, te ož pēc konjaka!

Pie saliekama galdiņa sēdēja brīvprātīgais Mareks, kas beidzot pēc visādām ciešanām bija kļuvis par bataljona vēsturnieku.⁹⁹

Viņš patlaban sacerēja uz priekšdienām bataljona varoņdarbus, un varēja redzēt, ka šāda ieskatīšanās nākotnē sagādā viņam lielu prieku.

Mantzinis Vaņeks ar interesi vēroja, cik cītīgi brīvprātīgais raksta, smaidīdams platu smaidu. Vaņeks piecēlās un piegāja pie viņa, un brīvprātīgais sāka izskaidrot savu darbu.

– Ziniet, tas ir traks joks – rakstīt bataljona vēsturi uz priekšu, rezervei. Galvenais, lai viss noritētu sistemātiski. Visur jāvalda sistēmai.

– Sistemātiska sistēma? – mantzinis Vaņeks ievaicājās ar diezgan nievājošu smaidu.

– Jā, – brīvprātīgais nevēriģi atsaucās, – rakstot bataljona vēsturi, jābūt sistematizētai sistemātiskai sistēmai.¹⁰⁰ Mēs nevaram tūliņ pašā sākumā gūt kādu lielu uzvaru. Visam jānorit pakāpeniski, pēc noteikta plāna. Mūsu bataljons nevar taču vienā rāvienā izbeigt pasaules karu. Nihil nisi bene.¹⁰¹ Tādam pamatīgam vēsturniekam, kāds esmu es, galvenais ir vispirms sastādīt mūsu uzvaru

⁹⁹ V.E.: *dobrovolník Marek, který konečně po všech těch útrapách dotáhl to až na batalionsgeschichtsschreibera.*

¹⁰⁰ V.E.: *systematizovaný, systematický systém.*

¹⁰¹ Neko citu, tikai labu (*lat.*)

plānu. Piemēram, te es aprakstu, kā mūsu bataljons – tas droši vien notiks tuvākajos divos mēnešos – tik tikko nepāriet krievu robežu, kuru apsarga lieli, teiksim, Donas kazaku spēki, kamēr dažas ienaidnieka divīzijas jau nokļuvušas mūsu novietnes aizmugurē. Pirmajā acu uzmetienā šķiet, ka mūsu bataljons pazudis un ka mūs sakapās gabalos, bet tad kapteinis Zāgners dod šādu pavēli bataljonam: «Dievs negrib, ka mēs šeit ejam bojā, tāpēc bēgsim!» Mūsu bataljons laižas lapās, bet ienaidnieka divīzijas, kas atradušās mums aizmugurē, redz, ka mēs drāžamies tām virsū, sāk bēgt un padodas bez neviena šāviena mūsu armijas rezervēm. Ar to, taisnību sakot, arī sākas mūsu bataljona vēsture. No viena nenozīmīga notikuma, pravietiski runājot, izriet ārkārtīgi nozīmīgas sekas, Vaņeka kungs. Mūsu bataljons soļo no vienas uzvaras uz otru. Cik interesanti tas būs, kad mūsu bataljons naktī uzbruks guļošam ienaidniekam, – tiesa, tas jāraksta «Ilustrēto kara korespondenču» stilā, kuras izdeva Vilīmeka apgāds krievu–japāņu kara laikā. Mūsu bataljons uzbrūk guļošā ienaidnieka nometnei. Katrs mūsu kareivis izraugās sev vienu ienaidnieku un ar visiem spēkiem iegrūž tam durkli krūtīs. Priekšzīmīgi asinātais tērauds ieduras cilvēkā tikpat kā sviestā, tikai šur un tur nobrakšķ pa ribai, iemigušo ienaidnieku ķermenī noraustās, viņu nekā neredzošās acis uz mirkli izbolās, viņi nokrācas un izstiepjas visā garumā. Uz viņu lūpām parādās asiņainas putas, ar to tam visam beigas, un uzvara ir mūsu bataljona pusē. Bet vēl lielāki joki būs apmēram pēc trim mēnešiem, kad mūsu bataljons, saņems gūstā krievu caru. Bet par to mēs runāsim vēlāk, Vaņeka kungs, vispirms man jāsameklē rezervei dažādas sīkas epizodes, kas liecina par nepieredzētu varonību. Man arī būs jāizgudro pilnīgi jauni militāri termini. Vienu jau es izdomāju: es rakstīšu par «šāviņu šķembām pildīto karavīru upurkāro apņēmību»¹⁰². Ienaidnieka mīna eksplodējot norauj galvu kādam mūsu seržantam, teiksim, no 12. vai 13. rotas...

– Pie reizes, – brīvprātīgais pēkšņi iesita sev pa pieri, – tik tikko neaizmirsu! Mantziņa kungs jeb, civilā valodā izsakoties, Vaņeka kungs, jums man noteikti jādod visu personu saraksts, kuras pieder pie apakšvirsnieku sastāva. Nosauciet man kādu 12. rotas apakšvirsnieku! Kā? Houska? Nu labi. Tātad Houska pazaudē šās mīnas pēc savu galvu. Galva aizlido pa gaisu, bet ķermenis sper pāris soļu uz priekšu, notēmē un notriec ienaidnieka lidmašīnu. Pats par sevi saprotams, ka šās slavenās uzvaras nākotnē svinīgi atzīmēs Šenbrunā ģimenes lokā. Austrijas armijā daudz bataljonu, bet vienīgais bataljons, kas tā izcēlies, ir mūsējais, tāpēc tam par godu ķeizarkais nams sarīkos mazas intīmas ģimenes svinības. Kā tas redzams no manām piezīmēm, tad šāda gadījuma dēļ erchercogienes Marijas Valērijas ģimene atbrauks no Vallezera uz Šenbrunu. Svinībām ir intīms raksturs, un tās notiek zālē blakus ķeizara guļamtelpai. Zāle apgaismota baltām vaska svečēm, jo, kā zināms, elektrisko apgaismojumu galmā nemil iespējamā īssavienojuma dēļ, no kā bīstas mūsu vecais ķeizars. Pulksten sešos vakarā sākas mūsu bataljona godināšana. Šajā momentā zālē, kas patiesībā pieder pie dieva mierā aizgājušās ķeizarienes apartamentiem, ievēd viņa majestātes mazbērnus. Tagad jautājums, kas šinīs svinībās vēl piedalīsies bez ķeizarkās ģimenes. Tur jābūt ķeizara ģenerāldjutantam grāfam Pāram, un viņš arī tur būs. Tā kā tādos ģimenes un intīmos svētkos vienmēr kādam kļūst nelabi, ar ko es nebūt negribu sacīt, ka grāfam Pāram atkal apšķebināsies dūša,¹⁰³ tad ir nepieciešama leibmediķa galma padomnieka dr. Kercla klātbūtne. Lai galma sulaiņi neatļautos nekādas vaļības pret galma dāmām, kas piedalīsies mielastā, tad jābūt klāt oberhofmeisteram baronam Ledereram, kambarkungam grāfam Belgardam un pirmajai galma dāmai grāfienei Bombelesai, kam pie galma tā pati loma, kas «madamai» Šuhas atklātajā namā Prāgā. Kad visa šī dižciltīgā sabiedrība būs salasījies, par to paziņos ķeizaram, kas ieradīsies savu mazbērnu pavadībā, apsēdīsies pie galda un uzsauks tostus par godu mūsu kaujas bataljonam. Pēc viņa runās erchercogiene Marija Valērija, kas sevišķi cildinoši atsauksies par jums, mantziņa kungs. Tiesa, kā būs redzams no manām piezīmēm, mūsu bataljons cietīs smagus un jūtamus zaudējumus, jo bataljons bez kritušiem nav nekāds bataljons. Vajadzēs uzrakstīt sevišķu nodaļu par mūsu kritušajiem. Bataljona vēsturi tomēr nevar sastādīt tikai no sausiem faktiem, ko esmu savācis jau ap četrdesmit divi. Jūs, Vaņeka kungs, piemēram, kritīsiet pie kādas mazas upītes, bet Balouns, kas tur uz mums tik ērmīgi noraugās, mirs pavisam sevišķā nāvē, ne no lodes, šrapneļa vai granātas. Viņu nožņaus ar cilpu, ko metīs no ienaidnieka lidmašīnas taisni tajā brīdī, kad viņš notiesās sava virsleitnanta Lukāša pusdienas.

Balouns atkāpās, izmisis atvēcinādamies ar rokām, un satriekts noteica:

– Jā, kad es netieku no savām ieražām vaļā. Kad es vēl kalpoju aktīvajā dienestā, es reizes trīs dienā skrēju uz virtuvi pēc kaut kā ēdama, kamēr mani beidzot ieslodzīja. Reiz es pusdienās trīs reizes no vietas dabūju ribiņas ēst, par ko arī nosēdēju veselu mēnesi. Lai notiek tā kunga prāts!

¹⁰² V.E.: *budu psát o obětavé odhodlanosti našeho mužstva, prošpikovaného střepinami granátů.*

¹⁰³ V.E.: *čímž ovšem nemyslím, že se hrabě Paar snad poblíže...*

– Nebīstieties, Baloun, – brīvprātīgais mierināja, – bataljona vēsturē par jums nebūs minēts, ka jūs gājāt bojā ēšanas brīdī ceļā no virsnieku virtuves līdz ierakumiem. Jūs nosauks kopā ar visiem bataljona kareivjiem, kas būs krituši par mūsu valsts slavu, kā, piemēram, mantzinis Vaņeks.

– Kādu nāvi jūs man esat paredzējis, Marek?

– Tikai nesteidzieties, mantziņa kungs, tik ātri tas neiet. – Brīvprātīgais kļuva domīgs.

– Jūs esat no Kralupas, vai ne? Tad rakstiet uz māju, uz Kralupu, ka jūs pazudīsiet bez vēsts, tikai rakstiet gan uzmanīgi! Jeb vai jūs vēlaties, lai jūs smagi ievaino un jūs paliekat guļam pie dzeloņstieplu aizsprostiem? Jūs tur guļat vienā mierā ar sadragātu kāju visu dienu. Nakti ienaidnieks apgaismo mūsu pozīcijas ar starmeti un pamana jūs un, noturēdams jūs par izlūku, sāk drāzt jums virsū granātas un šrapneļus. Tādā kārtā jūs izdarāt armijai ārkārtīgu pakalpojumu, jo ienaidnieks izšķiež jūsu dēļ tādu milzīgu daudzumu munīcijas, ka ar to pietiktu veselam bataljonam, un jūsu ķermeņa atliekas pēc visiem šiem sprādzieniem brīvi traucas gaisos, šķeļ tos savā rotācijā, dzied dziesmu par diženu uzvaru. Vārdu sakot, visiem pienāks viņu kārtā, un katrs no mūsu bataljona kļūs kaut kādā veidā slavens, tā ka mūsu vēstures lappuses būs cildenu uzvaru pieblīvētas, kaut man arī ļoti negribētos tās pārblīvēt. Tomēr es te nekā nevaru līdzēt, viss jādara, kā nākas, lai par mums uzglabātos piemiņa, pirms no mūsu bataljona, teiksim, septembrī, nekas vairs pāri nebūs palicis, tikai šīs slavenās vēstures lappuses. Tās vienīgās vēstīs visai Austrijai, ka mēs visi, kas savu dzimteni vairs nekad neredzēsīm, esam cīnījušies tikpat drošsirdīgi, cik bezbailīgi. Pašu noslēgumu, Vaņeka kungs, ziniet, nekrologu, – to es jau esmu uzrakstījis. Mūžīga piemiņa kritušajiem! Viņu mīlestība pret savu ķeizarvalsti ir vissvētākā mīlestība, jo to vainagojusi nāve. Lai viņu vārdus piemin dziļā godbijībā, kā, piemēram, jūsu vārdu, Vaņeka kungs! Un lai tie, kas vissmagāk satriekti, zaudēdami savu apgādnieku, nožāvē savas asaras ar to lepno apziņu, ka viņu dārgie nelaiķi bijuši mūsu bataljona varoņi.

Telefonists Hodunskis un pavārs Juraida ar lielu interesi klausījās bataljona nākamās vēstures aprakstu.

– Nāciet tuvāk, kungi, – brīvprātīgais teica, šķirstot savas piezīmes, – redziet, 15. lappusē: «Telefonists Hodunskis kritis 3. septembrī kopā ar bataljona pavāru Juraidu». Klausieties tālāk: «Nesalīdzināma varonība. Telefonists Hodunskis, kas kopš trim dienām nav atstājis savu posteni pie telefona, riskējot ar savu dzīvību, aizsargā telefona vadus savā blindāžā. Pavārs Juraida, redzēdams visiem draudošās briesmas, metas ar verdošas viras katlu uz ienaidnieku un izplata viņa rindās paniku un apdeguma brūces. Abi mirst skaistā nāvē. Pirmo saplosa mīna, otrs nosmok indīgās gāzēs, ko viņam tur pie deguna, kad viņam vairs nav ar ko aizsargāties. Abi mirst ar saucieni: «Lai dzīvo mūsu bataljona komandieris!» Virspavēlniecība nespēj nekā cita darīt kā diendienā izsacīt savu pateicību pavēļu veidā, lai arī citas mūsu armijas daļas uzzinātu par mūsu bataljona drošsirdību un sekotu mūsu piemēram». Es jums varu nolasīt izvilkumu no pavēles armijai, kuru nolasīs visās armijas daļās: tā līdzinās erchercoga Kārļa pavēlei, ko tas izdeva 1805. gadā, kad viņš stāvēja ar savu karaspēku pie Padujas un otrā dienā dabūja pamatīgi pa ādu. Klausieties tad, ko lasīs par mūsu bataljonu kā par priekšzīmīgi varoņīgu karaspēka daļu: «Es ceru, ka visa armija ņems sev par paraugu augšminēto bataljonu, ka viņa apgūs it īpaši tā pašpalāvēību un nelokāmību, tā ilgstošo izturību briesmās, tā nesalīdzināmo varoņdrosmi, tā mīlestību un uzticēšanos savai priekšniecībai, šos tikumus, kas raksturo šo bataljonu un kas to veduši pie apbrīnošanas cienīgiem darbiem, pie mūsu valsts laimes un uzvaras. Sekojiet visi tā piemēram!»

No tās vietas, kur gulēja Šveiks, atskanēja skaļas žāvas, un tad varēja dzirdēt Šveiku miegā runājam:

– Tur jums taisnība, Millera kundze, ka cilvēki līdzinās cits citam. Kralupā dzīvoja kāds Jaroša kungs, kas ierīkoja sūkņus, un viņš bija tik līdzīgs pulksteņtaisītājam Lejhancam no Pardubicēm kā izspļauts, un tas atkal tāpat līdzinājās Piskoram no Jičīnas, un visi četri kopā – kādam nepazīstamam pašnāvniekam, ko atrada pakārušos un pilnīgi satrūdējušu kādā dīķī pie Jindržiha Hradecas, tieši pie dzelzceļa uzbēruma, kur viņš laikam bija meties zem vilciena...¹⁰⁴

Atkal skaļas žāvas un noslēgums:

– Un visiem pārējiem piesprieda lielu naudas sodu, bet rīt, Millera kundze, pagatavojiet man sautētas nūdeles! – Šveiks pagriezās uz otriem sāniem un krāca tālāk, kamēr brīvprātīgais sāka debatēt ar pavāru okultistu Juraidu par nākamības lietām.

Okultists Juraida izsacīja domas, ka tas gan pirmajā mirklī liekoties pavisam aplami, ka cilvēks joka pēc rakstot par to, kas varētu notikt tikai nākotnē, tomēr tas esot neapšaubāms, ka šāds joks bieži izvēršoties par pareģojumu, jo cilvēka garīgais skats, noslēpumainu varu ietekmēts, redzot cauri

¹⁰⁴ V.E.: *a všichni čtyři dohromady neznámýmu sebevrahovi, kterýho našli voběšeného a úplně zetlelýho v jednom rybníku u Jindřichova Hradce, zrovna pod dráhou, kde se asi vrhnul pod vlak.*

nezināmās nākotnes plīvuram. Pēc šiem vārdiem Juraidas runa kļuva aizvien mistiskāka. Katrā teikumā tika atkal pieminēts kāds nākotnes plīvurs, kamēr runātājs beidzot nonāca līdz reģenerācijai, tas ir, cilvēka ķermeņa atjaunošanai, pie kam norādīja uz infuzoriju spēju atjaunot savas ķermeņa daļas un nobeidza ar apgalvojumu, ka katrs cilvēks varot noraut ķirzakai asti un tai atkal ataugšot jauna.

Telefonists Hodunskis piezīmēja, ka cilvēki gan sev pirkstus aplaizītu no priekiem, ja viņiem izdotos panākt to pašu, ko ķirzakai ar savu asti. Piemēram, karā, kur cilvēkiem norauj galvu vai citas ķermeņa daļas, tāda locekļu atjaunošanās spēja būtu visai izdevīga kara pavēlniecībai, jo tad nebūtu neviena invalīda. Kurš katrs austriešu karavīrs, kam pastāvīgi ataugtu gan jaunas rokas un kājas, gan galva, būtu daudz vērtīgāks nekā tagad vesela brigāde.

Brīvprātīgais paskaidroja, ka mūsu dienās, kur tik augsti attīstīta kara tehnika, esot iespējams vajadzības gadījumā sadalīt cilvēka ķermeni trīs daļās pa diagonāli. Pastāvot šāds likums par infuzoriju ķermeņa atjaunošanos: katra šādi atšķelta daļa atjaunojoties dabūjot jaunus orgānus un attīstoties par sevi kā vesela infuzorija. Līdzīgā gadījumā arī Austrijas armija pēc katras kaujas, kurā tā piedalījies, sašķeltos trijās vai pat desmit daļās, un tad no katras cilvēka kājas izveidotos jauns, sveigs kājnieks.

– Ja Šveiks to dzirdētu, – mantzinis Vaņeks piezīmēja, – tad viņš noteikti minētu kādu piemēru.

Šveiks tūliņ reaģēja uz savu vārdu, nomurminot: – Šeit, – un, parādījis ar šo atbildi savu militāro disciplīnu, krāca tālāk.

Vagona pusviru durvīs parādījās leitnanta Duba galva.

– Kur Šveiks? – viņš vaicāja.

– Guļ, padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, – brīvprātīgais atbildēja.

– Kad es prasu pēc viņa, tad jums, brīvprātīgais, tūliņ jālec kājās un viņš jāpasauc.

– Nekas neiznāks, lajtnanta kungs, viņš guļ.

– Tad pamodiniet viņu! Es esmu ļoti pārsteigts, ka tas jums pašam neienāca prātā, brīvprātīgais. Jums vajadzēja parādīt savai priekšniecībai vairāk centības. Jūs mani vēl nepazīstat... Bet kad jūs ar mani iepazīsities...

Brīvprātīgais sāka modināt Šveiku.

– Šveik, deg, celieties!

– Kad toreiz dega Odkoleka dzirnavās, – Šveiks nomurmināja, pagrieždamies uz otriem sāniem, – tad ugunsdzēsēji atskrēja pat no Visočaniem.

– Lūdzu, pārliecinieties pats, – brīvprātīgais sacīja leitnantam Dubam, – es viņu modinu, bet tur nekas neiznāk.

Leitnants Dubs noskaitās.

– Kā jūs sauc, brīvprātīgais? Mareks? Ahā, jūs esat tas pats brīvprātīgais Mareks, kas pastāvīgi sēdēja arestā, vai ne?

– Jā, lajtnanta kungs. Es beidzu brīvprātīgo kursu, tā sakot, kriminālnozarē un tad tiku rehabilitēts, tas ir, pēc tam kad divīzijas tiesa, noskaidrojusi manu nevainību, mani atbrīvoja, tiku iecelts par bataljona vēsturnieku, paliekot brīvprātīgā pakāpē.

– Tā nu jums ilgi nepaliks, – leitnants Dubs brēca tumši pietvīkušu seju, it kā iepļaukātš, – par to es parūpēšos!

– Es lūdzu iesniegt par mani raportu, lajtnanta kungs, – brīvprātīgais nopietni sacīja.

– Nedomājiet ar mani velnu dzīt! Es jums došu raportu! Gan jums vēl būs ar mani darīšanas, un no tā jums būs sasodīti maz prieka. Tad jūs ar mani iepazīsities, ja jūs tagad vēl mani nepazīstat.

Leitnants Dubs pārskaities devās projām un uztraukumā pilnīgi aizmirsta, ka pirms brītiņa bija nolēmis pasaukt Šveiku un teikt tam: «Uzpūt man dvašu!» – jo tas būtu pēdējais līdzeklis pārliecināties par Šveika nelikumīgo alkohola lietošanu. Bet nu jau bija par vēlu, jo, kad viņš pēc pusstundas atgriezās pie vagona, tikmēr kareivjiem bija izsniegta melna kafija ar rumu. Šveiks bija piecēlies un uz leitnanta Duba saucienu izlēca kā stirma no vagona.

– Uzpūt man dvašu! – leitnants Dubs viņam uzbrēca.

Šveiks uzpūta viņam visu savu plaušu saturu, – tas bija kā tveicīgs vējš, kas iznēsā pa laukiem visas spirta dedzinātavas smaržas.

– Pēc kā tu od, blēdi?

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, pēc ruma.

– Re nu, puis! – leitnants Dubs uzvaras priekā izsaucās. – Beidzot es tevi pieķēru.

– Jā gan, lajtnanta kungs, – Šveiks bez mazākā uztraukuma atbildēja, – nupat kā mums izsniedza rumu ar kafiju, un es vispirms izdzēru rumu. Bet, ja ir kāds jauns rīkojums, lajtnanta kungs, ka vispirms jādzer kafija un tad tikai rums, tad lūdzu piedošanu, – citreiz tā nedarīšu.

– Un kāpēc tu krāci, kad es pirms pusstundas biju vagonā? Tevi nevarēja ne modinādam uzmodināt.

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka es visu nakti neesmu gulējis, jo domāju par tiem laikiem, kad es vēl biju Vesprimā manevros. Toreiz 1. un 2. armijas korpuss, kas tēloja ienaidnieku, nāca uzbrukumā caur Štīriju un ielenca mūsu 4. korpusu, kas bija novietojies Vīnē un apkārtnē, kur mums bija visur cietokšņi, bet viņi apgāja mūsu novietnei apkārt un nonāca jau pie tilta, ko mūsu pontonu bataljons bija uzcēlis pār Donavu no tās labā krasta. Mums deva pavēli pāriet pretuzbrukumā, un karaspēkam no ziemeļiem un arī no dienvidiem, no Vosekas,¹⁰⁵ bija jānāk mums palīgā. Pēc tam vēl nolasīja pavēli, ka mums palīgā nāk arī 3. armijas korpuss, lai mūs nesamaltu miltos starp Balatona ezeru un Presburgu, iekāms tiksīm klāt 2. armijas korpusam. Bet tas viss bija velti, jo, kad mums nupat vajadzēja uzvarēt, sāka taurēt, un par uzvarētājiem palika tie ar baltajām pārsaitēm.

Leitnants Dubs neatbildēja ne vārda un aizgāja, apmulsumā kratīdams galvu. Tomēr viņš tūlī atgriezās un pateica Šveikam:

– Ievērojiet jūs visi, ka pienāks reiz laiks, kad jūs gaudosiet!

Vairāk viņš nekā nespēja izdomāt, tāpēc tūlī devās atpakaļ uz štāba vagonu, kur kapteinis Zāgners pratināja kādu 12. rotas neveiksminieku, kuru bija atvedis feldfēbēlis Strnads, jo šis karavīrs jau laikus bija sācis rūpēties par savu drošību ierakumos un atvilcis kādas cūkkūts durvis, apsistas ar skārdu. Tagad viņš stāvēja nobijies, ar izbolītām acīm un taisnojās, ka gribējis izlietot durvis ierakumos kā segumu pret šrapneliem, lai būtu drošāk.

Leitnants Dubs izmantoja šo incidentu plašai runai par to, kā kareivim jāuzvedas un kāds viņa pienākums pret tēviju un ķeizaru, kas ir viņa galvenais pavēlnieks un augstākais karavadonis. Ja bataljonā ieviešoties šādi elementi, tad esot nepieciešams tos iznīdēt, sodīt un ieslodzīt. Viņa muldoņa bija tik aplama un nevietā, ka kapteinis tikai uzsita vainīgajam uz pleca un noteica:

– Ja nu jūs tiešām nopietni tā bijāt domājis, kā stāstāt, tad saprotiet, ka tās ir blēņas. Durvis aiznesiet atpakaļ, kur paņēmt, un vācieties pie visiem velniem!

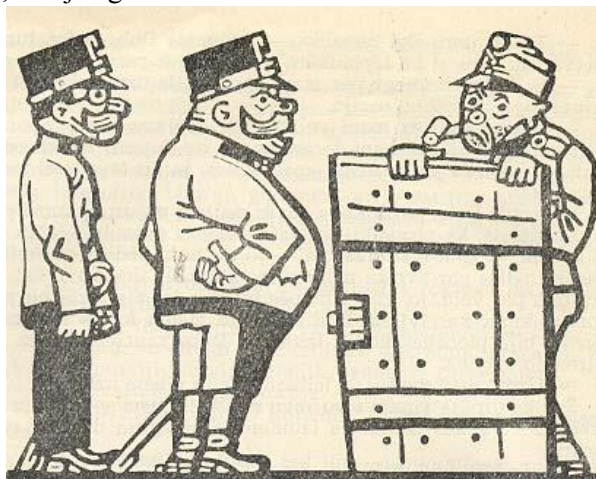
Leitnants Dubs iekoda lūpā. Viņš tagad pārliecinājās, ka irstošās bataljona disciplīnas glābšana atkarīga vienīgi no viņa. Tāpēc viņš vēlreiz apstaigāja visu stacijas rajonu. Netālu no kādas noliktavas, uz kuras lieliem burtiem ungāru un vācu valodā bija uzrakstīts, ka te nedrīkst smēķēt, viņš ieraudzīja zemē nosēdušos kareivi. Tas lasīja laikrakstu, kas viņu tā aizsedza, ka uzpleči nebija redzami. Leitnants Dubs uzkliedza viņam: «Celties!» Kareivis bija no ungāru pulka, kas Humenā stāvēja rezervē.

Leitnants Dubs sapurināja viņu aiz pleca; ungārs piecēlās, iebāza laikrakstu kabatā un aizgāja ielas virzienā, neuzskatīdams par vajadzīgu salūtēt. Leitnants Dubs sekoja viņam kā pa miglu, bet ungārs paātrināja soļus, tad atskatījās un izzobojot pacēla rokas augšup, tā ka leitnants Dubs nevienu mirkli nešaubījās, ka ungārs atklājis viņa piederību pie kāda no čehu pulkiem.¹⁰⁶ Tad ungārs skriešus aizmetās aiz tuvākajām mājelēm otrpus šosejas.

Lai kaut kā pierādītu, ka viņam ar šo notikumu nav nekā kopīga, leitnants Dubs majestātiski iegāja kādā sīktirgotavā, apjucis norādīja uz prāvu kamolu melnu diegu, samaksāja, iebāza to kabatā un atgriezās štāba vagonā. Viņš lika bataljona raitniekam atsaukt savu kalpotāju Kunertu un sacīja tam, pasniegdams diegus:

– Man vienam par visu jā rūpējas. Jūs droši vien esat aizmirsis paņemt diegus līdzī.

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka man ir vesels ducis spolišu.

¹⁰⁵ V.E.: *a potom taky vod jihu vod Voseka.* (Baugai bija «no Osekas», un arī krieviem ir «от Осека»).

¹⁰⁶ V.E.: To jau nu «atklāt» nebija liela māksla, ja 91.pulku dēvēja par «papagaiļu pulku» dēļ tā zaļajām zīmotnēm {SVEJK2}, kuras nēsāja arī leitnants Dubs (skat. attēlu sējumā {SVEJK4}), un ja turpat {SVEJK4} mēs arī redzam, kā atšķīrās ungāru un čehu formas tērpi.

– Tad parādiet man tās uz karstām pēdām. Jeb vai domājat, ka es jums ticu?

Kad Kunerts atgriezās ar veselu kārbu, pilnu baltu un melnu diegu spolītēm, leitnants Dubs sacīja:

– Re nu, puis, paskaties uz tiem diegiem, ko tu atnesi, un uz manu lielo kamolu! Skat, cik tavi diegi smalki un cik viegli trūkst, un, re, kā jānopūlas, lai pārrautu manējos. Karagājienā mums grabažas nav vajadzīgas, tad visam jābūt pirmšķirīgam. Savāc savus diegus un gaidi manas pavēles, un turpmāk ievēro: nekā nedari pats ar savu prātu, pavaicā vispirms man, iekāms tu ko pērc! Es tev nenovēlētu iepazīties ar mani, jo tu mani vēl no sliktās puses nepazīsti.

Kad Kunerts bija aizgājis, leitnants Dubs griezās pie virsleitnanta Lukāša:

– Mans kalpotājs ir ļoti inteligēnts cilvēks. Šad un tad viņš kļūdās, bet vispār galva viņam strādā. Viņa galvenā labā īpašība ir viņa absolūtais godīgums. Es reiz Mostā saņēmu no sava svaiņa sūtījumu no laukiem, pārīti ceptu zosu, un, ticat vai ne, viņš tām nemaz nepieskārs, un, tā kā es tās nevarēju pietiekami ātri apēst, tad viņš ļāva tām labāk iesmakt. Lūk, ko nozīmē disciplīna. Virsniekam jāprot audzināt kareivjus.

Virsleitnants Lukāšs, gribēdams parādīt, ka neklausās šā nelgas pļāpāšanā, pagriezās uz loga pusi un noteica:

– Ak jā, šodien ir trešdiena.

Tad leitnants Dubs, juzdams vajadzību izrunāties, piegāja pie kapteiņa Zāgnera un uzsāka paļāvīgi un biedriski:

– Klausieties, kapteini Zāgner, ko jūs domājat par...

– Piedodiet, vienu mirkli! – kapteinis Zāgners atvainojās un izgāja no vagona.

*

Tikmēr Šveiks un Kunerts sarunājās par saviem kungiem.

– Kur tu bijī pazudis visu šo laiku, ka tevi nemaz redzēt nedabūju? – Šveiks jautāja.

– Vai tad tu nezini, ka man ar savu veco diezgan ko noņemties. Viņš brēc pēc manis katru mīļu brītiņu un jautā par lietām, gar ko tam nav nekādas daļas. Viņš pat man noprasīja, vai es ar tevi nedraudzējos, bet es atteicu, ka mēs tikai retu reizi satiekamies.

– Tas ir gaužām laipni no viņa, ka viņš apvaicājas par mani. Man viņš ļoti pa prātam, tas tavs lajtnanta kungs. Viņš ir tik brašs un labsirdīgs un pret kareivjiem kā miesīgs tēvs, – Šveiks nopietni sacīja.

– Tur tu nu gan maldies, – Kunerts iebilda, – viņš ir kārtīgs cūka un stulbs kā mēslu bambals. Man viņš jau līdz kaklam, tā viņš mani spīdzina.

– Ej nu ej! – Šveiks brīnījās. – Es atkal domāju, ka viņš tiešām goda vīrs. Bet tu gan tik ērmīgi runā par savu lajtnantu, – tas laikam visiem kalpotājiem asinīs. Piemēram, majora Vencla kalpotājs – tas savu kungu citādi negodina kā par nolāpītu un sasodītu idiotu, bet pulkveža Šrēdera kalpotājs, runājot par savu kungu, sauc to par suņa pameslu un smerdeļa smaku. Tas ir tāpēc, ka ikviens kalpotājs mācās no sava kunga. Ja kungs pats tā nelamātos, tad kalpotājs to neatkārtotu. Budejovicē manā laikā bija kāds lajtnants Prohāzka, tas daudz ar vārdiem nemētājās, viņš tikai sauca savu kalpotāju par cildeno govī. Cita lamu vārda šis kalpotājs, Hibmanis vārdā, netika dzirdējis. Viņš ar laiku tā pierada pie šā vārda, ka pēc dienesta arī tēvu, māti un māsas tāpat uzrunāja: «Tu cildenā gov!».¹⁰⁷ Pat savai saderētajai viņš to bija teicis, bet šī bija ņēmusi ļaunā un iesūdzējusi viņu par goda aizskaršanu, jo viņš bija tā nosaucis ir šo, ir šās tētiņu un māmiņu kādā deju vakarā visas publikas priekšā. Viņa neparko negribēja to piedot un tiesā pasacīja, ka būtu ar mieru izlīgt, ja būtu nolamāta par govī zem četrām acīm, bet tagad tas taču skandāls Eiropas mērogā. Starp mums runājot, Kunert, to es no tava lajtnanta nebūtu domājis. Kad es pirmoreiz ar viņu runāju, viņš man šķita visai simpātisks, gluži kā desa, kas tikko saņemta no žāvētavas, un, kad es otrreiz ar viņu runāju, viņš man likās daudz lasījies cilvēks un vēl tāds apgarots... No kurienes tu īsti esi? Taisni no Budejovices? Tas man patīk, ja kāds ir taisni no kaut kurienes. Kur tu tur dzīvo? Zem galerijas? Tas ir labi, tur vismaz vasarā ir ēna. Vai tev ģimene ir? Sieva un trīs bērni? Tad tu esi laimīgs, draugs, tad tevi vismaz kāds apraudās, kā mans feldkurāts Kacs mēdza teikt svētrunās, un tas ir arī taisnība. Es reiz Mostā noklausījos kāda pulkveža runu rezervistiem, kurus sūtīja uz Serbiju, ka ikviens kareivis, kas pamet mājās ģimeni un krīt kara laukā, sarauj visas saites ar ģimeni, tas ir, viņš sacīja tā: «Kad viņ ir līk, tad viņ ir līk priekš sav ģimen, to ģimen saiš vairs nav, bet viņ ir ain helt,¹⁰⁸ tāpēc ka sav cīvīb hat geopfert priekš vien liel ģimen, priekš faterland.¹⁰⁹» Vai tu dzīvo pietaktajā stāvā? Pirmajā? Pareizi, tagad es arī atceros, ka Budejovicē ap pilsētas laukumu nav neviena

¹⁰⁷ V.E.: *ty spanilá krávo.*

¹⁰⁸ Varonis (*vāc.*).

¹⁰⁹ Tēvija (*vāc.*).

piecstāvu nama. Vai tu jau taisies aiziet? Ahā, tavs virsnieka kungs stāv pie štāba vagona un raugās šurp. Ja viņš tev iedomātos vaicāt, vai es varbūt neesmu par viņu runājis, tad saki bez izvairīšanās, ka jā, un neaizmirsti viņam pateikt, cik jauki es esmu par viņu runājis, ka reti esmu redzējis tādu virsnieku, kas ir tik laipns un tēvišķīgs kā viņš. Neaizmirsti viņam pateikt, ka viņš man liekas daudz lasījis, un saki arī, ka viņš ir ļoti intelīģents un ka es esmu tev atgādinājis būt godīgam un izpildīt katru viņa vēlēšanos. Vai tu atcerēsies?

Šveiks iekāpa vagonā, bet Kunerts devās ar visiem diegiem uz savu migu.

Pēc stundas ceturkšņa viņi brauca tālāk uz Jauno Čabinu, garām nodedzinātajām Brestovas un Lielo Radvanu sādžām. Varēja redzēt, ka te noritējušas niknas kaujas.

Karpatu kalnu kraujas un nogāzes bija ierakumu izvagotas; tie stiepās no ielejas uz ieleju līdzteku dzelzceļa uzbērumam ar gluži jauniem gulšņiem. Abpus uzbērumam rēgojās milzīgas, šaviņu izrautas bedres. Dzelzceļš locījās līdzī upītēm, kas tecēja uz Laborecu. Šur tur pāri upītēm bija redzami pagaidu tilti vai agrāko tiltu apdegušie balsti.

Visa Medzilaborecas ieleja bija izvagota un izraknāta, it kā te būtu strādājušas veselas milzu kurmju armijas. Lielceļš otrpus upes bija tāpat saārdīts, un tā tuvumā bija redzami nomīdīti laukumi – kareivju apmetņu vietas.

Negaisi un lietus gāzes bija atsegušas šaviņu izrauto bedru malās austriešu formas tērpu skrandas.

Aiz Jaunās Čabinas vecā, apsvilušā priedē zaru jūklī karājās kāda austriešu kājnieka zābaks, no kura rēgojās stilba gals.

Ceļā gadījās meži bez nevienas lapiņas, bez jebkāda zaļuma, koki ar norautām galotnēm un caurumainas lauku māju sienas, – tāda artilērijas uguns vētra te bija trakojusī.

Vilciens gausi vilkās pa svaigi samesto uzbērumu, tāpēc bataljons varēja pamatīgi aptvert un iepriekš izbaudīt visus kara priekus un, raugoties karavīru kapsētās, kuru baltie krusti vizēja gan ielejā, gan kailajās nogāzēs, lēnām, bet droši sagatavoties tai kaujas lauka slavai un godam, ko vainago ceļa dubļos novārtīta austriešu kareivja cepure, kas šūpojas uz baltā krusta.

Kašperkalnu vācieši, kas sēdēja pēdējos vagonos un, vēl Milovicē iebraucot, auroja savu «Wann ich kumm, wann ich wieda kumm», jau no Humenas bija apklusuši; varbūt viņi noskārtā, ka daudzi no tiem, kuru cepures rotāja kapus, bija dziedājuši to pašu – cik jauki būs atgriezties dzimtenē un palikt uz visiem laikiem pie savas mīļās...

Medzilaborecā vilciens piestāja aiz drupās pārvērstās, nodedzinātās stacijas, no kuras nokvēpušajām sienām spraucās ārā ērmīgi izlocīti dzelzs stieņi.

Jauna, gara koka baraka, ātrumā uzcelta nodedzinātās stacijas vietā, bija noklāta plakātiem visās valodās: «Parakstieties uz Austrijas kara aizņēmumu!»

Blakus, tādā pašā barakā, atradās Sarkanā krusta punkts, no kura patlaban iznāca divas māsas un resns kara ārsts. Māsas skaļi smējās par resnīti, kas viņām par prieku centās atdarināt dzīvnieku balsis un diezgan neveiksmīgi mēģināja rukšēt.

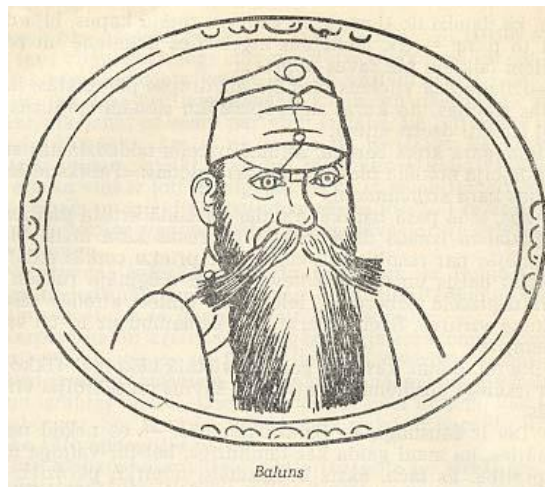
Aiz dzelzceļa uzbēruma, ielejā pie upītes, atradās sašauta karalauka virtuve. Šveiks vērsa citu uzmanību uz to un sacīja Balounam:

– Re nu, Baloun, kas mūs gaida tuvākajā nākotnē! Tikko gribējuši izsniegt pusdienas, te atskrējis šaviņš un saārdījis virtuvi lupatās.

– Tas ir šausmīgi, – Balouns nopūtās, – es nekad nebiju iedomājies, ka mani gaida kas tamlīdzīgs, bet tur vainīga mana augstprātība. Es taču, āksts beidzamais, nopirku pērziem Budejovicē ādas cimds. Man vairs nepatika nēsāt uz savām laucinieka ķetnām vecos adītos cimds, ko valkāja vēl nelaiķis tētiņš, un es biju kā apsēsts pēc tiem ādas, pilsētnieku cimdiem. Tēvam pietika ar zirņu putru, bet es zirņus ciest nevarēju, tikai putna gaļu. Parastā cūkgāļa man arī vairs nelīda iekšā, un manai vecenei, lai dievs man piedod, vajadzēja to sautēt alū.

Galīgā izmisumā Balouns sāka izsūdzēt visus savus grēkus:

– Malšas traktierī es nopulgoju un nozaimoju visus dieva tā kunga svētos un Lejas Zahājā piekāvu kapelānu. Dievam es vēl ticēju, to es nenoliedzu, bet svēto Jāzepu gan apšaubīju. Pārējos svētos es cietu mājās, bet svētā Jāzepa bildi vajadzēja izmest, un tāpēc dievs mani tagad soda par maniem

grēkiem un netikumiem. Kādus netikumus gan es piekopu dzirnavās, cik bieži gan lamājos ar savu tēvu un atrāvu viņam maizes naudu, cik bieži darīju pāri sievai!

Šveiks kļuva domīgs.

– Jūs esat dzirnavnieks, vai ne? Tad jums gan bija jāzina, ka dieva dzirnas maļ lēni, toties labi. Aiz jūsu vainas būs izcēlies pasaules karš.

Brīvprātīgais arī iejaucās sarunā:

– Ar saviem grēkiem un svēto mocekļu neatzīšanu jūs sev esat izdarījis sliktu pakalpojumu, jo jums vajadzēja zināt, ka mūsu Austrijas armija kopš seniem laikiem ir īsteni katoļticīga armija, kuras spožākais paraugs ir mūsu visaugstākais karavadonis. Kā jūs varējāt vispār iedrošināties doties cīņā, slēpjot sirdī naida indi pret dažiem svētajiem, kur taču kara ministrija caur garnizonu pārvaldēm ieviesusi virsnieku kungiem apmācības jezuītu garā un mēs paši esam pieredzējuši militārisma augšāmcelšanos armijā? Vai jūs saprotat to, Baloun? Vai jūs sajēdzat, ka jūs īstenībā esat sacēlies pret mūsu uzvarētājas armijas svēto garu? Un tad vēl svētais Jāzeps, kura attēlu, kā jūs pats atzināties, jūs neesot cietis savā istabā. Viņš taču ir visu to aizstāvis, kas šā vai tā grib izlocīties no karaklausības. Viņš bija namdaris, un jūs taču zināt parunu: «Paskatīsimies, kur namdaris atstājis caurumu».¹¹⁰ Cik daudz cilvēku gan nav ar šo devīzi devušies gūstā! No visām pusēm aplenkti, bez izejas, viņi centās paglābties, nevis aiz egoisma, bet velēdamies saglabāt armiju, lai, atgriezušies no gūsta, varētu teikt viņa ķezariskajai majestātei: «Te mēs esam un gaidām jūsu pavēles!» Vai nu jūs saprotat, Baloun?

– Nesaprotu vis, – Balouns nopūtās, – man vispār ļoti grūta galva. Man visu vajag reizes desmit atkārtot.

– Atlaid kādu nieku, – Šveiks sacīja, – tad es tev vēlreiz visu izskaidrošu. Tu nupat dzirdēji, ka tev jāturas pie tā gara, kas valda armijā, tev jātic svētajam Jāzepam un, kad tevi aplenkis ienaidnieki, jāskatās, kur namdaris atstājis kādu caurumu, lai tu varētu izglābt sevi savam ķezaram un jauniem kariem. Cerams, ka tagad tu to sapratīsi, un nu būtu labi, ja tu mums sīkāk pastāstītu, kādus netikumus tu piekopi savās dzirnavās. Nestāsti tikai mums tādas blēņas kā tā meita, kas gājusi pie mācītāja kunga grēkus sūdzēt un, kad jau bijusi atzinusies dažādos pārkāpumos, sākusī klīrēties un teikusi, ka viņa katru nakti nodevusies izvirtībai. Skaidrs, ka, tikko mācītāja kungs to izdzirdis, tā viņam sākušas slienat tecēt un viņš teicis: «Nekauties vis, mana mīļā meita, es esmu dieva vietnieks, izstāsti vien visu smalki par savu izvirtību!» Bet šī sākusī raudāt, ka viņai kauns, ka tā esot liela apgrēcība, un šis atkal tik skaidrojis, ka viņš esot šās garīgais tēvs. Beidzot pēc ilgas ķepurošanās viņa pateikusi, ka noģērbusies katru vakaru līdz ādai un ielīdusi gultā, bet vairāk viņš nav varējis no tās ne vārda izdabūt, un viņa vēl sākusī brēkt. Viņš atkal skaidrojis, ka viņai nav jākaunas, ka cilvēks jau no dabas ir grēku pilns, bet dieva žēlastība ir neizmērojama. Tad viņa beidzot saņēmusi dūšu un raudādama atzinusies: «Kad nu es biju izģērbusies un ielikusies gultā, tad čakarēju netīrumus no kāju pirkstu starpām un ostīju tos». Tā arī bija visa izvirtība. Bet es ceru, Baloun, ka tu ar tādām blēņām savās dzirnavās nenodarbojies un ka tu pastāstīsi mums kaut ko interesantāku, kaut ko patiešām netikumīgu.

Izrādījās, ka Balouns, pēc viņa vārdiem, apgrēcinājies dzirnavās, jaukdams zemniecēm pie labiem miltiem sliktus klāt. Šādu rīcību viņš savā dvēseles vientiesībā nosauca par netikumības piekopšanu.¹¹¹ Visvairāk vīlies jutās telefonists Hodunskis, kas jautāja bijušajam dzirnavniekam, vai tiešām viņš nekā cita neesot sapratis, ko darīt ar zemniecēm uz miltu maisiem, bet Balouns, rokas lauzīdams, atbildēja:

– Tam es biju par muļķi.

Kareivjiem paziņoja, ka pusdienas būs gatavas aiz Palotas pie Lupkas pārejas, un bataljona mantzinis, rotu pavāri un leitnants Cajthamls, kam bija jāpārziņa bataljona apgādes lietas, devās uz Medzilaborecas ciemu. Četri kareivji viņus pavadīja.

Pēc pusdienas viņi atgriezās ar trim cūkām, kuru pakaļkājas bija sasietas kopā, gaudojošu Ungārijas krievu ģimeni, kurai cūkas bija rekvizētas, un resno kara ārstu no Sarkanā krusta barakas, kurš kaut ko dedzīgi skaidroja leitnantam Cajthamlam; pēdējais tikai raustīja plecus.

Štāba vagona priekšā ķīviņš sasniedza kulminācijas punktu. Ārsts atklāti pateica kapteinim Zāgneram, ka šīs cūkas bijušas nolemtas Sarkanā Krusta hospitālim. Zemnieks nekā negribēja dzirdēt, tikai pieprasīja, lai dodot cūkas viņam atpakaļ, tā esot viņa pēdējā manta, un viņš tās nekādā gadījumā nevarot atdot un par izsniegto maksu jau nepavisam ne.

Viņš spieda par cūkām saņemto naudu kapteinim Zāgneram saujā, kamēr viņa sieva bija saķērusi kapteiņa otru roku un skūpstīja ar to verdzisko pazemību, kas šai apvidū vienmēr bija parasta.

¹¹⁰ V.E.: *Koukejme, kde tesař nechal díru.*

¹¹¹ V.E.: *ve své prostotě duševní nazýval nemravností.*

Kapteinis Zāgners bija galīgi apjucis, un pagāja labs brītiņš, kamēr viņam izdevās atbrīvoties. Tas viņam tomēr nekā nepalīdzēja, jo vecenes vietā roku sagrāba un sāka skūpstīt jaunākie ruteņa ģimenes locekļi.

Leitnants Cajthamls komersanta tonī raportēja:

– Šim vīram ir vēl 12 cūku, un viņam samaksāts par rekvizētajām cūkām pilnos apmēros, saskaņā ar pēdējo pavēli Nr. 12420 divīzijas apgādes daļai. Pēc šās pavēles 16. paragrāfa tais rajonos, kas nav cietuši no karadarbības, par cūku jāmaksā ne vairāk par 2 kronām 16 helleriem kilogramā; no karadarbības cietušajos rajonos piemaksā 36 hellerus par kilogramu dzīvsvārā klāt, tātad kilograms maksā 2 kronas 52 hellerus. Ja konstatē, ka karadarbības rajonā cūkkopība nav cietusi un iedzīvotājiem ir rāmītas cūkas, kas derīgas caurbraucēju ešelonu uzturam, tad par cūkgaļu jāmaksā tāpat kā karadarbības neskartos rajonos, speciāli piemaksājot 12 hellerus par kilogramu dzīvsvārā. Ja stāvoklis nav skaidrs, tad uz vietas sastādāma komisija, kur ietilpst ieinteresētā persona, caurbraucēja ešelona priekšnieks un tas virsnieks vai mantzinis (mazākām vienībām), kam uzticēta apgādes lietu pārzināšana.

To visu leitnants Cajthamls nolasīja no divīzijas pavēles noraksta, ko viņš pastāvīgi nēsāja sev līdzī un tāpēc zināja jau no galvas, ka kilogramam burkānu piefrontes joslā cena paaugstināta par 15,3 helleriem, bet puķu kāpostiem, kas izsniedzami tikai virsnieku uzturam, piefrontes joslā cena paaugstināta par 1 kronu 75 helleriem kilogramā.

Cilvēki, kas Vīnē šīs likmes bija izstrādājuši, acīm redzot iedomājās, ka burkānu un puķu kāpostu piefrontes joslā ir vairāk, nekā vajadzīgs.

Leitnants Cajthamls nolasīja vācu valodā to visu uztrauktajam zemniekam un noprasīja vāciski, vai tas sapratis. Kad zemnieks tikai purināja galvu, viņš tam uzbrēca:

– Tātad tu gribi komisiju?

Vārdu «komisija» zemnieks saprata, tāpēc viņš pamāja. Tikmēr cūkas jau sen bija aizstieptas pie karalauka virtuvēm, kur tām bija lemts zaudēt dzīvību, bet cūku īpašnieku ielēna četri rekvizīcijā piedalījušies kareivji ar uzspraustiem durkļiem, kamēr komisija bija gatava doties ceļā, lai saimniecībā uz vietas noteiktu, vai par cūku maksājamas 2 kronas 52 helleri vai 2 kronas 28 helleri kilogramā.

Viņi vēl nebija tikuši līdz ceļam, kas veda uz ciemu, kad no karalauka virtuvju puses atskanēja trejkāršs cūku nāves kvieciens. Zemnieks saprata, ka nu visam beigas, un izmisis izsaucās:

– Dodiet man par katru cūku divus guldeņus!

Četri kareivji ielēna viņu vēl ciešāk, bet ģimene aizsprostoja ceļu kapteinim Zāgneram un leitnantam Cajthamlam, nomezdamies zemē ceļa putekļos. Māte un divas meitas apskāva viņu ceļus un sauca viņus par saviem labdariem, kamēr beidzot zemnieks sakliedza uz viņām Ungārijas krievu ukrainiskajā dialektā un pavēlēja piecelties: lai kareivji rijot cūkas un nosprāgstot!

Ar to komisija izbeidza savu darbību, un, tā kā zemnieks bija pēkšņi sadūšojies un draudēja ar dūrēm, tad kāds kareivis iesita viņam ar šautenes laidī, kas nograbēja vien gar zemnieka kažoku,¹¹² pēc kam visa ģimene pārkrustījās un metās bēgt ar saimnieku priekšgalā.

Pēc desmit minūtēm bataljona mantzinis kopā ar bataljona raitnieku jau mielojās savā vagonā ar cūku smadzenēm, un, kamēr viņi dūšīgi ieturējās, mantzinis kodīgi sacīja rakstvežiem:

– Jums arī to gribētos, ko? Nekā, puīši, tas ir tikai apakšvirsniekiem. Pavāriem nieres un aknas, feldfēbeļu kungiem smadzenes un labākā gaļa, bet rakstvežiem tikai dubulta porcija tās pašas gaļas, ko dod kareivjiem.

Kapteinis Zāgners arī bija savukārt devis rīkojumu paņemt labāko gaļu, ne pārāk tauku, virsnieku virtuvei un sagatavot to ar ķimenēm.

Un tāpēc ikviens kareivis, kad Lupkas pārejā izsniedza pusdienas, atrada savā viras katliņā tikai divus niecīgus gaļas kriksīšus, bet, ja viņš bija dzimis zem nelaimīgas zvaigznes, tad vienīgi gabaliņu ādas.

Virtuvē valdīja parastā militārā radu būšana: klājās labi visiem tiem, kas stāvēja tuvāk valdošajai kliķei. Virsnieku kalpotājiem Lupkas pārejā mutes spīdēja no taukiem, raitniekiem vēderi bija kā bungas. Notika taisni neiedomājamas nejdzības.

Brīvprātīgais Mareks sacēla virtuvē veselu traci, gribēdams būt taisnīgs. Kad pavārs ar piezīmi: «Tas mūsu vēsturniekam», – iekrāva viņam viras katliņā kārtīgu gabalu krūtežas, viņš paskaidroja, ka

¹¹² V.E.: *od jednoho vojáka kolbou, až to o jeho kožich zadunělo*. Hašekam patiešām minēts kažoks, kaut gan darbība notiek maijā (pēc grāmatas: reālajā dzīvē tas notika jūlija sākumā); krieviem tulkots: «так хватил его прикладом, что у него в глазах потемнело»; varbūt te atkal ir pēdas no kroga spēlēm ar iesaktu teikumu un brīvi izvēlētu vārdu priekš tā turpinājuma.

karā neesot nekādas pakāpju izšķirības, kas modināja vispārēju piekrišanu un bija par iemeslu pavāru nolamāšanai.

Brīvprātīgais atsvieda savu gaļas gabalu atpakaļ, lai apliecinātu, ka protekcijas viņam nevajag; virtuvē to gan saprata tā, ka bataljona vēsturnieks nav apmierināts, un pavārs viņam klusām pačukstēja, lai atnākot vēlāk, tad dabūšot gabalu no kūkas gurna.

Arī rakstvežiem spīdēja mutes, un sanitāri atraugājās no pārēšanās, bet ap šo dieva svētību vēl visur bija redzamas pēdējo kauju nenovāktās pēdas. Visur mētājās patronu čaulītes, tukšas konservu kārbas, krievu, austriešu un vācu formas tērpu skrandas, salauzti rati, garas, asinīm aptraipītas marles pārsaites un vate.

Vecā priedē pie bijušās stacijas, kas tagad bija tikai drupu kaudze, bija iespriedusies nesprāgusi granāta. Zeme bija nokaisīta šāviņu šķembām. Kaut kur tuvumā vajadzēja būt uz ātru roku apraktiem kritušiem, jo nelabi oda pēc trūdošiem liķiem.

Un karaspēka daļas, iedamas garām vai apmezdamās uz atpūtu, bija visur atstājušas internacionāla rakstura izkārnījumu kaudzes, – tās bija pametušas visas Austrijas, Vācijas un Krievijas tautības. To īpašnieki varēja piederēt jebkurai nācijai un jebkurai ticībai, – tās mierīgi atradās līdzās vai cita uz citas, un tām nenāca prātā ķīvēties.

Pussagrauta cisterna, dzelzceļa sarga koka būda, viss, kam vien bija sienas, bija ložu caurumots kā sietiņš.

Lai papildinātu kara prieku ainu, netālu aiz kalna cēlās augšup dūmu mākonis, it kā tur degtu vesels ciems, lielas kara operācijas centrs. Tur dedzināja koleras un dizentērijas barakas par lielu prieku tiem kungiem, kam bija uzdots to ierīkošana erhercogienes Marijas aizgādībā un kas bija ierāvuši, ko mācējuši, un pildījuši savas kabatas, sastādot visādus rēķinus par izdevumiem neesošām koleras un dizentērijas barakām.

Tagad viena tāda baraku grupa samaksāja par visām citām, un erhercogienes aizgādībā notikušo laupīšanu pēdas cēlās pret debesīm degošo salmu maisu smirdīgajos dūmos.

Valsts vācieši bija jau pasteigušies uzcelt uz kādas klints aiz stacijas pieminekli kritušajiem brandenburģiešiem ar uzrakstu: «Lupkas pārejas varoņiem» un lielu valsts ērgli no bronzas. Pieminekļa pakājē bija sevišķi atzīmēts, ka tas izliets no krievu lielgabaliem, ko vācu pulki ieguvuši, atbrīvojot Karpatus.

Šinī divainajā un līdz šim neparastajā atmosfērā bataljons atpūtās pēc pusdienas savos vagonos, kamēr kapteinis Zāgners un viņa adjutants nekādi nevarēja ar šifrētu telegrammu palīdzību norunāt ar brigādes bāzi par bataljona turpmāko maršrutu. Norādījumi bija tik neskaidri, ka likās, bataljonam nav jānododas uz Lupkas pāreju, bet jābrauc no Jaunpilsētas pie Šiatoras pavisam citā virzienā, jo telegrammās bija minētas vietas: Čopa–Ungvāra, Kiša–Berezna, Užoka.

Pēc desmit minūtēm noskaidrojās, ka brigādes štābā kādam virsniekam galīgi sajukušas smadzenes, jo pienāca šifrēta telegramma ar pieprasījumu, vai saņēmējs ir 75. pulka 8. kaujas bataljons (militāršifrs G. 3). Idiots brigādes štābā bija ārkārtīgi pārsteigts par atbildi, ka saņēmējs ir 91. pulka 7. kaujas bataljons,¹¹³ un tūliņ telegrafēja, kas viņiem pavēlējis braukt uz Mukačevu un Striju. Idiota pārsteigums bija vēl lielāks, ka viņam telegrafēts no Lupkas pārejas, un viņš ziņoja ar šifru, ka maršruts paliek tas pats vecais: Lupkas pāreja – Sanoka Galīcijā, kur tiks saņemtas turpmākās pavēles.

Pēc kapteiņa Zāpnera atgriešanās štāba vagonā virsnieki sāka pārrunāt šādu neatbildīgu rīcību un daži lika saprast, ka austrumu karaspēka grupējums būtu pilnīgi kā bez galvas, ja nebūtu valsts vāciešu.

Leitnants Dubs mēģināja attaisnot Austrijas ģenerālštāba stulbumu un sāka melst kaut kādas aplamības, ka nesenējās kaujas esot apvidu galīgi izpostījušas un dzelzceļa posms vēl neesot savests pienācīgā kārtībā.

Visi virsnieki līdzjūtīgi paskatījās viņā, kā teikdami: «Tas cilvēks nav savā muļķībā vainojams». Neatradis nekāda atbalsta, leitnants Dubs turpināja melst par lielisko iespaidu, kādu viņš gūstot no šās apkārtējās postažas, kura liecinot par mūsu armijas dzelzs dūri. Atkal neviens neatbildēja, tāpēc viņš pats apstiprināja:

– Protams, skaidrs, ka tā tas ir, jo krievi te bēguši pilnīgā panikā.

Kapteinis Zāgners apņēmas pirmajā gadījumā, kad stāvoklis ierakumos kļuvis bīstams, sūtīt leitnantu Dubu izlūkot ienaidnieka pozīcijas aiz dzeloņstieplu aizsprostiem un pačukstēja virsleitnantam Lukāšam, ar ko bija kopā izliekušies pa vagona logu:

– Pats velns mums uzsūtījis uz kakla šos civilistus! Jo viņi inteligentāki, jo lielāki cūkcepures.

¹¹³ V.E.: Augstāk Zāgnera bataljons tika dēvēts par 11. un pēc tam par 13.

Likās, ka leitnanta Duba runas plūdi vairs nav apturami. Viņš stāstīja visiem virsniekiem, ko lasījis laikrakstos par kaujām Karpatos un cīņām par Karpatu pārejām austriešu–vācu uzbrukumā pie Sanas.

Viņš runāja tā, it kā būtu ne tikai piedalījies šinīs kaujās, bet pats personīgi vadījis visas operācijas.

Sevišķi pretīgi skanēja šādas frāzes:

– Tad mēs devāmies uz Bukovsko, lai nodrošinātu Bukovsko–Dinuvas līniju, nezaudējot sakarus ar Bardejevas grupu pie Lielās Polankas, kur mēs satriecām ienaidnieka Samaras divīziju.

Virslieņants Lukāšs vairs nevarēja izturēt un piemetināja:

– Par ko tu noteikti jau pirms kara runāji ar savu apriņķa priekšnieku.

Leitnants Dubs naidīgi paskatījās uz virslieņantu Lukāšu un atstāja vagonu.

Militārvilciens stāvēja uz uzbēruma, bet lejā, pāris metru atstatumā, mētājās visādi priekšmeti, ko bēgot bija pametuši krievu kareivji, kad tie atkāpās pa grāvi gar uzbērumu. Tur bija sarūsējušas tējkannas, katliņi, patronu somas utt. Tur stiepās asinīm aptraipītas marles lentes, piemirkušas pārsaites, dubļos gulēja vates vīšķi, dzeloņstieņu saiņi. Kādā vietā pie grāvja stāvēja grupa kareivju, un leitnants Dubs tūlīt konstatēja, ka viņu vidū atrodas Šveiks, kas kaut ko stāsta.

Leitnants Dubs tūdaļ devās turp.

– Kas te notiek? – viņš strupā balsī vaicāja, nostājies Šveikam priekšā.

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, ka mēs skatāmies, – Šveiks atbildēja visu vietā.

– Kur jūs skatāties? – leitnants Dubs viņam uzbrēca.

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, ka mēs skatāmies grāvī.

– Un kas jums to atļāva?

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, ka to vēlējās mūsu pulkvedis Šrēdera kungs Mostā. Kad mēs braucām uz fronti, tad viņš savā atvadu runā mums piekodināja, lai mēs, kad dosimies cauri pamestam kaujas laukam, visu labi apskatāmies, kā te ir cīnījušies, un gūstam labu mācību. Un tagad mēs skatāmies šai grāvī, lajtnanta kungs, un redzam, kas viss kareivim jāpamet bēgot. Mēs te redzam, padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, cik tas ir muļķīgi, kad kareivis apkraujas ar visādām nevajadzīgām mantām. Viņš ar tām veltīgi nopūlas. Tās viņu tikai nogurdina, un, ja viņam jāvelk tāda krava sev līdzī, tad viņš nevar pienācīgi kauties.

Leitnantam Dubam pēkšņi pamirdzēja cerība, ka beidzot viņam izdosies nodot Šveiku kara tiesai par pretvalstisku, pretkara propagandu, tāpēc viņš aši ievaicājās:

– Tātad jūs domājat, ka kareivim jāaizsviež arī patronas, kā tas šai grāvī darīts, vai durkļi, kā jūs te redzat?

– Ak ne, nekādā gadījumā, padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, – Šveiks, laipni smaidot, atbildēja, – bet paraugieties, lūdzams, lejā uz pamesto skārda naktspodu!

Un tiešām, pie paša uzbēruma starp dažādām lauskām izaicinoši slējās rūsas saēsts naktspods ar nobirzušu emalju. Šie saimniecībā vairs nederīgie priekšmeti droši vien te bija izmesti pēc stacijas priekšnieka rīkojuma kā materiāls diskusijām nākamā gadsimta arheologiem, kas būs galīgi pārsteigti, atklājot šādu sentautu apmetni, un pēc tam bērni skolās dabūs mācīties par emaljētu naktspodu laikmetu.¹¹⁴

Leitnants Dubs, acu nenovērsis, raudzījās šinī priekšmetā, bet vairāk nekā nevarēja izdarīt kā tikai konstatēt, ka šis tiešām ir viens no tiem invalīdiem, kas savu jaunības laiku pavadījis pagultē.

Tas visus ārkārtīgi ietekmēja, un, tā kā leitnants Dubs joprojām klusēja, tad Šveiks ierunājās:

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, ka ar vienu tādu naktspodu Podebradu kūrortā reiz notika smalks joks. To mums stāstīja Vinohradu restorānā. Toreiz Podebrados tikko sāka izdot laikrakstu «Neatkarība», un Podebradu aptiekārs tur bija galvenā persona, bet par redaktoru viņi bija pieņēmuši kādu Ladislavu Hājeku no Domažlices. Nu, un šis aptiekāra kungs – tas bija liels savādnieks, viņš vāca vecus podus un dažādus sīkumus, kamēr sakrājās vesels muzejs. Bet šis atkal vienreiz, tas Domažlices Hājeks, bija ielūdzis paviesoties Podebrados kādu draugu, kas rakstīja avīzēs, un viņi bija kārtīgi iesviķojuši, jo vairāk kā nedēļu nebija redzējušies. Šis draugs¹¹⁵ viņam apsoltījies par labo pamielošanu uzrakstīt feļetonu «Neatkarībai», tam neatkarīgajam laikrakstam, no kā Hājeks bijis atkarīgs. Draugs uzrakstījis feļetonu par kādu kolekcionāru, kā tas atradis smiltīs pie Labas skārda naktspodu un noturējis to par sv. Vāclava bruņu cepuri, un sacēlis tādu troksni, ka bīskaps Brinihs

¹¹⁴ V.E.: *ve školách budou se děti učit o věku emailovaných nočníků.*

¹¹⁵ V.E.: Ladislavs Hājeks bija Hašeka draugs, un ir pieminēts «Šveikā» vairākas reizes; feļetona rakstītājs acīmredzot ir pats Hašeks. Sk. {SVEJK1}, {SVEJK2}, {SVEJK3}.

ieradies no Hradecas ar procesiju un baznīcas karogiem, lai to apskatītu. Podebradu aptiekārs atkal nodomājis, ka tas uz viņu tēmēts, un tūliņ abi ar Hājeku sagājuši lielajā un uz tiesu prom.

Leitnantam Dubam vislabāk būtu paticis nogrūst Šveiku pa nogāzi lejā, bet viņš savaldījās un uzbrēca visiem:

– Es jums saku, ka te nav nekāda skatīšanās! Jūs mani vēl nepazīstat, bet gan jūs mācīsieties mani pazīt!

– Šveik, jūs palieciet šeit! – viņš draudīgi noteica, kad Šveiks gribēt kopā ar citiem iet uz vagonu.

Viņi stāvēja viens otram pretī, un leitnants Dubs pārdomāja, ko varētu tādu briesmīgu pateikt. Šveiks tomēr pasteidzās pirmais:

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, kaut nu tikai laiks pieturētos. Dienas nav pārāk karstas, un nakts arī ir gluži patīkamas, tā ka patlaban visderīgākais laiks karošanai.

Leitnants Dubs izvilkā revolveri un uzprasīja:

– Vai tu to pazīsti?

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, pazīstu. Obrlajtnantam Lukāša kungam taisni tāds pats.

– Nu, tad ievēro to, diedelniek, – leitnants Dubs svarīgi un ar cieņu sacīja, ielikdams revolveri makstī. – Zini, ka tu vari piedzīvot lielas nepatīkšanas, ja vēl turpināsi savu propagandu.

Leitnants Dubs devās projām, atkārtodams pie sevis:

«To es gan viņam ļoti labi pateicu: turpināt propagandu! Jā, taisni propagandu!»

Šveiks pirms iekāpšanas savā vagonā vēl pastaigāja šurpu turpu, murminādams:

– Kur lai es viņu ieskaitu?

Jo ilgāk viņš tā domāja, jo vairāk viņa prātā noskaidrojās šādas cilvēku grupas nosaukums: «Pussmerdelis»¹¹⁶.

Militārajā leksikā jau sen ar lielu patiku lietoja vārdu «smerdelis». Šo pagodinošo apzīmējumu galvenokārt attiecināja uz pulkvežiem, vecākiem kapteiņiem vai majoriem, tas nozīmēja nākamo pakāpi pēc apzīmējuma «vecais maita»¹¹⁷. Zemākā pakāpe «večuks»¹¹⁸ bija laipns apzīmējums kādam vecam pulkvedim vai majoram, kas mēdza gan uzbrēkt, bet tomēr mīlēja savus kareivjus un aizstāvēja tos pret citu pulku kareivjiem, sevišķi pret svešām patruļām, kas bija aizturējušas viņa kareivjus krodziņos pēc atvaļinājuma beigām. Večuks rūpējas par saviem kareivjiem, gādā, lai uzturs vienmēr būtu labs, bet viņam ir kāda vājība, no kā viņš netiek vaļā, – tāpēc viņš arī ir «večuks».

Bet, ja večuks tīšuprāt notrenkā savus kareivjus un zemākos virsniekus, izgudro visādas trauksmes un nakts nodarbības, tad viņš ir «vecais maita».

Ja zemiska piesiešanās, spīdzināšanas kāre un stulbums sasniedz augstāko pakāpi, tad «vecais maita» kļūst par «smerdeli». Šim vārdam plaša nozīme, un starpība starp smerdeli civilā un smerdeli formā ir ļoti liela.

Pirmais, civilsmerdelis, arī ir priekšnieks, un šādu palamu viņam dod kalpotāji un jaunākie ierēdņi dažādās iestādēs. Viņš ir filistrs, birokrāts, kas pieķeras visādiem sīkumiem, piemēram, ka iesniegtais ziņojums nav pienācīgi nosausināts utt. Vispār cilvēku sabiedrībā viņš izceļas ar savu dzīvniecisko aprobežotību, turklāt šāds ēzēlis mēdz uzsvērt savu ārkārtīgo godīgumu, iedomājas, ka visu saprot un visu spēj izskaidrot, un par mazāko nieku apvainojas.

Kas bijis karaklausībā, tas viegli uztvers starpību starp šādu tipu un smerdeli formā. Te šis vārds apzīmē večuku, kas ir īsts cilvēknīdējs, kas visiem nikni uzbrūk, bet arī apstājas pie katra šķēršļa. Kareivjus viņš nemīl un pastāvīgi, kaut arī veltīgi, karo ar tiem, tomēr neprot iegūt viņu acīs tādu autoritāti, kāda ir «večukam» un daļēji «vecajam maitam».

¹¹⁶ V.E.: *polopr'd'och*.

¹¹⁷ V.E.: *dědek prevítská*.

¹¹⁸ V.E.: *dědek* (vecis; večuks būtu *dědeček*).

Dažos garnizonos, piemēram, Tridentā, šādus cilvēkus saukāja «mūsu vecais naktspods»¹¹⁹. Visos gadījumos runa tomēr bija par vecākām personām, un, kad Šveiks domās nosauca leitnantu Dubu par pussmerdeli, tad viņš pilnīgi pareizi apsvēra, ka leitnantam Dubam iztrūkst piecdesmit procentu no pilnvērtīga smerdeļa tiklab vecuma, dienesta pakāpes, kā visa pārējā ziņā. Šādās domās nogrimis, ceļā uz vagonu viņš satika Duba kalpotāju. Tam bija uztūkusi seja, un viņš tikko dzirdami izdvesa, ka viņam nupat bijusi sadursme ar savu kungu, kas viņu pamatīgi izplaukājis, jo konstatējis, ka viņš satiekoties ar Šveiku.

– Tādā gadījumā, – Šveiks mierīgi sacīja, – iesim iesniegt raportu. Austrijas kareivim jāļaujas izplaukāties tikai noteiktos gadījumos, bet tavs kungs pārkāpis visas robežas, kā to mēdza sacīt vecais Savoņas Eižens: «No šejienes līdz šejieni!» Tagad tev jāiesniedz raports, un, ja tu neiesi, tad es pats tevi izplaukāšu, lai tu sajēdz, ko nozīmē, armijas disciplīna. Karlinas kazarmās bija kāds lajtnants Hausners, un tam arī bija kalpotājs, un viņš bija to plaukājis un spārdījis kājām. Reiz kalpotājs bija tā piekauts, ka kļuvis galīgi stulbs un iesniedzis raportu, bet visu sajaucis un raportā ziņojis, ka ticis izplaukāts. Tāpēc lajtnants uz šo vārdu pamata pierādījis, ka viņš melo, jo tanī dienā nav plaukāts, bet tikai kājām spārdīts, un tā šo lāga puiku par nepatiesu apvainojumu ieslodzīja uz trim nedēļām.

– Tas tomēr, stāvokli negroza, – Šveiks turpināja, – tas ir tas pats, par ko vienmēr mēdza stāstīt medicīnas students Houbička, ka patoloģijas institūtā tik un tā sagraizot cilvēku, vai nu tas pakāries, vai noindējies. Es iešu tev līdzī. Karadienestā pāris lieku plauku ir nopietna lieta.

Kunerts bija galīgi apjucis un sekoja Šveikam uz štāba vagonu.

Leitnants Dubs, izliecies pa vagona logu, uzbrēca:

– Ko jūs te meklējat, diedelnieki?

– Izturies ar cieņu! – Šveiks pamācīja un iestūma Kunertu vagonā.

Gaitenī parādījās virsleitnants Lukāšs un aiz viņa kapteinis Zāgners.

Virsleitnants Lukāšs, kam ar Šveiku jau bija daudz piedzīvojumu, šoreiz bija ārkārtīgi pārsteigts, jo Šveiks vairs neizturējās tik vientiesīgi kā parasti, arī viņa sejai vairs nebija pazīstamās labsirdīgās izteiksmes, bet tā drīzāk vēstīja jaunas nepatikšanas.

– Padevīgi ziņoj, obrlajtnanta kungs, – Šveiks sacīja, – tā lieta iet uz raporta pusi.

– Nemuldi nu atkal, Šveik, man jau sen diezgan.

– Atļaujiet sacīt, – Šveiks turpināja, – ka es esmu jūsu rotas raitnieks; jūs, ar jūsu laipnu atļauju, esat 11. rotas komandieris. Es zinu, ka tas izskatās traki ērmīgi, bet es zinu arī, ka – leitnants Duba kungs ir jums padots.¹²⁰

– Jūs esat galīgi jucis, Šveik, – virsleitnants Lukāšs pārtrauca viņu, – jūs esat piedzēries, un būtu labāk, ja jūs aizvāktos. Vai tu, saproti, tu stulbeni, tu ragulops!

– Padevīgi ziņoj, obrlajtnanta kungs, – Šveiks neatlaidās, bīdīdams Kunertu sev priekšā, – ka tas izskatās taisni tāpat kā reiz Prāgā, kad tur izmēģināja kādu aizsargierīci pret sabraukšanu ar tramvaju. Izgudrotāja kungs pats uzpurējās izmēģinājuma labā, un tad pilsēta dabūja maksāt viņa atraīnei zaudējumu atlīdzību.

Kapteinis Zāgners, nezinādams, ko teikt, piekrītot māja ar galvu, kamēr virsleitnanta Lukāša sejā atspoguļojās izmisums.

¹¹⁹ V.E.: *náš starej hajzl.*

¹²⁰ V.E.: Augstāk šajā sējumā bija teikts, ka Dubs ir no 3. rotas, tāpat nevarēja būt pakļauts Lukāšam (skat. {Dubs}); vēlāk Šveiks arī saka, ka Dubs ir no «mūsu kaujas bataljona», bet nevis «no mūsu rotas» (skat. {Dubs}).

– Bez raporta nekā nevar iztikt, padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, – Šveiks nepielūdzami turpināja, – jūs man vēl Mostā sacījāt, obrļajtnanta kungs, ka man kā rotas raitniekam būs arī citi pienākumi, ne tikai pavēļu nodošana vien, un ka man jābūt informētam par visu, kas rotā notiek. Uz šā rīkojuma pamata es atļaujos jums ziņot, obrļajtnanta kungs, ka lajtnants Duba kungs ne aiz šā, ne aiz tā izplaukājīs savu kalpotāju. Pats no sevis es to neietu stāstīt, padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs. Bet, kad es redzu, ka lajtnants Duba kungs iedalīts jūsu komandā,¹²¹ tad es nolēmu, ka jāiesniedz raports.

– Tas ir visai dīvaini, – kapteinis Zāgners sacīja. – Kāpēc jūs to Kunertu atvilkāt līdz, Šveik?

– Padevīgi ziņoj, bataljona komandiera kungs, ka par to ir jāraportē. Viņš ir stulbs, lajtnants Duba kungs ir viņu izplaukājīs, un viņam nav pa spēkam vienam pašam iesniegt raportu. Padevīgi ziņoj, kapteiņa kungs, ja jūs būtu tik laipns un paskatītos uz viņu, tad jūs redzētu, kā viņam ceļi trīc, viņš taisni beigts no bailēm, ka viņam jāiesniedz raports. Ja es te nebūtu bijis, viņš varbūt nemaz nebūtu raportu iesniedzis kā tas Kudela no Bitouhovas, kurš, aktīvā dienestā būdams, tik ilgi grasījās sniegt raportu, kamēr viņu pārcēla uz floti, kur viņš uzkalpojās par kornetu un tad tika izsludināts kādā no Klusā okeāna salām par dezertieri. Viņš tur bija arī apprecējies, un, kad runājis ar pasaules apceļotāju Hovlasu, tad tas pat iedomāties nav varējis, ka Kudela nav iedzimtais. Tas vispār ļoti bēdīgi, ja kādam par pāris nieka plaukām jāiesniedz raports. Kunerts nepavisam negribēja šurp nākt, pat sacīja, ka nenākšot. Viņš vispār ir tā pieplaukāts, ka pat nemaz nezina, par kādām plaukām patlaban runā. Viņš nemaz nebūtu nācis šurp, viņš nemaz nebūtu iesniedzis raportu, bet būtu ļāvis, lai viņu dauza vien tālāk. Padevīgi ziņoj, kapteiņa kungs, paskatieties vien uz viņu, – viņš tak ir galīgi apdullis. Bet, no otras puses, viņam tūliņ vajadzēja sūdzēties, tikko viņš bija saņēmis tās pāris plaukas, bet viņam nebija dūšas, jo viņš zināja, ka, dzejnieka vārdiem runājot, labāk būt par pazemīgu vijolīti. Viņš taču kalpo pie lajtnanta Duba kunga.

Un Šveiks piebilda, stumdams Kunertu uz priekšu:

– Netrīci taču tā kā apšu lapa!

Kapteinis Zāgners jautāja Kunertam, kas īsti esot noticis, bet Kunerts atbildēja, pie visām miesām drebēdams, ka kapteiņa kungs varot pats pajautāt lajtnanta kungam. Lajtnanta kungs nemaz neesot viņam sītis.

Jūdass Kunerts, joprojām drebēdams, paziņoja, ka Šveiks to visu esot izdomājis.

Šim grūtajam stāvoklim darīja galu pats leitnants Dubs, pēkšņi parādīdamies un uzbrēkdams Kunertam:

– Vai tu vēl gribi pāris reižu pa ausi?

Viss kļuva skaidrs, un kapteinis Zāgners tūliņ pateica leitnantam Dubam:

– Ar šodienu Kunerts pāriet pie bataljona virtuves, un pēc jauna kalpotāja griezies pie mantziņa Vaņeka.

Leitnants Dubs salutēja un aiziedams noteica Šveikam:

– Es deru, ka jūs vienreiz karāsieties.

Kad viņš bija aizgājis, Šveiks mīli un draudzīgi uzrunāja virsleitnantu Lukāšu:

– Mnihovā arī reiz viens kungs tā sarunājās ar otru, un tas viņam atbildēja: «Pie karātavām abi satiksīties».

– Kas jūs gan par idiotu, Šveik! – virsleitnants Lukāšs pikti iesaucās. – Lai es nedzirdētu vairs jūsu parasto atbildi: «Padevīgi ziņoj, es esmu idiots».

– Brīnišķīgi! – kapteinis Zāgners piezīmēja, paskatījies pa logu. Viņš labprāt būtu atgājis no tā, bet vairs nepaguva, jo notika nelaime: aiz loga parādījās leitnants Dubs.

Leitnants Dubs izsacīja savu nožēlu par to, ka kapteinis Zāgners aizgājis, nenoklausīdamies viņa argumentos par labu uzbrukumam austrumu frontē.

– Ja mēs gribam izprast šo grandiozo uzbrukumu, – viņš sauca logā augšup, – tad mums jāatceras, kā uzbrukums attīstījās aprīļa beigās. Mums bija nepieciešams pārraut krievu fronti, un mēs atzinām par visizdevīgāko vietu pārrāvumam fronti starp Karpatiem un Vislu.

– Es nestrīdos ar tevi par to, – kapteinis Zāgners dzestri atbildēja un atkāpās no loga.

Kad pēc pusstundas vilciens atgāja uz Sanoku, kapteinis Zāgners izstiepās uz sola un izlikās guļam, lai leitnants Dubs neuzmāktos ar saviem apnicīgajiem paskaidrojumiem.

Šveika vagonā trūka Balouna. Viņš bija dabūjis atļauju iztīrīt gulaša katlu. Patlaban viņš atradās nepatīkamā situācijā uz platformas, kur bija karalauka virtuves: kad vilciens bija sācis kustēties, Balouns bija iekritis uz galvas katlā, un tikai viņa kājas rēgojās ārā. Tomēr viņš drīz pierada pie šā neparastā

¹²¹ V.E.: *Když já však vidím, že pan lajtnant Dub je přidělen pod vaše komando...*

stāvokļa, un no katla atskanēja šmakstināšana, it kā ezis medītu tarakānus, un pēc brīža kļuva dzirdama Balouna lūdzēja balss:

– Es jūs lūdzu, biedri, iemetiet man, dieva dēļ, gabaliņu maizes, – te vēl tik daudz mērces.

Šī idille turpinājās līdz pat nākamajai stacijai, kur 11. kaujas rota ieradās ar tik labi iztīrītu katlu, ka tas laistījās vien.

– Lai dievs jums to atmaksā, mīlie biedri, – Balouns no sirds pateicās, – kopš esmu karadienestā, man pirmo reizi uzsmaidīja tāda laime.

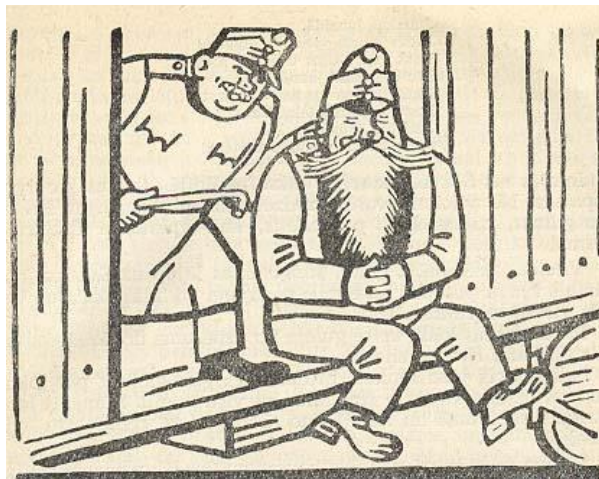
Viņam tiešām bija taisnība. Lupkas pārejā viņš bija saņēmis divas porcijas gulaša: virsleitnants Lukāšs, būdams visai apmierināts, ka Balouns atnesis no virtuves neaizskartu pusdienu devu, bija atstājis viņam lielo pusi pāri. Balouns bija pilnīgi laimīgs, šūpoja pa vagona durvīm ārā izkārtās kājas, un karš sāka viņam likties jau kaut kas tuvs un pazīstams.

Rotas pavārs sāka viņu vilkt uz zoba, apgalvodams, ka pirms ierašanās Sanokā ešelonam izsniegsot vakariņas un vēl vienas pusdienu, kas pienākoties par tām dienām, kad tās neizsniedza. Balouns tikai piekrītot māja ar galvu un čukstēja:

– Gan jūs redzēsiet, biedri, ka dievs kungs mūs nepametīs.

Visi gardi nosmējās par to, bet pavārs, sēdēdams uz savas virtuves, uzdziedāja:

Juhaidī, juhaidā,
Dievs mums vienmēr tuvumā!¹²²
Kaut viņš pīšļos triec un soda,
Pēc ceļ atkal jaunā godā,
Kaut liek sausu maizi krimst,
Postā nepamet tak klimst,
Juhaidī, juhaidā,
Dievs mums vienmēr tuvumā!

Ielejās aiz Ščavnas stacijas atkal parādījās jaunas kareivju kapsētas. No vilciena varēja redzēt akmens krustu ar Kristu bez galvas, ko tas bija pazaudējis, kad apšaudīja dzelzceļa posmu.

Vilciens paātrināja gaitu, steigdamies lejup uz Sanoku, apvārsnis kļuva plašāks, un abpus dzelzceļa atklājās skats uz veselu virkni sagrautu ciemu.

Pie Kulašnas kādā upītē gulēja no uzbēruma nogāzies sadragāts Sarkanā Krusta vilciens.

Balouns acis vien ieklēta, brīnīdamies galvenokārt par lokomotīves daļām, kas bija izmētātas pa visu ieleju. Dūmenis bija ietriekts uzbērumā un rēgojās no tā ārā kā 28 centimetru lielgabals.

Šī aina saistīja arī citu Šveika vagona biedru uzmanību. Visvairāk uztraucās pavārs Juraida:

– Vai tad uz Sarkanā Krusta vagoniem drīkst šaut?

– Drīkstēt nedrīkst, bet varēt var, – Šveiks atbildēja. – Katrā gadījumā tas bijis labi tēmētšāviens, bet izrunāties jau var katrs, ka tas noticis naktī un sarkanais krusts nebijis redzams. Pasaulē vispār ir daudz kā tāda, ko nedrīkst darīt, bet izdarīt var. Galvenais ir izmēģināt, var būt, ka izdodas, un, ja arī nedrīkst, tad, kas, zina, var izdarīt bez drīkstēšanas. Ķeizarsko manevru laikā Pīsekā pienāca pavēle, ka pārgājienos kareivjus nedrīkst sodīt ar sasišanu «ragā», bet mūsu kapteinis izdomāja, kā tas izdarāms. Par pavēli viņš tikai pasmējās, jo katram skaidrs, ka sasiets kareivis nav gājējs. Viņš šo pavēli nepārkāpa, bet lika gluži vienkārši samest sasiestos kareivjus ratos un tad devās pārgājienā. Vai atkal tāds gadījums mūsu ielā pirms pieciem vai sešiem gadiem. Kāda nama otrajā stāvā dzīvoja Karlika kungs, stāvu augstāk – kāds ļoti kārtīgs cilvēks, kuš mācījās konservatorijā, kāds Mikešs. Šis Mikešs bija liels meitu mednieks un, starp citu, bija jau sācis lakstoties ap Karlika kunga meitu, kuras tētiņam piederēja ekspedīcija, konditoreja un kaut kur Morāvijā pat grāmatsietuve, tikai uz cita vārda. Kad nu Karlika kungs uzzināja, ka šis konservatorists met acis uz viņa meitu, tad viņš uzgāja pie tā un pateica: «Jūs manu meitu par sievu nedabūsiet, plikādīda tāds! Es jums viņu nedošu!» – «Labi», Mikeša kungs

¹²² V.E.: *Župajdijáh župajdá, ak nás pánbùh nezandá...*

atbildēja, «es nekā nevaru darīt, ja man nav brīv viņu precēt. Kārties jau nu neiešu!» Bet pēc pāris mēnešiem Karlika kungs ierodas atkal un sievu arī paņēmis līdzi, un abi vienbalsīgi saka: «Nelieti, jūs esat nolaupījis mūsu meitai godu». – «Pareizi», viņš atbild, «es esmu viņu padarījis par dāmu». Nu Karlika kungs sāk uz viņu brēkt nelabā balsī: šis tak esot sacījis, ka Mikešs nedrīkstot viņa meitu precēt, ka viņš to nedošot, bet Mikešs pilnīgi pareizi atbild, ka viņš šo meitu tiešām neprecēšot un ka toreiz nav runāts, ko viņš ar šo meitu varot darīt. Viņš vēl piemetināja, ka viņš vārdu turot, ka vecāki varot būt bez rūpēm, jo viņš precēties nedomājot, ka viņam esot raksturs, ka viņš neesot vis kā niedre vējā un, ja viņš vārdu devis, tad tas ir svēts. Un, ja viņu pat vajātu, viņš arī to izturēšot, jo viņam tīra sirdsapziņa un viņš savai nelaiķa mātei uz miršanas gultas zvērējis, ka nekad dzīvē nemelošot, viņš to nosolījis, roku sniegdams, un šāds zvērēsts neesot laužams, un viņa ģimenē neviens nekad neesot melojis, un viņam skolā vienmēr bijusi augstākā atzīme par uzvešanos. Tātad redziet, ka daudz ko nedrīkst, bet var, un ka ceļi un paņēmieni var būt dažādi, tikai mērķim jābūt vienam.

– Mīlie draugi, – sacīja brīvprātīgais, kas kaut ko aši pierakstīja, – katram ļaunumam ir sava labā puse. Šis uzspridzinātais, pa pusei sadegušais un no uzbēruma notriektais sanitārvilciens papildinās mūsu bataljona slavas pilno vēsturi ar vienu jaunu nākamo varoņdarbu. Es to iedomājos šādi, ka 16. septembrī, kā esmu te atzīmējis, no katras rotas uzaicinās brīvprātīgi pieteikties vairākus kareivjus, kuri tad ar jefreitoru priekšgalā ies uzspridzināt ienaidnieka bruņoto vilcienu, kas mūs apšauda un nelaiž pāri upei. Pārgērbusies zemnieku drēbēs, viņi godam veiks savu uzdevumu.

– Bet ko es te redzu? – brīvprātīgais iesaucās, ieskatījies savās piezīmēs. – Kā te iekļuvis mūsu Vaņeka kungs?

– Klausieties, mantziņa kungs, – viņš uzrunāja Vaņeku, – kāds skaists raksts būs par jums bataljona vēsturē! Man šķiet, vienreiz jau bija par jums runa, bet šī epizode ir noteikti labāka un piemērotāka.

Un viņš nolasīja paceltā balsī:

Mantziņa Vaņeka varoņa nāve.

Drosmīgajā pasākumā uzspridzināt pretinieka bruņoto vilcienu brīvprātīgi pieteicās arī mantzinis Vaņeks, kas, līdzīgi citiem, ietērpās zemnieku drēbēs. Sprādziena apdullināts, viņš atjēdzās tikai tad, kad viņu ielenca ienaidnieka kareivji, kas viņu tūliņ nogādāja savas divīzijas štābā, kur viņš, droši raudzīdamies nāvei acīs, kategoriski atteicās sniegt paskaidrojumus par mūsu karaspēka novietni un skaitlisko sastāvu. Tā kā viņš bija pārgērbies, tad viņam kā spiegam piesprieda nāves sodu pakarot, ko, ievērojot viņa augsto dienesta pakāpi, aizstāja ar nošaušanu. Spriedumu nekavējoties izpildīja pie kapsētas mūra, pie kam drosmīgais mantzinis Vaņeks pieprasīja atstāt viņam acis neaizsietas. Kad viņam jautāja, kāda ir viņa pēdējā vēlēšanās, viņš atbildēja: «Nosūtiet ar parlamentāri manam bataljonam manu pēdējo sveicienu un paziņojiet, ka es mirstu tanī pārliecībā, ka mūsu bataljons turpinās savu uzvarām vaiņagoto ceļu. Tad vēl pasakiet kapteinim Zāgneram, ka gaļas deva saskaņā ar pēdējo brigādes pavēli palielināta par pustrēšas konservu kārbas uz cilvēku dienā». Tā mira mūsu mantzinis Vaņeks. Ar saviem pēdējiem vārdiem viņš sacēla naidniekos paniskas bailes, jo tie bija domājuši, ka, nelaizdami mūs pāri upei, ir atšķēlušī mūs no mūsu pārtikas bāzes un tas būs par iemeslu badam un morālam sabrukumam mūsu rindās. Par mieru, ar kādu Vaņeks raudzījās nāvei sejā, liecina tas apstāklis, ka viņš līdz pat soda izpildīšanai spēlēja ar ienaidnieka štāba virsniekiem savtrumpi. «Naudu, ko esmu iespēlējis, nododiet krievu Sarkanajam Krustam!» viņš sacīja, kad šauteņu stobri jau vērsās pret viņa krūtīm. Šī cildenā augstsirdība aizkustināja klātesošos karavīrus un virsniekus līdz asarām.

– Piedodiet, Vaņeka kungs, – brīvprātīgais turpināja, – ka es atļāvos tik brīvi rīkoties ar jūsu naudu! Sākumā es biju domājis nodot to Austrijas Sarkanajam Krustam, bet galu galā, man liekas, no cilvēcības viedokļa tas vienalga, ja tikai tā nonāk labdarīgas iestādes rokās.

– Mūsu nelaiķa mantzinim, – Šveiks piezīmēja, – vajadzēja labāk to novēlēt bezmaksas ēdnīcai Prāgā, bet var būt arī, ka tā labāk, jo citādi vēl pilsētas galvas kungs nopirktu par šo summu sev aknu desu uzkodām.

– Jā, zagšana notiek visās malās, – telefonists Hodunskis atsaucās.

– Un it īpaši Sarkanajā Krustā, – pavārs Juraida paziņoja ar sevišķu niknumu. – Mostā es pazinu kādu pavāru, kas gatavoja pusdienas žēlsirdīgajām māsām, un tas man stāstīja, ka vecākā māsa un kopējas sūtot uz mājām veselām kastēm vīna un šokolādes. Tur vainīgs gadījums, un tas ir jau iepriekš nolemts. Ikviens cilvēks savā bezgalīgajā dzīvē pārdzīvo neskaitāmas pārvērtības, un vienreiz šinī pasaulē, kādā zināmā savas darbības periodā, viņam jāklūst arī par zagli. Es pats jau esmu šim periodam pāri.

Okultists Juraida izvilka no savas mugursomas pudeli konjaka.

– Te jūs redzat neapgāzamu pierādījumu manam apgalvojumam, – viņš sacīja, attaisīdams pudeli. – Es šo pudeli paņēmu virsnieku virtuvē taisni pirms aizbraukšanas. Tas ir labākās šķirnes konjaks, to varētu lietot cukurotajiem glazējumiem uz Lincas tortēm, bet šai pudelei bija nolemts, ka es to nozagšu, tāpat kā man bija nolemts kļūt par zagli.

– Nebūtu nemaz slikti, – Šveiks iejaucās, – ja mums citiem būtu nolemts kļūt par jūsu līdzdalībniekiem. Man vismaz ir tāda nojauta.

Šī nojauta tiešām piepildījās. Pudele gāja no rokas rokā par spīti tam, ka mantzinis Vaņeks protestēja un uzstāja, ka konjaks dzerams no katliņiem un taisnīgi sadalāms. Viņi esot pieci uz vienu pudeli, tāpēc viegli varot gadīties, ka šā nepārskaitļa pēc viens iedzerot kādu malku virs normas, uz ko Šveiks atbildēja:

– Tas ir taisnība, bet, ja Vaņeka kungs grib dabūt pārskaitli, lai viņš izstājas no kompānijas, tad nebūs nekādu nepatikšanu un ķildu.

Vaņeks tūliņ atsauc savus vārdus un iesniedza jaunu, augstsirdīgu priekšlikumu, lai Juraida kā devējs ieņemtu tādu vietu rindā, kas viņam nodrošinātu divus malkus viena vietā, bet šis priekšlikums radīja vētraiņu protestu, jo Juraida jau vienreiz bija dzēris, kad attaisīja pudeli un nogaršoja konjaku.

Beidzot pieņēma brīvprātīgā priekšlikumu dzert alfabētiskā kārtībā, jo, pēc viņa vārdiem, zināms iepriekšnoteikums jau izpaužoties arī tajā faktā, kā katru saucot.

Hodunskis, pirmais pēc alfabēta, iesāka rindu, uzmezdams draudīgu skatienu Vaņekam, kas bija aprēķinājis, ka viņš kā pēdējais dabūšot vienu malku vairāk. Tā bija rupja matemātiska kļūda, jo pudelē bija taisni divdesmit viens malks.

Pēc tam viņi spēlēja parasto «piepirkšanu» ar trim kārtīm, un brīvprātīgais pavadīja katru trumpi ar dievbijīgiem izteicieniem no svētajiem rakstiem. Tā, paņēmis trumpja kalpu, viņš izsacās:

– Kungs, atstāj man viņu arī uz šo gadu, lai es ar viņa palīdzību varu apart un apmēslo lauku un tas nes man augļus!¹²³

Kad viņam pārmeta, ka viņš iedrošinājies pievākt pat trumpja astotnieku, viņš paceltā balsī sauca:

– Jebšu vai ir kāda sieva, kam ir desmit graši un kas, to vienu pazaudējusi, tūliņ neiededzina uguni, neslauka savu istabu un ar čaklību nemeklē, kamēr to atrod? Un, to atradusi, sasauc savas draudzenes un kaimiņienes un saka:¹²⁴ «Priecājieties ar mani, jo es esmu piepircis astotnieku kopā ar trumpja kungu un dūzi». Dodiet savas kārtis šurp, jūs visi esat iekrituši.

Brīvprātīgajam Marekam tiešām bija laime kārtīs. Kamēr pārējie savstarpēji kāva cits citu, viņš katreiz sedza to trumpjus ar vēl lielāku kārti, tā ka tie paspēlēja cits pēc cita, bet viņš ņēma likmi pēc likmes, uzrunādams sakautos:

– Un tad būs liela zemes trīcēšana visās vietās un briesmīgs bads un mēris, un zīmes pie debesīm.¹²⁵

Beidzot viņiem apnīka, un viņi pārtrauca spēli pēc tam, kad telefonists Hodunskis bija paspēlējis algu par pusgadu uz priekšu. Viņu tas ļoti satrieca, un brīvprātīgais vēl prasīja no viņa parādrakstu, kurā būtu sacīts, ka mantzinim Vaņekam, izmaksājot algas, Hodunskis alga jāizmaksā Marekam.

– Nebaidies, Hodunski, – Šveiks viņu mierināja, – ja tev laimēsies, tu kritīsi pirmajā kaujā un Mareks neredzēs tavu algu kā savu degungalu. Paraksti vien!

Hodunski šī piezīme ietekmēja visai nepatīkami, tāpēc viņš kategoriski noteica:

– Es nevaru krist kaujā, jo esmu telefonists, un telefonisti pastāvīgi ir blindāžā. Vadus velk un bojājumus izlabo vienmēr pēc kaujas.

Brīvprātīgais iebilda, ka tieši otrādi, – telefonistiem draudot lielas briesmas un ienaidnieka artilērija tēmējot taisni uz viņiem. Neviens telefonists neesot blindāžā drošs. Pat ja blindāža atrastos desmit metru dziļumā, ienaidnieka artilērija to tomēr uzietu. Telefonisti kūstot kā sniegs pavasara saulītē. To pierādot tas, ka Mostā, taisni viņa prombraukšanas laikā, atvērti 28. kursi telefonistu sagatavošanai.

Hodunskis izskatījās galīgi nolaidies, tāpēc Šveiks laipni un draudzīgi piezīmēja:

¹²³ V.E.: Lūkas, 13:8 {EVANG3}.

¹²⁴ V.E.: Lūkas, 15:8 {EVANG3}.

¹²⁵ V.E.: Lūkas, 21:10 {EVANG3}.

– Vārdu sakot, tā ir īsta cūku būšana!

Hodunskis tikpat laipni atbildēja:

– Nedzisini mēli!

– Es paskatīšos savos bataljona vēstures materiālos, kas man atzīmēts ar burtu «H». Hodunskis – Hodunskis... Ahā, te jau ir: telefonistu Hodunski apber mīna. Viņš telefonē no sava kapa uz štābu: «Mirstu un apsveicu mūsu bataljonu ar uzvaru!»

– Ar to tev jāapmierinās, – Šveiks teica, – jeb vai tu gribi vēl ko piemetināt? Atceries «Titānika» telefonistu, kas tad, kad kuģis jau grima, vienā gabalā zvanīja uz pārplūdušo virtuvi, vai pusdienas reiz būšot gatavas.

– Man tur nav iebildumu, – brīvprātīgais sacīja, – ka Hodunskis pēdējos vārdus pirms nāves papildina kaut vai tā, ka viņš sauc pa tālruni: «Sveiciniet mūsu dzelzs brigādi!»

IV. Soļos – marš!

Ierodoties Sanokā, izrādījās, ka vagonā, kur atradās 11. rotas virtuve un kur pieēdušais Balouns krekšēja aiz labsajūtas, bija tiešām runājuši patiesību. Bataljonam pienācās saņemt liekas vakariņas un pat lieku maizes devu kā atlīdzību par tām dienām, kad nekas nebija saņemts. Kad ešelons atstāja vagonus, tad izrādījās, ka Sanokā atrodas arī «Dzelzs brigādes» štābs, pie kuras pēc savas kristāmvēstes piederēja 91. pulka kaujas bataljons. Kaut gan dzelzceļa satiksme no Sanokas līdz Ļvovai un tālāk uz ziemeļiem līdz Lielajam Tiltam nebija pārtraukta, tomēr īstenībā tā palika mīkla, kāpēc austrumu frontes štābs bija pieņēmis dispozīciju, pēc kuras «Dzelzs brigādei» bija jāsakoncentrē kaujas bataljoni 150 km no frontes, kad frontes līnija stiepās no Brodiem līdz Bugas upei un visgarām tai uz ziemeļiem līdz pat Sokalai.

Šis ārkārtīgi interesantais stratēģiskais jautājums atrisinājās gaužām vienkārši, kad Sanokā kapteinis Zāgners aizgāja uz brigādes štābu pieteikt kaujas bataljona ierašanos.

Par dežurantu bija brigādes adjutants kapteinis Tairle.¹²⁶

– Mani ļoti pārsteidz, ka jūs neesat saņēmuši noteiktus norādījumus, – kapteinis Tairle sacīja. – Maršruts ir skaidrs. Savu virzīšanos uz priekšu jums, protams, vajadzēja mums jau iepriekš paziņot. Pēc augstākās virspavēlniecības dispozīcijas jūs esat **ieradušies divas dienas par ātru**.

Kapteinis Zāgners mazliet pietvīka, bet viņam gan nenāca prātā atkārtot visas tās šifrētās telegrammas, ko viņš bija ceļā saņēmis.

– Es ļoti brīnos par jums... – kapteinis Tairle turpināja.

– Man šķiet, – kapteinis Zāgners pārtrauca, – ka mēs, virsnieki, sakām viens otram «tu».

– Manis dēļ, – kapteinis Tairle piekrita, – bet saki, – vai tu esi kadru vai rezerves virsnieks? Kadru? Tas ir pavisam kas cits.¹²⁷ Tā uzreiz jau nevar zināt. Mums te visādu stulbu rezerves leitnantu bijis, ka biezs! Kad mēs atkāpāmies no Limanovas un Krasnikas, tad šie «leitnanti» pazaudēja galvu, tiklīdz pamanīja kādu kazaku patruļu. Mēs no štāba, mēs šitādus tāpiņus neciešam. Tāds nejēga noliek

¹²⁶ V.E.: *hejtman Tayrle*.

¹²⁷ V.E.: Rezerves virsniekam jau nu bataljonu neuzticētu – ja nu vienīgi pēc ilgām kaujām, kad visi augstākie virsnieki krituši, bet šis rezervists sevi labi parādījis.

«intelbeņķi»¹²⁸ un galu galā pāriet kadros¹²⁹ vai, civilists būdams un palikdams, noliek virsnieka pārbaudījumu, un, kad nu uznāk karš, tad no viņa neiznāk vis leitnants, bet lupatu bunte!

Kapteinis Tairle nospļāvās un familiāri paplikšķināja kapteinim Zāgneram pa plecu:

– Palieciet te kādas pāris dienas! Es jūs visus ievēdīšu sabiedrībā, izdejosimies. Mums te ir glīti skuķi, «Engelhuren»¹³⁰. Te ir arī kāda ģenerāļa meita, kas agrāk piekopusi lesbisko mīlestību. Tad mēs visi saģērbjamies sieviešu drēbēs, un tad tik tev vajadzētu redzēt, ko viņa taisa! Kārņa kā kaza,¹³¹ tu iedomāties nevari, bet savu lietu pieprot uz to labāko. Velna sievišķis, bet gan jau tu pats redzēsi.

– Pardon, – viņš sarāvās, – mani jau atkal šķebina, šodien jau trešo reizi.

Lai pierādītu kapteinim Zāgneram, cik jautri šeit klājas, viņš atgriezies paskaidroja, ka tās esot sekas no iepriekšējā vakara, kurā piedalījušies arī sapieru rotas virsnieki.

Ar šās rotas komandieri, kam arī bija kapteiņa dienesta pakāpe, kapteinis Zāgners drīz vien iepazīnās. Kancelejā iedrāzās garš cilvēks formā ar trim zelta zvaigznītēm un, neievērodams kapteini Zāgneru, familiāri uzrunāja Tairli, it kā nebūtu gluži skaidrā prātā:

– Nu, ko tu dari, cūkcepure? Tu gan vakar smalki apstrādāji mūsu grāfieni. – Viņš atsēdās un, sizdams ar tievu niedrīti sev pa stilbiem, iesmējās pilnā kaklā. – Kad es tikai iedomājos, kā tev sāka nākt atpakaļ un viņai taisni klēpī...

– Jā, – Tairle apstiprināja, – vakar gāja varen jautri.

Tikai tagad viņš iedomājās iepazīstināt kapteini Zāgneru un virsnieku ar niedrīti, pēc kam visi devās no brigādes administratīvās daļas kancelejas uz kafejnīcu, kas uz ātru roku bija ierīkota bijušās alus pārdotavas vietā.

Kad viņi gāja cauri kancelejai, kapteinis Tairle paņēma sapieru rotas komandiera niedrīti un uzsita uz garā galda, ap kuru tūliņ nostājās frontē divpadsmit kara rakstvežu. Tie bija mierīgas, drošas aizmugures dzīves cienītāji, jaunos formas tērpos, apaļiem, labi pildītiem vēderiņiem.

Kapteinis Tairle, gribēdams padziļoties Zāgnera un otra kapteiņa priekšā, uzsauca šiem divpadsmit resnajiem blēdīšanās mākslas apustuļiem:

– Nedomājiet, ka es jūs te turu uzbarošanai, cūku dzimums! Mazāk rīt un žūpot, bet vairāk kustēties!

– Es jums parādīšu vēl vienu dresūras paņēmieni, – Tairle paziņoja saviem biedriem.

Viņš uzsita vēlreiz ar niedrīti uz galda un uzprasīja savam ducim:

– Kad jūs pārsprāgsiet, sivēni tādi?

Visi divpadsmit kā vienā balsī atbildēja:

– Kad pavēlēsiet, kapteiņa kungs.

Smiedamies pats par savu stulbumu un muļķību, kapteinis Tairle izgāja no kancelejas.

Kad visi trīs apsēdās pie galda kafejnīcā, Tairle pasūtīja pudeli kadiķogu degvīna un pavēlēja pasaukt pāris jaunkundžu, kas būtu brīvas. Izrādījās, ka šī kafejnīca patiesībā ir publiskais nams, un, tā kā nevienas brīvas jaunkundzes nebija, kapteinis Tairle neganti uztraucās, rupji nolamāja saimnieci un brēkdams taujāja, kas esot pie Ellas jaunkundzes. Uzzinājis, ka tur atrodoties kāds leitnants, viņš pārskaitās vēl vairāk.

Pie Ellas jaunkundzes atradās leitnants Dubs. Kad kaujas bataljons bija novietots ģimnāzijas ēkā, viņš bija savācis savu vadu un plašā runā tam paskaidrojis, ka krievi atkāpjoties visur ierīkojuši publiskos namus, ievietojot tajos ar venēriskām slimībām aplaistu personālu, lai tā sagādātu Austrijas armijai iespējami lielākus zaudējumus, tāpēc viņš brīdinot kareivjus no šādu lokālu apmeklēšanas. Viņš pats personīgi pārliecinātos šajos namos, vai viņa pavēles ievērotas, un, tā kā viņi atrodoties frontes joslā, tad katram, ko tur notveršot, būšot jāstājas kara tiesas priekšā.

Leitnants Dubs bija tiešām nolēmis personīgi pārliecināties par savu pavēļu izpildīšanu, tāpēc viņš izraudzījās, acīm redzot kā savu novērojumu izejas punktu, dīvānu Ellas istabiņā, tā saucamās «Pilsētas kafejnīcas» otrajā stāvā, dīvānu, uz kura viņš lieliski pavadīja laiku.

Tikmēr kapteinis Zāgners bija aizgājis pie sava bataljona. Tairles sabiedrība izjuka, jo viņu aizsauca uz brigādi. Brigādes komandieris jau vairāk nekā stundu meklēja savu adjutantu.

¹²⁸ Eksterna pārbaudījums gatavības atestāta iegūšanai.

¹²⁹ V.E.: *Pitomy chlap s inteligentkou da se nakonec aktivovat...*

¹³⁰ Engēļu palaistuves (*vāc.*).

¹³¹ V.E.: *hubená svině.*

No divīzijas bija pienākušas jaunas pavēles. Bija nepieciešams izstrādāt galīgu maršrutu jaunpienācējam 91. pulkam,¹³² jo agrākā virzienā saskaņā ar jauno dispozīciju vajadzēja sūtīt 102. pulka kaujas bataljonu.

Viss tas bija ārkārtīgi sarežģīti. Galīcijas ziemeļaustrumu stūrī krievi atkāpās tik steidzīgi, ka atsevišķas austriešu karaspēka daļas galīgi sajaucās kopā, un vietām tanīs kā ķīļi iespiedās vācu armijas daļas; radās īsts haoss, ko vēl pastiprināja jaunu kaujas bataljonu un citu karaspēka vienību ierašanās. Tas pats notika arī citos frontes sektoros, kas atradās tālāk aizmugurē, kā, piemēram, Sanokā, kur pēkšņi ieradās vācu Hanoveras divīzijas rezerves daļas ar kādu pulkvedi priekšgalā. Šim pulkvedim bija tik negants izskats, ka brigādes komandieris pilnīgi apjuka. Hanoveras divīzijas rezerves daļu komandieris iesniedza sava štāba dispozīciju, pēc kuras viņa kareivji bija jānovieto tanī pašā ģimnāzijā, ko jau ieņēma 91. pulka kaujas bataljons, bet štābam viņš pieprasīja nodot Krakovas bankas telpas, kur atradās pašas brigādes štābs.

Brigādes komandieris griezās pa tiešo vadu pie divīzijas un visos sīkumos attēloja pašreizējo situāciju. Tam sekoja divīzijas saruna ar hanoverieti, un rezultātā brigāde saņēma pavēli: «Brigāde atstāj pilsētu plkst. 6 vakarā un novietojas uz līnijas Turova-Volska – Liskovice – Starosola – Sambora, gaidot turpmākās pavēles. Vienā laikā ar to no pilsētas iziet 91. kājn. pulka kaujas bataljons, kas izveido segumu. Avangards iziet 5.30 uz Turovu; starp ziemeļu un dienvidu flangiem atstatums 3½ km. Arjergards dodas ceļā 6.15».

Tā nu ģimnāzijā radās liels satraukums, un bataljona virsnieku apspriedē trūka taisni leitnanta Duba; Šveikam uzdeva viņu uzmeklēt.

– Es ceru, – virsleitnants Lukāšs viņam teica, – ka jūs viņu atradīsiet bez kādām grūtībām. Jums abiem vienmēr kaut kas atgadās.

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka es lūdzu rakstveida pavēli no rotas – taisni tāpēc, ka mums abiem vienmēr kaut kas atgadās.

Kamēr virsleitnants Lukāšs rakstīja savā bloknatā pavēli leitnantam Dubam tūliņ ierasties ģimnāzijā uz apspriedi, Šveiks turpināja:

– Jūs, obrļajntanta kungs, varat būt bez rūpēm kā vienmēr. Gan es viņu atradīšu. Kareivjiem aizliegts apmeklēt publiskos namus, tāpēc viņš noteikti vienā tādā sēž, lai pārliecinātos, vai no viņa vada kāds negrib nonākt kara tiesā, ar ko viņš vienmēr draud. Viņš taču pats teica savam vadam, ka apstaigās visus publiskos namus, un vai tam, kas ar viņu iepazīsies no sliktās puses. Turklāt es zinu, kur viņš tagad ir. Viņš atrodas tanī kafejnīcā iepretim, jo viss vads skatījās viņam pakal, kur viņš vispirms ies.

«Pilsētas apvienotajai izpriecās iestādei» un «Pilsētas kafejnīcai», par ko Šveiks runāja, bija divi nodalījumi.¹³³ Kas negribēja iet caur kafejnīcu, tas gāja no sētas puses, kur sildījās saulē kāda veca sieviete, kas visus uzrunāja vācu, poļu un ungāru valodā: «Nāciet vien, zaldātiņ, te ir skaistas jaunkundzītes».

Ja zaldātiņš ienāca, tad viņu caur gaiteni ievada priekšistabā, kas noderēja par pieņemamo telpu, un pasauca kādu no jaunkundzēm, kas tūliņ ieskrēja vienā krekļā. Vispirms jaunkundze noprasīja naudu, ko saimniece tūdaļ iekasēja, kamēr zaldātiņš nolika durkli.

Virsnieki ieradās caur kafejnīcu. Virsnieku kungu ceļš bija grūtāks, jo tas veda gar virkni kabinetu, kur atradās virsniekiem nolemtā augstākā šķirne, kur krekliņi bija apšūti ar mežģinēm, kur dzēra vīnu vai liķieri. Saimniece šeit nepieļāva nekādus etiķetes pārkāpumus, fināls norisinājās augšā, guļamistabās. Un vienā šādā blakšu pilnā paradīzē vērtījās pa dīvānu leitnants Dubs vienās apakšbiksēs, kamēr Ellas jaunkundze, kā tas šādos gadījumos parasts, stāstīja izdomātu savas dzīves traģēdiju: viņas tēvs esot bijis fabrikants, viņa pati skolotāja kādā Peštas licejā un pazudinājusi sevi aiz nelaimīgas mīlestības.

Aiz dīvāna leitnantam Dubam pa tvērienu uz maza galdiņa stāvēja pudele pīlādžogu degvīna un glāzes. Tā kā pudele bija tikai pusē, bet Ella un leitnants Dubs jau runāja visādas blēņas, tad tas liecināja, ka leitnants Dubs nekā nepanes. No viņa runas bija redzams, ka viņam viss sajucis un viņš uzskata Ellu par savu kalpotāju Kunertu. Viņš to arī tā uzrunāja un draudēja iedomātajam Kunertam pēc sava paraduma:

– Kunert, Kunert, gan tu, nelieti, iepazīsies ar mani no sliktās puses...

¹³² V.E.: *bylo nutno určit definitivně maršrútu pro přibývší 91. pluk* (ieradies jau bija tikai bataljons no šī pulka).

¹³³ V.E.: «*Spojené zábavní místnosti a městská kavárna*», podnik, o kterém se Švejek zmiňoval, byly rozděleny také na dvě části. (Baugai iznāk, ka iestādes bija divas, bet tur bija viena).

Šveiku gribēja pakļaut tai pašai procedūrai kā visus pārējos, kas ieradās no sētas puses, bet viņš maigi atbrīvojās no kādas krekļā tērptas meičas rokām, uz kuras brēcieniem atskrēja madāma – poliete un sāka bezkaunīgi melot Šveikam acīs, ka šeit neesot neviena leitnanta.

– Jūs tik daudz nebrēciet, cienītā kundze, – Šveiks laipni sacīja, saldi smaidīdams, – citādi es varu jums iekraut. Pie mums Platnērža ielā vienu tādu madāmu reiz tā sakulstīja, ka viņa vairs nezināja, kā viņu sauc. Tur dēls meklēja savu tēvu, kādu Vondrāčeku, kas tirgojās ar riepām. Šo dāmu sauca Kršovānova, un, kad ātrās palīdzības punktā izdevās viņu dabūt pie samaņas un prasīja, kā viņu sauc, tad viņai šķita, ka pirmais burts bijis «H». Un kāds ir jūsu goda vārds?

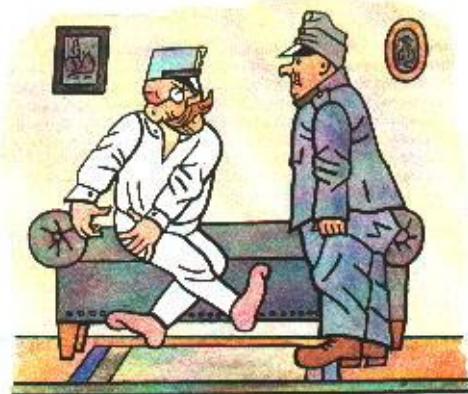
Godājamā matrona sāka šausmīgi aurot, kad Šveiks pastūma viņu sānis un nopietnā gaitā devās pa koka kāpnēm augšup uz otro stāvu.

Apakšā parādījās priekamājas īpašnieks, paputējies poļu muižnieks. Viņš metās Šveikam pakaļ, saķēra to aiz blūzes un brēca vāciski, ka augšā kareivji nedrīkstot iet, tur esot atļauts tikai virsnieku kungiem, kareivjiem esot jāpaliek apakšā.

Šveiks paskaidroja, ka ieradies visas armijas interesēs un meklē kādu virsnieku, bez kura armija nevar doties kaujā, bet, kad polis kļuva pārāk uzstājīgs, Šveiks nolaida viņu pa kāpnēm lejā un pats turpināja apkārtnes izlūkošanu. Viņš pārliecinājās, ka visas istabas tukšas, tikai pašā gaitenī galā, kad viņš piekļauvēja, nospieda rokturi un pavēra durvis, atskanēja Ellas spiedzīgā balss: «Besetzt».¹³⁴ Un tūlīt arī kļuva dzirdama leitnanta Duba dobjā balss: «Herein!»¹³⁵ Viņš laimīgi iedomājās, ka atrodas savā istabā nometnē.

Šveiks ienāca, tuvojās dīvanam un pasniedza leitnantam no bloka izplēsto lapiņu; slepus palūkodamies uz izsvaidītajām formas tērpa sastāvdaļām gultas kājgalī, viņš teica:

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka jums jāapgērbjas un sakarā ar šo pavēli, ko es jums nodevu, jāierodas mūsu kazarmās ģimnāzijā, jo mums tur notiks liela militāra apspriede.

Šveik, – es tev – došu pāris – pļauku. – Kurā gadā – Maķedonijas Filipus – sakāva romiešus, – to tu nezini, – tu – ērzeli!

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, – Šveiks nepielūdzami turpināja, – ka saņemta visaugstākā pavēle, lai visi virsnieku kungi apgērbjas un ierodas uz bataljona apspriedi; mēs dodamies ceļā, un tagad jāizšķir, kura rota būs avangardā, kura arjergardā vai flangos. Patlaban taisni tas jāizlemj, un es domāju, lajtnanta kungs, ka jums tur arī būs savs vārds sakāms.

¹³⁴ Aizņemts (vāc.).

¹³⁵ Iekšā! (Vāc.)

Šī diplomātiskā runa mazliet atžilbināja leitnantu Dubu, viņš sāka pamazām apjēgt, ka neatrodas vis kazarmās, bet tomēr piesardzīgi ievaicājās:

– Kur es atrodos?

– Lajtnanta kungam labpatīkas atrasties meitu mājā. Tā kunga ceļi ir neizdibināmi.

Leitnants Dubs smagi nopūtās, norāpās no dīvāna un sāka meklēt savus apģērba gabalus. Šveiks viņam palīdzēja. Kad Dubs beidzot bija apģērbies, abi atstāja istabu, bet Šveiks tūlī atgriezās un, neveltīdams ne mazākās uzmanības Ellai, kas, pārpratusi viņa atgriešanās iemeslus, aiz nelaimīgās mīlestības atkal ielīda gultā, aši izdzēra pudelē palikušo degvīnu un tad sekoja leitnantam.

Uz ielas bija stipra tveice, un leitnantam Dubam atkal sakāpa skurbums galvā. Viņš stāstīja Šveikam visādas nesakarīgas blēņas, – ka viņam mājā esot pastmarka no Helgolandes, ka pēc gala pārbaudījumiem, skolu beidzot, viņš gājis biljardu spēlēt un nav sveicinājis klases audzinātāju. Pēc katra teikuma viņš atkārtoja:

– Ceru, ka jūs mani labi saprotat.

– Skaidrs, ka es jūs labi saprotu, – Šveiks atbildēja. – Jūs runājat taisni tāpat kā skārdnieks Pokornijs Budejovicē. Kad viņam vaicāja: «Vai jūs šovasar jau peldējāties Malšā?» – tad viņš atbildēja: «Nē, bet toties šogad būs laba plūmju raža». Vai atkal viņam vaicā: «Vai jūs šogad jau ēdāt sēnes?» – un viņš atbild: «Nē, bet jaunais Marokas sultāns, stāsta, esot tīri krietns cilvēks».

Leitnants Dubs apstājās un ar pūlēm atkārtoja:

– Marokas sultāns? Tas pieder pagātnei!¹³⁶ – Viņš noslaucīja sviedrus no pieres un, apmiglotām acīm raudzīdamies Šveikā, nomurmināja: – Tā es pat ziemā neesmu svīdis. Vai jūs piekrītat? Jūs saprotat?

– Es saprotu, lajtnanta kungs. – Pie mums «Kausā» mēdza iegriezties kāds vecs kungs, atvaļināts ierēdnis no apgabala pārvaldes, un tas arī apgalvoja to pašu. Viņš vienmēr stāstīja, ka brīnoties, kāda starpība varot būt starp ziemas un vasaras temperatūru, un cik tas esot smieklīgi, ka cilvēki to neesot pamanījuši.

Šveiks šķīrās no Duba ģimnāzijas vārtos; pēdējais grīlodamies uzkāpa aktu zālē, kur notika militārā apspriede, un tūlī pieteicās kapteinim Zāgneram, ka esot pilnīgi piedzēries. Visu apspriedes laiku viņš sēdēja nokārtu galvu un tikai debatēs šad un tad piecēlās, lai izsauktos:

– Jūsu uzskati ir pareizi, kungi, bet es esmu galīgi piedzēries!

Kad dispozīcijas plāns bija izstrādāts un virsleitnanta Lukāša rota norīkota avangardā, leitnants Dubs pēkšņi sarāvās, piecēlās un teica:

– Atcerēsimies mūsu klases audzinātāju pirmajā skolas gadā, kungi! Lai dzīvo, lai dzīvo, lai dzīvo!

Virsleitnantam Lukāšam ienāca prātā, ka vislabāk būtu likt leitnanta Duba kalpotājam apgulēt savu kungu fizikas kabinetā, pie kura durvīm bija nolikts sargkareivis, lai kādam neienāktu prātā nozagt pa pusei izlaupītās minerālu kolekcijas atliekas. Brigādes štābā no tā pastāvīgi brīdināja caurbraucējus ešelonus.

Šādu piesardzību ievēroja kopš tā laika, kad kāds ģimnāzijā novietots honvēdu bataljons bija izlaupījis kabinetu. Honvēdiem bija sevišķi iepatikušās minerālu kolekcijas – raibie kristāli un oļi, ko tie sabāza savās mugursomās.

Nelielajā karavīru kapsētā uz kāda balta krusta uzrakstīts «Lāšlo Garganijs». Te atdusas mūža miegā honvēds, kas ģimnāzijas pirmajā izlaupīšanas reizē bija izdzēris visu denaturēto spirtu no trauka, kur glabājās visādi rāpuļi.

Pasaules karš iznīdēja cilvēku cilti pat ar spirtu no dabzinātniskām kolekcijām.

Kad visi izklīda, virsleitnants Lukāšs lika pasaukt Kunertu, lai viņš aizvestu savu kungu un noliktu gulēt. Leitnants Dubs pēkšņi bija kļuvis līdzīgs mazam bērnam: viņš satvēra Kunerta roku, sāka pētīt tā plaukstas līnijas un paziņoja, ka no tām varot noteikt Kunerta nākamās sievas vārdu.¹³⁷

– Kā jūs sauc? Paņemiet man no krūšu kabatas piezīmju grāmatiņu un zīmuli. Tātad jūsu uzvārds Kunerts? Labi... Atnāciet pēc stundas ceturkšņa, es jums atstāšu zīmīti ar jūsu nākamās laulātās draudzenes vārdu.

Viņš nepaguva lāgā pabeigt teikumu, kad jau sāka krākt, bet tad atkal pamodās un kaut ko uzkrīcelēja uz bloknota lapiņas, ko pēc tam izplēsa un nometa zemē. Tad viņš nošļupstēja, noslēpumaini pielicis pirkstu pie lūpām:

¹³⁶ V.E.: *Marocký sultán? To je odbytá veličina.*

¹³⁷ V.E.: Augstāk bija teikts, ka Kunertam ir sieva un trīs bērni (skat. {[Kunert](#)}).

– Nē, tagad ne... Pēc stundas ceturkšņa... Vislabāk būs, ja jūs to meklēsiet ar aizsietām acīm.

Kunerts bija tāda lāga dvēsele, ka tiešām atnāca pēc stundas ceturkšņa. Atlocījis zīmīti, viņš izlasīja leitnanta Duba ķeburus: «Jūsu nākamo sievu sauks par Kunerta kundzi».

Kad Kunerts pēc brītiņa parādīja zīmīti Šveikam, pēdējais deva padomu to labi uzglabāt, jo šādi augstāku militāru personu izdoti dokumenti turami godā. Agrāk karadienestā tas nekad neesot noticis, ka virsnieks sarakstītos ar savu kalpotāju un godātu tā sievu par kundzi.

*

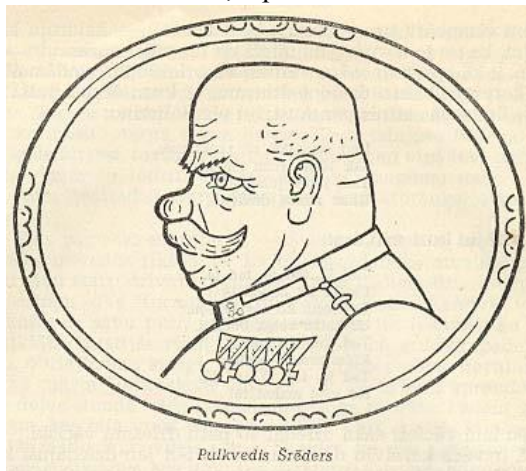
Kad visi priekšdarbi saskaņā ar dispozīciju bija veikti, brigādes komandieris, ko hanoveriešu pulkvedis bija tik veikli izsēdinājis no pilsētas, lika sastāties bataljonam parastajā četrstūrī un teica uzrunu. Viņš runāja ļoti labprāt, runāja par visu, kas pagadījās uz mēles, un, kad nekas vairs nenāca prātā, atcerējās karalauka pastu.

– Kareivji! – viņš dārdināja četrstūra vidū. – Mēs tuvojamies ienaidnieka frontei, mūs šķir no tās tikai dažu dienu pārgājiens. Kareivji! Līdz šim jums gājienā nebija nekādas izdevības paziņot saviem mīļajiem, ko jūs esat atstājuši, savas adreses, lai jūsu mīļie zinātu, uz kuriem jums rakstīt, lai jūsu mīļo palicēju vēstules jūs iepriecinātu.

Te viņš sajuka un nekādi nevarēja nobeigt, tāpēc neskaitāmas reizes atkātoja:

– Jūsu mīļie... jūsu tuvinieki... jūsu dārgie palicēji... – un tā tālāk, kamēr beidzot salauza šo burvju loku, pārkonīgi izkliegdam:

– Lūk, tāpēc mums frontē ir karalauka pasts!

Pulkvedis Šrēders

No viņa turpmākās runas radās iespaids, ka visiem šiem cilvēkiem pelēkajos formos tērpos jāļaujas ar lielāko prieku apkauties taisni tāpēc, ka frontē ir iekārtots karalauka pasts, it kā cilvēkam, kuram granāta norāvusi abas kājas, sevišķa patika mirt ar apziņu, ka viņa karalauka pasta numurs ir 72 un tur varbūt pienākusi vēstule no viņa mīļajiem tuviniekiem un sūtījums, kurā atrodas gabals žāvētas gaļas, spēķis un pašu kaltēti sausiņi.

Pēc šās runas, kad brigādes orķestris bija nospēlējis valsts himnu un ķeizaram bija uzsaukts «lai dzīvo», atsevišķas grupas no šo cilvēcisko lopu bara, kuri bija nolemti apkaušanai kaut kur pie Bugas, saskaņā ar dispozīciju cita pēc citas devās ceļā.

11. kaujas rota izgāja pulksten 5.30 Turovas-Volskas virzienā. Šveiks vilkās pašā astē kopā ar rotas štābu un sanitāriem, un virsleitnants Lukāšs nepārtraukti jādēlēja gar visu kolonu, pastāvīgi atgriezdamies gājiena beigās, pa daļai lai pārliecinātos, kādā stāvoklī leitnants Dubs, kas brauca ar brezentu pārvilkto ratus pretī jauniem varoņdarbiem nezināmā nākotnē, pa daļai lai īsinātu ceļu sarunās ar Šveiku, kas pacietīgi stiepa savu mugursomu un šauteni, kopā ar mantzini Vaņeku atcerēdamies, cik jauka soļošana bijusi priekš pāris gadiem manevros pie Lielās Mezirščas.

– Apvidus bija uz mata tāds pats kā šeit, tikai mēs nebijām pilnā kaujas ietērpā, jo toreiz mēs nezinājām, ko nozīmē neaizskaramais konservu krājums. Tikko mēs konservus saņēmām, tūlīņ viss vads tos notiesāja pirmajā apmešanās vietā¹³⁸ un sabāza mugursomā ķieģeļus. Kādā ciemā mums notika pārbaude, un tad vajadzēja visus ķieģeļus izviest. To bija tik daudz, ka tur vēlāk kāds noteikti uzcēla sev ģimenes mājiņu.

Pēc mirkļa Šveiks jau braši soļoja blakus virsleitnanta Lukāša zirgam un stāstīja par karalauka pastu:

¹³⁸ V.E.: *když jsme nějakou konzervu fasovali, tak jsme ji u našeho cuku hned při nejbližším noclehu sežrali* (nav runa par vadu).

– Jā, runa bija varen jauka, un skaidrs, ka ikvienam ir patīkami saņemt kādu labu vēstuli no mājām. Es arī, kad biju karadienestā Budejovicē, saņēmu vienu vēstuli kazarmās un glabāju to vēl šodien.

Šveiks izvilka no netīras ādas somiņas viscaur notaukotu vēstuli un skaļi lasīja, turēdamies vienā solī ar virsleitnanta Lukāša zirgu, kas gāja mērenos rikšos:

«Tu nekrietnais nelieti, melkuli un krāpniek! Kaprālis Kržiža kungs atbrauca uz Prāgu atvaļinājumā, un es ar viņu dejuju «Pie Kocaniem», un viņš man pastāstīja, ka tu Budejovicē dejojis «Zaļajā vardē» ar kādu uzpūtīgu grezeli un mani pavisam atstājis. Tad tu nu zini, to es rakstu atejā uz dēļa blakus caurumam, ka mūsu starpā visam beigas. Tava izbijušā Božena. Lai man nepiemirstas, tas kaprālis nav muļķis, gan viņš tevi patrenkās, es viņam to lūdzu. Un lai man vēl nepiemirstas, – tu mani vairs neatradīsi starp dzīvajiem, kad atbrauksi atvaļinājumā».

– Pats par sevi saprotams, – Šveiks turpināja, ieturēdams tos pašus mērenos rikšus, – ka es, ierazdamies atvaļinājumā, atradu viņu starp dzīvajiem, un vēl starp kādiem dzīvajiem! Es viņu sastapu «Pie Kocaniem», divi sveša pulka kareivji vilka viņu katrs uz savu pusi, un viens vēl bija tik iekarsis, ka pilnīgi atklāti tvarstījās viņai ap ņieburu, it kā gribētu, padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, izvilkt no turienes viņas nevainības rotu, kā raksta Venceslava Lužicka vai kā to reiz apraudoties sacīja dejas stundā kāds sešpadsmitgadīgs meitēns kādam ģimnāzistam, kas bija viņai iekniebis dilbā: «Jūs, godāts kungs, sabradājāt manu jaunavības rotu». Skaidrs, ka visi sāka smieties, bet viņas mammiņa, kas viņu tur uzraudzīja, izveda viņu «Besedas»¹³⁹ gaitenī un tur pamatīgi sadeva savai muļķa Trīnei. Es esmu nācis pie slēdziena, obrļajtnanta kungs, ka lauku skuķi ir daudz atklātāki nekā tādas samurdzītas pilsētas jaunkundzītes, kas apmeklē visādas deju stundas. Kad mēs kādreiz agrākos gados bijām Mnīšekā uz apmācībām, tad es gāju uz ballītēm Vecknīnā un tur iepazinos ar kādu Karlu Veklovu, bet es gan viņai diezin kā nepatiku. Reiz svētdienā es viņu pavadīju līdz dīķim, tur mēs apsēdāmies uz dambja, un, kad saule bija norietējusi, es viņai jautāju, vai es viņai arī patīku. Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, gaisis bija tik rāms, putni dziedāja vienā dziedāšanā, un viņa man atbildēja, smiedamās kā traka: «Tu man tikpat labi patīc kā suņanagla sēžamvietā, tik stulbs tu esi». Un es biju arī stulbs, tik briesmīgi stulbs, padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka visu laiku, kad mēs staigājām pa tīrumiem, kur labība bija pāri galvai un tuvumā nevienas dvēseles, ne reizi nezaicināju viņu piesēsties un tik rādīju viņai uz dieva svētību visapkārt, un – muļķis beidzamais! – skaidroju lauku skuķim, ka tie te ir rudzi, tie mieži un tur atkal auzas.

Un, it kā apstiprinot šos vārdus, no priekšējām rindām atskanēja kareivju balsis, dziedot dziesmu, ar kuru čehu pulki bija gājuši liet savas asinis par Austriju pie Solferino:

Kad pusnakti sit pulkstenis,
Sāk lēkāt auzu maišelis.
Tad, juhei juheidā,
Kļūst meiča devīga!¹⁴⁰

Visi pārējie korī uztvēra:

Tad jā, tad jā, tad jā,
Un kā lai nedod tā
To tiesu, ko sev vēlēju,
Uz katra vaiga bučiņu.
Tad, juhei juheidā,
Kļūst meiča devīga!
Tad jā, tad jā, tad jā,
Ko visu nedod tā!¹⁴¹

Pēc tam vācieši sāka dziedāt šo pašu dziesmu vāciski.

Tā ir veca kareivju dziesma, ko varbūt jau dziedājuši karavīri visās valodās vēl Napoleona karu laikā. Tagad tā jautri atbalsojās Galīcijas līdzenumos, uz Turovas-Volskas puteklainās šosejas, kur, cik

¹³⁹ «Beseda» – restorāns Prāga ar lielu dejas zāli, kur deju skolotāji mācīja abu dzimumu jauniešiem dejas un smalku uzvešanos.

¹⁴⁰ V.E.: *A když bylo půl noci, voves z pytle vyskočí, župajdíj, župajdá každá holka dá!*

¹⁴¹ V.E.: *A dá, a dá a dá, a proč by nedala, a dá ti dvě hubičky na obě tvářičky. Župajdíj, župajdá, každá holka dá! A dá, a dá, a dá, a proč by nedala.*

vien tālu acis sniedza, līdz pat zaļajiem uzkalniem dienvidos visi tīrumi bija zirgu pakavu un tūkstošiem smagu kareivju zābaku nomīdīti.

– Tāpat mēs sagandējām visu apvidu manevros pie Pīsekas, – Šveiks, apkārt lūkodamies, ierunājās. – Mums tur bija līdzī kāds erhercoga kungs, ļoti taisnīgs cilvēks, un, kad viņš ar savu štābu stratēģisku iemeslu pēc bija izjājis cauri sējumiem, tad viņa adjutants tūliņ uz karstām pēdām aprēķināja zaudējumus. Kāds no zemniekiem, Pīha vārdā, nebija diezin cik priecīgs par šādu apciemojumu tīrumos un atteicās saņemt kroņa piespriestās 18 kronas par nobradātajiem 5 ariem sējumu.¹⁴² Viņam bija uznākusi tiesāšanās kāre, obrļajntanta kungs, un tad viņš arī dabūja 18 mēnešus.

Manuprāt, obrļajntanta kungs, viņam vajadzēja priecāties, ka kāds no ķeizariskā nama apmeklētājs viņa zemes gabalu. Viens otrs vairāk izglītots zemnieks būtu sagērbis visus savus skuķus baltās drēbēs kā pie iesvētīšanas, sadevis tām rokās puķu pušķus, nostādījis uz tīruma un licis apsveikt augsto kungu, kā es to lasīju par Indiju, kur pavalstnieki metas zem kājām sava valdnieka zilonim, lai tas viņus samīn.

– Par ko jūs runājat, Šveik? – virsleitnants Lukāšs uzsauca viņam no zirga lejup.

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka es runāju par ziloni, kas nēsājis uz muguras valdnieku, par ko es lasīju.

– Būtu jel jūs pratis visu pareizi izskaidrot, – virsleitnants Lukāšs noteica un aizjāja uz priekšu, kur kolona jau draudēja izjukt. Neparastais gājienis pēc ilga brauciena vilcienā un pilnais kaujas ietērpis visus nogurdināja, visiem sāka sāpēt pleci, un katrs centās iekārtoties cik iespējams ērtāk. Šauteni kārstīja no viena pleca otrā, vairums pat nenesa to uz pleca, bet pārsvietu pār plecu kā grābekli vai dakšas. Daži domāja, ka pa grāvja dibenu vai malu būšot labāka iešana, jo tur zeme šķīta zem kājām mīkstāka nekā uz puteklainās šosejas.

Vairums soļoja nokārtām galvām, un visus mocīja stipras slāpes, jo, kaut gan saule jau rietēja, karstums un tveice pieturējās kā pusdienas laikā, un blašķēs nevienam nebija ne lāsītes ūdens. Tā bija pirmā pārgājiena diena, un neparastais stāvoklis, kas bija tikai pirmā pakāpe aizvien lielāku ciešanu virknē, nomāca un nospieda visus. Dziesmas apklusā. Visi sprieda, cik tālu vēl varētu būt līdz Turovai-Volskai, kur, pēc viņu domām, vajadzēja pārnakšņot.

Daži piesēda uz mirkli grāvmalā un, lai slēptu savu nogurumu, darbojās ar zābaku saitēm. Pirmajā acu uzmetienā tos varēja noturēt par cilvēkiem, kas cenšas sakārtot nelāgi aptītos kājautus, lai tie tālākajā gājienā nespīestu. Citi atkal palaida garākas vai savilka īsākas šauteņu siksnas vai attaisīja mugursomas un sablīvēja ciešāk to saturu, pūlēdamies sev iestāstīt, ka dara to, lai vienmērīgāk izvietotu kravu un mugursomas siksnas nevilktu lejup vienu vai otru plecu. Kad virsleitnants Lukāšs tuvojās, viņi piecēlās un ziņoja, ka viņiem kaut kas spiežot vai atgadījies cits traucēklis, ja vien kadeti un vadu komandieri jau nebija paspējuši viņus aizdzīt, tiklīdz iztālēm pamanīja virsleitnanta Lukāša zirgu.

Piejājis virsleitnants Lukāšs laipni uzaicināja viņus celties kājās, jo līdz Turovai-Volskai esot tikai trīs kilometri un tur varēšot atpūsties.

Tikmēr nepārtrauktā sanitārdivīču svaidīšanās bija pamodinājusi leitnantu Dubu. Viņš gan vēl nebija pilnīgi atjēdzies, bet varēja jau izslīeties sēdus, izliekties no ratiem un uzrunāt rotas kancelejas ļaudis, kas tukšā soļoja viņam blakus, jo visi, sākot ar Balounu un beidzot ar Hodunski, bija novietojusi savas mugursomas ratos. Vienīgi Šveiks dūšīgi cilpoja ar somu uz muguras, šauteni pēc dragūnu parauga šķērsām pār krūtīm; viņš kūpināja pīpīti un ejot dungoja:

Kas negrib, lai netic, bet taisnība tā,
Ka mājvieta šodien mums Jaromeršā.¹⁴³

Ap piecsimt soļu tālāk no leitnanta Duba uz šosejas virpuļoja putekļu mākoņi, no kuriem šad tad iznīra kareivju augumi. Leitnants Dubs, ko atkal sagrāba ekstāze, izlicās no divričiem un sāka aurot ceļa putekļos:

– Kareivji! Jūsu cēlais uzdevums ir grūts, jums priekšā stāv nogurdinoši pārgājieni, visāda veida likstas un pūliņi. Jums būs daudz kas jāpiecieš, bet es pilnīgi paļaujos uz jūsu izturību, uz jūsu gribas spēku.

– Ar lielu brēku, – Šveiks piedzejoja klāt.¹⁴⁴

Leitnants Dubs turpināja:

¹⁴² V.E.: *osmnáct korun náhrady za zdupanejch pět měř pole.*

¹⁴³ V.E.: *Když jsme táhli k Jaroměři, ať si nám to, kdo chce, věří, přišli jsme tam asi právě k večeri...*

¹⁴⁴ V.E.: *«... a vaší síle vůle». «Ty vole», zabásnil si Švejk.*

– Jums, kareivjiem, nav tādu šķēršļu, ko jūs nevarētu pārspēt. Bet es vēlreiz atkārtāju, kareivji: es nevadu jūs pretī vieglai uzvarai. Tas būs ciets rieksts, bet jūs tiksiet ar to galā. Jūsu vārdi ieies vēsturē uz mūžu.

– Kas klausās to, tam apšķeb dūša, – Šveiks atkal papildināja.¹⁴⁵

Un leitnants Dubs, it kā būtu to dzirdējis, pēkšņi noliecās pār divriču malu un sāka veikt šosejas putekļos. Pēc tam viņš vēl uzbrēca: – Uz priekšu, kareivji! – atkrita uz telefonista Hodunskas mugursomas un nogulēja līdz pat Turovai-Volskai, kur viņu beidzot pēc virsleitnanta Lukāša pavēles izcēla no ratiem un nostatīja uz kājām. Pēc garas un ļoti nepatīkamas sarunas ar virsleitnantu Lukāšu leitnants Dubs tiktāl atjēdzās, ka beidzot varēja pateikt:

– Loģiski spriežot, es esmu izdarījis muļķību, bet to es izpirkšu kaujas laukā.

Pilnīgi pie prāta nācis viņš tomēr nebija, jo, taisīdamies iet pie sava vada, sacīja virsleitnantam Lukāšam:

– Jūs mani vēl nepazīstat, bet gan jūs mācīsieties mani pazīt!

– Par to, ko jūs esat izdarījis, varat informēties pie Šveika.

Tāpēc leitnants Dubs nolēma pirms došanās pie vada uzmeklēt Šveiku, ko viņš sastapa Balouna un mantziņa Vaņeka sabiedrībā.

Balouns patlaban stāstīja, ka viņš mājās vienmēr mēdzis turēt akā pudeli alus, un tas tad bijis tik auksts, ka dzerot saluši zobi. Citās dzirnavās pie šāda alus piekoduši sviestmaizi ar biežpienu, bet viņš savā rijībā, par ko viņu tagad dievs sodot, katreiz vēl notiesājis krietnu gabalu gaļas. Taisnīgais dievs viņam par sodu liekot tagad dzert siltu, smirdošu ūdeni no Turovas-Volskas akas. Šim ūdenim, lai pasargātos no koleras, bija jāpielej citronskābe, ko visiem bija tikko izdalījuši, kad pa vadiem laida pēc ūdens. Balouns izsacīja domas, ka citronskābi izsnieguši tādēļ, lai stiprāk būtu jūtams izsalkums. Tiesa, Sanokā viņš esot drusku iestiprinājies un dabūjis no virsleitnanta Lukāša pusporciju teļa gaļas, ko atsūtījuši no brigādes štāba, bet tas tomēr esot šausmīgi. Viņš esot domājis, ka šeit varēšot atpūsties, pārnakšnot un, galvenais, kaut ko izvārtīt. Viņš jau bijis par to pilnīgi pārliecināts, kad pavāri lējuši katlos ūdeni, un tūlīņ devies uz virtuvi, lai izprašātu, kas un kā, un viņam atbildējuši, ka saņemta tikai pavēle apgādāties ar ūdeni un tūlīņ varot pienākt pavēle liet ūdeni ārā.

Šai mirklī pie viņiem pienāca leitnants Dubs un, tā kā viņš nejutās visai drošs, tad iejautājās:

– Vai sarunājaties, vai?

– Sarunājamies gan, – Šveiks atbildēja visu vietā, – mums pašlaik sarunas iet pilnā sparā.

Vispār patīkama saruna ir ļoti laba lieta. Patlaban mēs sarunājamies par citronskābi. Bez sarunas kareivis nevar iztikt, runājot viņš vieglāk aizmirst visādas grūtības.

Leitnants Dubs uzaicināja Šveiku panākt viņam kādu gabaliņu līdz, viņš gribot kaut ko pavaicāt. Kad viņi bija mazliet pagājuši sānis, leitnants nedrošā balsī ievaicājās:

– Vai jūs nerunājat par mani?

– Nekādā gadījumā, nepavisam ne, lajtnanta kungs, tikai par citronskābi un žāvētu gaļu.

– Virsleitnants Lukāšs teica, ka es esot kaut ko pastrādājis un ka jūs esot par to labi informēts, Šveik.

– Jūs itin nekā neesat pastrādājis, lajtnanta kungs, – Šveiks neparasti nopietni un uzsvērti sacīja, – jūs tikai bijāt iegājis paviesoties priekamājā. Bet tas droši vien bija aiz pārskatīšanās. Skārdnieku Pimpru no Kazu laukuma, kad viņš gāja uz pilsētu iepirkties skārdu, vienmēr meklēja un atrada kaut kādā tamlīdzīgā iestādē, pie «Šuhas» vai «Dvoržaka», tāpat kā es jūs. Apakšā bija kafējnīca un augšā, tāpat kā šajā gadījumā, sievieši. Jūs droši vien nebijāt gluži skaidrībā par to, kur jūs īsti atrodaties, lajtnanta kungs, jo bija karsts, un, ja cilvēks nav pieradis dzert, tad viņš šādā karstumā noreibst pat no vienkārša ruma, kā nu vēl lai jūs nenoreibtu no pilādžogu degvīna, lajtnanta kungs. Es biju saņēmis pavēli nodot jums ielūgumu uz apspriedi, iekāms dodamies ceļā, un tad es jūs atradu augšā pie kāda skuķa; aiz karstuma un degvīna jūs mani nepazināt un gulējāt uz dīvēna bez kaut kā. Jūs nekādu traci necēlāt un pat neteicāt: «Jūs mani vēl nepazīstat». Tādā tveicē tas katram var gadīties. Dažs no karstuma traki cieš, citam tas atkal kā zosij ūdens. Ja jūs būtu pazinis veco Veivodu, pulētāju no Vršovices,¹⁴⁶ tas bija noņēmis nedzert neko tādu, no kā varētu piedzerties. Tā viņš bija iemetis vienu glāzīti ceļakājai un izgājis no mājas meklēt bezalkoholiskus dzērienus. Vispirms viņš bija iegriezies traktierī «Pie stacijas», izdzēris tur ceturtdaļlitru rūgtā un sācis neuzkrītoši iztaujāt traktiernieku, ko tie atturībnieki īsti dzerot. Viņš sprieda pilnīgi pareizi, ka tīrs ūdens pat atturībniekam par stipru.¹⁴⁷ Nu,

¹⁴⁵ V.E.: «... Váš bude slavit historie věků». «Strč si prst do krku», zabásnil znovu Švejka. (Krk – rīkle).

¹⁴⁶ V.E.: Sal. I daļā: {Veivoda}.

¹⁴⁷ V.E.: čistá voda je i pro abstinenty přece jen krutej nápoj.

traktiernieks sācis viņam stāstīt, ka atturībnieki dzerot zelteri, limonādi, pienu, bezalkoholisku vīnu, aukstu ķiploku viru un citus bezalkoholiskus dzērienus. Vecajam Veivodam no visa uzskaitītā vislabāk iepaticies bezalkoholiskais vīns. Viņš vēl apvaicājies, vai nav arī bezalkoholiska degvīna, iztukšojis vēl vienu ceturtdaļlitru, iegalvojis traktierniekam, ka tas tiešām grēks – bieži piedzerties, uz ko traktiernieks atbildējis, ka viņš visu ko pasaulē varot paciest, tikai ne piedzērušu cilvēku, kas ietaisījis skurbuli citā vietā un atnāk pie viņa salāpīt paģiras ar zelteri un tad vēl taisa tračus. «Ja tu piedzeries pie manis», viņš teicis, «tad es par tevi stāvu un krītu, bet citādi es tevi nepazīstu».¹⁴⁸ Tā nu, lajtnanta kungs, vecais Veivoda izdzēris savu mēru un gājis tālāk, kamēr nonācis Karela laukumā pie kādas vīntirgotavas un apvaicājies tur pēc bezalkoholiska vīna. «Tāda mums nav, Veivodas kungs», tur viņam atbildējuši, «mums ir tikai rūgtais vai heress». Vecajam Veivodam bijis neveikli atteikties, tāpēc viņš izdzēris arī tur ceturtdaļlitru rūgtā un ceturtdaļlitru heresa. Un, tā sēžot tur, lajtnanta kungs, viņš netīšām iepazīsies ar otru tādu pašu atturībnieku. Vārds pa vārdam, izdzēruši vēl pa ceturtdaļlitram heresa, un tad noskaidrojies, ka šis kungs zina tādu vietu, kur dabūjams bezalkoholisks vīns. «Tas ir Bolzāna ielā, tur jāiet pa kāpnēm lejā, un gramofons arī tur ir». Par tādu labu vēsti vecais Veivoda licis galdā veselu pudeli rūgtā, un pēc tam gājuši abi uz Bolzāna ielu, kur jāiet pa kāpnēm lejā un kur ir gramofons, un tur patiešām devuši skaidru augļu vīnu, ne tikai bez spirta, bet pavisam bez jebkāda alkohola.¹⁴⁹ Vispirms katrs pasūtījis puslitru ērkšķogu vīna, tad puslitru jāņogu vīna, bet, kad vēl izdzēruši pa puslitram ērkšķogu vīna, tad no visiem iepriekšējiem rūgtajiem un heresiem kājas bijušas kā svina pilnas,¹⁵⁰ tāpēc viņi sākuši brēkt, lai viņiem dodot oficiālu apliecību, ka tas, ko viņi te dzerot, tiešām esot bezalkoholisks vīns. Viņi esot atturībnieki, un, ja viņiem tādu apliecību nedošot, tad viņi sadauzīšot te visu druskās ar gramofonu piedevām. Tad policisti uzvilkuši viņus abus pa kāpnēm augšup Bolzāna ielā, iesēdinājuši mašīnā¹⁵¹ un aizveduši izgulēt skurbumu aiz restēm, un beidzot abi kā atturībnieki dabūjuši maksāt sodu par piedzeršanos.

– Kāpēc jūs man to stāstāt? – uzbrēca leitnants Dubs, kas šās garās runas laikā bija pilnīgi atžirbis.

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, ka tam tiešām nav sakara ar jums, bet ja jau nu mēs tā sākām runāt...

Leitnantam Dubam iešāvās prātā, ka Šveiks viņu atkal apvainojis, un, tā kā viņš bija jau gandrīz pavisam skaidrā prātā, tad uzkliedza Šveikam:

– Pag, gan tu vēl mācīsies mani pazīt! Kā tu stāvi?

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, ka stāvu slikti, es aizmirsu, padevīgi ziņoj, salikt papēžus kopā. Tūliņ izlabošu.

Un Šveiks izslējās pēc visiem militārajiem likumiem. Leitnants Dubs pārdomāja, ko vēl varētu pateikt, bet beidzot tikai nosacīja:

– Sargies, lai man to vēlreiz nevajadzētu atkārtot, – un noslēgumā mazliet pārgrozīja savu veco sakāmvārdu: – Tu mani vēl nepazīsti, bet es tevi pazīstu caur un cauri.

Promejot leitnants Dubs savās paģiru sāpēs vēl nodomāja: «Varbūt tas viņu būtu vairāk ietekmējis, ja es viņam būtu teicis: «Es tevi jau sen pazīstu no tavas sliktās puses, diedelniek!»» Tad leitnants Dubs lika pasaukt savu kalpotāju Kunertu un pavēlēja viņam sadabūt krūzi ar ūdeni.

Kunertam¹⁵² par godu jāsaka, ka viņš ilgi meklēja pa visu Turovu-Volsku krūzi un ūdeni.

Beidzot viņam izdevās nospert krūzi mācītāja kungam, un šinī krūzē viņš iesmēla ūdeni no kādas dēļiem aizsistas akas. Tiesa, šai nolūkā nācās atlauzt pāris dēļu, jo aka bija pamatīgi aiznaglota, tāpēc ka tās ūdens bija šaubīgs tīfa baciļu ziņā.

Leitnants Dubs tomēr iztukšoja visu krūzi bez jebkādam sekām, ar ko viņš apstiprināja sakāmvārdu: «Labai cūkai viss iet labumā».¹⁵³

Visi ļoti maldījās, domādami, ka Turovā-Volskā varēs pārgulēt pa nakti.

Virleitnants Lukāšs savāca kopā telefonistu Hodunski, mantzini Vaņeku, rotas raitnieku Šveiku un Balounu. Pavēle bija vienkārša: viņiem jāatstāj visi ieroči sanitārdaļai, jāiet pa lauku ceļu tālāk uz Mazo Polanecu un tad gar strautu dienvidrietumu virzienā uz Liskovecu.

¹⁴⁸ V.E.: *Vožer se u mne, pak jseš můj člověk, ale jinak tě neznám.*

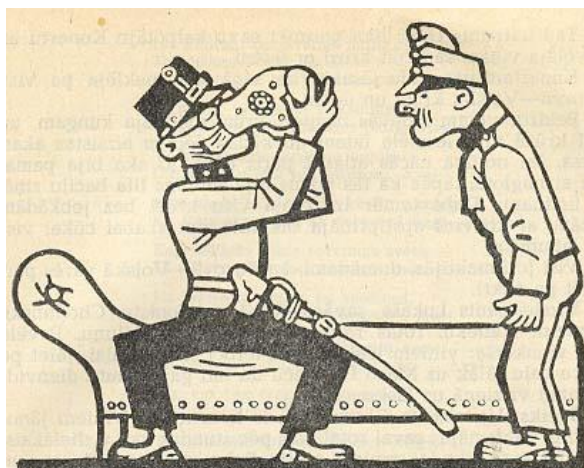
¹⁴⁹ V.E.: *ovocná vína, nejen lihuprostá, ale dokonce i bez alkoholu.*

¹⁵⁰ V.E.: Pavisam tād Veivoda izdzēra ap 3,5 litrus vīna, kas degvīna ekvivalentā būtu apmēram divi puslitri šņabja.

¹⁵¹ V.E.: *museli je dát do truhly* (sēdināja grozā; skat. {SVEJK1}); *truhla* – lāde).

¹⁵² V.E.: Vēl ešelonā kapteinis Zāgners pateica Dubam pēc Šveika raporta: «Ar šodien Kunerts pāriet pie bataljona virtuves, un pēc jauna kalpotāja griezies pie mantziņa Vaņeka».

¹⁵³ V.E.: *Dobré prase všechno snese.* (Prase – cūka).

Šveiks, Vaņeks un Hodunskis ir kvartirjeri.¹⁵⁴ Viņiem jānodrošina naktsmājas savai rotai, kas pēc stundas vai, vislielākais, pēc pusotras stundas viņiem sekos. Balounam jāsgādā zoss un jāizcep tur, kur virsleitnants Lukāšs pavadīs nakti, pārējiem trim jāpieskata, lai Balouns pusi zoss neapēd pats. Turklāt Vaņekam un Šveikam jānopērk rotas vajadzībām atbilstoša cūka, lai nakti var izvārtīt gulašu. Naktsmītnēm jābūt kārtīgām, no parazitū apsēstām būdām jāizvairās, jo kareivjiem pienācīgi jāatpūšas, tāpēc ka pusseptiņos no rīta rotai jau jādodas tālāk no Liskovecas caur Kroskienku uz Starasolu.

Tagad bataljons vairs nebija nekāds tukšinieks. Brigādes intendantūra Sanokā bija izsniegusi pirms gaidāmā kautiņa avansu. Rotas kasē atradās pāri par simttūkstoš kronām, un mantzinis Vaņeks bija jau saņēmis pavēli apmešanās vietā, tas ir, ierakumos, norēķināties ar rotu pilnos apmēros pirms nāves un izmaksāt kareivjiem pienācīgu atlīdzību par nesaņemto maizi un uzturu.

Kamēr visi četri gatavojās ceļam, rotā ieradās vietējais mācītājs un izdalīja visu tautību kareivjiem lapiņas ar «Lurdas himnu»¹⁵⁵ visās valodās. Viņam bija vesela krava šo himnu, ko tam bija atstājusi izdalīšanai caurbraucējiem ešeloniem kāda augstāka garīga persona, kas automobilī pāris skuķu pavadībā bija apbraukājusi izpostīto Galīciju.

No klintīm, kur avotiņš laužoties irdz,
Tur debesu prieku jūt lūdzēja sirds.
Ave, ave, ave Maria! Ave, ave, ave Maria!
Bernarde, tu meitēn svētlaimīgā,
Kam debess šeit brīnumus rādīja. Ave!
Tā klintīs redz spožumu brīnišķu
Un dievišķu tēlu tur mirdzošu. Ave!
Kam ziedu balts ietērs kā liliju sniegs,
Ko josta skauj zila kā debestiņš liegs. Ave!
Kam saliktās rokās rožkronis svēts, –
Tā debesu valdnieci mirstīgie redz. Ave!
Un Bernarde raugās šai spožumā,
Tai seja kļūst gaiša tā atspulgā. Ave!
Tā ceļos krīt lūdzot un Mariju sveic,
Un debesu valdniece lūdzējai teic: – Ave!
«Es, kas bez grēka reiz ieņēmu,
Tev noslēpumu, bērns, atklāju. Ave!
Te straumēm drīz plūdīs šurp ticīgie,
Un ceļos tie kritīs, un lūgs mani tie. Ave!
No marmora celsies šeit dieva nams,
Kur palīgs ikvienam būs izlūdzams. Ave!

¹⁵⁴ V.E.: Hašeks patiešām reiz izpildīja kvartirjera pienākumus, bet tas notika vēlāk, augustā vai septembrī un citā apvidū. Taču tajā laikā un vietā, kur Šveiks atstāj savu rotu, arī Hašeks to atstāja. Viņš tika norīkots par lopu dzinēju (nezinu, kas tie par «lopiem»: vai pārtikai, vai zirgi, vai vezumnieki?).

¹⁵⁵ V.E.: Lurda (*Lourdes*) – pilsētiņa Francijā pie Pirenejiem, kur 1858.gadā 14-gadīgai psihiski pusslimai meitenei Bernadetai Subirū pēc viņas vārdiem kādā kalnu alā 18 reizes parādījās Dievmāte Marija. Sākumā Katoļu baznīca meiteni par tādu ķecerību vajāja, taču atzina pēc tam, kad viņu sāka atbalstīt Franču imperatora Napoleona III ģimene. Tad tajā vietā uzcēla baznīcu, un Lurda kļuva par vienu no galvenajām katoļu svētvietām. 1933.gadā Bernadetu atzina par svēto.

Bet pie avota šā, no klintīm kas riet,
 Visi ticīgie pulcēsies vienuviet». Ave!
 Lai svētīta ieleja daudzina, tāt,
 Kur Marija rādījās godībā. Ave!
 Kur klintīs tā vieta mums rādīta,
 Kur zemoies drīkstam mēs bijībā. Ave!
 Kad vīri un sievas nāks brīnumus lūgt,
 Mums viņu pulkā ar nelieci trūkt! Ave!
 Tu glābēja zvaigzne, ved līdzī sev mūs,
 Pie debesu troņa, kur patvērumš būs. Ave!
 Tu jaunava svētā, vērs vaigu uz mums,
 Lai dzēsts taviem bērniem ik pārkāpums. Ave!

Turovā-Volskā bija papildnam ateju, un visās mētājās lapiņas ar šo «Lurdas himnu».

Kaprālis Nahtigals no Kašperkalnu apkaimes, kurš no kāda pārbiedēta ebreja bija izspiedis pudeli konjaka, savāca kopā savus biedrus un sāka dziedāt Lurdas himnas vācu tekstu bez piedziedājuma «Ave» pēc meldijas «Princis Eizens, bruņnieks cēlais».

Tas bija sasodīti nejauks gājiens, un, tumsai metoties, visi četri, kam bija jārūpējas par naktsmājām 11. rotai, iznāca otrpus strauta uz meža ceļa, kas laikam veda uz Liskovecu.

Balounam, kas pirmo reizi atradās nezināmu notikumu priekšā un kam ir tumsa, ir naktsmāju sagādātāja pienākumi šķīta kas neparasti noslēpumains, pēkšņi radās šausmīgas aizdomas, ka te kaut kas nav kārtībā.

– Biedri, – viņš klusām ierunājās, klupdams un krizdams grambotajā ceļā gar strautmalu, – viņi mūs uzpurējuši.

– Ko tu muldi? – Šveiks viņam klusu uzbrēca.

– Biedri, bļaut nevajag, – Balouns klusām lūdzās, – es to jūtu ar visām aknām, kā viņi mūs izdzirdēs un tūliņ sāks šaut. Es to zinu. Mūs izsūtīja pa priekšu, lai mēs uzzinātu, vai te ir tuvumā ienaidnieks, un, tiklīdz dzirdēs šaujām, tad tūdaļ zinās, ka tālāk iet nedrīkst. Mēs esam izlūku patruļa, biedri, kā man kaprālis Terna mācīja.

– Nu, tad ej pirmais! – Šveiks atbildēja. – Mums būs ērti paslēpties aiz tevis, tāda milža. Mēs mierīgā garā iesim nopakaļ, lai pagūtu laikā pakrist pie zemes, kad sāks šaut. No tevis gan nekāds kareivis neiznāks. Viņš baidās, ka uz viņu sāks šaut. Kareivim taisni jāpriecājas, kad uz viņu šauj. Jo biežāk ienaidnieks šauj, jo ātrāk izbeidzas viņa municijas krājums, tas jāzina ikvienam kareivim. Ar katru šāvienu, ko ienaidnieka kareivis uz tevi raida, samazinās viņa kaujas spējas. Viņš savukārt priecīgs, ka var uz tevi šaut, jo tā viņš atbrīvojas no patronām un bēgot viņam ir vieglāk.

Balouns smagi nopūtās.

– Jā, kad man nebūtu mājās saimniecības!

– Nospļaujies uz visu saimniecību, – Šveiks viņu pamācīja, – labāk krīti par mūsu kungu un ķeizaru! Vai tad tev to karadienestā nemācīja?

– Tikai tāpat pieminēja, – vientiesīgais Balouns atbildēja. – Mūs tikai trenkāja pa apmācības laukumu, un tad jau es nekā tamlīdzīga vairs nedzirdēju, jo kļuva par kalpotāju... Ja vēl tas ķeizars būtu mūs labāk ēdinājis...

– Tu nu gan esi nepieēdināms. Kareivim pirms kaujas nemaz nedrīkst dot ēst, to mums vēl skolā kapteinis Untergrīcs paskaidroja. Viņš mums vienmēr teica: «Mērgļi sasodītie, ja vienreiz nonāks līdz karam un jums būs jāiet kaujā, tad neiedomājieties pierīties pirms kaujas! Kas ir pārēdies un dabū šāvienu vēderā, tas var skaitīt tēvreizi, jo pēc šāviena visa vira un kroņa maize ir no zarnām ārā un tūliņ piemetas iekaisums, un tad tik atliek kājas notīrināt. Bet ar tukšu kuņģi tāds ievainojums vēderā ir tikai sīkums, tikpat kā lapsenes dzēlums».

– Es visu ātri sagremoju, – Balouns taisnojās, – man kuņģī daudz pāri nepaliek. Es varu apēst veselu bļodu knedliku ar cūkgaļu un kāpostiem, un pēc pusstundas vairāk no manis ārā neiznāks kā divas trīs ēdamkarotes, pārējais viss manī pārstrādājas. Dažs cilvēks, piemēram, stāsta, kad viņš ieēdot sēnes, tad tās tāpat veselas izejot cauri, vajagot tikai tās atkal nomazgāt un vārīt par jaunu, bet man gan tā nav. Es salieku tik daudz sēņu iekšā, ka cits tur jau būtu pārsprādzis, un, kad eju savās vajadzībās, tad izrādās, ka viss manī pārstrādājies, tikai pāris dzeltenu putrainiņu palikuši pāri kā zīdainim.

– Manī, mīļais draugs, – viņš paļāvīgi pieliecās Šveikam klāt, – izkūst pat zivju asakas un plūmju kauliņi. Vienreiz es tīšuprāt saskaitīju. Es noēdu 70 plūmju ar visiem kauliņiem, un, kad tas laiks

pienāca, aizgāju aiz šķūņa, pavandīju visus kauliņus pie malas un izskaitīju. No 70 kauliņiem vairāk nekā puse bija manī izkusuši.

Balounam izlauzās klusa, ilga nopūta.

– Mana vecene taisīja plūmju knedlikus no rīvētiem kartupeļiem un pielika mazliet bieziņa, lai būtu sātīgāk. Viņai gan labāk patika ar magonēm apkaisīti knedliki, bet es pastāvēju pie bieziņa un reiz pat viņu izplaukāju... Jā, es gan nepratu cienīt savu ģimenes laimi.

Balouns apklusā, nošmaukstināja, aplaizījās un sacīja sērīgi un maigi:

– Zini, draugs, ka tagad, kad man nekā nav, man sāk likties, ka sievietai tomēr taisnība un ka ar magonēm tie knedliki garšīgāki. Toreiz es necietu, ka man magoņsēklas saiet zobos, bet tagad es domāju, kaut jel tās pagadītos! Ar sievu mums daudzreiz bija lieli kari. Cik bieži gan viņa dabūja raudāt, kad es gribēju, lai aknu desām pieliek vairāk majorāna, un pie tam tūliņ krāvu viņai. Reiz es nabadzīti tā sazilināju, ka viņa nogulēja divas dienas – un tikai par to, ka viņa nekāva man vakariņām tītaru, apgalvodama, ka man vista arī esot laba diezgan. Jā, draugs, – un Balounam sāka līt asaras, – ja man tagad būtu aknu desa, kaut bez majorāna, un kāda vistiņa... Vai tu diļļu mērci esi ēdis? Ak, kas mums gan bija par tračiem tās dēļ, un tagad es to dzertu kā kafiju.

Šādās sarunās Balouns pamazām aizmirsā iedomātās briesmas. Viņš turpināja satraukts stāstīt Šveikam nakts klusumā, kamēr viņi devās lejup uz Liskovecu, ko gan visu agrāk neesot pratis cienīt un ko viņš tagad tik labprāt ēstu, ka asaras birstot pieminot.

Aiz viņiem nāca telefonists Hodunskis ar mantzini Vaņeku. Hodunskis stāstīja Vaņekam, ka, pēc viņa domām, pasaules karš esot tīrā nekrietnība. Vai tā neesot nevēlīgība, ka sarautie telefona vadi naktī jāsalabo? Bet vēl nejaukāk esot, kad ienaidnieks notverot kādu ar savu starmeti tieši šo sasodīto stiepli labošanas brīdī un tad laižot tam visu artilēriju virsū. Agrākajos karos vismaz starmešu neesot bijis.

Lejā, ciemā, kur viņiem bija jāatrod rotai naktsmājas, bija tumšs un visi suņi sāka riet, tāpēc ekspedīcijai nācās apstāties un pārdomāt, kā ar šiem maitām tikt galā.

– Kā būtu, ja mēs ietu atpakaļ? – Balouns čukstēja.

– Baloun, Baloun, ja mēs to darīsim, tad tevi nošaus par glēvulību, – Šveiks aizrādīja.

Suņi rēja aizvien skaļāk, un beidzot riešana sākās arī dienvidos aiz Ropas upes, Kroskienkā un citos ciemos, jo Šveiks uzbrēca nakts klusumā:

– Se būdā, se, se! – Tā viņš kādreiz bija vecos laikos uzbrēcis saviem suņiem, ar kuriem tirgojās.

Suņi rēja vēl negantāk, tāpēc mantzinis Vaņeks sacīja Šveikam:

– Nebļaujiet tā uz suņiem, Šveik, citādi visa Galīcija sāks riet.

– Kaut kas līdzīgs mums gadījās manevros Tāboras apkaimē, – Šveiks atbildēja. – Mēs tur ienācām naktī kādā ciemā, un suņi sāka neganti vankšķēt. Tas ir bieži apdzīvots apvidus, un šitā riešana gāja no ciema uz ciemu, aizvien tālāk, un, tiklīdz tā ciema suņi, kur mēs bijām apmetušies, taisījās aplust, tā ierējās atkal citi kaut kur Pelhržimovā, un mūsējie tūliņ piebalso, un pēc brītiņa jau rej visa Tāborā, Pelhržimovā, Budejovice, Humpoleca, Tržeboņska un Jihlava. Mūsu kapteinis bija tāds nervozs vecuks un nevarēja panest suņu riešanu. Viņš negulēja visu nakti, staigāja apkārt un pratināja posteņus: «Kas rej, kāpēc rej?» Kareivji padevīgi ziņoja, ka rējēji ir suņi, bet tas viņu tā nokaitināja, ka visi, kas tonakt bija sardzē, iedzīvojās arestā, kad atgriezāmies no manevriem. Turpmāk viņš vienmēr izraudzījās «suņu komandu» un izsūtīja pa priekšu. Tiem vajadzēja paziņot ciema iedzīvotājiem, kur mēs taisījāties pārgulēt, ka nakti nedrīkst riet neviens suns, citādi to nošaus. Es arī reiz biju tādā komandā, un, kad mēs ieradāmies vienā ciemā pie Milevskas, tad man mazliet sajuka, un es pateicu ciema vecākajam, ka ikviens saimnieks, kura suns nakti ieriesies, tiks aiz stratēģiskiem apsvērumiem nošauts. Vecākais pārbijās, jūdza zirgu ilksīs un laida tūliņ uz galveno štābu, lai aizlūgtu par savu ciemu. Tur viņu nemaz nebija laiduši klāt, sardze bija gandrīz vēl nošāvusi, tāpēc viņš atbrauca atpakaļ, un, iekāms mēs ienācām ciemā, visiem suņiem pēc viņa rīkojuma purni bija nosieti ciet, tā ka trīs pat kļuva traki.

Viņi ienāca ciemā, un Šveiks visus pamācīja, ka suņi nakti bīstoties no degoša papirosa. Diemžēl, neviens papirosus nesmeķēja, un Šveika padomam nebija pozitīvu rezultātu. Beidzot gan izrādījās, ka

suņi rej aiz tīra prieka: viņi ar mīlestību atcerējās caurgājējus kareivjus, kas viņiem pastāvīgi pameta ko ēdamu. Viņi jau iztālēm saoda, ka tuvojas radījumi, kas promejot atstāj kaulus un kritušus zirgus. Šveiku pēkšņi, kā no zemes izauguši, apstāja četri suņi un priecīgi saceltām astēm spiedās tam klāt.

Šveiks glaudīja un pajāja viņus un sarunājās ar tiem tumsā kā ar bērniem:

– Jā, jā, nu mēs esam klāt, mēs te pagulēsim un iekodīsim, dosim jums kauliņus un garoziņas un rīt atkal iesim tālāk pret ienaidnieku.

Ciema būdās iedegās ugunis, un, kad viņi piekļāvēja pie pirmās būdas durvīm, lai uzzinātu, kur dzīvo ciema vecākais, viņam atbildēja spiedzīga, spalga sieviete balss, kas paskaidroja ne īsti poļu, ne ukraiņu valodā, ka viņas vīrs esot karā, bērni saslimuši ar masalām, moskaļi¹⁵⁶ visu rekvizējuši un vīrs, karā aizejot, pieteicis nakti nevienam neatvērt durvis. Tikai kad visi četri pastiprināja uzbrukumu durvīm ar apgalvojumu, ka viņi esot savējie, «kvartirjeri», kāda nezināma roka atdarīja durvis. Izrādījās, ka ciema vecākais tepat vien dzīvo. Viņš nu veltīgi pūlējās Šveikam noliegt, ka pats runājis šajā spiedzīgajā sievietes balsī. Viņš atrunājās, ka gulējis bēniņos sienā un viņa sieva runājot visādas aplamības, kad to pēkšņi uzmodinot no miega. Ja runājot par naktsmājām veselai rotai, tad ciems esot tik mazs, ka te labi ja vienu kareivi varot novietot. Te vispār nemaz neesot gulēšanai vietas. Pirkt te arī nekā nevarot, moskaļi visu esot rekvizējuši.

Ja labdzimtie kungi esot ar mieru, viņš aizvedīšot tos uz Kroskienku, tur esot lielas mājas un ko iet tikai trīs ceturtdaļstundas. Vietas tur, cik nevajag, katrs kareivis dabūšot kažoku apsegam, tur esot tik daudz govju, ka ikvienam kareivim iznākšot katliņš piena, tur esot labs ūdens, virsniņu kungi varot tur pārgulēt muižiņā, bet kas tad te – Liskovecā atrodams? Tikai posts, kašķis un utis. Viņam pašam reiz bijušas piecas govīs, bet moskaļi visas atņēmuši, un, ja viņš gribot dabūt pienu saviem slimajiem bērniem, tad viņam jāmēro ceļš līdz Kroskienai.

Laikam apstiprinot viņa vārdus, aiz sienas kūī iemāvās govīs, un kāda spiedzīga sievietes balss centās nomierināt nelaimīgos lopus, novēlot, lai tos mēris parautu.

Vecāko tas nemaz nesamulsināja, viņš runāja vien tālāk, vilkdams kājās garos zābakus:

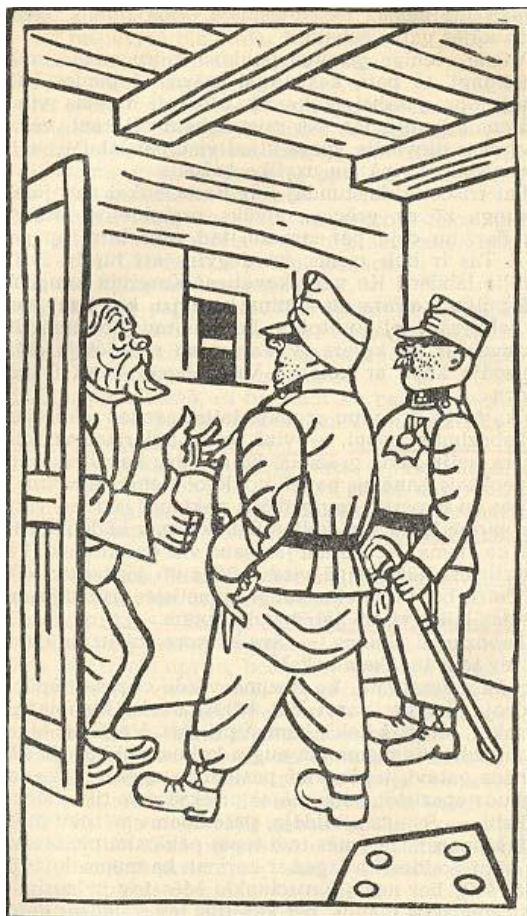
– Viena vienīga gosniņa palikusi mūsu ciemā, mīļie labdzimtie kungi, tā pati, kas nupat māva, tā pieder kaimiņam Voicekam. Slims, sabeigts lopiņš. Moskaļi atņēma viņai teļu, tāpēc piens arī aprāvies, bet saimniekam žēl kaut, vēl cer, ka Čenstohovas dievmāte vērsīs atkal visu par labu.

Tā runādams, viņš jau uzvilka kažoku.¹⁵⁷

– Pat trīsceturtdaļstundas līdz Kroskienai nav jāiet, mani mīļie kungi, ko es, grēcīgs cilvēks, samuldējos, labi, ja pusstunda. Es zinu ceļu pār strautu, tad caur birzi un gar lielo ozolu... Tas ir liels ciems, un degvīns arī tur ir. Iesim gan, mani mīļie labdari! Ko velti kavēties? Kareivju kungi no jūsu slavenā pulka, ķeizara un ķēniņa karavīri, kas kauj moskaļus, gan ir pelnījuši kārtīgu atpūtu. Bet kas tad pie mums ir? Utis, kašķis, masalas un kolera. Vakar mūsu nolādētajā ciemā trīs puīši aizgāja kapā ar kolera. Visužēlīgais dievs ir nolādējis Liskovecu...

Šveiks pārtrauca viņu ar majestātisku rokas mājienu.

– Labdzimtie kungi, – viņš teica, atdarinot vecākā balsi, – es reiz lasīju kādā grāmatā, ka zviedru kara laikā arī viens ciema vecākais, saņēmis pavēli novietot ciemā karavīrus, dažādi atrunājies un neparko nav gribējis paklausīt, un tad viņu pakāruši pie pirmā koka. Un šodien Sanokā man kāds

¹⁵⁶ Poļu apzīmējums krievu kareivjiem.

¹⁵⁷ V.E.: *navlékl na sebe kantuš*. Šoreiz jau nu gan tas nav kažoks; tikko dienā un vakarā taču bija briesmīga svelme, kad leitnantam Dubam lija sviedri utt. Krievi tulko: ...*надел на себя кунтуш*, bet «Словарь русского языка» izskaidro: Кунтуш – старинная верхняя мужская одежда на Украине и в Польше в виде кафтана с очень длинными рукавами с прорезами.

poļu kaprālis stāstīja, ka ciema vecākajam jāsasauc visi desmitnieki, kad ierodas kvartirjeri, jāapstaigā visas būdas un jāpasaka: «Te gulēs trīs, te četri, bet virsnieku kungi apmetīsies mācītāja mājā, un pusstundas laikā visam jābūt nokārtotam».

– Labdzimtais kungs, – Šveiks nopietni uzrunāja vecāko, – kur tev te ir tuvākais koks¹⁵⁸?

Vecākais nesaprata, ko nozīmē vārds «koks», tāpēc Šveiks paskaidroja, ka tas varot būt bērzs, ozols, bumbiere, ābele, vārdu sakot, jebkurš koks, kam stipri zari. Vecākais atkal nesaprata un, izdzirdis pieminam augļu kokus, nobijās, jo ķirši patlaban nāca gatavi,¹⁵⁹ tāpēc viņš pasteidzās apgalvot, ka tamlīdzīgos kokus nepazīstot, viņa mājas priekšā esot tikai viens ozols.

– Labi, – Šveiks atbildēja, parādīdams ar roku internacionālo kāršanas zīmi, – mēs tevi tepat pakārsim pie tavas būdas, lai tev būtu skaidrs, ka tagad ir karš un ka mums dots rīkojums pārgulēt šeit, bet nevis Kroskienkā. Mēs tev neļausim izjaukt mūsu stratēģiskos plānus, bet karāties tev vajadzēs gan, kā tas bija rakstīts grāmatā par zviedru karu... Šitāds gadījums notika arī reiz manevros pie Lielās Meziršičas...

Te Šveiku pārtrauca mantzinis Vaņeks:

– To jūs mums izstāstīsiet vēlāk, Šveik. – Tad viņš pagriezās pret ciema vecāko: – Tāpat tūliņ trauksmi un telpas!

Vecākais sāka drebēt un stomīties, ka viņš tikai gribējis izpatikt labdzimtajiem kungiem, bet, ja nu citādi nevarot, tad varbūt arī ciemā atradīšot iespējas apmierināt kungu vajadzības. Viņš tūdaļ sameklēšot laternu.

Viņš atstāja istabu, ko skopi apgaismoja maza petrolejas lampiņa pie kāda svētā attēla, kurš bija saliecies gluži liks kā pēdējais kroplis. Hodunskis pēkšņi iesaucās:

– Kur tad mums Balouns pazudis?

Iekāms viņi vēl paguva tā īsti apskatīties visapkārt, aiz krāsns klusiņām pavērās durvis, kas veda ārā, un Balouns iespiedās istabā. Viņš palūkojās, vai vecākais izgājis, un sacīja šņaukādami, it kā tam būtu stipras iesnas:

– Es biju pieliekamā, es tur kaut ko paķēru, sabāzu mutē, un nu man viss pielipis pie aukslējām. Tas ir bez sāls un salds arī nav, tā būs maizes ievava.

Mantzinis Vaņeks apgaismoja viņu ar elektrisko kabatas spuldzi, un visi pārlicinājās, ka savā mūžā nav redzējuši tik notriepa austriešu kareivja. Tad viņi pārbijās, ieraudzījuši, ka Balouna blūze tā izspīlēta, it kā viņš atrastos pēdējā grūtniecības stadijā.

– Kas tev noticis, Baloun? – Šveiks līdzjūtīgi ievaicājās, bīkstīdams ar pirkstu viņa uzpūsto vēderu.

– Tur ir gurķi, – Balouns šņākuļoja, rīstīdamies ar mīklu, kas negāja ne uz priekšu, ne atpakaļ, – uzmanīgi, tie ir sāļti gurķi. Trīs es ātrumā apriju, bet pārējos atnesu jums.

Balouns vilka ārā vienu gurķi pēc otra un izdalīja tos. Tikmēr vecākais bija iestājies durvīs ar laternu rokā. Ieraudzījis šo ainu, viņš pārmeta krustu un nogaudās:

– Moskaļi jau visu atņēma, un nu mūsējie dara to pašu.

Viņi izgāja ciema ielā, kur viņus pavadīja vesels bars suņu, kas aizvien neatlaidīgāk spiedās ap Balounu un apostīja tā kabatas, kur Balouns bija noglabājis gabalu speķa, ko arī bija atradis pieliekamā, bet savā negausībā nodevīgi noslēpis biedriem.

– Ko tie suņi tā skrien tev pakal? – Šveiks jautāja.

Balouns pēc ilgākas domāšanas atbildēja:

– Viņi jūt, ka esmu labs cilvēks.

To viņš gan nesacīja, ka suņi snaikstās ap viņa roku, ko viņš tur uz kabatā noglabātā speķa gabala.

Apstaigājot mājas, viņi pārlicinājās, ka Liskoveca ir liels, bet kara jūkās diezgan stipri cietis ciems. Ugunsgrēks gan to bija saudzējis, abas karotājas partijas, kā par brīnumu, nebija to ievilkušas savu kara operāciju sfērā, toties to bija pārplūdinājuši iedzīvotāji no izpostītajiem Hirovas, Grabovas un Holublu ciemiem.

Dažā būdā vislielākajā trūkumā mitinājās pa astoņām ģimenēm; tas bija viņu pēdējais patvērums pēc visa posta, ko tie bija pārdzīvojuši kara virpulī, kas bija pārbrāzies pār tiem kā mežonīgas palu straumes.

¹⁵⁸ V.E.: *kde máš tady nejbližší strom?*

¹⁵⁹ V.E.: Pēc Hašeka «oficiālās» versijas tas viss notiek maija beigās (braucot ešelonā, saņēma ziņu par Itālijas iestāšanos karā 23.maijā); faktiski 11.rota atradās pie Sanokas jūlija sākumā. Ķirši nāk gatavi, protams, ne maijā, bet jūlijā.

Daļu rotas nācās novietot mazā, sapostītā spirta dedzinātavā, ciema otrā galā, kur pusvadam bija jāapmetas raudzētavā. Pārējos ik pa desmit novietoja lielākajās mājās, kur bagātākie saimnieki nebija uzņēmusi līdz ubaga spieķim novestos bēgļus.

Rotas štābs ar visiem virsniekiem, mantzinis Vaņeks, kalpotāji, telefonisti, sanitāri, pavāri un Šveiks apmetās mācītāja mājā, tas arī nebija uzņēmis savā pajumtē nevienu trūcumā nonākušo bēgļu ģimeni, tāpēc te vietas bija diezgan.

Mācītājs bija garš, izkaltis, vecs kungs izbalējušā un notaukotā amata tērpā. Būdams liels skopulis, viņš gandrīz nemaz neēda. Viņa tēvs bija to uzaudzinājis par negantu krievu nīdēju, bet naidis pēkšņi izgaisa, kad krievi atkāpās un ieradās austriešu armija, kas noēda viņam visas zosis un vistas, kurām viņa mājā nometinātie pinkainie Aizbaikāla kazaki nebija pievērsuši uzmanību. Kad vēl ieradās ungāri un izvāca viņam visu medu no stropiem, tad viņa naidis pret austriešu armiju pieauga jo lielāks. Tagad viņš nikni vērās negaidītajos nakts viesos, un viņam sagādāja prieku staigāt tiem garām, raustīt plecus un atkārtot:

– Man nekā nav. Es esmu ubags. Manā mājā jūs, kungi, neatradīsiet pat kumosīņu maizes.

Visvairāk noskumis bija Balouns, kas bēdās gandrīz vai raudāja. Viņam neizgāja no prāta neskaidrs priekšstats par ceptu sivēnu, kura ādiņa kriukš vien zobos un smaržo. Viņš pusmiegā sēdēja tukšajā mācītāja virtuvē, kur laiku pa laikam ieskatījās garš puisis, mācītāja kalps un virēja vienā personā, kam bija stingri uzdots pieskatīt, lai kāds ko nenozagtu.

Virtuvē tiešām nekā nebija, vienīgi sālstrauciņā atradās papīrā ievīstīts papirkšķis ķimeņu, ko Balouns tūlī iebāza mutē. Ķimeņu aromāts viņam arī radīja halucinācijas par cepto sivēnu.

Aiz mācītāja mājas mazās spirta dedzinātavas pagalmā sprēgāja uguns zem virtuves katliem, kuros jau vārījās ūdens, bet ūdenī nevārījās nekas.

Mantzinis un pavāri apskraidīja visu ciemu, meklējami cūkas, taču veltīgi. Visur viņi saņēma to pašu atbildi: moskaļi visu atņēmuši un apēduši.

Viņi uzmodināja krodziņā ebreju, kas sāka plūkāt matus un vaimanāt pilnā kaklā, ka nevarot kareivju kungiem palīdzēt. Beidzot viņš piedabūja tos nopirkt no viņa vecu, simtgadīgu govī, kurai bija tikai kauli un āda. Viņš prasīja par to drausmīgu summu, plēsa sev bārdi un zvērēja, ka tādu govī neuziešot visā Galīcijā, visā Austrijā un Vācijā, visā Eiropā un visā pasaulē, turklāt viņš gaudoja, šņaukājās un dievojās, ka tā esot vistreknākā govī, kāda pēc Jehovas pavēles nākusi pasaulē. Viņš zvērēja pie visiem saviem sentēviem, ka šo govī ļaudis nākuši apbrīnot pat no Voločiskas, ka šo govī daudzīnot visā apvidū kā brīnumu, ka tā nemaz neesot govī, bet vistaukākais buivols. Beidzot viņš nokrita ceļos un sāka pa kārtai apkampt pircēju kājas, lūgdamies:

– Labāk tad nositiet vecu nabaga ebreju, bet neejiet projām bez govī!

Viņš ar savu klaigāšanu tā apdullināja mantzini un pavāru, ka tie patiešām nopirka šo maitu, no kuras ar šausmām būtu novērsies jebkurš dīriķis, un aizvilka to uz virtuvi. Saņēmis naudu, ebrejs sāka no jauna brēkt un gaudot, ka esot pilnīgi izputināts un pataisīts par ubagu, jo tik lēti pārdevis tādu varenu govī. Viņš lūdzās, lai pakarot viņu par to, ka viņš vecuma dienās izdarījis tādu muļķību, kuras dēļ viņa senči apgriezīšoties kapā uz otru pusi.

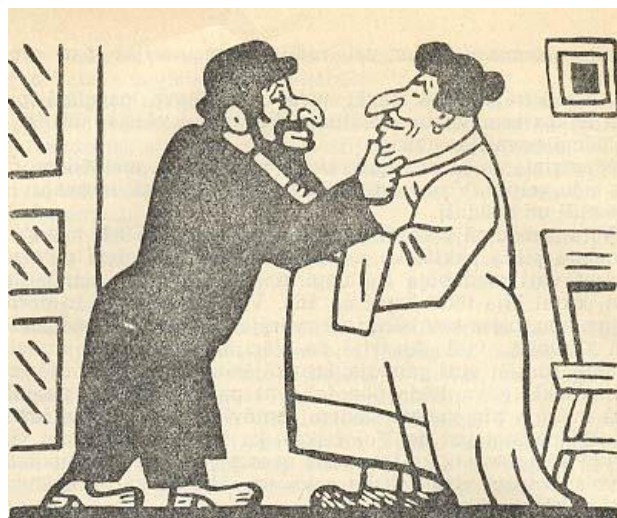
Palocījies pircēju priekšā līdz zemei, viņš pēkšņi atmēta visu bēdāšanos un laidās rikšiem uz māju, kur sacīja savai sievai;

– Elza, manu actiņ, tie kareivji ir galīgi muļķi, bet tavš Nātans ir ļoti gudrs!

Ar govī bija īsta ķibeles. Brīžam likās, ka tai nemaz nav iespējams novilkt ādu. Vairākās vietās āda pārplīsa, un tad nāca redzami šķiedraini muskuļi, sametušies mezglos kā izkaltušas tauvas.

Tikmēr nezin no kurienes atstiepa maisu kartupeļu, un sākās bezcerīgais mēģinājums savārtīt šīs cīpslas un kaulus, kamēr mazākajā virtuvē izmisušais pavārs pūlējās sagatavot no šā skeleta ko ēdamu virsniekiem.

Nelaimīgā govī, ja vispār uz šo dabas parādību varēja tādu nosaukumu attiecināt, palika visiem šā mielasta dalībniekiem ilgi atmiņā, un var droši teikt: ja pirms kaujas pie Sokalas komandieri būtu atgādinājuši kareivjiem to govī, ar ko viņus baroja Liskovecā, tad tie ar niknu dusmu rēcienu būtu metušies naidniekam virsū ar durkļiem.

Šī govs bija tik nekrietns lops, ka no tās vispār nebija iespējams izvārīt gaļas viru. Jo ilgāk gaļa vārījās, jo stingrāk tā turējās pie kauliem; tā saauga ar tiem kopā vienā veselā un pārakmeņojās kā birokrāts, kas pusi mūža pavada savā kancelejā un pārtiek vienīgi no ienākošiem un izejošiem rakstiem.

Šveiks kā raitnieks, uzturēdams pastāvīgus sakarus starp štābu un virtuvi, lai zinātu, kad reiz vira nāks gatava, ziņoja beidzot virsleitnantam Lukāšam:

– Obrlajtnanta kungs, no tās govs jau iznācis porcelāns. Gaļa tik cieta, ka ar to var stiklu griezt. Pavārs Pavličeks, garšojot kopā ar Balounu gaļu, izlauza sev vienu priekšzobu, bet Balouns – dzerokli.

Balouns nopietnu seju pienāca pie virsleitnanta Lukāša, pasniedza viņam savu «Lurdas himnā» ietīto dzerokli un stostījās:

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka es darīju visu, ko varēju. To zobu es izlauzu pie virsnieku devas, kad mēs gribējām izmēģināt, vai no šās gaļas tomēr nevarētu iztaisīt bifšteku.

Pie šiem vārdiem no atzveltnes krēsla pie loga piecēlās kāds bēdīga izskata tēls. Tas bija leitnants Dubs, ko bija uz šejieni atgādājuši sanitāru divričos kā pilnīgi sabeigtu cilvēku.

– Lūdzu, klusāk, – viņš izdvesa sagrauztā balsī, – man nelabi.

Viņš atkal atlaidās vecajā atzveltņā, kur katrā škirbiņā bija tūkstošiem blakšu oliņu.

– Es esmu noguris, – viņš traģiski sacīja, – es esmu slims un ciešu, es lūdzu, lai manā klātbūtnē nerunā par izlauztiem zobiem! Mana adrese ir Smihova, Karaļa ielā 18. Ja es rītu vairs nepiedzīvotu, tad lūdzu paziņot visu iespējami saudzīgi manai ģimenei un nepiemirst atzīmēt kapakmens uzrakstā, ka es priekš kara esmu bijis ķ. un ķ. ģimnāzijas skolotājs.

Viņš sāka paklusām krākt un nedzirdēja vairs, ka Šveiks skaitīja kādu pantu no miršanas un bērū dziesmām:

Kas Madaļai tās grēkus atlaidi,
Kas slepkavām pie krusta piedevi,
Liec man uz tevi cerēt mūžīgi!¹⁶⁰

Tikmēr mantzinis Vaņeks nāca pie slēdziena, ka slavenajai govij jāvārās virsnieku virtuvē vēl divas stundas, ka par bifšteku nav ko domāt, bet tā vietā jātaisa gulašs.

Nolēma laist kareivjus gulēt, kamēr ēdiens izvārīsies, jo vakariņas varēja būt gatavas tikai uz rīta pusi.

Mantzinis Vaņeks atnesa nezin kur sadabūtu klēpi siena, izklāja mācītāja ēdamistabā uz grīdas un, nervozi plūkādams ūsas, klusām sacīja virsleitnantam Lukāšam, kas gulēja uz veca dīvāna:

– Goda vārds, obrlajtnanta kungs, tādu govs gaļu es savu mūžu neesmu ēdis.

Telefonists Hodunskis sēdēja virtuvē, aizdedzis galiņu baznīcas sveces, un rakstīja uz priekšdienām vēstules, lai tās būtu krājumā un nebūtu lieki jāpūlas, kad beidzot uzzinās karalauka pasta numuru. Viņš rakstīja:

«Mīļā un dārgā sieva, visudārgākā Božena!

Ir nakts, un es nepārtraukti domāju par Tevi, manu dārgumiņ, tāpat kā Tu par mani, kad paskaties uz tukšo gultu sev līdzās. Piedod, ka man šobrīd nāk prātā visādas domas. Tu labi zini, ka es jau kopš kara sākuma esmu armijā un esmu saklausījies visādas lietas no saviem biedriem, kuriem pēc ievainojuma bija piešķirts atvaļinājums un kuri, ieradušies mājās, labāk vēlējās būt zem velēnām nekā redzēt, ka kaut kāds utubunga lakstojas ap viņa sievu. Man ļoti sāpīgi Tev to rakstīt, dārgā Božena. Es to labprāt nemaz nerakstītu, bet Tu pati labi zini, ko Tu man atzinies, ka es neesmu pirmais, kam ar Tevi bijusi nopietna pazišanās, un ka priekš manis Tev bijis Krausa kungs no Mikulāša ielas. Kad es šonakt tikai iedomājos vien, ka tas krupis, man promesot, var atkal ierasties pie Tevis ar visādām pretenzijām, tad man ir tā, dārgā Božena, ka es viņu varētu uz vietas nožņaupt. Es ilgi cietos, bet, kad es iedomājos, ka viņš varētu atkal Tev sieties klāt, tad mana sirds pamirst, un es Tev atgādinu tikai vienu, ka es necietīšu savā mājā tādu cūku, kas ielaižas ar visiem un dara kaunu manam vārdam. Piedod man, dārgā Božena, šos asos vārdus, bet piesargies, lai es par Tevi nekā sliktā nedzirdētu! Citādi es būšu spiests jūs abus padarīt aukstus, jo es esmu uz visu gatavs, kaut arī tas man pašam maksātu dzīvību. Skūpstu Tevi tūkstoškārt un sūtu sveicienus tētiņam un mammiņai.

Tavs Tonus.

P.S. Nepiemirsti, ka tu nes manu vārdu!»

Pēc tam viņš uzrakstīja vēl vienu vēstuli priekšdienām:

¹⁶⁰ V.E.: *Marii jsi hřích sňal mile, lotru dal jsi dojít cile, i mne spasit Tvá bud' pile.*

«Mana visumā Božena!

Kad Tu saņemsi šīs rakstu rindiņas, tad zini, ka mums nupat aiz muguras liela kauja, kurā kara laime bija mūsu pusē. Starp citu, mēs notriecām 10 ienaidnieka lidmašīnas un vienu ģenerāli ar lielu kārpu uz deguna. Kaujas versmē, kad ap mums sprāga šrapneli, es domāju par Tevi, dārgā Božena, ko Tu dari un kas mājās no jauna. Es vienmēr atceros, kā mēs kopā bijām Tomāša restorānā un Tu mani vedi mājās, un Tev otrā dienā roka sāpēja no piepūles. Tagad mēs atkal dodamies uz priekšu, tā ka man nav vairs laika vēstuli turpināt. Ceru, ka esi palikusi man uzticīga, jo Tu zini, ka šinīs lietās es jokus nepazīstu. Bet nu ir laiks doties tālāk! Skūpstu Tevi tūkstoškārt, dārgā Božena, ceri, ka viss izdosies labi!

Tavs Tevi mīlošais Tonus!».

Telefonists Hodunskis nolieca galvu uz vēstules un aizmiga pie galda.

Mācītājs, kas nebija gājis gulēt un nepiekusis apstaigāja visu māju, pavēra virtuves durvis un aiz taupības nopūta degošo sveces galiņu Hodunskim līdzās.

Ēdamistabā negulēja neviens, atskaitot leitnantu Dubu. Mantzinis Vaņeks cītīgi pētīja brigādes kancelejā Sanokā saņemtu jaunu rīkojumu par karaspēka apgādi un nāca pie slēdziena, ka kareivju devas aizvien vairāk samazinājās, jo tuvāk nāca fronte. Beidzot viņš vairs nevarēja valdīt smieklus, lasīdams kādu pavēles punktu, kas aizliedza kareivju virai likt klāt safranu un ingveru. Pavēlē bija arī norādījums, ka karalauka virtuvēm jāsavāc kauli un jāšūta uz aizmuguri divīzijas noliktavai. Šis punkts bija mazliet neskaidrs, jo nebija norādīts, par kādiem kauliem runā, vai par cilvēku vai citu kaujamo lopu kauliem.

– Klau, Šveik, – virsleitnants Lukāšs ierunājās, aiz garlaicības žāvādamies, – iekāms mēs tiksim pie ēšanas, jūs varētu man ko pastāstīt.

– Ak vai, – Šveiks atsaucās, – pirms mēs tiksim pie ēšanas, man vajadzēs jums, obrļajntanta kungs, izstāstīt visu čehu tautas vēsturi. Bet es zinu tikai pavisam īsu stāstu par kādu pastmeistara kundzi Sedlčanskā, kura pēc vīra nāves bija pārņēmusi pasta nodaļu. Man tas tūliņ iekrita prātā, kad es dzirdēju runājam par karalauka pastu, kaut gan šim stāstam ar karalauka pastu nav nekāda sakara.

– Šveik, – virsleitnants Lukāšs brīdinot apsauca viņu, – jūs jau atkal sākat gvelzt muļķības.

– Pareizi, padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, tas arī tiešām ir traki muļķīgs notikums. Es pats nezinu, kā man ienāca prātā tādas muļķīgas domas sākt par to runāt. Tā ir vai nu iedzimta muļķība, vai jaunības atmiņas. Mūsu zemeslodi apdzīvo dažādi radījumi, obrļajntanta kungs, un pavāram Juraidam bija taisnība, kad viņš toreiz Mostā kļiedza, kad piedzēries bija iekritis atejā un nevarēja vairs izlīst ārā: «Cilvēks ir izraudzīts un aicināts uzzināt patiesību un valdīt ar savu garu mūžīgā visuma harmonijā, sevi pastāvīgi attīstot un izkopjot un pakāpeniski ieaugot pasaules augstākajās sfērās, kur mājā lielāka gudrība un mīlestība». Kad mēs gribējām viņu izvilkt, viņš sāka kost un skrāpēt. Viņš bija iedomājies, ka atrodoties mājās, un tikai tad, kad iemetām viņu atpakaļ, sāka lūgties, lai velkot viņu ārā.

– Bet kas tad notika ar pastmeistariem? – virsleitnants Lukāšs kļuva nepacietīgs.

– Tas bija kārtīgs sievišķis, obrļajntanta kungs, bet liela maita gan. Pastā viņa visu izdarīja labi jo labi, bet viņai bija viena vaina – viņa bija iedomājusies, ka visi skrien viņai pakaļ, visiem kaut kas aiz ādas pret viņu, tāpēc viņa pēc dienas darbiem rakstīja sūdzības uz visām iestādēm. Reiz viņa rīta agrumā gāja uz mežu sēņot un, skolai garām ejot, redzēja, ka skolotāja kungs jau piecēlies. Skolotājs viņu sveicināja un ievaicājās, kurp viņa tik agri ejot. Kad pastmeistariene atbildēja, ka ejot sēņot, tad viņš teica, ka viņš mazliet vēlāk arī iešot. No tā viņa nosprieda, ka skolotājam ir netūri nolūki pret viņu, šo veco grabažu, un, kad nu viņa ieraudzīja, ka skolotājs tiešām iznāk no krūmiem, tad pārbijās un metās bēgt, un tūliņ norakstīja sūdzību vietējai skolas padomei, ka skolotājs gribējis pastrādāt pie viņas varas darbus. Skolotāja lietu nodeva izmeklēšanai disciplinārā kārtā, un, lai izvairītos no publiska skandāla, pats skolu inspektors ieradās to izmeklēt. Viņš griezās arī pie žandarmērijas vahtmistra, lai tas izsakot savas domas, vai skolotājs esot spējīgs uz tādu rīcību. Vahtmistrs ieskatījās aktīs un paziņoja, ka tas neesot iespējams, jo vienreiz jau mācītājs apvainojis skolotāju, ka tas uzmācoties viņa radniecei, ar kuru pats mācītājs gulējis, bet tad skolotāja kungs dabūjis no aprīnča ārsta apliecību, kurā teikts, ka viņš jau no sestā dzīvības gada ir impotents, tāpēc ka nokritis izplestām kājām no bēniņiem uz ratu ilks. Bet tad šī pagāniete iesniedza sūdzību par žandarmērijas vahtmistru un skolu inspektoru, jo skolotājs esot tos piekukuļojis. Nu, tad tie visi savukārt iesūdzēja pastmeistarieni, un viņu notiesāja, bet viņa atsaucās uz to, ka nav pie pilna prāta, un tad tiesas ārsts viņu izmeklēja un izdeva apliecību, ka viņa ir gan stulba, bet var pildīt jebkuru valsts dienestu.

– Jēzus Marija! – virsleitnants Lukāšs iesaucās un tad piemetināja: – Es gribētu gan jums ko teikt, Šveik, bet man negribas maitāt ēstgribu pirms vakariņām.

– Es tak jums sacīju, obrļajntanta kungs, – Šveiks taisnojās, – ka tas, ko es stāstīšu, būs kaut kas ļoti muļķīgs.

Virslieņants Lukāšs atmeta ar roku.

– Vai tad no jums ko gudru var dzirdēt!

– Visi taču nevar būt gudri, obrļajntanta kungs, – Šveiks pārliecinoši atbildēja, – muļķiem arī jābūt, jo, kad visi būs gudri, tad pasaulē būs tik daudz gudrības, ka katrs otrs cilvēks no tās kļūs dulns. Ja, par piemēru, padevīgi ziņojū, obrļajntanta kungs, katrs zinātu dabas likumus un prastu aprēķināt debess ķermeņu atstatumus, tad viņš ar to tikai apgrūtinātu savus kaimiņus kā mans paziņa Čāpeks, kas bieži ieradās restorānā¹⁶¹ «Pie kausa» un, naktij iestājoties, mēdza iziet uz ielas un aplūkot zvaigžņotās debesis un tad, atgriezies atpakaļ, staigāt no viena pie otra un stāstīt: «Cik skaisti šovakar spīd Jupiters! Tu nemaz nezini, knēveli, kas tev atrodas virs galvas. Kas tie par atstatumiem! Ja tevi, smurguli, ielādētu lielgabalā un izšautu un tu lidotu ar šaviņa ātrumu, ir tad paietu miljoniem gadu, iekāms tu tur nonāktu». Turklāt viņš vienmēr kļuva tik rupjš, ka parasti pats izlidoja no restorāna ar parasto ielu dzelzceļa ātrumu, apmēram 10 kilometru stundā. Vai atkal, par piemēru, skudras, obrļajntanta kungs...

Virslieņants Lukāšs piecēlās sēdus un salika rokas:

– Es pats par sevi brīnos, Šveik, ka es vienmēr ar jums runāju. Es taču jūs tik ilgi pazīstu...

Šveiks piekrītot pamāja.

– Tas ir paradums, obrļajntanta kungs, tas ir tāpēc, ka mēs viens otru tik labi pazīstam un esam kopā daudz ko piedzīvojuši. Mēs esam daudz ko pārcietuši, un vienmēr visas likstas mums uzbrukušas bez kādas vainas. Tas ir liktenis, padevīgi ziņojū, obrļajntanta kungs. Ko mūsu kungs un ķeizars dara, tas ir labi darīts: viņš ir mūs savienojis, un es cita nekā nevēlos kā tikai būt jums kādreiz tā īsti noderīgs... Vai jums negribas ēst, obrļajntanta kungs?

Virslieņants Lukāšs, kas tikmēr bija atkal atstiepies uz vecā dīvāna, atbildēja, ka Šveika pēdējais jautājums esot vislabākais atrisinājums šai nepatīkamajai sarunai, tāpēc lai viņš apskatoties, kas ar vakariņām. Būšot noteikti labāk, ja Šveiks izešot ārā un atstāšot viņu vienu, jo tās aplamības, kas no Šveika jānoklausās, esot grūtāk panesamas nekā viss pārgājiens no Sanokas. Viņš labprāt gribētu aizmigt, bet nevarot.

– Tas ir blakšu pēc, obrļajntanta kungs. Tā jau ir veca mānītība, ka blaktis rodoties no mācītājiem. Un tiešām, nekur jūs neuziesiet tik daudz blakšu kā mācītāju mājās. Mācītājs Zamastils Kalnu Stodulkas draudzē bija uzrakstījis par blaktīm veselu grāmatu, jo tās bija rāpojušas pa viņu pat dievkalpojuma laikā...

– Nu, ko es jums teicu, Šveik? Vai jūs iesiet uz virtuvi vai ne?

Šveiks aizgāja, un Balouns kā ēna izslīdēja uz pirkstgaliem no sava kakta viņam pakaļ.

*

Kad rīta agrumā rota izgāja no Liskovecas uz Starasolu un Samboru, virtuves katlos veda līdz nelaimīgo govī, kas vēl nebija izvārtījusies. Bija nolemts vārtīt to pa ceļam un apēst pusceļā starp Liskovecu un Starasolu.

Pirms došanās ceļā kareivjiem izvārtīja melnu kafiju. Leitnantu Dubu atkal nācās novietot sanitāru divričos, jo viņš jutās vēl sliktāk. Visvairāk ciešanu tas sagādāja viņa kalpotājam. Tam vajadzēja rikšot līdzās divričiem, kamēr leitnants Dubs viņam nepārtraukti pārmeta, ka viņš vakar nemaz neesot licies zinīs par savu kungu, un draudēja par to atmaksāt, tiklīdz viņi tikšot galā. Ik pa brīdim viņš prasīja, lai viņam pasniedz ūdeni, un, tikko viņš to iedzēra, tas tūlīņ iznāca atpakaļ.

– Par ko jūs smejaties? – viņš brēca, izliecies no divričiem. – Es jums gan rādīšu! Nedomājiet ar mani jokus dzīt, jūs vēl mācīsieties mani pazīt!

Virslieņants Lukāšs jājot sarunājās ar Šveiku, kas soļoja tik naigi uz priekšu, it kā nevarēdams vien sagaidīt, kad satiksies ar ienaidnieku. Šveiks stāstīja:

– Vai jūs esat ievērojis, obrļajntanta kungs, ka daži no mūsējiem ir taisni kā mušas? Viņiem nav pat ne 30 kilo uz muguras, un viņi jau vairs nevar izturēt. Viņiem būtu jālasa lekcijas, kā to mēdza darīt mūsu nelaiķis obrļajntants Buhāneka kungs, kas nošāvās rokasnaudas pēc, ko bija saņēmis uz

Pavārs Jurālda

¹⁶¹ V.E.: *ktorej chodil ke Kalichu do hospody* (Hašeks nemaina apzīmējumus; tas taču ir tas pats traktieris «Pie kausa», kur saimniekoja Palivecs {SVEJK1}; kāpēc tas pēkšņi jāsauc par restorānu?).

kāzām no sava nākamā sievastēva un nodzīvojis ar svešiem meitiešiem. Tad viņš bija iekasējis otru rokasnaudu no otra nākamā sievastēva, un ar šo summu viņš jau prata labāk saimniekot, – viņš to pamazām nospēlēja uz kārtīm un ar skuķiem vairs neielaidās. Bet ilgi arī ar to nevarēja iztikt, un viņam bija jāķeras pie trešā sievastēva. Par trešo rokasnaudu viņš nopirka zirgu: arābu ērzeli, kas gan nebija tīrasiņu...

Virslieitnants Lukāšs nolēca nozirga:

– Šveik, – viņš draudīgi noteica, – ja jūs vēl runāsiet par ceturto rokasnaudu, tad es jūs iesviedīšu grāvī.

Viņš atkal uzlēca zirgā, bet Šveiks nopietni turpināja:

– Padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, ka par ceturto vairs nevar būt runas, jo viņš nošāvās jau pēc trešās.

– Beidzot, – virslieitnants Lukāšs atviegloti nopūtās.

– Lai nu mēs neaizmirstu, par ko mēs runājam, – Šveiks attapās, – tad pēc mana vienkāršā prāta rotai vajadzētu lasīt tādas pašas lekcijas, kādas mums mēdza lasīt obrļajtnants Buhāneks, kad kareivji pārgājienā vairs neturējās uz kājām. Viņš tad apturēja visus, sapulcēja pie sevis kā vista cāļus un sāka skaidrot: «Jūs diedelnieki, jūs to nemaz neprotat novērtēt, ka jūs soļojat pa zemeslodi, jo jums ir tik stulbas galvas, ka dūša apšķebinās, uz jums paskatoties. Jūs vajadzētu padzenāt pa sauli, kur cilvēks, kas uz mūsu nožēlojamās planētas sver 60 kg, svērtu ap 1700 kg,¹⁶² – tad jūs gan notirinātu kājas. Tur tik būtu izsoļošanās, kad jums mugursoma svērtu ap 280 kg, gandrīz trīs centnerus, un šautene būtu pusotra centnera smaga. Tur jūs elstu vien, mēles izkārūši kā notrenkāti suņi». Bet mums tur bija kāds nelaimīgs skolotājs, kas nevarēja noturēties, lai neteiktu arī savu vārdu: «Ar jūs atļauju, obrļajtnanta kungs, uz mēness 60 kg smags cilvēks svērtu tikai ap 13 kg. Uz mēness būtu ļoti viegli soļot, jo mūsu mugursomas tur svērtu tikai 4 kg.¹⁶³ Uz mēness mēs lidotu, nevis soļotu». – «Tas ir kas traks», nelaiķa obrļajtnants Buhāneka kungs atbildēja, «man šķiet, ka tev gribas saņemt pa purnu, plenci tāds, un tava laime, ka es tev došu parasto zemes pļauku. Kad tu dabūtu tādu, ko dod uz mēness, tad tu ar savu vieglo svaru aizlidotu līdz pat Alpiem un tur arī pieliptu. Bet, ja es tev dotu tik smagu pļauku kā uz saules, tad visa tava amunīcija pārvērstos biezputrā un galva aizsprāgtu līdz pat Āfrikai».

Obrļajtnanta kungs tāpat iecirta viņam parasto zemes pļauku, šis iedomīgais radījums sāka raudāt, un mēs gājām tālāk. Viņš činkstēja visu ceļu un stāstīja par kaut kādu cilvēcisku cieņu un par to, ka ar viņu apejoties kā ar suni. Tad obrļajtnanta kungs lika viņam nākt ar raportu un iegrieza viņam divas nedēļas aresta. Viņam bija atlikušas tikai sešas nedēļas līdz dienesta beigām, bet viņš beigu nesagaidīja, jo viņam bija bruka un viņu piespieda vingrot kazarmās uz līdztekām. To viņš neizturēja un nomira hospitālī kā simulants.

– Tas ir tiešām dīvaini, Šveik, – virslieitnants Lukāšs sacīja, – es jau bieži esmu aizrādījis, ka jums ir paradums pastāvīgi celt neslavu virsniekiem.

– Nevar būt, – Šveiks vaļširdīgi nobrīnījās. – Es jums tikai gribēju pastāstīt, obrļajtnanta kungs, kā cilvēki agrāk karaklausībā paši sevi grūda nelaimē. Piemēram, tas skolotājs domāja, ka viņš ir izglītotāks par obrļajtnanta kungu. Viņš gribēja to kareivju acīs ar savu mēnesi pazemināt, bet, kad viņš

¹⁶² V.E.: Saules masa ir 332'958 reizes lielāka nekā Zemei; pievilksanas spēks ir tieši proporcionāls masai un apgriezti proporcionāls attāluma kvadrātam līdz centram; Saules diametrs ir 109 reizes lielāks nekā Zemei; attālums līdz centram samazinās pievilksanas spēku 11'881 reizi; rezultātā uz Saules svars pieaugtu 28 reizes, un 60 Zemes kilogrami svērtu 1680 kg.

¹⁶³ V.E.: Ar aritmētiku jau nu te ir švaki. Uz Saules tāpat mugursoma būtu $1700/280 = 6,007$ reizes vieglāka par cilvēku, bet uz Mēness tikai $13/4 = 3,25$ reizes vieglāka par cilvēku.

saņēma zemes pļauku, tad mēs visi atviegloti nopūtāmies un nevienam tas pie sirds neķērās, taisni otrādi, visi priecājās, ka obrļajntanta kungs iztaisījis tādu smalku joku ar savu zemes pļauku. To sauc par stāvokļa glābšanu. Cilvēkam pēkšņi ienāk kas derīgs prātā, un tad ir labi. Prāgā taisni pretī karmelītu klosterim, obrļajntanta kungs, kāds Jenoma kungs jau gadiem ilgi tirgojās ar trušiem un citiem putniem un bija iepazinies ar grāmatsējēja Bīleka meitu. Bīleka kungs negribēja par šo pazišanos ne dzirdēt un bija jau atklāti izsacījis restorānā, ka viņš šo Jenoma kungu, ja tas nākšot lūgt viņa meitas roku, tā nolaidīšot pa kāpnēm lejā, ka tas viņu ilgi pieminēšot. Jenoma kungs atkal ietaisījis dūšu un gājis pie Bīleka kunga, un tas viņu saņēmis priekšīstabā ar milzīgu nazi rokā, ar ko tas apgriezis grāmatām lapas un kas izskatījies pēc īsta nāves ieroča. Bīleka kungs uzbrēcis apmeklētājam, ko šis te gribot, un tajā pašā mirklī Jenoma kungs izlaidis no sevis gaisu ar tādu burkšķi, ka pat sienas pulkstenis apstājies. Bīleka kungs sācis smieties, sniedzis viņam roku un nezinājis aiz priekiem, kā viņu uzņemt: «Lūdzu, nāciet tālāk, Jenoma kungs, esiet tik laipns, piesēdieties, ceru, ka biksēs jums nekas nebūs noticis. Es nemaz neesmu tik ļauns cilvēks, tiesa, es gribēju jūs nolaist pa kāpnēm, bet tagad redzu, cik jūs esat patīkams kungs un liels īpatnis. Es kā grāmatsējējs esmu izlasījis savā mūžā neskaitāmus stāstus un romānus, bet nevienā grāmatā man nav gadījies lasīt, ka līgavainis tā būtu stādījis priekšā nākamajam sievastēvam». Viņš smējies, vēderu turēdams, un tik atkārtojis, ka esot ļoti priecīgs un ka viņam liekoties, ka šie abi esot jau no dzimšanas pazīstami un tuvi kā miesīgi brāļi. Viņš pasniedzis Jenomam cigāru, aizsūtījis pēc alus un desiņām, atsaucis sievu un izstāstījis tai visos sīkumos, ar kādu troksni Jenoma kungs te ieradies. Sieva tikai nospļāvusies un izgājusi ārā. Tad Bīleks atsaucis meitu un teicis tai: «Šis kungs ieradās lūgt tavu roku tādā un tādā veidā». Meita tūliņ sākusī raudāt un paziņojusi, ka viņa Jenoma kungu nepazīstot, ka negribot to vairs redzēt, un tā viņiem cits nekas neatlicis kā izdzert divatā alu, apēst desiņas un šķirties. Bet tai traktierī, ko pastāvīgi apmeklēja Bīleka kungs, viss bija nācis zināms, un Jenoma kungu visā kvartālā citādi nesauca kā «Jenoms vējalode»¹⁶⁴ un visur stāstīja, kā viņš gribējis glābt stāvokli. Jā, dzīve, padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ir tik sarežģīta, ka atsevišķa cilvēka liktenis, salīdzinot ar to, ir galīgs sīkums. Pie mums traktierī «Pie kausa», Bojišti laukumā, priekš kara vienmēr iegriezās kāds vecākais policists, Hubičkas kungs un kāds reportiera kungs, kas vāca salauztas, kājas, sabrauktus cilvēkus, pašnāvniekus un piegādāja laikrakstiem. Tas bija tik omulīgs kungs, ka vairāk sēdēja policijas iecirkņa telpās nekā savā redakcijā. Reiz viņš piedzirdēja šo pašu vecāko policistu Hubičkas kungu, un viņi apmainījās drēbēm, tā ka policists bija civilā, bet reportieris pārvērtās par policistu un devās uz pilsētu apgaitā, tikai sava revolvera numuru viņš aizsedza. Reslova ielā aiz bijušā sv. Vāclava cietuma viņš nakts klusumā uzskrēja virsū kādam vecam cilindrotam un kažokotam kungam, kas gāja zem rokas ar vecu dāmu zvērādu mētelī. Abi steidzās mājup un nerunāja ne vārda. Viņš metās tiem virsū un iebrēca kungam taisni ausī: «Nebļaujiet tā, citādi es jūs arestēšu!» Varat iedomāties, obrļajntanta kungs, kā viņi pārbijās. Viņi veltīgi pūlējās ieskaidrot, ka te noticis kāds pārpratums, ka viņi nupat atgriezās no viesībām pie ģenerālgubernatora,¹⁶⁵ ka viņi nobraukuši karietē līdz Nacionālajam teātrim un tad iedomājušies iet kājām, lai ieelpotu svaigu gaisu, ka viņi tepat tuvumā dzīvojoš¹⁶⁶ un viņš esot vecākais padomnieks pie ģenerālgubernatora un dāma – viņa sieva. «Nekaisiet man smiltis acīs!»¹⁶⁷ pārgērbtais reportieris tikai brēcis. «Jums vajadzētu kaunēties, ja jūs tiešām esat vecākais padomnieks, kā pats sakāt, un pie tam uzvedaties kā ielas puika. Es jau ilgi novēroju, kā jūs ar nūju dauzījāt pa veikalu aizvirtņiem, kur vien gājāt garām, un kā jūsu tā saucamā sieva jums palīdzēja». «Man taču nemaz nav nūjas, kā jūs redzat. Tas droši vien bija kāds gājējs pirms mums». – «Protams, kur jums vairs nūja gadīsies», pārgērbtais reportieris atsaucies, «kad jūs to aiz stūra salauzāt pret tās vecenes muguru, kura staigā pa traktieriem un alus pārdotavām ar ceptiem kartupeļiem un kastaņiem. Es to pats savām acīm redzēju!» Vecā kundze pat vairs paraudāt nav varējusi, un vecākais padomnieka kungs bijis tā uztraucies, ka sācis kaut ko runāt par cilvēku zemiskumu, tāpēc reportieris viņus apcietinājis. Tad viņš aizvedis tos līdz nākošajai patruļai Salmovas ielas rajonā un pieteicis vēl, lai patruļa noved viņus iecirknī. Viņš pats esot no sv. Jindržiha ielas iecirkņa un izpildījis dienesta pienākumus Vinohrados, kur pārsteidzis šo pārti pie trača celšanas un aizturējis par nakts miera un kārtības traucēšanu. Turklāt vēl šis kungs apvainojis viņu vārdiem, kad viņš pildījis dienesta pienākumus. Viņam esot vēl jānokārto kādas darīšanas sv. Jindržiha ielā, bet pēc kādas stundas viņš atgriezīšoties Salmovas ielā. Patruļa aizvedusi abus sev līdz, un tie dabūjuši nosēdēt iecirknī līdz pat rītam, gaidot uz vecāko policistu, kas

¹⁶⁴ V.E.: *posránek Jenom.*

¹⁶⁵ V.E.: *u pana místodržitele.*

¹⁶⁶ V.E.: *a bydlí nedaleko, na Moráni* (Bauga izlaidusi dzīves vietas nosaukumu).

¹⁶⁷ V.E.: *Vy mě nebudete bulíkovat.*

atceļā bija iegriezies «Kausā», pamodinājis Hubičkas kungu un visai saudzīgi pastāstījis tam par notikušo un kāda traka būšana var iznākt, ja viņš neturēs muti...

Virslieņantam Lukāšam šis stāsts laikam bija apnicis, bet, iekāms viņš paskubināja zirgu rikšos, lai sasniegtu kolonas priekšējās rindas, viņš sacīja Šveikam:

– Ja jūs tā runāsi līdz vakaram, tad būs jo tālāk, jo muļķīgāk.

– Obrļajntanta kungs, – Šveiks nosauca pakaļ, virslieņantam aizauļojot, – vai tad jūs negribat zināt, ar ko tas beidzās?

Virslieņants Lukāšs tikai iespieda zirgam piešus sānos.

Leitnanta Duba stāvoklis bija tiktāl uzlabojies, ka viņš izsteberēja no divričiem, sapulcēja ap sevi visu rotas štābu un sāka to kā puzmiegā pamācīt. Viņš teica nejēdzīgi garu runu, kas nospieda visus smagāk par kaujas ietēru un šauteni.

Tas bija dažādu salīdzinājumu juceklis.

Viņš iesāka:

– Kareivju mīlestība uz virsniekiem padara iespējamus visneiespējamākos upurus, turklāt nemaz nav vajadzīgs, lai šī mīlestība būtu iedzimta. Ja iedzimtas mīlestības nav, tad tā jārada varas ceļā. Privātā dzīvē šāda piespiesta mīlestība, teiksim, skolnieka mīlestība pret skolotāju personālu, pastāv tik ilgi, kamēr pastāv ārējais spēks, kas to ierosinājis; karā turpretī mēs redzam taisni pretējo, jo virsnieks nedrīkst pieļaut kareivim ne par matu atslābt tanīs mīlestības jūtās, kas saista kareivi pie viņa priekšniecības. Šī mīlestība nav kaut kāda parasta mīlestība, bet tā īstenībā ir cienība, bailes un disciplīna.

Šveiks visu laiku soļoja leitnantam Dubam kreisajā pusē, un, kamēr viņš runāja, Šveiks nepārtraukti turēja «acis pa labi», pavērsies ar seju pret leitnantu Dubu.

Pēdējais sākumā to nepamanīja un turpināja vien tālāk:

– Šī disciplīna un pienākums paklausīt, šī kareivja obligātā mīlestība pret virsnieku ir visai skaidra un nepārprotama, jo kareivja un virsnieka attiecības ir ļoti vienkāršas: viens paklause, otrs pavēl. Mēs jau sen esam lasījuši grāmatās par kara mākslu, ka militārais lakonisms, militārā vienkāršība ir taisni tas tikums, kas jāpiesavinās katram kareivim, kurš no brīva prāta vai piespiesti mīl savu priekšniecību; šai priekšniecībai jābūt viņa acīs vislielākam, vispilnīgākam izkristalizētam stingras un konsekventas gribas paraugam.

Tikai tagad leitnants Dubs pamanīja Šveika «acis pa labi», kas nenovērsās no viņa; tas viņam ārkārtīgi nepatika, jo viņš zināmā mērā arī pats apzinājās, ka kaut kur iestidzis savā runā un nevarēs vairs izķepuroties no šās kareivja mīlestības pret savu priekšniecību, tāpēc viņš uzbrēca Šveikam:

– Ko tu boli uz mani acis kā teļš uz jauniem vārtiem?

– Saskaņā ar pavēli, padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, jums pašam reiz labpatika man aizrādīt, ka man ar acīm jāseko jūsu mutei, kad jūs runājat. Un, tā kā katram kareivim jāklausa sava priekšnieka pavēles un jāpatur prātā uz visu mūžu, tad es arī citādi nevarēju.

– Skaties uz otru pusi, – leitnants Dubs uzbrēca, – tikai uz mani neglūni, muļķis tāds, tu zini, ka man tas nepatīk, ka es to nevaru izturēt, kad es tevi ieraugu, un es tev par to reiz tā sadošu...

Šveiks izdarīja ar galvu pagriezieni uz kreiso pusi un soļoja šādā pozā leitnantam Dubam blakus, tā ka tas atkal neizturēja:

– Kur tu skaties, kad es ar tevi runāju?

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka es izpildu jūsu pavēli – «Acis pa kreisi!».

– Ak kungs, ar tevi gan ir posts un bēdas! – leitnants Dubs nopūtās. – Skaties taisni uz priekšu un domā pats par sevi: «Es esmu pats lielākais stulbenis pasaulē». Iegaumēji?

Šveiks lūkojās taisni uz priekšu un jautāja:

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, vai man uz to jāatbild?

– Ko tu iedrošini? – leitnants Dubs iebrēcās. – Kā tu ar mani runā? Ko tu iedomājies?

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka es domāju tikai par jūsu pavēli kādā stacijā, kur jūs man aizrādījāt, ka es vispār nedrīkstu atbildēt, kad jūs beidzat runāt.

– Tātad tev tomēr bailes no manis, – leitnants Dubs iepriecināts konstatēja, – bet vēl tu neesi mācījies mani pazīt. Manā priekšā trīcējuši pavisam citādi vīri nekā tu, to tu ņem vērā. Es esmu daudzus pataisījis melnus un maziņus, tāpēc valdi mēli un paliec aizmugurē, lai es tevi neredzu!

Tā Šveiks nokļuva atkal kolonas beigās pie sanitāriem un ērti nobrauca divričos līdz paredzētajai atpūtas vietai, kur beidzot izsniedza nelaimīgās govus gaļu un viru.

– To govi vajadzēja vismaz četrpadsmit dienu turēt etiķi un, ja ne govi, tad vismaz to cilvēku, kas viņu pircis, – Šveiks paziņoja.

No brigādes jāšus ieradās kurjers ar jaunām pavēlēm 11. kaujas rotai; maršruts bija grozīts, vajadzēja doties uz Felštinu; Voralīča un Sambora palika pa kreisi, jo tur nebija iespējams rotu novietot, tāpēc ka tur jau stāvēja divi Poznaņas pulki.

Virsliecinants Lukāšs tūliņ sastādīja dispozīciju. Mantzinim Vaņekam un Šveikam bija jādodas sameklēt rotai naktsmājas Felštinā.

– Neievāriet tikai pa ceļam atkal kādas ziepes, Šveik! – virsliecinants Lukāšs aizrādīja. – Galvenais, izturieties pieklājīgi pret vietējiem iedzīvotājiem!

– Padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, pacentīšos. Tiesa, es gan redzēju ļoti nejauku sapni, kad uz rīta pusi biju iemidzis. Man rādījās sapnī kāda veļas baļļa manās mājās, un no tās visu nakti tecēja ūdens gaitenī, kamēr tā iztecēja tukša un mājas īpašnieka kungam griesti bija samirkuši caur un cauri, par ko viņš man no rīta paziņoja. Tāds gadījums, obrļajtnanta kungs, tiešām notika reiz Karlinā aiz viadukta...

– Lieciet mūs mierā ar savām aplamajām valodām, Šveik, labāk apskatiet abi ar Vaņeku karti, lai jūs zinātu, pa kādu ceļu jums jāiet. Tātad šeit jūs redzat ciemus. No šā ciema jūs pagriezīsieties pa labi uz upīti un tad iesiet gar upmalu līdz nākošajam ciemam, un no turienes, kur pirmais strauts ietek upē, kas jums palika pa labi, jūs iesiet pa lauku ceļu taisni uz ziemeļiem. Jūs nevarat nekur nomaldīties, un jums neizbēgami jānonāk Felštinā. Vai jūs to atcerēsieties?

Tā nu Šveiks kopā ar mantzini Vaņeku devās ceļā pēc noteiktā maršruta.

Bija pēcpusdiena, zeme smagi elpoja spiedīgajā tveicē, un pavirši aizbērtie kareivju kapi izgaroja neciešamu līķu smaku. Viņi nonāca apvidū, kur bija norisinājušās uzbrukuma kaujas Pržemišlai un ložmetēji nopļāvuši veselus bataljonus. Jaunaudzē līdzteku upei bija skaidri redzamas artilērijas apšaudes pēdas. Gan līdzenumos, gan nogāzēs rēgojās no zemes ārā tikai saplosīti koku stumbri, un visu šo tuksnesi krustām šķērsām vagoja ierakumi.

– Te izskatās gan citādāk nekā pie Prāgas, – Šveiks ierunājās, lai pārtrauktu klusumu.

– Pie mums jau raža novākta, – mantzinis Vaņeks sacīja. – Mēs Kralupā iesākam pirmie.

– Te būs varena raža pēc kara, – Šveiks pēc britiņa turpināja – Kaulu miltus pirkt nevajadzēs. Zemniekam tas ir visai izdevīgi, kad viņa laukos satrūd vesels pulks, – tas ir labs mēslojums. Man tikai par vienu raizes: kaut tikai šie zemnieki neļautos apšmaukties un nepārdotu kareivju kaulus par pusveltī cukurfabrikām kaulu ogļu ražošanai! Mums reiz Karlinas kazarmās bija kāds obrļajtnants Holubs, tik mācīts, ka rotā visi viņu uzskatīja par idiotu, jo viņš savas augstās gudrības dēļ nebija iemācījies kareivjus lamāt un uz visu raudzījās no zinātniska viedokļa. Reiz kareivji viņam ziņoja, ka izsniegtā kroņa maize nav ēdama. Cits virsnieks būtu pārskaities par tādu bezkaunību, bet viņš nekā, viņš palika gluži mierīgs, nenosauca neviena ne par cūku, ne par sivēnu, pat pa ausi nevienam neiegāza. Viņš tikai sasauca visus savus vīrus kopā un sacīja savā patīkamajā balsī: «Vispirms, kareivji, jums jāsaprot, ka kazarmas nav gastronomijas veikals, kur jūs varat izmeklēties marinētus zušus, sardīnes eļļā vai sviestmaizītes. Katram kareivim jābūt tik inteligēntam, ka viņš aprij bez kurnēšanas visu, ko dod, un tik disciplinētam, ka viņš nedomā par ēdamā kvalitāti. Iedomājieties, kareivji, ka būtu iesācies karš! Tam tīrumam, kur jūs pēc kaujas apraks, būs pilnīgi vienalga, ar kādu kroņa maizi jūs būsiet sev pielikuši vēderus pirms nāves. Zemes māmuļa sadalīs jūs sastāvdaļās un sagremos kopā ar zābakiem. Pasaulē nekas neiet zudumā, no jums izaugs jauna raža kroņa maizei citiem kareivjiem, kuri varbūt atkal nebūs ar to apmierināti tāpat kā jūs, ies sūdzēties un uzrausies uz tādu priekšnieku, kas viņus par to iesēdinās līdz pastardienai aiz restēm, jo viņam ir tiesība to darīt. Tā, kareivji, tagad es esmu jums visu izskaidrojis, kā pienākas, un ceru, ka man nevajadzēs jums vairs atgādināt, ka ikvienam, kas vēl iedomāsies sūdzēties, būs ilgi jāgaida, kamēr ieraudzīs dienas gaismu». – «Kaut jel viņš būtu kādu pamatīgi, nogānījies!» kareivji runāja savā starpā, jo obrļajtnanta kunga smalkie paņēmieni viņus traki kaitināja. Tad viņi ievēlēja mani no rotas, lai es viņam pasaku, ka visi viņu ļoti mīl, bet kas tas par karavīru, kas nelamājas. Tā nu es aizgāju uz viņa dzīvokli un lūdzu viņu, lai viņš met visu kautrēšanos pie malas, jo priekšniecībai jāprot cirst ar vārdiem kā ar siksnu un mēs, kareivji, esam pieraduši pie dienišķiem atgādinājumiem, ka mēs esam suņi un cūkas, jo citādi mēs varam zaudēt cienību pret savu priekšniecību. Sākumā viņš atsacījās un runāja kaut ko par inteligenci un par to, ka mūsu gadsimtā nevienam vairs nedrīkstot stāvēt ar rungu aiz muguras, bet beidzot ļāvās pierunāties, iekrāva man pa ausi un izsvieda pa durvīm, lai atkal iegūtu autoritāti mūsu acīs. Kad es paziņoju mūsu sarunas rezultātus, visi ļoti priecājās, bet otrā dienā viņš atkal visu samaitāja. Viņš pienāca pie manis un, visiem dzirdot, sacīja: «Šveik, es vakar pārsteidzos, še jums guldenis, un iedzeriet uz manu veselību!» Jā, ar kareivjiem jāprot apieties.

Šveiks pārļaida skatienu apkārtni.

– Man šķiet, – viņš sacīja, – ka mēs ejam nepareizi. Obrlajtnanta kungs mums taču visu tik labi paskaidroja. Vispirms kalnup, tad lejup, tad pa kreisi, tad pa labi un tad atkal pa kreisi, bet mēs ejam taisni uz priekšu. Jeb vai mēs visu to pagriešanos būtu jau izdarījuši runādami? Es tagad skaidri redzu savā priekšā divus ceļus uz Felštinu. Es varu derēt, ka mums ir jānogriežas pa kreisi.

Mantzinis Vaņeks apgalvoja – kā vienmēr, kad divi stāv krustceļos, – ka jānogriežas pa labi.

– Mans ceļš, – Šveiks sacīja, – ir ērtāks par jūsējo. Es iešu līdztekus strautam, kur neaizmirstules zied, bet jūs kaut kur cepināsieties pašā saules tveicē. Es turos pie tā, ko mums sacīja obrlajtnanta kungs, ka mēs šeit vispār nevaram nomaldīties, un, ja mēs nevaram nomaldīties, kāpēc tad man jārāpjas kalnā? Es iešu mierīgā garā pa pļāvām, piespraudīšu kādu puķīti pie cepures un saplūkšu obrlajtnanta kungam veselu pušķi. Galu galā mēs pārliecināsimies, kam no mums ir taisnība, un es ceru, ka mēs šeit šķirsimies kā labi draugi. Apkārtne šeit ir tāda, ka visiem ceļiem jāved uz Felštinu.

– Netaisiet muļķības, Šveik, – Vaņeks uzbārās, – taisni šeit, kā es teicu, mums pēc kartes jānogriežas pa labi.

– Karte var arī kļūdīties, – Šveiks atbildēja, nogriezdamies uz ieleju, pa kuru tecēja strauts. – Tā reiz desinieks Kršeneks no Vinohradiem bija iedomājies naktī atgriezties mājup no traktiera «Pie Montāgiem» pēc Prāgas pilsētas plāna, bet uz rīta pusi viņu atrada Rozdelovā pie Kladnas galīgi stīvu rudzu laukā, kur viņš bija nogurumā pakritis. Tātad, ja jūs negribat pieņemt manu padomu, mantziņa kungs, bet gribat palikt pie sava, tad mums šeit jāšķiras, lai satiktos galapunktā Felštinā. Paskatieties pulkstenī, lai zinātu, kurš tur pirmais ieradīsies! Un, ja jums varbūt draud kādas briesmas, tad izšaujiet gaisā, lai es zinātu, kur jūs atrodaties.

Pēcpusdienā Šveiks nonāca pie neliela ezera, kur viņš pārsteidza kādu izbēgušu krievu gūstekni, kas šeit bija iedomājies peldēties un, Šveiku pamanījis, tāpat pliks aizlaidās lapās.

Šveiks kļuva ziņkārīgs, kā gan viņam piestāvētu krievu formas tērps, kas tepat gulēja zālē pie sēru vītoliem. Viņš aši izģērbās un uzvilka nelaimīgā krievu gūstekņa tērpu. Kā vēlāk izrādījās, šis gūsteknis bija izbēdzis no kāda gūstekņu transporta, kas bija novietots ciemā aiz meža. Šveiks gribēja pamatīgi apskatīt savu atspulgu ūdenī, tāpēc viņš soļoja šurpu turpu gar krastu, kamēr viņu pārsteidza karalauka žandarmu patruļa, kas meklēja izbēgušo krievu gūstekni. Patruļa sastāvēja no ungāriem, kas Šveiku par spīti viņa protestiem nogādāja Hirovā un pievienoja krievu gūstekņu transportam, ko bija atsūtījuši izlabot dzelzceļu uz Pržemišļu. Tas viss norisinājās tik ātri, ka Šveiks tikai otrā dienā aptvēra stāvokli un uzrakstīja ar apdegušu skalu šādus vārdus uz baltās sienas skolas telpās, kur bija novietota daļa gūstekņu: «Šeit pārgulēja Jozefs Šveiks no Prāgas, 91. pulka 11. kaujas rotas raitnieks, kas, izpildot kvartirjera pienākumus, aiz pārskatīšanās krita austriešu gūstā pie Felštinā».

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-SVEJK3	1
Jaroslavs Hašeks	1
ŠVEIKS	1
Trešā daļa. Pamatīgais pēriens	2
I. Cauri visai Ungārijai	3
II. Budapeštā	31
III. No Hatvanas līdz Galīcijas robežām	57
IV. Soļos – marš!	80
Satura rādītājs	104